Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

514

8840
hung.

5190
№ 1765
981
959

ՀԱՄԱՌՕՏ

Հայկազեան

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի լոյս ընծայեալ

Աշխատասիրութեամբ խաչատուր քահանայի տէր
յօհաննեանց շամշատինեցւոյ

Ի հայրապետութեան Տեառն ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
Արժանընտիր Կաթուղիկոսի Ամենայն Հայոց
և Ասպետի։

Տպագրեալ

Ի տպարանի Արք Եպիսկոպոսին Բաղտասարայ
արդեամբք և ծախիւք Նորա։

1839, Ի ՇՈՒՇԻ ՌՄՁԸ

8870

Առ

Բարձր Սրբազան Քաջագէտ Առաջնորդ Հայոց
Վիճակին Ղարաբաղու,

Եւ

Քրիստոսապսակ Մետրապօլիտ Սրբոյ Վանիցն
Գանձասարու,

Իշխանազուն և Ասպետափառ Բաղտասար Արքի
Եպիսկոպոս Հասան Ջալալեանն։

ՀՐԱՄԱՅԵՑԱՔ

տպագրել

Վիճակաւոր Առաջնորդ Հայոց Ղարաբաղու և
այլոց՝ Արք Եպիսկոպոս և Ասպետ Մետ-
րապօլիտ Բաղդասար Հասան
Ջալալեանց։

Ի 10 Օգոստոսի 1839 ամի։

Ի Բերդաքաղաքն Շուշի։

Առաքելաշաւիղ Հովուապետ բարերար
Տէր իմ,

Ահաւասիկ ըստ հրամանի Բարձու Սրբազնութեան Ձերոյ՝ որդիապարտ սիրով տուեալ զանձն իմ աշխատասիրութեան, համառօտեցի ըստ չափու կարեաց՝ ըղձպանծալի քերականութեան Գերիմաստ Միքայէլ Արհի Եպիսկոպոսին Կոստանդնուպօլսեցւոյ, 'ի դիւրընկալ վարժութեան հայկազուն մանկանց՝ ընդ խնամակալ բազկօքդ տածելոց։ Ոչինչ անուի զպիտանացու ուսանելիս կրճատմամբ սպառ լքեալ անտեսեալ, և ո՛չ զնորանոր ինչ օտար անծանօթ ներմուծեալ, այլ համաձայն նորին իսկ դրութեան ընթացեալ զճանապարհ։ Միայն զմանուածոյ ծանօթութիւն՝ որ 'ի նմին, համառօտիւք անցեալ պարզաբանեցի 'ի հեշտընկալութիւն մանկանց․ և ըստ յանձնառութեան իմոյ՝ զանուանց և զբայից զնշանակութիւն ռամկական ոճով առ իւրաքանչիւր կարգս տողեցի։ Այլ միայն յօրինակաց և 'ի վկայութեանց սակս՝ առ 'ի զտեղիս համարոց տանցն և զանուանս գրոց, յորոց արտահանեալ եղեն բուն բանք նախնեաց նշանակելս, զՉամչեանն 'ի նըպաստ գործոյս առեալ զքերականութիւն, որով զհամարս առ իւրաքանչիւր տունս գծագրեցի․ և այնց տանց՝ որոց ո՛չ գտան համարքն յերկուսին կէտ յայլս, առեալ զնմանօրինակ տունս յառձեռն պատրաստ գրոց նախնի հեղինակաց մերոց՝ զթերլիս կանոնացն հանդերձ համարովք տեղեացն լուսոյ։ Եւ արդ՝ ընկա՛լ ո՛վ իմաստասէր Րաբունապետ, զերկ դուզնաքեայ իմոցս քրտանց՝ զոր պատկառանօք վստահանամ ընծայաբերել Սրբութեան Ձերում՝ բարեյօժար հա-

ձութեամբ, ո՛վ զի այս իմ առաջնապտուղ վաստակ ընդ հովանեաւ Առաքելապատիւ անուան Ձերոյ պայծառասցի յազգի մերում, և եղիցի նշանակ անմոռաց երախտագիտութեան իմոյ առ յոգնադիմի բարերարութիւնս Ձեր, որովք ոչ միայն իմ, այլ և բազմաց եւս և երջանկացեալ լինել ոչ դադարեմք 'ի մի բերան բարեբանելոյ զբարեհռչակ Անուն Ձեր։

Երախտապարտ Ձերոյն
Անարժան Սրբազնութեան

Յուսասագըն ծառայ Խաչատուր
քահանայ տէր յօհաննէսեան Շամշա-
դինեցի։

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զքաղցրութիւն զխրատ և զգիտութիւն ուսո՛ ինձ,
զի ՚ի պատուիրանս քո ես հաւատացի։ (Սաղ. ՃԺԸ. 66.)

Ծննդութիւն քերականութեան։

Մինչ կամիմք յայտնել ումեք զդատմունս մտաց մերոց, հարկաւորին մեզ նախ՝ բազմատեսակ գործիք. յայտարար մտածութեանց մերոց՝ որովք մարթասցուք հաղորդել ընկերացն խօսից զխորհուրդս մեր, կարեմք շարժմամբ ձեռաց և զգայարանաց մերոց իմացուցանել այլոց՝ որպէս առնեն համրքն։ Երկրորդ՝ առ բացակայս հնչմամբ կենդանի ձայնից՝ զպէսպէս բառս լեզուաւ արտաբերելով իմացուցանեմք զկամս մեր. որ այս կոչի ձայնաւոր խօսակցութիւն։ Երրորդ՝ իբրև կամիմք հեռաւոր և ապագայ անձանց հաղորդել զդատմունս մտաց մերոց՝ և խօսիմք ընդ նոսա գրով և թղթով, կոչի գրաւոր խօսակցութիւն։ Խօսակցութիւն մարդոյ ըստ նիւթոյն բաժանի յերիս. ոփ, նախադասութիւն, պարբերութիւն, և ճառ։ Նախադասութիւն կամ խօսակցութիւն (որ է առն խօսից) բաղկանայ երկու կամ երեք բառից. ոփ, Ադամ մեղաւ։ Առաքինութիւն է սիրելի, ևն։ Պարբերութիւն բաղկանայ յերկուց կամ յերից զմիմեանց կախեալ նախադասութեանց. ոփ, Ցնծասցեն շրթունք իմ, յորժամ սաղմոս ասիցեմ քեզ. և անձն իմ՝ զոր փրկեցեր. ևն։ Ճառ կոչի ընդարձակ խօսակցութիւնն՝ բաղկացեալ 'ի բազում ընդ իրեարս կապեալ՝ և առ մի նպատակ ուղղեալ պարբերութեանց. որպիսի են ճառք 'ի գիրս Նարեկացւոյն, և առ այլ վարդապետս։ Արդ՝ այսպիսի կանոնք և օրինակք օր ըստ օրէ հաւաքեալ կարգեցան 'ի նախնեաց 'ի ձև արուեստի, որ կոչեցաւ քերականութիւն, և արուեստս այս քերականութեան՝ բաժանի յերկուս մասունս։ Յորում յառաջին մասին պատրաստեալ աւանդի նիւթն խօսակ-

ցութեան՝ որք են առընչակից անդամք առանձին նկատեալք՝ բաղադրիչք և յայտարարք զանազան իրաց, որովք կազմին խօսակցութիք լեզուի մերոյ։ Իսկ յերկրորդում մասին աւանդի կերպն խօսակցութեան, զի նոյն առընչակից անդամք՝ պէս պէս պարագայիւք կապեալք ընդ իրեարս, յօրինեն զգրաբառ խօսակցութի մեր՝ նմանելով նախնի լեզուագէտ հեղինակաց մերոյ։ Ապա 'ի վերոյ գրելոց աստի յայտնի իմացեալ լինի զինչութիւն քերականութեան, որ սահմանի այսպէս։ «Քերականութիւնն է այնպիսի արուեստ, որ ուսուցանէ ուղիղ յօրինել զկանոնս գրաբառ խօսակցութե լեզուի մերոյ. զոր յառաջ գնացեալ ուսանել ունին մանկունք զամենայն ըստ կարգի։

Յաղագս Քերականութեան։

Մասն Առաջին Համառօտ Քերականութեան։

Գլուխ Ա։

Քերականութիւն՝ ուսուցանէ մարդոյ ուղիղ կարգել զխօսս, և ըստ նախնի հեղինակաց հայոց անսխալ շարադրել զբուն բառս լեզուիս մերոյ համաձայն արտաքին գաղափարի՝ խօսակցութեան նախնեաց մերոց։

Արդ՝ գլխաւոր ուսանելիք 'ի քերականութեան՝ երեք միայն են. այսինքն տառ, վանկ, և բառ։

Տառն է պարզ ձայն կամ հնչումն՝ կապելի ընդ այլում ձայնի, ելեալ 'ի բերանոյ մարդոյ. որպէս, ա՛, է՛, ի՛, զա՛, թօ՛, սէ՛, քէ՛, ևն։

Արդ՝ այսպիսի ձայնք մինչ հնչեալ լինին բերանով մարդոյ՝ կոչին տառք։ Իսկ յորժամ 'ի վերայ քարի՝ թղթոյ, կամ յայլ նիւթոց վերայ գրեալ ձևանան, կոչին Գիր։ Որք համարին 'ի լեզուի մերում երեսուն և հինգ. այսինքն, ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ։ յորոց ութ սոքին, ա. ե. է. ը. ի. ո. օ. ւ. կոչին ձայնաւորք. իսկ մնացեալքն ասին բաղաձայն՝ կամ ձայնաւորօք բաղադրելի։ Ընդ. օ. և. ը. ձայնաւորացս՝ ոչ կապին բաղաձայնք։

Տառս, ն, կապեալ ընդ երկձայնիս, ու, հնչէ նու. զի տառս, ն, ոչ լինի կապել ընդ պարզ ձայնաւորի՝

որ հնչիցէ նու, այլ որպէս եղաւ ընդ երկձայնիս, ու, լինի, նու,

Ըստ այսմ և տառս, յ, 'ի սկզբան կամ 'ի վերջ բազմավանկ բառից եդեալ՝ է ամենևին բաղաձայն. որ. ծառայ, քահանայ, սինայ, ևն: Իսկ 'ի վերջոյ միավանկից՝ կամ ընդ մէջ բազմավանկից եդեալ, հնչէ իբր ձայնաւոր. որ, հայ, նոյ, ձայ, ևն. ծառայական, պիտոյասէր, բարոյապէս, ևն:

Վանկն է այնպիսի ձայն, որ բաղաձայն և ձայնաւոր տառիւք բաղադրեալ՝ միանգամ ելանէ 'ի բերանոյ մարդոյ՝ և լինի մասն բառից. որ, մա: կոյկ: ձե: ղուն: եր: կու:

Վանկն կարէ բաղադրիլ յերկուց տառից. որ, աղ. թղ. ոչ: կամ յերից, որ, հաց. սէր. մեծ: կամ 'ի չորից. որ, գործ. սիւն. փոքր: կամ 'ի հնգից, որ, ջուրբ. բուստ. զուսպ: կամ 'ի վեցից, որ, Թուրմք. ջուրբք. սեամբք, ևն: Այն վանկք՝ որ միատառք են. որ, է. ու և են՝ որպէս 'ի վեր յիշեալ բազմատառքդ:

Բառն է 'ի տառից և 'ի վանկից բաղկացեալ ձայն նշանակօղ յիմն սահմանեալ կամ 'ի մարդկանէ յօրինեալ իրաց. որ, արեգակն, լուսին, աստեղք. ևն: կէ՛ տուն, աթոռ, հաց. ևն: Այն բառք՝ որք միավանկք են. որ, աղ. սէր. շէն. գոյն. ևն: և են՝ որք բազմավանկք են. որ, անապատաբնակութիւն, երեքփառատրեան, ածատեցութեամբք. ևն:

Բովանդակ բառք մեր՝ բաժանին յութն տեսակս. որ, Անուն. Դերանուն. Բայ. Ընդունելութիւն. Նախադրութիւն. Մակբայ. Շաղկապ. և Միջարկութիւն. որք կոչին մասունք բանի, յորոց և յօրինի բովանդակ խօսակցութիւն լեզուիս մերոյ:

ԳԼ. Բ.

Յաղագս անուան:

Անունն է առաջին մասն բանի, որ ցուցանէ զի՞նչ լինելն յԱյ ստեղծեալ և ՚ի մարդկանէ յօրինեալ իրաց. որպէս բարքս, մարդ. քար. ձի. լոյս. ևլն: և բարքս՝ տուն. աթոռ. հաց. թուղթ. ևլն: Նոյնպէս անուանք՝ վասն զանազան որպիսութեան իւրեանց ունին զպէսպէս պարագայս, և են եօթն. օր. Որակ. Սեռ. Ձև. Տեսակ. Թիւ. Հոլով. և Հոլովադասութիւն:

Որակն՝ անուանց առաջին հետևմունքն է. յորում անուանք բաժանին ՚ի գոյական և յածական:

Գոյական անուանք են՝ որք ցուցանեն զի՞նչ լինելն ստեղծեալ և յօրինեալ իրաց. և բաժանին ՚ի չորս տեսակս. որք են, յատուկ, ընդհանուր, հաւաքական, և հոմաձայն:

Յատուկ ասի անունն, որ զմի միայն եզակի թուով իր նշանակէ. օր, արեգակն. լուսին. մասիս. պօղոս. մարիամ. նեղոս. յունվար. երուսաղէմ. էջմիածին. կիպրոս. ևլն:

Ընդհանուր ասի այն, որ զամ միատեսակ իրս յիւրաքանչիւր տեղիս տարածեալ նշանակէ. օր, մարդ. ծաղիկ. գետ. քար. գլուխ. մատանի. թուղթ. ծառ. և այլն:

Հաւաքականն է, որ զբազում միատեսակ գումարեալ իրս նշանակէ. զորօրինակ, ժողովուրդ. զօրք. դեզ. երամ. գունդ. շեղջ. կարկառ. ծով. հօտ. և այլն:

Համաձայն կոչի այն, որ միով ձայնիւ տեսակաւ զանազանեալ իրս նշանակէ. ոպ, ակն. արմաւ. գայլ. փող. գեղ. խաղ. խոյ. կէտ. հաւ. մայր. որթ. շուն. օդ. եւն:

Գոյական անուանք դարձեալ բաժանին 'ի նիւթական և յառուքական. նիւթական ասին՝ որք զթանձրացեալ և ընդ զգայութեամբ անկեալ իրս նշանակեն. ոպ, քար. փայտ. հող. ձուկն. երկինք. մարմին, եւն: Իսկ առուքականքն՝ զմտօք իմանալի իրս նշանակեն. ոպ, հաւատք. օրէնք. լոյս. սէր. սուգ. ուխտ. և ամ արմատք բայից՝ ածանցեալք մասնկամբքս, ութ. իւն. ումն. ունդ. ուստ. անք. ուած. ոպ, գոչիւն. չարութիւն. գոչումն. ծնունդ. թագուստ. բաղձանք. հարուած. եւն:

Ածական անուանք են այնպիսի բառք, որ զստեղծեալ և զյօրինեալ իրաց որպիսի լինելն նշանակեն. և ինքնին միայնակ ոչ վարին 'ի բանս, այլ յարեալք ընդ գոյականաց 'ի գործ ածին. ոպ, մեծ մարդ. սեաւ հաց. չար խորհուրդ. բարի երկիր. քաղցր նուռն. դառն ջուր. սպիտակ երես. եւն:

Ածական անուանք բաժանին յերկուս, 'ի դրական՝ և 'ի բաղդատական: Դրականն է՝ որ զորպիսութիւն իրաց առանց բաղդատութեան ընդ այլում՝ պարզապէս նշանակէ. ոպ, մեծ. փոքր. բարի. չար. լայն. սպիտակ. երկար. մաքուր. սուրբ. եւն:

Բաղդատական ածականն է, որ 'ի վերջոյ կցեալ ունի զմասնիկս գոյն, և զշաղկապս եւս, զոր օրինակ. մեծագոյն. բարեգոյն. չարագոյն. կամ եւս լայն. եւս սպիտակ. մաքուր եւս. եւս սուրբ. և այլն:

Ծանօթութ. Հեղինակք 'ի բաղդատել զբառ ինչ քան զնման իւր՝ զբարդ ածականս 'ի կիր առնուն 'ի տեղի բաղդատականի. որ, ամենաչար, դառնադառն, մեծամեծ, գերամաքուր, ծանր ծանր, եւն։ Իսկ 'ի կազմել զխօսակցութիւ գերադրական աստիճանաւ՝ յաւրեն 'ի բաղդատականն զմակբայս, զածականս, և ըղշաղկապս. որ, երիցս թշուառական, յոյժ իմաստուն, կարի դժուարին, անհնարին չար, սաստիկ հզօր, ամենևին գեղեցիկ, եւս մեծագոյն, լուսաւորագոյն եւս, ստոյ սուտ, չար առաւել քան զչար, եւն։

Ընդ ածականս դասին և միջական ածական անուանք՝ որք բաժանին 'ի հինգ տեսակս՝ որք են՝ մասնականք, հանրականք, հարցականք, վերբերականք, և թուականք։

Մասնական ածական են սոքին. Ընցնիւր. երկաքանչիւր. իւրաքանչիւր. իմն. ինչ. իք. միւս. ոմն. ոք։ Հանրական ածականք են սոքին. Ամէն. ամենայն. ամենեքեան, կամ ամենեքին. բնաւ. բոլոր. բոլորեքեան, քին. ողջոյն. ոչինչ։ Հարցական ածականք են սոքին. Ինչպիսի. ի՞նչ. ո՞. ո՞ր. ո՞վ. ո՞րչափ. ո՞րպիսի. ո՞րքան. քանի՞։

Վերբերականք են սոքին. այսպիսի. այդպիսի. այնպիսի. սոյնպիսի. դոյնպիսի. նոյնպիսի. որպիսի։ այսչափ. այդչափ. այնչափ. սոյնչափ. դոյնչափ. նոյնչափ. որչափ։ այսքան. այդքան. այնքան. սոյնքան. դոյնքան. նոյնքան. որքան. որ։ Թուական միջականքն բաժանին 'ի հինգ տեսակս. նախ՝ բացարձակքն՝ որ, մի. երկու. երեք. չորս, տասն, հարիւր, հազար, բիւր, և այլն։
2. Դասականք ունին զմասնիկս, ըստ կցեալ 'ի վերջոյ. որ, առաջներորդ, երկրորդ, երրորդ, տասնե-

րորդ, քսաներորդ. եւն։

3. Օտականք ունին զմասնիկս, ակ, եակ, կցեալ ՚ի վերջէ. օր, միակ, երկեակ, քառեակ, տասնեակ, վեցեակ, եւն։

4. Բաշխողականք ունին զմասնիկս, քեան, քին, կցեալ ՚ի վերջս, օր, երկոքեան, կամ քին. երեքեան, կամ քին. հնգեքեան. եօթնեքեան, քին. տասնեքեան, քին. քսանեքին. եւն։

5. Արկնականք ունին զմասնիկս, պատիկ, կին, օր, քառապատիկ, հնգապատիկ, հարիւրապատիկ, երեքկին, եւն։

Սեռն՝ անուանց երկրորդ հետեւմունքն է՝ յորում անուանք բաժանին ՚ի չորս տեսակս, օր, Արական. իգական, հասարակ, և չեզոք։ Արական անունն է այն, որ նշանակէ զարու կենդանիս. օր, մովսէս, հայր, եղբայր, ցուլ, եզն, խոյ, աքաղաղ. եւն։

Իգականն է այն, որ զէգ կենդանիս նշանակէ. օր, մարիամ, աննա, քոյր, հարսն, տիկին, կով, եղն. եւն։

Հասարակ է այն, որ զարու և զէգ խառն ՚ի միասին նշանակէ. օր, մարդ, զաւակ, ձի, թռչուն, ոչխար, ձագ, եւն։

Չեզոք է այն, որ զանշունչ իրս նշանակէ, օր, հող, ջուր, ծառ, հաց, թուղթ, քար, տուն, կօշիկ, եւն։

Ձեւն անուանց երրորդ հետեւմունքն է, յորում անուանք բաժանին յերիս դասս. պարզ. բարդ. և յարաբարդ։

Պարզ կոչի անունն, որ միով ձայնիւ զմի տեսակ իր նշանակէ. օր, հոգի, սով, մեծ, լոյս, սուրբ, բարի, սէր, եւն։

Բարդ կոչի այն, որ միով բառիւ զերկուս իրս նշանակէ. օր, հոգեպահ, սովամահ, մեծամիտ, լուսա-

բան, սրբալոյս, բարեգործ, սիրահար, ևն։

Յարաբարդ կոչի այն, որ միով բառիւ զերիս իւր նշանակէ. որպէս, անձնապահապետ, անաչառասփիւռ. ա̅ծընդդեմ, արծաթափոխատու, չարախտաւոր, երեքփառատրեան. վեշտասանամեայ. ևն։

Տեսակն՝ անուանց չորրորդ հետեւմունքն է, յորում անուանք վասն ունելոյ կամ չունելոյ զանշան մասնիկս, բաժանին յերիս դաս. Նախատիպ, Բաղադրեալ, և Ածանցեալ։

Նախատիպ ասի անունն, որ յառաջոյ կամ ՚ի վերջէ չունի կցեալ զանշան մասնիկս, որպէս, լոյս, գործ, մահ, փառք, հոգի, թև, սուրբ, ևն։

Բաղադրեալ ասի այն, որ յառաջոյ կցեալ ունի զմին յանշան մասնկացս. ա. ամ. ան. ապ. առ. արտ. դժ. զ. ըն. ըմբ. չ. տ. տժ. որպէս, ակամայ, ամբաւ, անգործ, ապուշ, առձեռն, արտուղի, դժգոյն, զայրուց, ընձիւղ, ըմբոստ, չգոյ, տկար, տժգոյն, ևն։

Ածանցեալ ասի այն, որ ՚ի վերջոյ կցեալ ունի զածանցիչ անշան մասնիկ ինչ. որպէս, լուսեղէն, մահացու, փառաւոր, հոգեկան, թևաւոր, սրբութիւն, գործունեայ. ևս և՝ հնչումն, կորուստ, տեսուչ, գալուստ, հիւրանոց, և այլք բազումք, զորս լիովին ունիս տեսանել յերկրորդ մասին ՚ի բաժանմունս եզերացն ածանցելոց, 4։ ՞4։

Թիւն՝ անուանց հինգերորդ հետեւմունքն է, և բաժանի յեզական և ՚ի յոգնական։ Եզականն է՝ որ զ̅ի̅ ձայնին զմի միայն իւր նշանակէ, որպէս, մարդ, հայր, քար, սէր, գութ. ևն։ Յոգնականն է, որ զ̅ի̅ ձայնին զբազում իւր նշանակէ, որպէս, մարդիկ, հայք, քարինք, լերինք, սեղանք, տունք, ևն։

՚Ի լեզուի մերում են բազում բառք, որք միշտ եզական վարին, որպէս, ամօթ, երկիւղ, լոյս, խաւար, ձէթ, մեղր, սէր, եւն։ Նաեւ են՝ որք միշտ յոգնական վարին. որ, անէծք, աղօթք, բարք, լանջք, դժոխք, երեսք, խելք, վէրք, փառք, շնորհք, եւն։

Հոլովն՝ անուանց վեցերորդ հետեւմունքն, է յուրում մի եւ նոյն անուանն ինն կերպիւ փոփոխի ՚ի ըս-կիզբն կամ վերջն, այսպէս. Ուղղ. մարդ։ Սեռ. մարդոյ։ Գործեակ, մարդով։ Պար. զմարդով։ Հայց. զմարդ։ Բաց. ՚ի մարդոյ։ Պատ. զմարդոյ։ Տր. մարդոյ ՚ի մարդ։ Ներ. ՚ի մարդ։ Նոյնչափ եւս ՚ի յոգնականն, այսպէս. Ուղղ. մարդք, կամ մարդիկ։ Սեռ. մարդոց, կամ մարդկանց, եւն։

Այնոքիկ բառք՝ որք լրապէս հոլովին յերկուս թիւս եւ յամենայն հոլովս, կոչին կանոնաւորք, որպէս, փեսայ, բաժակ, գող, դրացի, եղէգն, զգեստ, եւն։ Իսկ այնք՝ որք պակասին ՚ի թիւս կամ ՚ի հոլովս ինչ, կոչին պակասաւոր կամ նախդրաւ հոլովելիք. որպէս, աղդու, ախտաբեր, անցնիւր, բքաբեր, բընաւին, Թերալից, զուսպ, եւն։

Բառքս, Մեռնոյ, Երերոյ, չունին ուղղական հոլովն։

Բառքս, իմ, չունի զսեռական եւ զգործիական հոլովն։

Բառքս, ով, չունի զգործիական հոլովն։

Հոլովադասութիւն՝ անուանց եօթներորդ հետեւմունքն է, յորում անուանք վասն սեռական և գործիական հոլովոց պէսպէս վերջաւորութեանց՝ յայլ եւ այլ պատկերս դասաւորին, եւ են ինն. ըստ իններակ գլխաւոր հոլովման անուանց լեզուիս։

	Եզակի.			Յոգնակի.		
	սեռակ.	գործ.	բացառ.	սեռակ.	գործ.	բացառ.
1. Արքայ.	ի.	իւ.	է.	եց.	իւք.	եց.
2. Բաժակ.	ի.	աւ.	է.	աց.	օք.	աց.
3. Գող.	ոյ.	ով.	ոյ.	ոց.	ովք.	ոց.
4. Դրացի.	ւոյ.	եաւ.	ւոյ.	եաց.	եօք.	եաց.
5. Եղէգն.	ան.	ամբ.	նէ.	անց.	ամբք.	անց.
6. Զգեստ.	ու.	ու.	է.	ուց.	ուք.	ուց.
7. Եղջիւր.	եր.	երբ, երաւ.	րէ.	երց, երաց.	երբք, երօք.	երց, երաց.
8. Հայր.	հօր.	հարբ.	րէ.	հարց, րանց.	հարբք.	հարց, րանց.
9. Բէլ.	այ, եայ.	աւ, եաւ.	այ, եայ.			

Առաջին պատկեր հոլովատուութեան.

	Եզակի.	Յոգնակի.
Ուղղական.	Արքայ.	Արքայք.
Սեռական.	արքայի.	արքայից.
Գործիական.	արքայիւ.	արքայիւք.
Պարառական.	զարքայիւ.	զարքայիւք.
Հայցական.	զարքայ.	զարքայս.
Բացառական.	յարքայէ.	յարքայից.
Պատմական.	զարքայէ.	զարքայից.
Տրական.	ցարքայ. արքայի.	ցարքայս. արքայից.
Ներգոյական.	յարքայի.	յարքայս.

Ըստ այսմ հոլովին բազում անուանք. որ.

Ախտ. ի. ցաւ տարբեր: աղխ. ի. շղթայից հաւաքատեղի:
ակումբ. ի. ժողովրդեան. Նոյնպէս այծ. ի. ճէծ. ծէծէ:

առիթ. ի. պատճառ. սապապ:
ատեան. ենի. տիւան:
աղօրիք. ուրի. դեղիրմենճի:
ավոտ. ի. արածելու տեղ:
բաժին. ի. բաժին. հիսսէ. փայ:
բահ. ի. բահ. բէլ:
բաղարջ. ի. անխմոր հաց:
բաղդ. ի. բաղդ. իղպալ:
բայ. ի. նշանակող գործոյ:
բան. ի. խօսք. սէօզ:
բանտ. ի. տութսաղխանայ,
բառ. ի. գրի ճամուրը:
բարձ. ի. անդամ. հաճ գլխոյ
ճարջ:
բդեշխ. ի. բէկ. փաշայ:
բեմ. ի. եկեղեցւոյ սուրբ
տեղան:
բիծ. բծի. լաքայ. այպ:
բող. ի. բող հնիկ:
բորբոք. ի. հրահն բոցյ. ալաւ:
բրուտ. բրտի. հողէ աման
շինօղ:
բօթ. ի. չար խաբար:
գահ. ի. աթոռ. թախտ:
գան. ի. ծեծ. դայաք:
գիծ. գծի. գիր. ճըզըղ:
գիւտ. ի. գտնել:
գմբէթ. բեթի. կմբէթ.
ղուպպայ:
գողօն. ի. գողացած շէյ:

գոմ. ի. տաւարի դամ:
գոյ. ի. ստեղծուած բան:
գոյժ. ուժի. վատ խաբար:
գուլպայ. ի. չօրապ:
գումար. ի. հաւաքած բան:
գրաւ. ի. կիրաւ:
գրոհ. ի. յուրուք տարած:
դահլիճ. լճի. սրահ. օտայ:
դանդղնամանդ. ի. սանջ. հէմ:
դաշոյն. շունի. մեծ դանակ:
դաշտ. ի. չէօլ:
դարբնասայլ. ի. դարբնին զնդ-
տան:
դարձ. ի. յետ դառնալը:
դարպաս. ի. մեծ սարայ:
դեղձ. ի. շաֆթալու:
դէն. ի. դին. մազհապ:
դշխոյ. ի. թագաւորին կինն:
դոյլ. ուլի. սատլինճ. փօլէյայ:
դուքս. սի. բէկ. փաշայ:
դրոշմ. ի. մօհր. տամղայ:
դրուատ. ի. գովասանք:
դրօշ. ի. պայրաղ. հաճ փէշ-
շէր:
երաստ. ի. տիւան ժողով:
երեխայ. ի. նոր ծնած մա-
նուկ:
երեկոյ. ի. իրիկուն:
երկին. կնի. երկինք:
զարմ. ի. ազգ. սօյ:

ղոմբաղ. ի. մեծ փորչանոց։
ղիստ. զստլ. հետոյքն։
ղոհ. ի. մատաղ։
ղոքանչ. ի. կնոջ մայր։
զրահ. ի. կեպեմ։
էջ. եջլ. թղթի կէս երես։
ընծայ. ի. փէշքէշ։
թագ. ի. թաճ. թաճ։
թաթ. ի. ձեռն կամ կշռն թաթը։
թախանձ. ի. աղաչանք. աղ- չել։
թամբ. ի. ձիու մեջ. ձիոյ թամքը։
թանաք. ի. մուրէքքեպ։
թաս. ի. գինւոյ թաս։
թատրոն. ի. խաղալու տեղ։
թափօր. ի. էկեղեցւոյ թափօրը։
թեմ. ի. առաջնորդի վի- ճակ։
թերթ. ի. թապաղայ թուղթը։
թոյն. ունի. աղու. զէհէր։
թոնիր. նրի. թօրոն. թէնտիրը։
թօն. ի. թաց հաւայ։
իժ. ի. իժ օձ։
իղեայ. ի. ղաւէպ։
իղձ. ըղձի. հաւաս. փափագ։
իմաստ. ի. բանին միտք. զօ- րութիւնը։
լախտ. ի. մեծ ղամչի։
լաստ. ի. լօտկայ. սալ. կեմի։
լար. ի. ջէնտէր. ինձէմ։
լեարդ. լերդի. ճիկէրի ու- ռուցը։
լիճ. լճի. պուտէն հեօլը։
լումայ. ի. կաշղէ փող։
լոդիկ. դկի. չուխայ. փէրտաձայ։
լոռ. ի. ջրի մամուռ։
լօրայ. ի. ձգնաւորի խուցը։
խազ. ի. գիր. ճըզըղ։
խազմ. ի. կռիւ... ճէնկ։
խաղ. ի. ջրի ձեռող. ոյրէշ կոող։
խաղաւարտ. ի. սուրէքէ. էտրայ։
խայթ. ի. պղոձներին կծե- լոյ կէձ։
խայծ. ի. կեր կամ ձկանց կերակուր։
խան. ի. թապաղ. մեծ օթէնէ։
խանդ. ի. փափագ. հաւաս։
խանութ. ի. դուքան։
խարազն. ի. հասա շորէղէն։
խարբալ. ի. խալխալ. շաղա- րալ։
խաւարտ. ի. աղցան. սալատ է։
խեթ. ի. խոժոռութեան։
խեղդ. ի. քէամանդ։
խեժ. խեժի. ծառի խէժ։
խեչ. խեչի. խէչափ. պայաղ։

խիթ. խթի. շանծառ։
խիլայ. ի. խալաթ։
խիղք. խղքի. ծէր. գէնճէ.
ջրոյ հէնդամն է։
խիղճ. խղճի. խղճմտանք։
խիճ. խճի. մանր քարն խիճ։
խոզ. ի. խոզ. տօնկուզ։
խոյլ. խուլլի. ուռուցած խալ։
խոյր. խուրրի. եպիսկոպոսական
թագ։
խոչ. ի. արգելք. ոտին
ընկէց։
խորշ. ի. քունջ. պատսպարան։
խոց. ի. վէրայ։
խուղ. խղի. ալաչըղ. օդայ։
խումբ. խմբի. ախոռատան ըռա
պատն։
խուց. խցի. կրօնաւորի օթաղ։
խրախոյս. խուսի. յորդորանք։
խրաց. ի. փրէխէ կալ։
ծագ. ի. ծայր. ղըրաղ։
ծառայ. ի. նօքար։
ծափ. ի. ծափ տալը։
ծերպ. ի. քարի ճեղք։
ծէս. ծիսի. ադաթ։
ծիր. ծրի. վարի ծիր։
ծիրտ. ծրտի. թռչնոց ծիրտ։
ծղոտ. ի. ծղոտ խաշամն։
ծնօտ. ի. չանայ։
ծուատ. ի. փշած [illegible]։

ծրար. ի. կախարդի պա-
տառուկն։
կաղ. ի. կուտն. թոպալ։
կաթ. ի. անճրոտն կաթն էր։
կաթսայ. ի. մեծ ղազան։
կահ. ի. հաճար. ջադղա-
ճաղ։
կահոյր. ուրի. մեծ [illegible]։
կաղապար. ի. անասնոց եալաղ։
կաղամբ. ի. քալամ։
կայծեման. եմի. կենդանի ձուկ։
կարիճ. ի. չայեան։
կայծ. ի. կրակի ալեծ։
կայմ. ի. կէմի աղաճը։
կամն. ի. կոխ. հալղայ։
կապերտ. ի. շուրն կապը։
կասկած. ի. ահ. վախ։
կարասն. կսի. քիւփեր։
կարան. ի. շուրն կարեր։
կարկառ. ի. կիտպաչ. եղղըն։
կարկուտ. կտի. տօլու։
կերպ. ի. ձեւ. նաքըշ։
կղակ. ի. չանայ։
կիրճ. կրճի. նեղանց. կէչիտ։
կոկոն. ի. չիչէք պաղ վարդ։
կոմս. սի. աղայ. փաշայ։
կոյտ. կուտի. կուտակ. եղբ-
ղըն։
կոնք. ի. լեղ[illegible] լաքան։
կուշտ. կշտի. կողք. պօշ։

Կակիծ. կծի. տղեկեա. տրտմնած:
Կրկուտ. կտի. չէօտաչէօփ:
Համբոյր. բուրի. հօշգօգուն:
Համեմ. ի. քինիչ. ջէնինէշ:
Համեստ. ի. չէրոյ նամ էշայ
տաւլամն:
Հանգոյց. գուցի. նշլուտու
տէնէլան:
Հանդերձ. ի. շօրէր:
Հանդէս. դիսի. մէճլիս
ըռանըռանայ:
Հաշիւ. շուի. համար. հեսապ:
Հաս. ի. ճանանէլէր:
Հասկ. ի. պաշագ. սմպլալ:
Հարճ. ի. սիրամ. օյնաշ:
Հեղոյս. ղուսի. մէխ. մըսմար:
Հեն. հինի. ըռալանչի. ղօշուն:
Հիւլէ. ի. / Հիւղէ. ի. } տանըրասող հէ-շէ. եամ աէ'ո խոուղ:
Հողաթափ. ի. ոտից ամանն:
Հուրդ. ի. նոտարի աւելորդ:
Հսկայ. ի. նէօվչալու:
Հրատ. ի. նորկն. նամ մուլար
տոսաղ:
Հրդեհ. ի. նըտհօվ այրելու
վառելու:
Հրեայ. րէի. ջհուտ:
Հօտ. ի. ոչխարի սէրուրէս:
Ձայն. ի. ձայն. սաս:

Ճիր. ճրի. պարգեւ. բախշիշ:
Ճաճանչ. ի. շաւղ. շէօհլէ:
Ճառ. ի. խօսք. պատմուածք:
Ճար. ի. հնար. չարէ:
Ճկոյթ. ուլթի. ճճէք մատ:
Մագաղաթ. ի. մորթուոյ շեր
նաց թղթի:
Մաղթանք. ի. աղօթք. աղէնք:
Մաղախ. ի. քսակ. թօպրակ:
Մաղձ. ի. մաղձ. սաֆրայ:
Մամոնայ. ի. ապրանք. մալ:
Մայթ. ի. ճամբու եզերք
եօլի քենարն
պատ:
Մանանայ. ի. երկնից իջեալ
հացն:
Մատեան. տենի. մէծ գիրք:
Մարտ. ի. կռիւ. ճէնկ:
Մաքս. սի. գէօմրիւկ:
Մեքենայ. ի. հնարք. ճէնար:
Մեգ. մեգի. մառախուղ:
Մթեր. ի. ամբար. խազնայ:
Միջօրէ. ի. կէսօր:
Միտ. մտի. միտք:
Մուղայ. ի. գինոյ ըմպելն:
Մոր. ի. մոր. ճամբու:
Յանգ. ի. բայշումն. եամ
վերջ:
Յարգ. ի. հէօրմէթ. պատիւ:
Յարդ. ի. սամանն. ծամանն:

Յաւիտեան. տեւնի. ժամանակ։
Յուռութք. ուռթի. կախարդի ծրար։
Յղօ. ե. [illegible] խաղեր։
Յոռ. ե. ծառն ճղներ։
Յօրայ. ե. խոզեր հայր։
Նահանջ. ե. անյաջողող. վատ։
Նաճայ. ե. խունկ. խասնել։
Նարտ. ե. գումար. խաղ։
Նաւաղն. նի. [illegible] ջեռօղ։
Նաւթ. ե. նօթ. նովթանաւթ։
Նաքարակիտ. կտի. հետ շահէ։
Նեարդ. նեարդի. շնչոյ տամար. հաւ սխալեմ։
Ներ. ե. մէջ. ներս։
Ներքան. ե. [illegible]
Ներքող. ե գովասանք։
Ներկ. ե. պէս պէս ռանգ։
Ներկայ. ե. ժամանակի մէջ։
Նկար. ե. պատկեր. [illegible]
Նժոյգ. ժուգի. քեօհլան ձի։
Նիզ. նզի. [illegible]
Նիշ. նշի. նշան. [illegible]
Նիստ. նստի. աթոռ. [illegible] տեղ։
Նկուղ. ե. [illegible]
Նշդր. շուլի. [illegible]

Նուսխայ. ե. օրինակ։
Նպաստ. ե օգնութիւն. եարտըմ։
Շաղամաթ. ե. [illegible]
Շաղաշար. ե. խառնուած. հալած։
Շամբ. ե. [illegible]
Շանթ. ե. [illegible]
Շար. ե. տող. կարգ. ջարկ։
Շարժ. ե. երերալ. [illegible]
Շարխատ. ե. [illegible]
Շափլուղայ. ե. [illegible]
Շեղբ. ե. [illegible]
Շեշտ. ե. [illegible]
Շերեփ. ե. [illegible]
Շերտ. ե. [illegible]
Շիթ. շթի. [illegible]
Շիշ. շշի. [illegible]
Շիւղ. ե. [illegible]
Շղթայ. ե. [illegible]
Շողգամ. ե. [illegible]
Շուկայ. ե. [illegible]
Շուշմայ. ե. [illegible]
Շուփայ. ե. [illegible]
Շօթ. ե. [illegible]
Ոլիմպիաթ. ե. [illegible]

ոլոռ. ի. հըլոթ. հըլորած ռէլ:
ողկոյզ. կուզի. խաղողի ծըլը:
ողջոյն. ջունի. բարեւ տալը:
ոճիր. ճրի. չարութիւն:
ոստայն. ի. հիւսած ռէլ:
ոստիկան. ի. վէքիլախաթըն:
ոստրէ. ի. ծովի ծածկոյթ:
որայ. ի. հօղուկ. խոտուրջին:
որդոստայ. ի. փողոց. մէյտան:
ուղեշ. եշի. ծառի ճիւղ:
պալատ. ի. փէշքէշխանայ:
պահեստ. ի. պահած. պահոցք:
պայտ. ի. ձիոյ նալ էշոյ նալ:
պան. ի. բուլիւր հայ:
պատճէն. ճենի. ըսքէն օրինակ:
պատուաստ. ի. պատքուն:
պատուհաս. ի. բարկութիւն. պատիժ:
պարագայ. ի. շուրջ կողմով պատած հիւանդանոց:
պարեգօտ. ի. կապայ. շոր:
պարէն. ենի. կէճաձող. պաշարուն:
պողոտայ. ի. ճամբա ճանապարհ:
ջահ. ի. եկեղեցւոյ ճրագ. մոմակալ:

ջայլոմ. ի. շուրադուշ ջէլ: ձագուկ:
ջան. ի. ջահդ. ջանք:
ջոխ. ի. ճապատ. մհար:
ջուկ. ի. ուրագոն. պէօւլուկ:
ջորեկջ. ջրջի. ջրջէն. ճիմ ճիմայ:
ռազմ. ի. կռիւ. ճէնկ:
ռանկայ. ի. շաղխոտ. կօպկէ:
ռահ. ի. ճամբայ. եօլլ:
ռետին. ի. գաղպին. վայրի մեղր:
ռմբկեն. կենի. կիւլլի զաւլի:
սալ. ի. տափակ քար. տափակ սար:
սակառ. ի. սէպէթ. սեպետ:
սաղարթ. ի. տերև. եապրաղ:
սաղաւարտ. ի. գլխոյ թաս:
սակ. ի. նարխ. հէսապ:
սաղմն. մի. սերմն. թօխում:
սամետ. ի. ատետ:
սայլ. ի. արաբայ:
սայր. ի. ագըզ քէսքին:
սան. ի. ու. ձեռք զավակ:
սանդ. ի. հավանդ:
սանձ. ի. ջիլոյ կէմ:
սապատ. ի. քուռս. ղամպուռ:
սաստ. ի. ահ. վախ:
սատան. ի. հաքառակ:
սարաս. ի. ուրջուն ենտամ

սարդ. ն. ապէոզ. այբ:
սեխ. ն. քաւըռըղան. էմշլ:
սեկ. ն. բո–մաճ:
սեռ. ն. ցեղ. սոյ:
սեր. ն. ցեղ, ազգ, կամ
ղայմաղ:
սիրայ. ն. խոնէր. խաոնէր:
սկահ. ն. գաւաթ. մեծ
թաս:
սկայ. ն. մեծ. հեօլվալէ:
սնակուշտ. կշտոլ. բոյլ քոլք:
սոփեստ. ն. իմաստակ–է. խելք:
սոփեստէս. տեսլ. իմաստասէն.
շայէր:
սպայ. ն. սարքաւորութայ.
ղօշուն:
սպանդ. ն. մորթելու.
սպանելու:
ստոր. ն. ներքին. տաքէ:
սրիկայ. ն. հողդէթ. հոլվաբ–
տայ:
վարդ. ն. վարդ. գիւլ:
վայրկեան. կենի. դաղիղայ:
վաշխ. ն. ֆոզն շահ:
վառօդ. ն. պարութ:
վարմ. ղուշ ջանէլի
թօռ:
վարկ. ն. կարծիք. գիւման:
վարքայ. ն. ֆոքր հեծի:
վէժ. ն. թաւալ. հեօճալը:

վերապ. ն. չոր հոր:
վկայ. ն. շահատ. շահիտ:
վճար. ն. ֆոխր տալ. հա–
տուցանէլ:
տախտ. ն. թախտ աթէղ:
տաշտ. ն. խմորին թաշտ:
տարմ. ն. ոլորքն. բօլուգն:
տափ. ն. տափ. հող. տեղ:
տենդ. ն. ջերմո–տենդ:
տեռ. ն. հարուած. հարուածոյ:
տոհմ. ն. ազգ. սոյ. սէնս–
տող. ն. շար. ճարք
սիլէ:
տումն. ն. բաղբ. գէր.
տոյժ. տուժի. ճարմայ:
րաբունի. ն. վարդապետ. ուստա–
տայ:
ցան. ն. վարո–ցանք:
ցեղ. ն. սոյ. սէնսիլէ:
ցմախ. ն. չէօֆլըրղ. ցա–
խու–տ:
փասա. ն. պատճառ. սէպէպ:
փարախ. ն. գոմ. ղալ:
փեղկ. ն. ֆէնճարէ ղանատ:
փեսայ. ն. հարսն առնէր:
փիլոն. ն. կարգաւորէ ֆիլոնն:
քաղ. ն. որոյ ոյծ. բոթայ:
քաղցկեղ. ն. կերցաւ:
քայլ. ն. շէքա. ադըմ:
քայռ. ն. ձղանոց. ձղէ ղարպէ:

Քարբ. ի. թագաւոր օձ։

Քար. ի. իւ. ինք. } [illegible]
Անոյշ. ամբք.

Քարոզ. ի. քարոզօղ. հաւ ձայնէ։

Քերովբէ. ի. հրեշտակ։

Քղամիդ. ի. շուրջ արկանելի։

Քուրայ. ի. հալոցի. օճաղ։

Քսեստ. ի. փող. նու շահ։

Օգուտ. օգտի. պէտք. շահ։

Օդ. ի. աշխարհի տարրն։

Օժիտ. ժտի. ընծայ. հարսինն։

Օձ. ի. օձ. եղան։

Օղ. ի. իւ. հալքայ։

Յատուկ անուանք՝ մարդոյն եղականք։

Ադդէ. դէի. Հայրապետ։

Անդրէաս. րէի. առաքեալ։

Արտաշէս. շէսի. թագաւոր։

Բենիամին. մենի. յակոբ նահապետին որդին։

Բարսեղ. սղի. Հայրապետ։

Գաբրիէլ. Ելի. հրեշտակապետ։

Եղիսէ. սէի. մարգարէ։

Եփեսոս. սի. քաղաք։

Զաքէոս. սի. մաքսաւոր։

Իսրայէլ. Ելի. յակոբ նահապետն։

Հաբէլ. Ելի. ադամայ որդին։

Ղեւոնդ. դի. Հայրապետ։

Մարկոս. սի. աւետարանիչ։

Մովսէս. սեսի. նախամարգարէ։

Յաբէթ. բեթի. Նոյի որդին։

Յիսուս. սի. [illegible] տէր մեր։

Նինուէ. ուէի. քաղաք։

Սարգիս. գսի. ս̃բ զօրավարն։

Պետրոս. սի. ս̃բ առաքեալ։

Տարսոն. նի. քաղաք։

Լամբրոն. նի. քաղաք։

Ածական անուանք։

Անկարօտ. ի. չկարօտօղ։

Անոյշ. ուշի. քաղցր ուտելիք։

Աշխոյժ. խուժի. հաստատուն։

Բախած. ծի. յետոյ. [illegible]

Գաղջ. ջի. ո՛չ ցուրտ. ո՛չ տաք։

Դալար. ի. կանաչ. [illegible]

Թլուատ. ի. լեզուն կակազ։

Ժլատ. ի. [illegible]

Խենեշ. նեշի. [illegible]

Համեստ. ի. ս̃բ. [illegible]

Մեղկ. ի. թոյլ. [illegible]

Յամառ. ի. [illegible]

Շռայլ. ի. [illegible]

ողորկ. ի. ողորկ. հղկած:
ջախջախ. ի. ջարդած:
սերտ. ի. պինդ. ամուր:
սրիկայ. ի. [illegible] մարդ:
վավաշ. ի. մեղկ. [illegible]:

Գունաւորութեան անուանք:

Կապուտագոյն. գունի } էլ [illegible]:
բարեգոյն. գունի. էլ [illegible]:
գերագոյն. գունի. էլ [illegible]:
դառնագոյն. գունի. [illegible]:
չարագոյն. գունի. [illegible]:
մեծագոյն. գունի. էլ մեծ:

Բարք եւ անուանք:

Մեծաբան. ի. մեծ խօսող:
ամբաբան. ի. [illegible] խօսող:
առաստաբարոյ. ի. [illegible] բարք ունեցող:
չարաբարոյ. ի. չար խասիաթ ունեցող:
թանկագին. գնի. թանկ գին ունեցող:

դիւրագին. գնի. էժանագին:
առօրեայ. ըէի. ամենօրեայ.
պահեստ. ի. պահած. պահուստ:
պղնձաման. ի. [illegible] ամանոց:
սրբաման. ի. [illegible] ամանոց:
լուսազարդ. ի. լուսով զարդարած:
խաչազգեց. գեցի. խաչ հագած:
լուսազգեստ. ի. լոյս զարդաւոր:
ողջախոհ. ի. [illegible]:
ամլածին. ծնի. [illegible] ծնած:
ձուլածոյ. ծոյի. [illegible]:
գերակայ. ի. բարձր աստիճանոց:
սրբակրօն. ի. [illegible] օրէնք ունեցող:
հողակոյտ. կուտի. հողակոյտ:
քառաձեւ. ձեւի. չորս ձեւ ունեցող:
գինեձան. ի. տուն. գինի [illegible]:
եկամուտ. մտի. եկած մտած:
քառանիւթ. թի. չորս նիւթ ունեցող:

Երևոյթ. ութի. երևնալ. տեսա-
նելը։
Հացկերոյթ. ութի. ղօնախ-
լըղ։
Դիւրաշարժ. ի. հեշտ շարժ-
վող։
Քաղաքշէն. շինի. քաղաք շի-
նած։
Այլասեռ. ի. ուրիշ ազգից։
Ժամացոյց. ցուցի. ժամը ցոյց
տուող։

Թուականական անուանք.

Ամէն. մենի. ամէնը. պիր-
րիսուն։
Բոլոր. ի. ամէնը։
Երեք. րից. իրեք։
Չորք. րից. քառք. ռից. չորս։
Հինգ. հնգի. իւ. հինգ։
Վեց. ցի. ցիւ. վեց։
Ութ. ութի. իւ. ութը,
Ինն. ըննի. իննունք. } ինը։
Նից. իւք. իննամբք. }
Մետասան. ի։ վեշտասան. ի։
քսան. նի։ երեսուն. սնի.
քառասուն. սնի։ յիսուն.
սնի, վաթսուն. սնի։ իննսուն. սնի։
Հազար. նի. պին-ըն-ան։

Ոչինչ. ոչընչի. } ո՛չ բան մը։
ոչընչիւ. }

Անեղականք։

Աժէք. ժէից. գինը. ամէնը։
աղետք. ետից. սրտի ցաւ-
փորչանք։
աղօթք. թից. աղօթքս։
այծեայք. ծէից. այծի մաղից
շինած։
անցք. ցից գլխով անցած-
ները։
ապագայք. յից. նոր գալիք-
ները։
ընաւք. ւից. ամէնը. ալ-ըն-
անն։
դիւցազունք. զնց. գեղեր։
դնացք. ցից. գնալը։
դիրք. րից. դէմք. գրուած։
ընթացք. ցից. վազելը. գը-
նալը։
լուսանցք. ցից. գրքի լուսանց
լուսամուտ։
խնջոյք. յից. մեծ կերուխումներ։
խօսք. սից խօսքեր։
ծուենք. նից. ջանքեր։
կապանք. նից. կապանք։
հանդոյք. յից. հաւանելիք։
հէնք. նից. շարժուածներ։
հրաշք. շից. զարմանալիք։

ձեռաձիրք. ձրից. չետողշեն-նոծ բաներ։	Անյոգնականք։
յօնք. նից. ու-նտեր։	Երկիւղ. կիւղի. ահ. վախ։
նշուլք. վից. անէծ-ք։	խիղճ. խղճի. խղճմտանք։
սրունք. ունից. փաչայ. պալդր։	հանգիստ. գստի. փէնջուրէ։
ցնորք. րից. ... երազ։	երաշխեպ. խեպի. շարշարանք։
	վաղիւ. ղուի. վաղը. էգուց։

Արտաքուղէ անուանք։

Գիւղ, կամ գեօղ։ ցեա''. գեղջ։ գործեալ''. գիւղիւ։ բացեա''. 'ի գեղջէ։ յոգն''. գիւղք, կամ գեօղք։ ուեա''. ղից։ գործ''. ղիւք։ գեղ։ ըստ այսմ և բարդեալք սո-րին. ձորագիւղ. գեղջ։ նորագիւղ. գեղջ։ քաղաքա-գիւղ. ևն։ Այն բառք՝ որք զարտուղեցան յօրինակէս, 'յեւրաքանչիւր տեղիս նշանակեցան սեռականք նոցին 'ի դիւրութիւն ուսանողաց։

Երկրորդ պատկեր հոլովադասութեան։

	Եզականն։	Յոգնականն։
Ուղ.	բաժակ.	բաժակք.
Սեռ.	բաժակի.	բաժակաց.
Գործ.	բաժակաւ.	բաժակօք.
Պար.	զբաժակաւ.	զբաժակօք.
Հայց.	զբաժակ.	զբաժակս։
Բաց.	'ի բաժակէ.	'ի բաժակաց.
Պատ.	զբաժակէ.	զբաժակաց.
Տր.	'ի բաժակ. բաժակի.	ցբաժակս. բաժակաց.
Ներ.	'ի բաժակի։	'ի բաժակս։

Ըստ այսմ հոլովին բազում անուանք։

Ագարակ. ի. կաւ. գեղ. շէն։
ագցան. ի. աւ. ջալչաղընէն։
ագոխ. ի. խաք խաղող։
ալթար. ի. չոր թանօր։
ախաւերղագէս. գիսի. որնա- գլուխ։
ախորժակ. ի. համէ. իշտահ։
ական. ի. լաղըմ։
ակօս. ի. վարի ծիրը։
աղաբողոն. ի. ղարղշաա. փի- լան։
աղաղակ. ի. ձայն. մեծ գո- չումն.
աղիւսակ. ի. քերփիչ։
աղմուկ. մկի. վէլվէլէ. շա- մաթայ։
աճառ. ի. կրճուկ. կամ ադրուան։
ամ. ամի. ամաւ. տարի։
ամբարտակ. ի. դալղայ. ամ- կար։
բաւիղ. ղի. քարի մաղարայ։
բբուկ. բբկի. Խաշոյ գլխի ծղայ.
բեղեկ. ի. հին շէնքի նա- րգէլն։
բեկոր. ի. արհամթի, կամ քարի կտոր։

բեւեռ. ի. մեխ. միխատ։
բզէզ. զեզի. Երեկ հեղօդ պղօճ։
բիբ. բբի. աչքի պապակ։
բլթակ. ի. ականջի փմակ։
բլրակ. ի. փոքր բլուր. Թէփէճիկ։
բձիձ. բձձի. մեղրահայն ծաղէր։
բոժոժ. ի. ղուշի ղաւաղրողը։
բոկեղ. ի. եաղարչ։
բոյթ. բթի. ոտին մատն։
բութակ. ի. սալի պէնման։
բուսակ. ի. փոքր բոյս. ծիլ։
գալստոս. ի. քարի վերջերի- քար պատշօճ։
գաղափար. ի. օրինակ։
գանկատ. ի. գանգատ. շիքեաթ։
գարշապար. ի. ոտից տակ. թապան։
գաւակ. ի. ձիոյ կամ էշոյ. սաղրի։
գաւառ. ի. շեհիր։
գաւիթ. թի. եազ. հայեաթ։
գդակ. ի. գտակ. փափախ։
գելոց. ի. ձհլող եւ ջարդող հաճարն։
գեղջուկ. ջկի. գեղացի։
գերդաստան. ի. ծառաք։

գղիր· գղրոց· ի· գղեր, համ
գղրի փոսն։
գեղ· գեղջի· ցած։ այգեպանն։
գեշ· գեշի· պատառ· հոտոր·
վայ։
գէս· գիսի· հեր· ծամ· մազ։
գէտ· գիտի· գիտուն· առող-
ջագէտ։
գէլ· գլի· բռնաւոր· յգե-
լոյ չար։
գիսակ· ի· երկար մազ· ծամ։
գինտ· գնտի· հոծակ· ընտոյ։
գիրկ· գրկի· ղրկած։
գլան· ի· գրտնակ· կլոր-
նակ։
գլխարկ· ի· արտաշէն· ատրղ։
գնդակ· ի· կէսլէ· կլորակ։
գոհար· ի· ակնէ ակն· ծա-
կանեց։
գումարտակ· ի· ժողով·
խումբ։
գուպար· ի· կռիւ ճկնկ։
գուսան· ի· խաղկանհօղ·
տաղանփող։
գուէհ· ի· ֆողոց· փեռեյ։
գրեխ· ի· հոգնոյ· պատ-
տառի հածան։
գրուան, գրիւ· ի· չափ· չա-
նաղ։
գրպան· ի· ծնդ· ծեպ։

դադաղ· ի· նաժ· նէշ· ըռա-
պատար։
դահեկն· ի· շորս ապասնոց։
դամարձակ· ի· ջմասառան
մարմոյ ժողով։
դայեակ· եկի· ծծմեր։
դանկ, կմ դանգ· ի· չորս
ղանանոց։
դաշխուրան· ի· մեծ ըմա-
ծարն։
դաշնակ· ի· մեծ փանակ· խտա-
հալ։
դասակ· ի· պեօլխակ։
դաստկ· ի· պնլակ։
դաստակերտ· ի· միւղք։
դաստառակ· ի· մահրամայ։
դաստխարակ· ի· վարպետ·
ուսույ։
դարան· ի· պնոր տեղ· ծա-
ծուկ հնարք։
դարապան· ի· դռնապան։
դարաւանդ, կմ
դարեւանդ· ի·
բարձր տեղ·
համ տան
գերան։
դարպաս· ի· պալատ· արքայից։
դեղահատ· ի· դեղ հաբող։
դեմոս· ի· նախնեաց· գաւառ։
դեղձանիկ· նկի· շեխոնակ։
դենար· ի· եօրն փորանոց։
դեսպակ ի· նաժ· ըռապաւեք։

դեսպան. ի. էլչի։

դերասան. ի. խաղ հայօղ. մասխարայ։

դերձակ. ի. տէրզի։

դեղ։ դեղք. ի. հէ-տա-ն. էըղըն։

դէմ։ դէմք. ի. եըզիւ. սըֆաթը։

դէտ. դիտք. ի. գէօզճի. չաշուտ։

դժնիկ. նկի. ճշաւէց բոյս։

դիմաւորեմ. ի. յէ-ր վէ-րմայ ասլօղ։

դիպակ. ի. դիպայ. խաս չօխա։

դիւան. ի. դի-վանխանէդ։

դղեակ. ղեկի. քէօշք. սարայ։

դպիր. դպրի. տիրացու. հարֆ-տայօղ։

դստիկոն. ի. սան վէրի ղալը։

դրուագ. ի. նաշխ. մուրասսայ։

դրօշակ. ի. ֆէնէր. հաւ պայ-րաղ։

եթեր. ի. էրհէն. օդ. հավայ։

եղուզակ. ի. ղաթըլանըր. հա-րամի։

եղանակ. ի. գոյն. եա հավայ։

երաժիշտ. ժշտի. չալղըճը-տօղ։

երախ. ի. չէնէ, համ այլըղ բէ-րան։

երախտան. ի. տէօլ. էջ. ըսալօն։

երակ. ի. տամար. մուտամար. տա-մարլը։

երաշխաւոր. ի. ղամինէթէար։

երասանակ. ի. ուլեանջ. հէմ. նօխտայ։

երամտան. ի. նորույ տէղը։

երկան. ի. էրչանէ. տըրչանէ։

զաւեկ. ի. վարայը։

զովօղ. ի. ճըրաղնօղ։

զրոյց. ուցի. խօսք. պըրսօյ։

զեակ. եկի. գոյայած բան։

էգ. էգի. իգաւ. էգ. տիշի։

ըմբիշ. բշի. փահլէվան։

ըմպանակ. ի. բարդ. թասը։

ընկոյզ. կուզի. ճըղօպոր. ջէօ-վիզ։

թակոյկ. կուկի. շաֆ. ըշ-ռնչի։

թաշկինակ. ի. մահրամայ։

թարգման. ի. տիլմանճ։

թզուկ. զկի. հէօտաչ ճուճայ մարդ։

թմբուկ. բկի. դավուլ դայրէք։

ժպւեն. ւինի. խուղ. ղայթան։

ժխժմակ. ի. մանր ճընճըղէղ։

լեզուակ. ի. ուէդ. չիլի։

լապտեր. ի. ֆէնար։

լիճ. լճի. պուտէհ հէօլ։

լծակ. ի. ատող թանէլյաթայ։

խախացող. ի. մայի ֆուշէկ. հծէհ։

խածեակ. եկի. սափան. հէ-մէթ։

խաղալիկ. ըկլ. խաղալոյ գոր-ծիք:
խառան. ի. ձիոյ պուտկով:
խայթոց. ի. ծակելու կծելոյ պիտք:
խարակ. ի. սարի քերծ. ղայայ:
խարազան. ի. լախտ. մեծ ղամչի:
խարան. ի. դաղլուղ. դաղնէկ:
խարոյկ. ուկի. ատէշի մանղալ:
խթան. ի. հերուան. պիղ:
խլուրդ. լրդի. գետնի մուկն:
խոհեր. ի. քէր. մուապասա:
խծողակ. ի. մուր պատապանուկ. պօղմայ:
խողովակ. ի. կիւնկ. քիւնկ:
խորտիկ. տկի. կերակուր:
խուժան. ի. [illegible]:
խտրոց. ի. էրկու եանի մէջի փարայ:
խրախճան. ի. մեծ մեժլիս:
ծողակ. ի. ախնապ. թալակ:
ծղրիդ. ղրդի. ձայնօղ սո-պղօձ:
ծորան. ի. թայ նիւլուբոյ հա-թիլք:
կախաղան. ի. մարդ կախելոյ փայտ:
կաճառ. ի. ատեան. դիւ-ան:

կայլակ. ի. կաթ. կաթիլ. կա-թեալ:
կամուրջ. մրջի. կարմունջ. քէօփրի:
կապալ. ի. կաշառ. վէրկի խարջ:
կապան. ի. կապելոյ գործիք:
կապելիոն. ի. շիրախանայ:
կապիճ. պճի. աչքի փոս:
կարուակ. ի. չաքմաքուղ:
կերոն. ի. մեծ մոմ:
կիթառ. ի. սանթուր:
կինճ. կնճի. խոզ. վարազ:
կոնոն. ի. կարկած. ղապաղ:
կուիճ. կուճի. թապաշիր:
կոպար. ի. սահման. սինօռ:
կտրոց. ի. մկրատ. չախու:
հագագ. ի. հոգի. շունչ. նա-ֆաս:
համբակ. ի. տղայ. աշակերտ:
հանդրուան. ի. գոմ. մուլք:
հեծան. ի. գերան. կամ տա-կանակ:
հովանոց. ի. սար. եայլաղ:
հուղկահար. ի. դօշուան. հա-րամի:
հրապարակ. ի. փողոց. մէյ-տան:
հրացան. ի. թիւֆէնկ:
հրոսակ. ի. թալանչի դօշուան:

Հրովարտակ. ի. Թագաւորին գրած հրաման։
Հօտոց. ի. չոպանի փայտն։
Հօրան. ի. այծու կամ ոչխարի սիւրիւ։
Ճանճախարիթ. րթի. մուրունջ։
Ձաղկ. ի. մարդ ծեծելոյ գամչի։
Ձորակ. ի. փոքր ձոր։
Ղամբար. ի. մաշալայ։
Ղեակ. ղեկի. կէմու դիմ։
Ղենձակ. ի. կեշիշ. փեշտամալ։
Ճահիճ. հճի. չիրայ կեօլ։
Ճամբար. ի. գօշունի օրտու։
Ճարմանդ. ի. ամանի թանէ. գուլփ։
Ճիրան. ի. թռչնոց չանկիւլ։
Մագիլ. գլի. նոյն է։
Մագնիս. ի. ակն ալմաստ.
Մանեակ. ի. կէրտանլըգ։
Մակոյկ. կուկի. գայըգ։
Մամաց. ի. կերակրէց եկած նօր խէնն։
Մական. ի. չիպուգ. տայնաք։
Մարզպան. ի. գօշունի սէրտարը. փաշայ։
Մարմարիոն. ի. մարմար թաշ։
Մարտիկ. տկի. գօշունի մարդ։
Մացառ. ի. մանր չալըլըղ։
Մեհեանդ. ի. կռոց չարփարանք։
Մեղեխ. ի. ուրագի. կամ կացնի կոթ։
Մետաղ. ի. ոսկւոյ կամ այլոց մադան։
Մղոն. ի. մէնզիլ։
Միրոն. ի. դէհն. գէձ. անխէլք։
Մուճակ. ի. ոտից աման. մաս։
Մունետիկ. տկի. չաւուշ։
Մուշտակ. ի. քիւրք։
Մտրակ. ի. գամչի։
Մտրուկ. տրկի. խամ քուռուկ։
Մօրու. ւի. խոզին մայր։
Յակինթ. կնթի. պատուական ակն է։
Յատակ. ի. տան տակ. քաթը։
Յաւանակ. ի. էշոյ քուռակ։
Յեսան. ի. սրոց. պիլէգ։
Յետկար. ի. գէր. վէքիլ։
Նաժիշտ. ժշտի. գարաւաշ կին։
Նախճիր. ճրի. Քըթալ. գըրըմ։
Նամակ. ի. Գիր. Թուղթ։
Նաւակ. ի. փոքր կէմի։
Նեցուկ. ցկի. դայագ։
Նիգ. նգի. դրան փակ. սիւրկիւ։
Նիզակ. ի. մզրագ. ճիտայ։

նկանակ. ի. [illegible]
նպարան. ի. [illegible]
նրան. ի. [illegible]
նոտար. ի. [illegible]
շահապ. ի. [illegible]
շաղեղ. ղղի. [illegible]
շամանդաղ. ի. [illegible]
շաղամաթ. ի. [illegible]
շատրուան. ի. [illegible]
շիճուկ. ճկի. [illegible]
շիրիմ. շիրմի. [illegible]
շուշան. ի. [illegible]
ոլոք. ի. [illegible]
ոսխ. ի. [illegible]
ուրուկ. ուրկի. [illegible]
ուռկան. ի. [illegible]
ուտիճ. տճի. [illegible]
պալար. ի. [illegible]
պաճար. ի. [illegible]
պահանդ. ի. [illegible]
պայազատ. ի. [illegible]
պայքար. ի. [illegible]
պայուսակ. ի. [illegible]
պանդոկ. ի. [illegible]
պատանդ. ի. [illegible]
պատգարակ. ի. [illegible]
պատնէշ. նիշի. [illegible]
պատուար. ի. [illegible]
պատրուակ. ի. [illegible]
պատրուճակ. ի. [illegible]
պարեխ. ի. [illegible]
ջնջոց. ի. [illegible]
ջոլիր. ջոլրի. [illegible]
ջնար. ի. [illegible]
ջուլթակ. ի. [illegible]
ռոճիկ. ճկի. [illegible]
ռիշտ. ռշտի. [illegible]
ռամիկ. միկի. [illegible]
սագ. ի. [illegible]
սաթ. ի. [illegible]
սատար. ի. [illegible]
սատեր. ի. [illegible]
սարուանդակ. ի. [illegible]
սարեկ. ի. [illegible]

սաւան. ի. [illegible]

սեղեխ. ի. [illegible]

սինդ. ի. [illegible]

սինկղիտոս. ի. [illegible]

սլաք. ի. [illegible]

սկաւառակ. ի. [illegible]

սկունդ. սկնդի. [illegible]

սողոխ. ի. [illegible]

սմբակ. ի. [illegible]

սնդուս. ի. [illegible]

սողնակ ի. [illegible]

սոնքոն. ի. [illegible]

սուրհանդակ ի. [illegible]

սպարապետ ի. [illegible]

սռնակ ի. [illegible]

ստոման. ի. [illegible]

ստրուկ. ստրկի. [illegible]

սրինգ. սրնգի. [illegible]

սրուակ. ի. [illegible]

սփրիդ. փրդի. [illegible]

վանդակ. ի. [illegible]

վարապանակ. ի. } [illegible]
կէս վարապան. ի. }

վարձկան. ի. [illegible]

վարոց. ի. [illegible]

վարուժան. ի. [illegible]

վարսաւիր. վիրի. [illegible]

վերմակ. ի. [illegible]

վէտ. վիտի. [illegible]

վիրագ. ի. [illegible]

վիրգ. վրգի. [illegible]

վոհմակ. ի. [illegible]

վհուկ. վհկի. [illegible]

վտաւակ. ի. [illegible]

վտաւան. ի. [illegible]

վրձին. ձնի. [illegible]

տակառ. ի. [illegible]

տաղանդ. ի. [illegible]

տաճկինակ. ի. [illegible]

տապակ. ի. [illegible]

տափան. ի. [illegible]

տառատոկ. ի. [illegible]

տղրուկ. տղրկի. [illegible]

տէգ. տիգի. [illegible]

տիտղոս. ե. վերնագիր. [illegible]
տոմսակ. ե. գիր. թուղթ։
տրցակ. ե. [illegible]։
տումար. ե. գիր. [illegible]։
րակերտ. ե. [illegible]։
ցուռկ. ցռկի. դունչ. [illegible]։
ցուցակ. ե. օրինակ. [illegible]։
փաղանգ. ե. [illegible]։
փայտատ. ե. [illegible]։
փապար. ե. [illegible]։
փարսախ. ե. [illegible]։
փեճեկ. ե. [illegible]։
փերեզակ. կի. փորեզիկ. ե. } չարչի։
փլատակ. ե. [illegible] շէնք։
փողպատ. ե. [illegible]։
փուշտիպան. ե. [illegible]։
փոխաթ. ե. [illegible]։
քարտուղար. ե. [illegible]։
քանդակ. ե. [illegible]։
քատակ. ե. [illegible]։
քարտէզ. տիզի. գիր. [illegible]։
քաքար. ե. [illegible]։
քիլ. քլի. [illegible]։
քնար. ե. [illegible]։
քուրմ. քրմի. [illegible]։
օղալամբ. ե. [illegible]։
օճան. ե. [illegible]։
օշարակ. ե. շարբաթ։
օրան. ե. [illegible]։
օրխորդ. ե. [illegible]։
օրհաս. ե. [illegible]։

Յատուկ անուանք։

Բեթղեհեմ. հեմի. քաղաք։
Երիքով. վի. քաղաք։
Մաշտոց. ե. հայրապետ։
Յազկերտ. ե. պարսից թագաւոր։
Պարսիկ. սկի. պարսից ազգ։

Պարզ ածականք։

ագահ. ե. [illegible]։
անառակ. ե. [illegible]։
անմիտ. մտի. [illegible]։
երագ. ե. [illegible]։

կաղ. ե. չող. աղսաղ։
Թշուառ. ե. խեղճ. ալչախ։
շամբուշ. բշի. շաշխուն։
սեգ. գի. ինքնահաւան։
փայլակ. ե. ճողէփ. կայծենի։
ցոփ. ի. ամբարտաւան. բարձրաթիկն։
տարտամ. ի. պարապոյ. ծուլոյլ։

Ռամկական ածական՝ էարդ՝ ածանցեալ ի սոկալ գոյական անուանց։

բարեատեաց. եցի. բարի տեսող։
մահկանցու. ցուի. մեռանելի։
բարբեբեր. ի. բերող պտղաբերի։
ցաւագար. ի. ցաւով լցուած։
խորագէտ. խոյի. խոր բան գիտող։
ձեռագիր. գրի. ձեռով գրուած։
չարագործ. ի. չար գործող։
բազմադէմ. դիմի. շատ փոփոխուող։
ժամադիր. դրի. ժամ դնող։
սենեակ. նեկի. փոքր օդայ։
ահեղ. ի. շատ ահաւոր։
մահաղէն. ղենի. մահ ունօղ։
մեծազօր. ի. մեծազօրութիւնով։
ահընկեց. եցի. սիրտ ահ տուօղ։
որկորամոլ. մոլի. պօղազը սիրօղ։
կռապաշտ. պշտի. կուռք պաշտօղ։
քաւիչ. քաւչի. մեղք քաւօղ. սրբօղ։
ինքնակալ. ի. ինքնագլուխ տիրօղ։
հոգեկան. ի. հոգւոյ բարեր գործ։
Թագակապ. ի. թագ կապօղ։
դաշնակեր. ի. գաղտնի խօրած։
բեռնակիր. կրի. բեռն կրօղ։
պարակից. կցի. պարի ընկեր։
դիւահար. ի. դիւէն ծեծուած։
լուսեղէն. ղէնի. լուսէն շինուած։
չարամիտ. միտի. չար միտք ունօղ։
իգամոլ. ի. կին սիրօղ. հարբէւ։
յաղթանակ. ի. յաղթութեան պարգև։
հիւրանոց. ի. ղօնաղխանայ։
բաջաղկոտ. ի. հէյվորայ խօսօղ։
սայլորդ. ի. արապաճի։
ձկնորս. ի. ձուկն որսօղ։

հօտոց. լի. մի հովուերելոց պահանջ:
քսու. սուլի. փոխող. չարախօս:
դռնապան. լի. դրան պահող:
աղջապետ. լի. աղջկէ գլխա-
ւոր:
չարասէր. սիրի. չարին սիրող:
ամենաստապան. լի. ներ ամենայն բա-
պահող:
դատաստան. լի. դատելոյ տեղ:
նաւավար. լի. նաւի վարող:
ձեմարան. լի. պօլիտայի տեղ.
վարժարան:
բարեբար. լի. բարին անող:
հոտաւէտ. ետի. լաւ հոտ ու-
նեցող:
հրաւէր. ւիրի. կանչելը ա-
նող:
Թևաւոր. լի. թև ունեցող:

Բաղդատ յոգնական անուանք:

Արտասուք. ւաց. արտասուա-
եալ:
արհաւիրք. ւրաց. վախ.
սարսափ:
գովասանք. նաց. գովութիւն.
գովել:
դուրք. դրաց. լօք. պաներ:
երեսք. սաց. երես. ոտքեր:
զբօսանք. նաց: ման գալ. ժամ
հոգւո անել:
ընդերք. րաց. անդամներ:

լանջք. ջաց. կուրծք. կրծքներ:
խորանք. նաց: ընծայք. ընծա-
ներ:
ծփանք. նաց. ծփել. ալեկոծ-
ւել:
կալանք. նաց. կալնել. բռնել:
հառաչանք. նաց. հոգւոց
հանել:
ձաղանք. նաց. ծաղր. անարգ:
մեղք. ղաց. մեղք. սուտ:
միտք. մտաց. միտք. միտքեր:
մօրուք. ւաց. մօրուք. մօրուք:
յորձանք. նաց. գետի վազած
տեղ:
սահանք. նաց. սահել. փա-
խչել:
վերք. վիրաց. վերքեր:
փառք. ռաց. փառքեր:
քիմք. քմաց. քիմքեր:
վիրք. վրաց. վրացիք:
Թուրք. քաց. թուրք ազգ:
Հելլէնք. նաց. հոռոմ ազգ:
ռուսք. սաց. ռուս ազգ:

Ապաճան անուանք:

երկիր. կրի. հող. տեղ:
խաւար. րի. մութ. խաւար:
մնդիկ. դկի. ծիպան. ծեղաւ:
դաշտան. ի. ծէս կանանց:
հերիկ. րիկի. ծեծած գորի:

Երրորդ պատկեր հոլովականութեան։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղղ.	գող.	գողք.
Սեռ.	գողոյ.	գողոց.
Գործ.	գողով.	գողովք.
Պար.	զգողով.	զգողովք.
Հայց.	զգող.	զգողս.
Բաց.	՚ի գողոյ.	՚ի գողոց.
Պատ.	զգողոյ.	զգողոց.
Տրա.	ցգող. գողոյ.	ցգողս. գողոց։
Ներ.	՚ի գող։	՚ի գողս։

Ըստ այսմ հոլովին բազում անուանք. որք։

Աթոռ. ոյ. ով. գահ. թախթ։
աղիւս. ոյ. սով. քէրփիճ։
աղախին. նոյ. ղարավաշ։
աճիւն. նոյ. մըճէշ. մոխիր։
ամուսին. նոյ. այր կամ կին։
ամպ. ոյ. ամպ. բուլութ։
այս. ոյ։ դեւ. [illegible]։
անիւ. ւոյ. արապայի անին։
անկողին. ղնոյ. [illegible]։
անուր. նրոյ. օղ. հալղայ։
անօթ. թոյ. աման. [illegible]։
արծիւ. ւոյ. ղարաղուշ։
արատ. ոյ. էյպ. [illegible] լաքայ։

բարուր. րոյ. [illegible]։
բեհեզ. զոյ. [illegible]։
բլուր. լրոյ. [illegible]։
բոյն. բունոյ. [illegible]։
բոր. րոյ. [illegible]։
բուծին. ծնոյ. [illegible]։
բունձ. բնձոյ. [illegible]։
բուք. բքոյ. [illegible]։
բուստ. բստոյ. [illegible]։
բուռ. բռոյ. [illegible]։
գանգուր. գրոյ. [illegible]։
[illegible]լով. կոյ. [illegible]։
գուբ. գբոյ. [illegible]

գուսան· գնսոյ· հլորան· հեա-
ւեղ։
գհեր· գհրոյ· ըն-դէմնհե
քո-րդալ։
դափ· փոյ· ջէո-նուդաֆ։
դդում· մոյ· պալ-լըխնէ· կապ-
կաժ։
դի· դիոյ· մեռած լէշ։
եղունգ· եղնգոյ· տուռնախ եհած
եարայ։
երանգ· գոյ· ռէնկ։
երամ· մոյ· պէօլիւք· սիւ-
րիւ։
երկինք· րկնքոյ· անտէնդ հէրէնգ։
զամբիւղ· զոյ· զամպիլ· սէ-
պէթ։
զմռուռ· զմռսոյ· անոււշ ծաղ-
կանէլէք։
էջ· իջոյ· էշ· էշակ։
էրէ· րէոյ· վայրի ոռ։
ընձուղ· ղոյ· ծիլ· ֆիլիզ։
թափ· թափոյ· ուժ· զօռ։
թև· թևոյ· թև· ղանատ։
թիւ· թուոյ· թիւ· համար։
թուղ· թղոյ· թուղթ· քեաղըտ։
թուրծ· թրծոյ· խեցի ամանի
այրելն։
թուփ· թփոյ· մանր խոլոպ։
թուք· թքոյ· բերանի թուք։
թրթուր· թրոյ· որդն· պղօջ։

իւղ· ղոյ· եղ· եաղ։
լուծ· լծոյ· եղան լո-ծ։
լուր· լրոյ· համբաւ· խաբար։
խանձարուր· րոյ· պատա-
նո-ն։
խլուս· սոյ· հերանջու-ր· շօրվայ։
խծուծ· ծծոյ· տաբանի խողան։
խնձոր· ձորոյ· խնձոր· ալմայ։
խունկ· կոյ· խունկ։
խուրձ· ձոյ· խուրձն· տարզ։
խստոր· րոյ· սխտոր· սար-
մսախ։
խրամ· մոյ· պատապա-հած ճեղք։
ծեր· րոյ· հալևոր մարդ։
ծծումբ· բոյ· քիւքիւրթ։
ծուծ· ուծոյ· հղուղ· ալիլէն։
կաթիլ· թլոյ· րայն-ի-րէ
համրեալ։
կաղին· ղնոյ· կաղին· ֆնդուխ։
կաձին· ձնոյ· արմատ· քէօք։
կարկին· կնոյ· ֆարկեար· գոր-
ծիք։
կափուլ· փլոյ· անձագ· ըմա-
նակ։
կէձ· կձոյ· մանր քար։
կնկուղ· կղոյ· չորգողեալ
վէղար։
կնիւն· կնիւնոյ· ղամշլուղ։
կնձիռ· ձռոյ· ֆոռլ ֆոռլ
ֆինջանէկ։

կողով. վոյ. սէպէթ զէնպիլ։
կոպիճ. պճոյ. ղումախառն քարը։
կուղբ. բոյ. ջրէ շուն։
համբար. ոյ. ամպար։
հայս. սոյ. եաղարջը խամըր։
հարբուղխ. բխոյ. խայէրուղ գէվտամ։
հեր. րոյ. գըլըն մաք։
հիւր. րոյ. միսաֆիր. ղոնաղ։
հողմ. մոյ. քամի. եէլ։
ձետ. տոյ. գալամն պոչ։
ձող. ղոյ. երկար չոպն։
ձուկն. ձկնոյ. հաւս ղալ խարալ։
ճանկ. կոյ. բուղնոց չանկլալ։
ճարպ. պոյ. եաղուգու. փէյ։
ճիւղ. ղոյ. ծառն ճիւղ։
մալուխ. լխոյ. ուղա. նուն փոկ։
մամուլ. մլոյ. մանկէանոյ։
մարգ. գոյ. չայիր չիմէն։
միրգ. մրգոյ. ծառոյ պտուղ։
մկրատ. մկրտոյ. յղէ եարակ տարպայ։
մոմ. մունոյ. քաջ. ագնէու։
մուշկ. մշկոյ. մուշկ հէնտաղն։
մուր. մրոյ. ակոմուր. բաշաք։
նաշխ. նոյ. շարմաղ ալէթը։
նարինջ. րնջոյ. նարինջ։
նուշ. նշոյ. պատամ։
շաղափ. փոյ. մատխատք։
շերամ. մոյ. ապրշմ որդն։
շուք. շքոյ. պատէու. գալաջ։
ոձ. ոձոյ. հերպ. համ արպէ կոյա։
ոստ. տոյ. ծառոյ ճիւղ։
որիզ. զոյ. երինջ. պիրինջ։
որկոր. րոյ. պօղազ։
ունդ. ընդոյ. տաղն. եահլայ նուայն։
չափ. չափոյ. չափ։ էօլչու։
չու. չուոյ. երթալ ժէօչէլ։
պարպաջ. ջոյ. նաշխառն ամէնի։
պրտու. տուոյ. խասէլ. խարպ։
ջեր. րոյ. քաղըր հաւայ։
ջուր. ջրոյ. ջուրբ. ջուր. սու։
ռումբ. ռմբոյ. կիւլլայ։
ռուփ. ռփոյ. պաքմաղ։
սարսուռ. ռոյ. ջէրմուսէնմէ։
սափոր. րոյ. ուշխակ. կուժ։
սեգ. սիգոյ. պալաք խառա։
սինձ. սնձոյ. ուպէլու խէնջ. ղուրպաղ։
սոր. րոյ. հող ապրէլոյ փոսո։
սունկ. սնկոյ. ախնը. մանտակ։
սպունգ. սպնգոյ. սիւնկեր։
ստուր. տրոյ. հայվանն ադէ։
ստեւ. ստեւոյ. բաշխէ. խէլքայ։

վարունգ. լնգոյ. խիար։
վարսակ. կոյ. հաճար։
վուշ. վշոյ. քաթան։
տարափ. փոյ. վարար անձրեւ։
տիղմ. ղմոյ. ցեխ պատպաղ։
տուղտ. տղտոյ. հեւլխաթմի։
տրմուղ. տրմղոյ. խաշհայվան։
ցայգ. գոյ. գիշեր։
ցիրդ. դոյ. ցրտին ծառ։
ցնցուղ. ցղոյ. խողովակ. քիւնկ։
ցու. ցուոյ. օձօրք. առնէք։
փամփուշտ. փշտոյ. փիշէկ։
փետուր. տրոյ. թռչնոց փետուր։
փոյթ. փութոյ. ջանք. ջահտ։
փունդ. փնդոյ. չափ. ամաձ։
փքին. փքնոյ. նէփ. օխ։
քիւ. քուոյ. արմնկան. սաչախ։
քեմուխտ. մխտոյ. մէշին։
քուրձ. քրձոյ. խարար. չուալ։
քուն. քնոյ. քուն. նինջ։
քուք. քքոյ. փշալից ղամչի։
քօղ. ղոյ. ծածկոյ. եաղլուխ։

Ի պատիւ եղերեալ անուանք։

Արծուի. ծուոյ. } արծիւ ղուշ։
ւով. ւոց. }
կաշի. շւոյ. կաշի. կէօն։
ճոգի. գւոյ. գուշբաշի. պուղ։
կոգի. գւոյ. ճարակ եղ։
հանի. նւոյ. մօր մայր. տատ։
հոգի. գւոյ. հոգի. ջան։
մորի. րւոյ. ՚ի մորւոջ. գաղանի ճուռն։
ոզնի. նւոյ. փուշնի։
ոսկի. կւոյ. ոսկի. աշրաֆի։
որդի. դւոյ. որդի. օղուլ. այսպէս և թարգմանեալք սորին. ծնորդի. դւոյ։ հարձորդի. դւոյ։ քեռորդի. դւոյ. և այլն.
ջորի. րւոյ. ՚ի ջորւոջ. ջորի. ղաթըր։
սակառի. ռւոյ. քնոց. սէպէթ։
տարի. րւոյ. ՚ի տարւոջ. պարի. իլ։
քեռի. ռւոյ. մօր եղբայր։
օղի. ղւոյ. արաղ։
քենի. նւոյ. կնոջ քոյր։

Յատուկ անուանք։

Անի. նւոյ. անուն քաղաքի.
Ծատուր. տրոյ. ոմն վկայ։
Թաթուլ. Թլոյ. ոմն նահատակ։
Խոյ. խոյոյ. Խոյ քաղաք։
Կարին. րնոյ. Կարնոյ քաղաք։
Հեթում. Թմոյ. թագաւոր։
Մուշ. մշոյ. Մշոյ քաղաք։
Շապուհ. պհոյ. պարսից թագաւոր։

սանատրուկ. տրկոյ. աէգա-
րու քէօրդէլ:
սանդուխտ. դխտոյ. սըֆ հոյսուն:
սեպուհ. պհոյ. սէպոսհ սորնու:

Նծական անուանք:

Սօսէ. լոյ. լմէ.
Կէս յայրոյ. ում. } ուրէն:

ամուլ. մլոյ. չէնէր:
բուլթ. բլթոյ. համամ. պէնդ:
դեղին. ղնոյ. փէղէն ոէնկ:
զուտ. զտոյ. Տաքուր. խալիս:
Թուխ. Թխոյ. Բուռն. սև:
ցուրտ. ցրտոյ. ցուրտ էրք:
միջին. ջնոյ. մէջ տէղէնն:

Նմանայն գոյական և ածա-
կան ածանցեալք:

Կարդալ. լոյ. գէր հարդալ:
այրեցած. ոյ. ծով. այրեած:
ծովային. նոյ. 'ի ում. ծովէ
հէնդանէք:
քաղաքացի. ցւոյ. քաղաքում
հէնող:
եբրայեցի. ցւոյ. ջհուտի
ազգէն:
ներքին. նւոյ. 'ի նում. ներքէ
կողմնն:
զեռուն. զեռնւոյ. Տանը պղօջ-
նէր:

ընթերցուած. ծոյ. գրած
գէրք:
յօղուած. ծոյ. անգամնէրէ
կապ:

Բնանականան ածականք:

Նուաջին. ջնոյ. նում. առաջ
ջինն:
երկերիւր. րոյ. էրկու հա-
րիւր:
իւրաքանչիւր. րոյ.
րմէ. րում. } ամէն
մէկն:
երկաքանչիւր.
րոյ. րում. } էրկուքն
էլ:
հարիւր. րոյ. հարիւր:
մի. ոյ. 'ի միոյ. կէս
'ի միոջէ ում. } մէն:
միւս. ոյ. 'ի սմէ. ում. մէկէլ:
նախնի. նոյ. նում. առաջին
հէն:

Նշեղական անուանք:

Նուրջք. նրջոց. էրազ:
դժոխք. խոյ. դժոխք:
երկք. կոյ. աշխատանք.
չարչար:
խորք. րոյ. խոր աէղ. խոր
մէսէ:
կոչունք. չնոյ. ղօնախլըղ:
կուլթք. լթոց. պատող տա-
ղերոյ ժամանակ:
կուռք. ռոյ. հաւաք. պուտ:

կուրծք. ծոց.	տէօշ. կէօգիւս։	
հաւատք. տոց.	հա–թթ. մէ-զհէպ։	
հայք. յոց.	հայ ազգ։	
հետք. տոց.	հէյէթ. իզ։	
ունջք. ընջոց.	ջիլտ։	
պահք. հոց.	պաս. պահք։	
ցուցք. ցցոց.	ճահնէ. պահանէ։	

Անհոգնական անուանք։

Ա̄ծ. ծոյ.	ա̄ծ. ալլահ։	
ամօթ. թոյ.	ուտանց. արէն։	
բոց. ցոյ.	ալեւ. ալավ։	
լոյս. լուսոյ.	լոյս. իշըղ։	
հուր. րոյ. ով. կամ ուրբ.	ատէշ.	
ձէթ. ձիթոյ.	զէյթին եաղը։	
յոյս. յուսոյ.	ումուտ։	
պատիւ. տուոյ.	շօհրաթ. հէօրմէթ։	
սէր. սիրոյ.	սէվ։	
հարաւ. ւոյ.	հարաւային կողմն։	
հիւսիս. սիսոյ.	հիւսիսային կողմն։	

Ծանօթ։ Բազումք յանուանց աստի՝ մանաւանդ յածականաց, յեզակի տրականն և ներգոյականն յանգին ՚ի ․ում։ Եւ սակաւք ՚ի ներգոյական․ ․ոջ․ և բազումք ՚ի․ ի․ ոյ, ՚ի բլրի․ ՚ի սեղանի․ ևն։

Չորրորդ Պատկեր Հոլովադասութեան

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	դրացի.	դրացիք.
Սեռ.	դրացւոյ.	դրացեաց.
Գործ.	դրացեաւ.	դրացեօք.
Պար.	զդրացեաւ.	զդրացեօք.
Հայց.	զդրացի.	զդրացիս.
Բաց.	՚ի դրացւոյ.	՚ի դրացեաց.
Պատ.	զդրացւոյ.	զդրացեաց.
Տր.	ցդրացի. դրացւոյ	առ դրացիս. դրացեաց.
Ներ.	՚ի դրացի։	՚ի դրացիս։

Ռայլմի հոլովին ենթակայ յոգնական անուանք.

Աղաւնի. ւոյ. եաւ. կիւվէրճին:
ամուրի. րւոյ. ազապ մարդ:
այգի. ւոյ. յայգւոջ. բաղ:
աստղանի. նւոյ. Բէլ. կէրչան:
թանալի. ւոյ. ճանավար. ազար:
գարի. րւոյ. Գարի. արփայ:
գերանդի. դւոյ. Տանգէղ:
գերի. րւոյ. էսիր:
գիհի. հւոյ. Ջօպան պաշա:
գինի. նւոյ. Գինի:
գլխանի. նւոյ. Գլխատար. պէշ:
գողանի. նւոյ Գողեր:
գողուղի. ղւոյ. Գողի ճամբայ:
գործի. ծւոյ. Գործիք:
գոդի. դւոյ. փոսոփ. Քորսոփ:
դալարի. ւոյ. 'ի ւոջ. դալար
խոտ:
դրանդի. դւոյ. դրան շէմք:
եկեղեցի. ւոյ. ւոջ. աղօթա-
տեղ. ժողովարան:
երախայրի. րւոյ. պտղի ա-
ռաջին նուպար:
երեկորի. րւոյ. Երեկոյան:
երի. րւոյ. կէնդանեաց հերն:
երեքժամի. նւոյ. չանհան:
ընկուզի. ւոյ. ճղապուրի ծառ:
Թշնամի. մւոյ. թշնամին:

լեղի. ղւոյ. Լեղի:
խնեցի. ցւոյ. հողէ աման. բէնչէ:
ծղխնի. նւոյ. չափառաւոր. հաւ
ճաշ:
ծիրանի. նւոյ. ծիրանի ռէնկ:
կաղնի. նւոյ. կաղնի ծառ:
կարասի. սւոյ. ղարղաճաղ:
կենդանի. նւոյ. ողջ. սաղ:
կշղի. ղւոյ. ծովի տառք:
հացի. ցւոյ. հացի ծառ:
հոմանի. նւոյ. սիրօղ. սիրած:
ձօնի. նւոյ. հաւի քէշքէշ
պատկեր:
ՃՃի. Ճւոյ. ՃՃու. սողուն ճանճ:
մայրի. րւոյ. ծմակի ծառեր:
մանկտի. տւոյ. մանր երե-
խայք:
մատանի. նւոյ. մատանի հու-
լէւք:
մարի. րւոյ. մորի հաւ:
մաքի. քւոյ. էգ ոչխար:
նաւաստի. ստւոյ. նէմինէ:
ներքինի. նւոյ. ներքին. խա-
դըմ:
որի. րւոյ. յետեւ ղլղլուղ:
ունկի. կւոյ. փանէրհա կրամ
համ ու մ կրամ:
ոսպի. սւոյ. ոսպի ծառ:

պաճարենի. նւոյ. հայվանի հաշէ:
պանդոկի. կւոյ. քարվանսարէ հէնօղ:
պլակինդի. դւոյ. էղիվ հայ. քալայ:
սպեղանի. նւոյ. մէլ. մարհամ:
սպի. պւոյ. եարայի իզի:
տամալի. լւոյ. չարփարի. եար- յըր իզի:
տեղի. ղւոյ. դուոջ. իզի. եր:
ցփսի. սւոյ. շալ. չուխայ:
փորոտի. տւոյ. դուրէ խուպր- ատմաբ:
քաղցրաւենի. նւոյ անուշ խմէլեք:
քեղի. ղւոյ. հէամ. մէջի ըլէան:

Ռ. ծահար անուանք:

Ռուաքինի. նւոյ. ոՏ տարք:
այրի. րւոյ. տարքը մուածի հին:
արի. րւոյ. ժէր տարք:
արծաթի. թւոյ. արծաթէց չինաց:
բարի. րւոյ. էարի տարք:
երկաղի. ղւոյ. էրկու րէլանի:
զարտուղի. ղւոյ. ծուռ:
ծարաւի. ւոյ. ծարաւ:
կալոտի. տւոյ. հալէ մէջէ ալ- խարօղ:
կանամբի. բւոյ. հնոց ակէր:
կատաղի. ղւոյ. հարապած:
կորովի. վւոյ. ուժով. հէօնի- արլու:
հաւաստի. տւոյ. ճշմարիտ. չիփակ:
հոլանի. նւոյ. գօտին բայց. էշհէարայ:
միականի. նւոյ. մին աչք ունօղ:
մոլի. լւոյ. գիժ. խելառ:
յոռի. ռւոյ. վատ. անպէտք:
նախնի. նւոյ. առաջին. մեծ պապ:
պղնձի. ձւոյ. պղնձէ շինած:
սնոտի. տւոյ. դուռն. պօշ:
վտարանդի. դւոյ. քշած. փափարհնուն:
փանաքի. քւոյ. անպէտք. խեղճ:
քծնի. ծնւոյ. շողոքորթ. հեղձուող:
օտարոտի. տւոյ. օտար ղարիպ:

Ռ. աւելում գոյական. ածական եւ ածանցեալ անուանք:

Ռ. զնուազդի. ազդւոյ. մեծ ակզեց:
երեցանի. նւոյ. էրէցներ:
ուղենի. նւոյ. ուղէ տարքէ:

աղտեղի. ղեոյ. [illegible]

գազրալի. լեոյ. [illegible]

եւանկիւնի. նեոյ. [illegible]

Մեւելոտի. տեոյ. [illegible]

տիրուհի. հեոյ. [illegible]

ծերունի. նեոյ. ծեր. հալեւոր:

Ընդհանրական ածականք:

Այսպիսի. սեոյ. սեաւ: այդպիսի. սեոյ: այնպիսի. սեոյ: սոյնպիսի. սեոյ. դոյնպիսի. սեոյ: նոյնպիսի. սեոյ: որպիսի՞. սոյ: այսքան. նեոյ: այդքան. նոյ: այնքան. նեոյ: սոյնքան. նեոյ: դոյնքան. նոյնքան: քանի՞: ո՞րքան:

Անեզական. եւ. եզերեալք:

Ալիք. լեաց. եօք. [illegible]

[illegible]. եաց. [illegible]

ամուրձիք. եաց. [illegible]

[illegible]. եաց. [illegible]

բաղանիք. նեայ. համամներ:

գաղտնիք. նեց. ծածուկներ:

գոլորշիք. շեց. [illegible]

ընծիրիք. րեաց: [illegible]

Թեզանիք. նեաց. [illegible]

ժանիք. նեաց. [illegible]

խոպոպիք. պեաց. [illegible]

խորովիք. փեց. [illegible]

ծակտիք: տեաց. ծակեր:

ծամելիք. լեաց. [illegible]

ոտնկեղիք. լեաց. [illegible]

վարտիք. տեաց. [illegible]

տանիք. նեաց. [illegible]

օղիք. ղեաց. [illegible]

օձիք. ձեայ. [illegible]

Այսպէս նաեւ, Գնթունիք. նեաց: Ռշտունիք. նեաց: Մանդակունիք. նեց: պահլաւունիք. նեաց:

Անեզական եւս եզերեալք:

Ագեստանեայք. } [illegible]
եայց. եօք:

դուզնաքեայք եյց. [illegible]

ենթալուսնեայք. նեայց. — լուսնին տակինները։
երեկորեայք. եայց։ — Իրիկուանները։
ծաղկեայք. կէից. իւք. — ծաղկէց շինած։
հողանիւթեայ ք. եայց. — հողէց շինածները։
միջերկրեայ ք. եայց. — Երկրի մէջտեղինները։

Հինգերորդ Պատկեր Հոլովադասութեան։

	Եզական։	Յոգնական։
Ուղ.	եղեգն.	եղեգունք.
Սեռ.	եղեգան.	եղեգանց.
Գործ.	եղեգամբ.	եղեգամբք.
Պար.	զեղեգամբ.	զեղեգամբք.
Հայց.	զեղէգն.	զեղեգունս.
Բաց.	յեղեգանէ.	յեղեգանց.
Պատ.	զեղեգանէ.	զեղեգանց.
Տր.	ցեղէգն. եղեգան.	եղեգանց. յեղեգունս։
Ներ.	յեղեգան.	յեղեգունս։

Նոյպէս հոլովին քաշուած անուանք։

Ակն. կան. կամբ. — Տարտոյ, կամ ուրիշին ակէ։
աղեղն. ղան. — Նետու-հանելի. կամանչաւորներ։
աղջիկ. ջկան. — աղջիկ. ղըզ։
այծեամն. ծեման. — Վայրի այծ։
անկիւն. կեան. — Կունջ. պուճախ։
անուն. ւան. ւանք. — իսմ անուն։
ասեղն. ղան. — Իղ. ասեղ։
ատամն. ման. — Տիշ։
արմունկն. մկան. — Տիրսէկ. արմուկ։

արիւն. րեան. րենք. արիւն. ղան։

ափն. փան. ծովին, կամ գետոյ ղըրաղ։

բաղեղն. ղան. սարմաշըղ։

բամբիռն. բռան. չալղըարայ. ձնկօպարօյ։

գագաթն. թան. գըլուխ. թաւլայ։

գամբռ. բռան. ղաւասի մեծ շուն։

գեղարդն. դեան. մըզրայ։

գեղձն. ձան. բօղուր։

դուռն։ դրան. դուռն. ղափը։

եղեամն. ղեման. եղեմ. ղըրաղ։

եղունգն. եղնգան. ըղունկ. դուռնաղ։

երկն. կան. ջաֆայ. աղրութանդ։

թիթեղն. թղան. ոսկւոյ կամ արծաթոյ մուքաւլայ։

թիկն. թիկան. արխասը։

ժողովուրդ. } ժողով. խալխ։
դեն. դենք. }

լըսեռն. ռան. լեռնէն ծըրնագան խըճը։

ծաղիկ. կան. ծաղիկ. չիչէկ։

ծունգն. ծնգան. ծունկ. դիզ։

կայծակն. կան. կայծակ. ըլդըրըմ։

կառափն. փան. գըլուխ. թաւլայ։

կղափն. փան. դուռնկ. չանայ։

կծիկ. կծկան. թելի կծիկ։

կողմն. ման. մէն կողմն։

կորիւն. րեան. } առիւծի լակոտ։
րենք. }

կռունկն. ռնկան. կռունկ. պապաղան։

հիմն. ման. դատար հիմն. տեմելայ։

հիւսն. սան. խասայ. դիւլկար։

ձիւն. ձեան. ՚ի ձեանք. ձիւն. ղար։

ձուկն. ձկան. ձուկն. պալըղ։

ձիգն. ձգան. ճգնութիւն։

ճնճղուկ. ղկան. ծիտ. սարճայ։

մանուկ. նկան. երեխայ։

մասնիկ. սնկան. մէն կտոր։

մատուռն. տրան. եկեղեցի. ոճ տեղ։

մուկն. մկան. մուկն. սչան։

մրջիմն. ջման. մրջիւն. ղարընճայ։

նուռն. նռան. նուռ. նար։

շուրթն. րթան. դուդաղ. ղըրաղ։

ոլոգն. լոգան. պաճըր. պալդըր։

ոլոռն. լեռան. նօխուտ։

որդն. դան. որդն. ղուրդ։

որովն. ման. հոռնդէ. փալըճէ։

ուլն. լան. վիզ, կամ հիւլիւնք։

ունկն. կան. ականջ։

ուռն. ռան. Տէծ. յաթնաւ։
պճեղն. ճեղան. սոխի պճեղ։
պոյտն. պուտան. կճուճ։
ջերմն. ման. պատուար. ջերմ։
ունդն դան. ունդ. ալիւր։
սանդխտուռն. տռան. հաւանո֊
գի հող։
սխտեռն. ռան. սիսեռ։
սիւն. սեան. 'ի սեանէ. պատո
սիւն։
սկիզբն. սկզբան. սկիզբ. ա֊
ռաջ։
ստեղն. տեղան. ծառի ճիւղ։
ստին. տեան. 'ի տեանէ. ծիծ.
ստինք։
տեսիլ. սլեան. 'ի սլենէ. աչքով
երեւոյթ։
տխտեռն. տռան. չորքոտանի
մորթի։
տոռն. ռան. չուան. ոլորն։
տուտն. տտան. ագի. պոչ. ն֊
այլն։
ցողուն. ղուան. ծաղկի բոյս
ցօղ։
փակեղն. ղան. գլխու մորթ։
փայծաղն. ծեղան. փայծաղ։
փուռն. փռան. հաց եփելոյ
փուռն։
քիրտն. քրտան. ջերմութիւն.
քրտինք։

Գոյականք, ուրեան, ուին. ունք. ուոց. եղերեալք։

Թագաւորութի՟ւն. թեան. թեամբ. թի՟ւնք. թեանց. } Թագաւոր լինելը։

Թիւրութիւն. թեան. ծուռ լինելը։
խոստումն. ման. մանէ. խոստ֊
ման տալը։
պաշտումն. տաման. Աստուծոյ
գործ կատարելը։

ծնունդ. դեան. 'ի դենէ. } ծնանիլը։

սնունդ. դեան. 'ի դենէ. սնան֊
ելը։

գալուստ. լստեան. 'ի լստենէ. } գալը։

կորուստ. րստեան. 'ի ստենէ։ } կորուսելը։

Օ արտաքսեալք անուանք,

Ողբն. բին. բամբ. հեծեծա֊
նք։
աղն. ղին. յաղնէ. աղ. սոյ։
անձն. ձին. ձնէ. անձն. մարմին.
հոգի։
արմն. մին. մնէ. ծառի տակ։
բեռն. ռին. ռանէ. բեռն. կոփ։
գառն. ռին. ռանէ. գառն.
ոչխար։
դաշն. շին. շանէ. պայման.
դաշինք։
եզն. զին. զանէ. եզն. բաղկաւոր։

եղն. ղին. ղանէ.	Էգ պախրէ:
Թոռն. ռին. ռանէ.	Որդւոյ որդին:
լեառն. լերին. րամբ. ռնէ.	Սար. Դաղ.
խաշն. շին. շանէ.	Ոչխարք. [illegible]:
կաթն. թին. թանէ.	Կաթն. Սիւտ:
Հարսն. սին. սնէ.	Հարսն. Կէլին:
Ձեռն. ռին. ամբ. ռաց. ռօք.	Ձեռն. Ալ:
Մատն. տին. ամբ. տունք.	Մատն. Պարմաղ:
Նեռն ռին.	Սատանայ. սուտ Քրիստոս:
ողն. ղին.	Մէջքի ոսկր. [illegible]:
ոտն. տին. տանէ. ոտք. տից. տիւք.	Ոտն:
սապատողն. ղին.	Մէջքը կեռ Մարդ:
սառն. ռին.	Սառն. Պուզ:
ստաշխն. խին.	Ազնիւ ծառի խէժ:
տէր. տեառն. րամբ. ՚ի տեառնէ. աւ տր. տեարք. տերանց, կամ տերց.	Տէր. աղայ:
Նոյնպէս եւ, կոչնատէր. պարտատէր. տանուտէր:	
Այր. առն. արամբ. արք. րանց.	Մարդ:
երկայր. երկառն.	Երկու կնոջ այր:
քեռայր. քեռառն.	Քվէր Մարդ:
կին. կնոջ. կանամբ. կամ կնաւ. ՚ի կնոջէ. կանայք. նանց.	Կնիկ:
առնակին. կնոջ.	Մարդաւոր կին:
բազմակին. կնոջ.	Շատ կին ունօղ:
միակին. կնոջ.	Մի կին ունօղ:
տիկին. տիկնոջ.	Թագաւորի կին:
երէց. երիցու. ցամբ.	Երէց:
գահերէց. ցու.	Հեօքմ այր:
հացերէց. ցու.	Հայր [illegible].
վաներէց. ցու.	Վանքի Մեծաւոր:

Յատուկ և ածական անուանք։

Աստղիկ. ղկան.	Ափրոդիտէ հռովմայ։
Գողթն. թան.	Գողթան գաւառ։
Քուսիկ. սկան.	Տէր յոռւեն։
Սաթինիկ. թնկան.	Ալանաց թագաւորի կինն։
Դաւուն. ւին.	Դառն եան։
Փոքրիկ. րկան.	Պստիկ. փոքր եան։
Եօթն. թան. թամբ.	Եօթն. եօթը։
Մութն. թան. թամբ.	Մութ. խաւար։
Տասն. սին. սամբ.	տասն. տս։

Անեզական անուանք։

Արդիւնք. դեանց.	Շահ. հեղուր։
Ժամունք. մանց.	ողջունք. որդունք։
Իրաւունք. ւանց.	ուղիղ դատաստան։
Բաջաղմունք. մանց.	անեղջնեղ խօսք։
Լորձունք. ձանց.	Բերանի փրփուր։
Խորձունք. ձանց.	ցորենոյ՝ գարւոյ խուրձք։
Ցոլմունք. մանց.	պսպղալ։
Բոհմունք. մանց.	Վախ. դողխուռ։
Երիկամունք. մանց.	պլոճիկներ։
Մարդիկ. դկան.	Շատ մարդիկ։
Մկանունք. նանց.	ջիլամսեր։
Պտկուն. կանց.	Ծոծի ծծեր։

Անյոգնական անուանք։

Ամառն. մառւան.	Ամառ։
Լուսն. սան.	Աչքի ալեւաջ փարպայ։
Ձմեռն. ձմերան.	Ձմեռ. ցուրտ։
Հանգիստ. գստեան.	Հանգստութիւն։

վաղխու. ղուեան.	Վաղը. էգուայ։
տխու. ջեան. ջենե կամ տուէ.	ցէրէկ։
եղեւն. ւան.	Հարսուընան։
եւանդն. դեան.	պատքանալը. հաւատ. մէնէկըօրը։

Վեցերորդ Պատկեր Հոլովադասութեան։

	Եզակիանք։	Յոգնականք։
Ուղ.	զգեստ.	զգեստք.
Սեռ.	զգեստու.	զգեստուց.
Գոր.	զգեստու.	զգեստուք.
Պար.	զզգեստու.	զզգեստուք.
Հայց.	զզգեստ.	զզգեստս.
Բաց.	'ի զգեստէ.	'ի զգեստուց.
Պատ.	զզգեստէ.	զզգեստուց.
Տրա.	ցզգեստ. զգեստու.	ցզգեստս. զգեստուց.
Ներ.	'ի զգեստու.	'ի զգեստս.

Այսպէս հոլովին յետագայ անուանք։

Ագռաւ. ու. ագռաւու. ղարղայ։
աղուէս. եսու. աղուեսու. թիլքի։
այգ. ու. գուէ. առաւօտ։
առիւծ. ծու. ասլան։
ասր. ասու. սուէ. եափըղ։
արև. ու. րևէ. արև. գիւն։
արջ. ջու. արջ. այը։
բաղ. ղու. չօրպայ։
գանձ. ձու. խազնայ։
գզալթ. թու. բօրը։
գրաստ. տու. էէտհակէր օտալըխ։
դաս. սու. փարափայ. ըստլան։
դար. ու. ժամանակ համ քօջխուղ։

Զարդ. ու. դուն. [illegible]

Զէն. նու. [illegible]

Զօր. ու. ունէ. րաց. րուք [illegible]

Ժամ. մու. [illegible]

Լինձ. ընձու. [illegible]

Խրատ. ու. տուէ. [illegible]

Ծախ. խու. [illegible]

Կաքաւ. ու. [illegible]

Կեսար. ու. [illegible]

Կերպաս. սու. [illegible]

Կով. վու. [illegible]

Հաւ. ու. [illegible]

Ձագ. գու. [illegible]

Ձաղ. ղու. [illegible]

Ճաշ. շու. [illegible]

Ճակատ. տու. [illegible]

Մեղր. ղու. [illegible]

Մոգ. գու. [illegible]

Նարօտ. ու. [illegible]

Նաւ. ու [illegible]

Նկար. ու. [illegible]

Շէն. շինու. [illegible]

Ուլ. լու. [illegible]

Ուղտ. տու. [illegible]

Պահ. ու. [illegible]

Պար. ու. [illegible]

Սան. նու. [illegible]

Սար. ու. [illegible]

Սուլ. ու. [illegible]

Սպաս. ու. [illegible]

Վաշտ. ու. [illegible]

Վարագ. գու. [illegible]

Վարձ. ձու. [illegible]

Վրէժ. վրիժու. [illegible]

Տարազ. զու. [illegible]

Ցիռ. ցռու. [illegible]

Ցուլ. ցլու. [illegible]

Քաղց. ցու. [illegible]

Քէն. քինու. [illegible]

Օ[illegible]

Բարձր. ձու. ձուէ. } [illegible]
ձունք. ամբք.

Բիւր. ու. րուց. րուք. [illegible]

Թանձր. ու. րէ. } [illegible]
ձունք. ձունց.

Ծաղր. ղու. րէ. } [illegible]
Ծաղք. ուց. ղուք.

Մանր. նու. րէ. } [illegible]
ունք. ունց. ումբք.

Փոքր. քու. ւէ. } [illegible]
ունք. ունց. ումբք.

Սակաւ. ու. ւէ. } [illegible]
ուց. ուք.

քաղցր· ցրու· րէ· } քաղցր
ունք· ունց· } բերան։

Յատուկ անուանք։

Նբդխաս· դխու· Տորգոմեան։
աբրահամ· մու· } նահա-
մաւ· մէ· } պետն։
արտազ· զու· զէ· առաքել
գաւառ։
բահաղ· ղու· ղէ· կուռք։
եղիազար· ու· աւ· րէ· քա-
հանայ։
եպիփան· նու· կիպրացի հայ-
րապետն։
Թոմաս· սու· սէ· առաքեալն։
լիբանան· նու· նէ· լեառն։
ղուկաս· սու· սէ· աւետարանիչն։
յակոբոս· բու· բայ· բէ· ա-
ռաքեալն։
յովնան· նու· նէ· Տորգոմեան։
յորդանան· նու· նէ· գետն։
փոկաս· սու· սաւ· սէ· հայ-
րապետն։

Թուաբանականք· քեան, քեն, եղջե-
րեալ։

Ամենեքեն, կմ՛ քին· ցունց· քումբք· սեան· յամենե-
ցունց· սեան, կամ սին։
Այսպէս ևս· բոլորեքեան, կամ քին· քումբք։ երկո-
քեան, կամ քին։ երեքեն, կամ քին։ հնգեքեան, կամ քին։ տասնեքեն, կմ՛ քին. են։

Անեզական անուանք։

Աղունք· ունց· ղումբք· ձեծ
ձորձանք։
բարք· րուց· րուք· խառնուածք։
բոլք· ուց· ուք· ջուրայ։
յոգունք· ունց· ումբք· շա-
տունք։
պարտք· ուց· ուք· պարտքն։
վարք· րուց· րուք· ողորդա-
նիւթն· ապառն։

Եօթներորդ Պատկեր Հոլովադասութեան։

	Եզակին։	Յոգնակին։
Ուղ.	եղջիւր.	եղջիւրք, կամ ջերք.
Սեռ.	եղջեր.	եղջերց, ջերաց.
Գոր.	եղջերբ, ջերաւ.	եղջերբք, ջերօք.
Պար.	զեղջերբ, ջերաւ.	զեղջերբք, ջերօք.
Հայց.	զեղջիւր.	զեղջիւրս, ջերս.
Բաց.	յեղջերէ.	յեղջերց, ջերաց.
Պատ.	զեղջերէ.	զեղջերց, ջերաց.
Տրա.	ցեղջիւր.	ցեղջիւրս, ջերս.
	եղջեր.	եղջերց, ջերաց.
Ներ.	յեղջիւր։	յեղջերս, ջիւրս։

Ըստ այսմ հոլովին յետագայ անուանք։

Ազդր. դեր. անդամ. զբլնայ։
ալիւր. լեր. ալեւր. ուն։
աղբիւր. բեր. աղբեւր. բու– նար։
աղտիւր. տեր. ջրջեն. պալը– տաղ։
դակր. կեր. հայեն. պալնայ։
դուստր. տեր. աղջէկ զաւակ։
եզր. զեր. եզր. քէնար։
և բարդեալք սորին. որ,
գետեզր. զեր. գետի եզր։
ծովեզր. զեր. ծովէն եզր։
լինտր. տեր. հէտանէրէն հօտն հոտեր։
լիտր. տեր. քաշ. պանթման։
կայսր. սեր. թագաւոր։
կղմինտր. տեր. քերփիչ։
կողր. ղեր. ջղներ. հոդքեր։
մախր. խեր. շամ ծառէն ճը– րագ։
ոսկր. կեր. ոսկեր. ոսկե–կ։
ուստր. տեր. տղայ զաւակ։
սակր. կեր. նաճաղ. բալթա– ջըն։
սանտր. տեր. սանտր. տարաղ։
վագր. գեր. վագր գազան. փա– լանկ։
վաղր. ղեր. շաթ. ամուսնութիւն։

տագր. գեր. տեգր. ղայն։
տարր. րեր. նիւթ. պարզայ։
համր. մեր. չխօսող. լռելին։

Զարտուղի անուանք։

Անգղ. գեղ. ղաւ. ղաց. անձ ղուղ։
աստղ. տեղ. աստղ. ներքեղ։
արկղ. կեղ. սնդուկ. սանդուղ։
բակուղ. կեղ. չեան փայտ. չօմաղ։
եստղ. տեղ. փեղ. եղ։
և եղբայրեալք սորա,
բանակետղ. կետեղ. օրալն տեղ։
լալետղ. տեղ. լալոյ տեղ։
կոճղ. ճեղ. կոճ. ծեռին։
կոթղ. թեղ. տերևն համայ-լոյ խոտ։
կուպղ. պեղ. ղփուլ. ջրլեր։
ոստղ. տեղ. Ռագայ, համ ղուրբաղ։
սիկղ. սկեղ. նոր սրամանոց ճակրայ։
սկուտղ. տեղ. Եօշխալ. լէնսնաւն։
շիգղ. գեղ. խոճակ. բաշող։
սինկղ. կեղ. Զրէ շուան։

քոյր.	քեռ.	երբ.	տոյր։
ուէ.	քորք.	երց.	

Նշոյլք սորա,

հօրաքոյր քեռ. հօր տոյր։
մօրաքոյր. քեռ. մօր տոյր։
հարսնաքոյր. քեռ. քերբ. } հարսն տոյր. ևն։

Իններորդ Պատկեր Հոլովադասութեան։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Ուղ.	հայր.	հարք.
Սեռ.	հօր.	հարց, հարանց.
Տր.	հարբ.	հարբք.
Հայց.	զհարբ.	զհարբք.
Կոչ.	զհայր.	զհարս.
Բաց.	՚ի հօրէ.	՚ի հարց, ՚ի րանց.
Պատմ.	զհօրէ.	զհարց, զհարանց.
Տր.	ցհայր. հօր.	ցհարս. հարանց.
Ներ.	՚ի հօր.	՚ի հարս։

Նոյնպէս հօրեղբօր և քեռորդւոյ սորին՝ և այլ ազգաց անուանք։

Մ՛ծահայր․ հօր․ մեծ հայր։
համահայր․ հօր, երկրորդ հայրն մեր։
նախահայր․ հօր․ առաջին հայր։
կնքահայր․ հօր․ կնքաւոր։
մայր․ մօր․ մարբ․ օրէ․ մայր․ անոյ։
կնքամայր․ մօր․ կնքաւորի մայր․
կոշամայր․ մօր․ մեծ կողք։
ոսկեմայր․ մօր․ մայր, կամ գլուխ ոսկի։
տխրամայր․ մօր․ տխուր մայր։
եղբայր․ բօր․ բարբ․ եղբայր։

Նոյնպէս և,

հօրեղբայր․ եղբօր․ հօր եղբայր։
սանեղբայր․ բօր․ սան եղբայր։

Նոյնպէս և քոյր,

օր․ աւուր․ րբ․ } օր․ ցերեկ։
ուրք․ ուրց․
այսպէս և, միջօր․ ուր․ ուրբ․
կեսօր․ ուր․ ուրբ․ } օրն կէսօր
հասարակօր․ ուր․ } ժամա-
ուրբ․ } նակն։
երկայնօր․ ուր․ ուբ, երկայն օր։

Յոներորդ Գլուխ Ջոկո-վադասութեան․

Ընդունակք։

Ուղ․ բէլ․
Սեռ․ բելայ․
Տուր․ բելաս․
Առ․ զբելաւ․
Հայց․ զբէլ․
Բաց․ ՚ի բելայ․
Պատ․ զբելայ․
Տրա․ առ բէլ․ ցբէլ․ բե-լայ․
Ներ․ ՚ի բէլ։

Նոյնպէս հոլովեն քաղաքաց յատուկ անուանք։

Մնակ․ կայ․ կաւ․ լուսաւորչ-չէ հայրն։
անահիտ․ անահտայ․ կուռքն։
գառնիկ․ նկայ․ ճգնաւորն։
եղեմ․ մայ․ դրախտին տեղին։
զենոբ․ նոբայ․ պատմագիրն։
թառնիկ․ նկայ․ քաջ իշխան հայոց։
խոսրով․ վայ․ տրդատայ հայրն։
կղեմէս․ կղեմայ․ հայրապետն։

մծբին· բնայ· յակոբ:

յովակիմ· մայ· որ Ածածնի հայրն:

նարեկ· կայ· նարեկայ վանքն:

շուշան· նայ· Սրբոյն Վարդանայ աղջիկն:

պապ· պայ· հայոց թագաւոր:

ռաքէլ· լայ· յակոբ նահապետին կինն:

սաւուղ· ղայ· առաջին թագաւոր իսրայէլացւոց:

սեւան· նայ· անուն կղզւոյն:

վաղարշ· շայ հայոց թագաւոր:

տիգրան· նայ· հայոց թագաւոր:

Ըստ այսոց հոլովին և այլքն:

Աթանագինէ· նեայ· հայրապետն:

արիստակէս· կեայ· լուսաւորչին որդին:

բիւրասպի· պեայ· պարսից ազգէն առաջինն:

գաղիլեա· լեայ գաւառ ի Տեառն նազարէթէն:

սոկրատէս· տեայ· } փիլիսո-
կամ· տայ· } փայ:

տիբերիոս· րեայ· րեաւ· կայսր հռոմայ:

հռիփսիմէ· մեայ· որ կոյսն:

հողոփեռնէս· նէյ· զօրապետ:

դեմետր· րեայ· հնդուց իշխան:

թադէս· դեայ· փիլիսոփայն:

կադմոս· մեայ· հայկայ թոռն:

ստաքէս· քեյ· որ առաքեալն:

Յաղագս միջակաց անուանց:

Ոմանք յայնց 'ի վեր անդր 'ի պատկերս հոլովադասութեանց՝ ուր և յարմար դատեցան, առ իւրաքանչիւր պատկերօք հոլովեցան:

Իսկ միջականքս, անցնիւր, այսչափ, այդչափ, այնչափ, սոյնչափ, դոյնչափ, նոյնչափ, որչափ, ողջոյն, ոչ, նախադրաւ միայն հոլովին, այսպէս, ուղ· անցնիւր· հայց· զանցնիւր· տրակ· յանցնիւր: ողջոյն· զողջոյն, յողջոյն: ոչ, զոչ,

առ մի։ Բառս ինչ, և ո՛չ նախդրաւ հոլովիլ. միայն յարեալ ընդ գոյականս՝ անհոլով վարի ընդ նոսա։ Բառքս, ո, որ, թէ երբ վերբերական՝ կամ երբ հարցական վարեալք, հոլովին ամենևին նման յարաբերող դերանուանցս, ո, որ։ Իսկ մասնականքս, իմն, իք, ոք, ոմն, ի՛նչ, ոմանք լրապէս՝ և ոմանք պակասեալք, հոլովին յառաջիկայդ։

Մասնական՝ իմն, հոլովի այսպէս։

Եզական։

Ուղ.	իմն.
Հայց.	զիմն.
Բաց.	յիմեքէ.
Պատ.	զիմեքէ.
Տրա.	յիմն. ցիմն.

Մասնական, ոք, հոլովի այսպէս։

Եզական։

Ուղ.	ոք.
Սեռ.	ուրուք.
Հայց.	զոք.
Բաց.	յումեքէ.
Պատ.	զումեքէ.
Տրա.	ումեք. առոք. ցոք.
Ներ.	յումեք։

Մասնական՝ իք, հոլովի այսպէս։

Եզական։

Ուղ.	իք.
Սեռ.	իրիք.
Գոր.	իւիք.
Պատ.	զիւիք.
Հայց.	զիք.
Բաց.	յիմեքէ.
Պատ.	զիմեքէ.
Տրա.	իմիք.
Ներ.	յիմիք։

Մասնական՝ ոմն, հոլովի այսպէս։

	Եզական։	Յոգնական։
Ուղ.	ոմն.	ոմանք։
Սեռ.	ուրումն.	ոմանց.
Գոր.	ոմամբ.	ոմամբք.
Պատ.	զոմամբ.	զոմամբք.

Բաց. յումեմնէ. յումանց.	Սեռ. է՞ր, կամ ե՞ր.
Պատ. զումեմնէ. զումանց.	Գործ. ի՞ւ.
Հայց. զոմն. զոմանս.	Պատ. զի՞ւ.
Տր. ցոմն. ումեմ ցոմանս.	Հայց. զի՞նչ.
մըն. առ ոմանս.	Բաց. առ ի՞մէ.
Ներ. յումեմն: յոմանս:	Պատ. զմէ՞.
Հարցական՝ ի՞նչ, հոլովի այսպէս:	Տր. ի՞մ. հի՞մ. առ ի՞նչ:
Ուղ. ի՞նչ, կամ զի՞նչ:	Ներ. յի՞նչ:

Յաղագս զանազան նշանակութեանց հոլովոց:

Ուղղական հոլովեալ բառն՝ ուղղապէս և անփոփոխ նշանակէ զիրն. որ., հայ. մարդ. լեառն. քար. փայտ. ևն:

Սեռական հոլովեալ բառն՝ լինի յատկացուցիչ այլոյ բառի. որ., հայի. մարդոյ. լերին. քարի. փայտի. ևն: որք ոչ եթէ զիրն, այլ զստացուածս իրին նշանակեն՝ և պահանջեն առ իւրեանս ունել զյատկանալի բառ ինչ, այսպէս. ձեռք մարդոյ. գագաթն լերին. տուն Այ. սիւն լուսոյ. ևն:

Գործիական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զիրն իբր զգործի. կամ միջնորդ գործողութեց և կրելութեց. որ., հարկանէ ձեռամբ, սրով: խօսիմք լեզուաւ, մատամբ: սպան քարիւ. ևն.

Պարառական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զպատումն իրին շուրջ զիւիք. որ., պատի զնոքօք: յածէր զքաղմականօք: փարիս զոտիւք:

Հայցական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զեզերումն ներգործութեան իրին ի վերայ իւրն. որ., պատառեցի զթուղթն: հատեր զկապանս. ևն:

Բացառական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զծագիլ և զսկսանիլ իրին ուստեքէ. որպէս, Ել յերկրէ։ զարթիր ՚ի քնոյ։ հաներ ՚ի բանտէ։

Պատմական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զառարկայն, յոր վերայ, կամ զորոց լինի զրոյց առնել. որպէս, Ճառես զնմանէ։ պատմեաց զելիցն։ խօսի զՃշմարտութէ. Նա։

Տրական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զդիմումն իրին ուրեք. կամ զեզերումն նորին ՚ի տալի իրսն. որպէս, Եկի առ քեզ։ եած ՚ի դաշտ։ բաշխեա զօրաց։ հնազանդ եղև աստուծոյ. Նա։

Ներգոյական հոլովեալ բառն՝ նշանակէ զվայրն՝ ուր մնայ և դադարի իրն. որպէս, Նստիս ՚ի տան։ եդ ՚ի մտի։ բնակէր յանապատի. Նա։

Գլուխ. Գ։

Յաղագս դերանուան։

Դերանունն է երկրորդ մասն բանի, որ փոխանակ գոյական անուանց ՚ի գործ ածի, կամ զստացուած ինչ գոյականաց ցուցանէ. և բաժանի ՚ի հինգ տեսակս. որք են՝ էական, ցուցական, ստացական, յարաբերող, և դիմորոշող,

Էական դերանուն կոչին այս բառք, ես, դու, ինքն, իւր. իրերաց, միմեանց. որք վարին փոխանակ գոյական անուանց և անձանց։

Ցուցական դերանուն կոչին ինն բառքս, սա դա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. որք ցուցանեն զանձն կամ զիրն զայն՝ որ մօտ է։

Ստացական դերանուն կոչին այս բառք, իմ, քո, մեր, ձեր, իւր, իմոյին, քոյին, մերոյին, ձերոյին, իւրոյին, իմային, մերային, ձերային, իւրային, իւրեանցային, սորայ, դորայ, նորայ, սոցայ, դոցայ, նոցայ. զի յայտ առնեն զստացուած ինչ գոյականաց։

Յարաբերող կոչին այս բառք, Ո, Որ. զի դնին 'ի բանի փոխանակ բառի այլոյ խօսակցութեան։

Դիմորոշող ասին երեքին տառքս, Ս, Դ, Ն. որք յարեալ 'ի բառս՝ որոշեն զդէմս նոցին։

Դերանունք ունին զվեց որպիսութիւնս, որք կոչին պարագայք, և են սոքին։ Որակ. Տեսակ. Թիւ. Դէմք. Հոլով. և Հոլովադասութիւն։

Որակն՝ առաջին հետեւմունքն է, յորում դերանունք բաժանին 'ի գոյական և յածական։

Գոյական են սոքին. ես, դու, ինքն, իրերաց, միմեանց, իւր, սա, դա, նա, ո, որ, որք վարին փոխանակ անձանց և իրաց։

Ածական են մնացեալ ցուցականք, և ամ ստացականք. որք վարին յարեալք 'ի գոյականս։

Տեսակն՝ երկրորդ հետեւմունքն է, որ բաժանէ զդերանուանս յածանցեալ և 'ի նախատիպ։

Ածանցեալքն ունին 'ի վերջոյ կցեալ զմասնիկս, ային և ոյին. որ, իմային, մերոյին, ձերային, քոյին, իւրային, իմոյին. Եւն։

Իսկ նախատիպքն՝ չունին զասացեալ մասնիկսդ, որպէս մնացեալ դերանունք։

Թիւն՝ երրորդ հետեւմունքն է, որ բաժանէ զդերանուանս յեզական և 'ի յոգնական։

Եզականն է՝ որ զմի անձն նշանակէ, որ, ես, դու, ինքն։ Իսկ յոգնականն՝ զբազում անձինս նշանակէ. որ, մեք, դուք, ինքեանք, Եւն։

Դէմքն՝ չորրորդ հետեւմունքն է, որով դերանուանք բաժանին յերիս դէմս. այսինքն՝ առաջին դէմ, երկրորդ դէմ, և երրորդ դէմ։ Առաջին դէմն ցուցանէ զխօսօղն. այսինքն, ես, մեք։ Երկրորդ դէմն ցուցանէ զլսօղն. այսինքն, դու, դուք։ Երրորդ դէմն ցուցանէ զպատմեալ անձն՝ զորմէ լինի զրոյց, այսինքն, նա, ինքն, իւր, նոքա. եւ այլն։

Թիւն՝ հինգերորդ հետեւմունքն է, յորս դերանուանք ինն կերպիւ փոփոխին՝ ըստ անուանց. որպէս ունիս տեսանել ստորեւ։

Հոլովադասութիւն՝ է վեցերորդ հետեւմունքն, յոր դերանուանք ըստ զանազան վերջաւորութեց սեռական և գործիական հոլովոց՝ դասաւորին 'ի մետասան պատկերս, օրինակ զայս։

Պատկեր Առաջին։

	Եզակի։	Յոգնական։
Ուղ.	ես.	մեք.
Սեռ.	իմ.	մեր.
Գործ.	ինեւ.	մեօք.
Պար.	զինեւ.	զմեօք.
Հայց.	զիս.	զմեզ.
Բաց.	յինէն.	'ի մէնջ.
Պատ.	զինէն.	զմէնջ.
Տր.	ինձ, ցիս,	մեզ. ցմեզ.
	առ իս.	առ մեզ.
Ներ.	յիս։	'ի մեզ։

Պատկեր Երկրորդ։

	Եզակի։	Յոգնական։
Ուղ.	դու.	դուք.
Սեռ.	քո.	ձեր.
Գործ.	քեւ.	ձեօք.
Պար.	զքեւ.	զձեօք.
Հայց.	զքեզ.	զձեզ.
Բաց.	'ի քէն.	'ի ձէնջ.
Պատ.	զքէն.	զձէնջ.
Տր.	քեզ. ցքեզ.	ձեզ. ցձեզ.
	առ քեզ.	առ ձեզ.
Ներ.	'ի քեզ։	'ի ձեզ։

Պատճէն Երրորդ:

Եզականք:	Յոգնականք:
Ո. ինքն.	ինքեանք.
Ս. ինքեան.	ինքեանց.
Գո. ինքեամբ.	ինքեամբք.
Պ. զինքեամբ.	զինքեամբք.
Հ. զինքն.	զինքեանս.
Բա. յինքենէ.	յինքեանց.
Պ. զինքենէ.	զինքեանց.
Տ. ինքեան.	ինքեանց.
առ ինքն.	առ ինքեանս.
Ն. յինքեան:	յինքեանս:

Պատճէն Չորրորդ:

Եզականք.	Յոգնականք:
Ո. իւր.	իւրեանք.
Ս. իւրեան.	իւրեանց.
Գո. իւրեամբ, իւրեւ, իւրև.	իւրեամբք.
Պ. զիւրեամբ, զիւրեւ, զիւրև.	զիւրեամբք.
Հ. զիւր.	զիւրեանս.
Բա. յիւրմէ.	յիւրեանց.
Պ. զիւրմէ.	զիւրեանց.
Տ. իւրեան,	իւրեանց.
առ իւր.	առ իւրեանս.
Ն. յիւր, իւրեն:	յիւրենս:

Պատճէն Հինգերորդ:

Եզականք:	Յոգնականք:
Ո. սա.	սոքա.
Ս. սորա.	սոցա.
Գո. սովաւ.	սոքօք.
Պ. զսովաւ.	զսոքօք.
Հ. զսա.	զսոսա.
Բա. 'ի սմանէ.	'ի սոցանէ.
Պ. զսմանէ.	զսոցանէ.
Տ. սմա, առ սա.	սոցա, առ սոսա.
Ն. 'ի սա, 'ի սմա:	'ի սոսա:

Նոյնպէս Դա, Դորա, դոքա, դոցա: Նա, Նորա, Նոքա, Նոցա:

Պատճէն Վեցերորդ:

Եզականք.	Յոգնականք.
Ուղ. այս.	այսք, այսոքիկ.
Սեռ. այսր, այսորիկ.	այսց, այսոցիկ.

Գործ.	այսու, այսուիկ.	այսոքիւք, այսոքիմբք.
Պատմ.	զայսու, զայսուիկ.	զայսոքիւք, զայսոքիմբք.
Հայց.	զայս.	զայսոսիկ.
Բացառ.	յայսմանէ, յայսմ.	յայսց, յայսցանէ.
Պատմ.	զայսմանէ, զայսմ.	զայսց, զայսցանէ.
Տեղ.	այսմ, այսմիկ, առ այս.	այսց, այսոցիկ, առ այսոսիկ.
Ներգ.	յայսմ, յայսմիկ։	յայսոսիկ։

Նոյնպէս եւս, Սոյդ, այդր, այդորիկ. այդք, այդոքիկ. այդց, այդոցիկ։ Սոյն, այնր, այնորիկ. այնք, այնոքիկ. այնց. և այնմ։

Պատկեր Սոյներորդաց։

	Եզակական։	Յոգնական։
Ուղ.	սոյն.	սոյնք, սոքին.
Սեռ.	սորին, սորուն.	սոցին, ցուն, ցունց.
Գործ.	սովին, սովիմբ.	սովիմբք, քիմբք, քումբք.
Պատմ.	զսովին, զսովիմբ.	զսովիմբք, քիմբք, քումբք.
Հայց.	զսոյն.	զսոյնս, զսոսին.
Բացառ.	(ո՛չ ունի.)	'ի սոցունց.
Պատմ.	(ո՛չ ունի.)	զսոցունց.
Տեղ.	սմին, առ սոյն.	սոցին, առ սոսին, առ սոյնս.
Ներգ.	'ի սմին, 'ի սոյն։	'ի սոսին, 'ի սոյնս։

Նոյնպէս եւս, Դոյն, դորին, դորուն. դոյնք, դոքին, դոցին։ Նոյն, նորին, նորուն. նոյնք, նոքին, նոցին, նոցուն։

Պատկեր ութերորդ։

Եզականք։ Յոգնականք։

Ուղ.	իմ.	իմք.
Սեռ.	իմոյ.	իմոց.
Գոր.	իմով.	իմովք.
Պար.	զիմով.	զիմովք.
Հայց	զիմ.	զիմս.
Բաց.	յիմոյ, յիմմէ.	յիմոց.
Պատ.	զիմոյ, զիմմէ.	զիմոց.
Տր.	իմում, առ իմ.	իմոյ, առ իմս։
Ներ	յիմում։	յիմս։

Նմանապէս հոլովին յետագայ ստացականքս։

Քո, քոյ, քով, զքո, մէ,
քում, քոյք, քոց։
Մեր, րոյ, րով, 'ի մերմէ,
րում. մերք, րոց։
Ձեր, րոյ, րով, րմէ, րում.
ձերք, րոց։
Իւր, րոյ, րով, րմէ, րում.
իւրք, րոց։
Սորայ, այդ, ով, զսորայ,
այդ, ում. սորայք, սորայց,
կամ սորայոց, րայովք, 'ի
րայոց։
Դորայ, այդ, ով, 'ի այդ
ում. դորայք, րայց, րայոց,
րայովք, զդորայս, 'ի րայոց։
Նորայ, րայդ, ով 'ի այդ
ում. նորայք, րայց, րայոց
ովք, զնորայս, 'ի նորայոց։
Սոցայ, ոյ, ով, 'ի ցայոյ
սոյում. սոցայք, ցայց, ցա-
յովք, 'ի սոցայոց։
Դոցայ, ոյ, ով, 'ի դոցայոյ
ցայում. դոցայք, ցայց, ա-
յովք, 'ի դոցայոց։
Նոցայ, ոյ, ով, 'ի նոցայոյ
նոցայում. նոցայք, ցայց
ովք, 'ի նոցայոց։
Իմային, այնոյ, նով, զի-
մային, յիմայնոյ, իմայնում,
յիմային. իմայինք, նոց։
Մերային, նոյ, նով, զմե-
րային, 'ի րայնոյ, րայնում.
մերայինք, նոց, ովք, րայնոց։
Նոյնպէս, Ձերային. իւրա-
յին. իւրեանցային։

Պատկեր իններորդ։

Եզականք։ Յոգնականք։

Ո.	քոյին.	քոյինք։
Ս.	քոյոյ.	քոյոց.
Գ.	քոյով.	քոյովք.

Գ. զքոյով. զքոյովք.
Հ. զքոյին. զքոյինս.
Բ. 'ի քոյոյ. 'ի քոյոց.
Գ. զքոյոյ. զքոյոց.
Տ. քոյում, քոյոց.
առ քոյին. առ քոյինս.
Ն. 'ի քոյում: 'ի քոյինս:

Բայց, ոչ՛, եզերեալ ստացականքս՝ նախդրաւ միայն հոլովին. այսպէս, իմոյին, զիմոյին, ցիմոյին, մերոյին, զմերոյին, առ մերոյին: ձերոյին, զձերոյին, ցձերոյին. Նոյնչափ եւ 'ի յոգնականն լինին:

Դասն Տասներորդ:

Յարաբերականս, ո, պակասաւոր գոլով հոլովի այսչափ:

Եզակին:	Յոգնականք:
Ո ո.	ոյք.
Ս. ոյր.	ոյց.
Հ. զո.	զոյս.
Բ. յումմէ.	յոյց.
Գ. զումմէ.	զոյց.
Տ. ում, առ ո.	ոյց.

Յարաբերականս, որ, անպակաս հոլովի այսպէս:

Եզակին:	Յոգնականք:
Ո. որ.	որք.
Ս. որոյ.	որոց.
Գ. որով.	որովք.
Գ. զորով.	զորովք.
Հ. զոր.	զորս.
Բ. յորմէ, յորոյ.	յորոց.
Գ. զորմէ, զորոյ.	զորոց.
Տ. որում, առ	որոց,
որ, ցոր.	առ որս.
Ն. յորում:	յորս:

Դասն Մետասաներորդ:

Անեզական և պակասաւոր դերանունքս, իրերաց, միմեանց, հոլովին այսպէս:

Յոգնականք:	Յոգնականք:
Ս. իրերաց.	միմեանց.
Գ. իրերօք.	միմեամբք.
Գ. զիրերօք.	զմիմեամբք.
Հ. զիրեարս.	զմիմեանս.
Բ. յիրերաց.	'ի միմեանց.
Գ. զիրերաց.	զմիմեանց.
Տ. ցիրեարս,	առ միմեանս.
իրերաց.	միմեանց.
Ն. յիրեարս:	'ի միմեանս:

Գլուխ. Գ.

Յաղագս բայի.

Բայն է երրորդ մասն բանի, որ յայտ առնէ զգործել և զկրելն կենդանեաց և իրաց։ Նկատմամբ պէսպիսութե՟ կազմութե՟ և նշանակութե՟ բայից, մտածին ՚ի նոսա այլ և այլ որպիսութիւնք, որք կոչին՝ պարագայք բայից, և են ինն։ որպ՟, Սեռ. Ձև. Տեսակ. Թիւ. Դէմք. Ժամանակ. Եղանակ. Լծորդութիւն. և խոնարհմունք։

Սեռն՝ բայից առաջին հետևմունք է, յորում բայք բաժանին ՚ի վեց տեսակս. որք են՝ Ներգործական, Կրաւորական, Հասարակ, Չէզոքական, Լական, և Անցողական։

Ներգործական կոչին այն բայք, որք ցուցանեն ըզգործողութիւն ինչ եղերեալ ՚ի վերայ այլոյ. որպ՟, պատառեմ զփայտ. գրեցի զթուղթ, հուրն այրեաց զպալատն. մարդ ուտէ զհաց. ևն։

Կրաւորական կոչին այն բայք, որք ցուցանեն զկրելութիւն ինչ՝ ընկալեալ և կրեալ յայլմէ ներգործողէ. որպ՟, քրիստոս գանեցաւ՝ խոցեցաւ ՚ի զինուորաց. հուրն շիջաւ ՚ի հողմոց. փայտն այրի ՚ի հրոյ. ևն։

Հասարակ կոչին այն բայք. որք ձևով կրաւորականի՝ երբեմն ցուցանեն զներգործելն յայլս, և երբեմն ըզկրելն յայլմէ. որպ՟, աբրահամ ծնաւ զիսահակ։ իսահակ ծնաւ յաբրահամէ, ևն։

Չէզոքական ասին այն բայք, որք ոչ ներգործեն յայլս, և ոչ կրեն զներգործութիւն յայլոց. այլ զսկիզբն և զեզրն յինքեան ՚ի գործօղն նշանակեն. որպ՟,

ննջեմ, երթամ, փախչիմ, զբօսնում. Եւն.

Էական կոչին այս չորք բայք, Եմ, Գոմ, Լինիմ, Եղանիմ. որք ըստ նշանակութեանն նոյն են ընդ չեզոքականաց։

Ազդողական ասին այն բայք, որք 'ի բայից ոմանց՝ մանաւանդ 'ի չեզոքականաց անցեալ 'ի ձեռն բառից, ուցանեմ, ուզանեմ, ուսանեմ, ածեալ լինին առ այլ պատճառ գործելոյ. որպէս, բարկացուցանեմ, զարթուցանեմ, ելուզանեմ, կորուսանեմ. այսինքն՝ ես տամ նմա բարկանալ, կորնչել, զարթնուլ, Եւն։

Ձեւն՝ երկրորդ հետեւմունքն է, յորում բայք միով բառիւ զմի՝ կամ զբազում իրս նշանակեալ, բաժանին յերիս. որք են, Պարզ, Բարդ, և Յարաբարդ։

Պարզ կոչի այն բայ, որ զմի գործողութիւն կամ կրելութիւն նշանակէ. որպէս, գրեմ, զարդարեմ, այրեմք, բերեմ. Եւն։

Բարդ կոչի այն, որ զօդի ընդ միում նշանական բառի. որպէս, գեղազարդեմ, դեղագրեմ, ընծայաբերեմ, բոցակիզեմ. Եւն։

Յարաբարդ կոչի այն, որ զօդի ընդ երկուց նշանական բառից. որպէս, զուգապարակցեմ, ողբերգարկեմ, վերականարկեմ. Եւն։

Բայք կարեն բարդիլ նախ ընդ գոյական անուանց. որպէս, երկրպագանեմ, ձեռնադրեմ պտղաբերեմ. Եւն։

Երկրորդ՝ ընդ ածականաց. որպէս, բարեգործեմ չարախօսեմ. Եւն։

Երրորդ՝ ընդ դերանուանց. որպէս, ինքնահաճիմ նոյնասերեմ. Եւն։

Չորրորդ՝ ընդ արմատոց իւրեանց. որպէս, բեկեմ=բեկբեկեմ. շրջեմ=շրջշրջեմ. բախեմ=բաբախեմ. կցեմ=

կցկցեմ. և այլն։

Հինգերորդ՝ ընդ ընդունելութեանց. օր., կատարողապետեմ, առաքելագործեմ, քերթողաբանեմ, երգողաբանեմ, ևն։

Վեցերորդ՝ ը նախադրութեանց. օր., շրջապատեմ, ընդդիմաբանեմ, առածեմ, ևն։

Եօթներորդ՝ ը մակբայից, օր., նախաժամանեմ, բացադառնամ, վերամբառնամ, բոկընթանամ. ևն։

Տեսակն՝ երրորդ հետևմունքն է, յորում բայք բաժանին յերիս. օր՝ Նախատիպ, Բաղադրեալ, և Ածանցեալ։

Նախատիպ կոչին այն բայք, որք չունին կցեալ ուստեք զաննշան մասնիկ ինչ. օր., խոցեմ, գոհանամ, սողիմ, ևն։

Բաղադրեալ ասին այնք, որք յառաջոյ կցեալ ունին զաննշան բաղադրիչ մասնիկ ինչ. օր., պատուեմ=անպատուեմ. ցուցանեմ=ապացուցանեմ. դրդուեմ=ըդդրդուեմ. եղծանեմ=ըեղծանեմ. բռնեմ=ըմբռնեմ. պրծիմ=ըպրծիմ. զօրանամ=հզօրանամ. ածեմ=յածեմ. բուժեմ=աբուժեմ. գտանեմ=ագտանեմ. քնիմ=ըքնիմ. գունեմ=դժգունեմ. ևն։

Ածանցեալ կոչին այնք, երբ ընդմէջ վանկից մտանէ աննշան մասնիկ ինչ՝ կամ տառ. օր., ճաշեմ=ճաշակեմ. օծեմ=օծանեմ. կտրեմ=կտրատեմ. թմրիմ=թմբրիմ. ցաւիմ=ցաւագնիմ. քերեմ=քերթեմ. շարժեմ=շարժլեմ. կծեմ=կծկեմ. գրաւեմ=գրաւականեմ. բախեմ=բաղխեմ. բառաչեմ=բառանչեմ. խրտրեմ=խտրտեմ. մոլիմ=մոլորիմ. խճեմ=խճողեմ. լծեմ=լծորդեմ. խոցեմ=խոցոտեմ. ցրեմ=ցրուեմ. սուլիմ=սուլլիմ. ճչեմ=ճռնչեմ. բեկեմ=բեկտեմ. պահեմ=պարհեմ. զուգեմ=զուգաւորեմ. և այլք բազումք։

Թիւն՝ բայից չորրորդ հետեւմունքն է, յորում բաժանին յեզական, և 'ի յոգնական։

Եզականն է՝ որ զգործողութիւն և զկրելութիւն միոյ անձին նշանակէ. ոպ, ննջեմ, գրեմ, կերեր, այրեցաւ. եւն։

Յոգնականն է՝ որ զգործողութիւնս և զկրելութիւնս բազում իրաց և անձանց նշանակէ. ոպ, գրեմք, կերայք, հանգեան, այրեցան. եւն։

Դէմքն՝ հինգերորդ հետեւմունքն է, յորում դիմաւոր բայք բաժանին յերիս դէմս, որք են, առաջին դէմ, ոպ, ես խօսիմ, մեք կերայք։ Երկրորդ դէմ, ոպ, դու ասես, դուք ննջեցէք։ Երրորդ դէմ, ոպ, նա խօսի, նոքա ասեն, պատմեն, լուեն։

Բայք բաժանին դարձեալ յերկուս, 'ի դիմաւոր, և յանդէմ։ Դիմաւոր բայք զօրութեամբ վերջաւորութեան իւրեանց յայտ առնեն զորոշ դէմս ենթակային։

Իսկ անդէմ բայք՝ ըստ վերջաւորութեան զորոշ դէմս ենթակային ոչ ցուցանեն, այլ միայն զլոկ գործողութիւն առանց դիմաց և ժամանակի. և սոքա են ութեքին վերջքս, ել, ալ, ուլ, իլ, կոչին աներևոյթք. իսկ ող, եալ, լի, լոց, կոչին ընդունելութիւնք. միանգամայն ութեքեանքն բղխեալք 'ի դիմաւորաց անտի բայից՝ կոչին բայանունք, որով միանան ընդ առաջական ասացեալ բայահաղորդ անուանց։ Աներևոյթքն գոյականապէս վարին 'ի խօսս՝ անթերի լինելով զպաշտօնս գոյական բառից, և հոլովին ըստ անուանց եզական թուով միայն։ Այլ՝ ընդունելութիւնք մերթ իբր ածական և մերթ իբր գոյական վարին. պահելով ութեքին ևս զբայական նշանակութիւնս իւրեանց, ըստ որոց և խնդիրս պահանջեն։ Ժամանակն՝ վեցերորդ հետեւմունքն է, յորում բայք բաժանին յերիս.

օր. անցեալ, ներկայ, և ապառնի. անցեալն յերկուս բաժանի, կամ անցեալ կատարեալ. օր. գրեցի, ննջեցեր. կամ սկսեալ այլ ոչ աւարտեալ. օր. այրէի, ասէիք: Յայս սակս ժամանակք բայից լինին չորք. օր՝ Ներկայ, անցեալ անկատար, անցեալ կատարեալ, ապառնի:

Յորս բայք զանազան վերջաւորութք 'ի ներկայէն սկսեալ խոնարհելով կատարեն զընթացս իւրեանց:

Եղանակն՝ եօթներորդ հետեւմունքն է, յորում բայք (թէ և իցեն բազում եղանակք խօսից) լեզուիս մերոյ զետեղին յերկուս եղանակս, որք են, սահմանական, և հրամայական:

Լծորդութին՝ ութերորդ հետեւմունքն է, յորում բայք նմանաձայն վերջաւորութք 'ի ներկայ ժամանակն սահմանական եղանակին՝ բաժանին 'ի չորս դասս, որք են չորեքին վերջաւորութիւնքս, եմ, ամ, ում, իմ. օր. կապեմ, լուանամ, հեղում, սնանիմ:

Բայք առաջին պատկերին, ներգործականք, անցողականք և ներգործակերպ չէզոքականք միշտ, եմ, եղերին: Իսկ կրաւորականք, հասարակք, էականք, և կրաւորակերպ չէզոքականք միշտ, իմ, եղերին. միանգամայն բովանդակ բայք լեզուիս՝ միում 'ի չորից լծորդեալք, եմ, ամ, ում, իմ, խոնարհին յերկուս եղանակս, 'ի չորս ժամանակս, յերիս դէմս, և յերկուս թիւս:

Խոնարհումն՝ իններորդ հետեւմունքն է, յորում բայք 'ի խոնարհիլն իւրեանց ըստ այսու և ըստ այնու սեռիւ, թուով, դիմաւ, և ժամանակաւ, փոփոխեն զվերջաւորութիս իւրեանց՝ այսպէս և այնպէս եղերելով:

Բայք բաժանին դարձեալ յերիս տեսակս, 'ի կանոնաւոր, զարտուղի, և պակասաւոր:

Կանոնաւոր է այն, որ յամենայն սեռս, 'ի թիւս, 'ի դէմս,

և 'ի ժամանակս անձերի խոնարհի, որպէս, կապեմ, լուանամ, հեղում, եւն։

Զարտուղի ասի այն, որ խոտորեալ 'ի պատկերէ կանոնաւոր բային իւրոյ՝ այլազգ ձեւանայ։ Իսկ պակասաւորքն՝ 'ի բազումս պակասեալք, յայլոց բայից լըրանան. որպէս տեսցես ստորեւ։

Առաջին Դասէր խոնարհման Ներգործական բայից։

Սահմանական Եղանակի, Ներկայ։

Եզ. Յոգ.

Դէմք ա։ բ։ գ։ ա։ բ։ գ։

Կապեմ, կապես, կապէ։ Կապեմք, կապէք, կապեն։

Անկատար։

կապէի, կապէիր, կապէր։ կապէաք, կապէիք, պէին։

Կատարեալ։

կապեցի, կապեցեր, կապեաց։ կապեցաք, պեցիք, պեցին։

Պարզ ապառնի։

կապեցից, պեսցես, ջիր, սցէ։ կապեսցուք, սջիք, ցեն։

Բաղադրեալ ապառնի։

կապիցեմ, կապիցես, պիցէ։ կապիցեմք, պիցէք, ցեն։

Հրամայական եղանակի, Ներկայ։

կապեա, մի կապեր։ կապիցէք, մի կապէք։

Ապառնի։

կապեսցես, եսջիր, ցէ։ կապեսցուք, պեսջիք, ցեն։

Բայանուանք։

Աներևոյթ։ կապել, կապելոյ, կապելով, եւն։

Ընդունելութիւն։ կապօղ, կապեալ, կապելի, կապելոց։

Կրաւորականք առաջին Կարգ։

Սահմանական Եղանակի, Ներկայ։

Դէմք	Եզ.			Յոգ.		
	ա.	բ.	գ.	ա.	բ.	գ.
	Կապիմ,	կապիս,	կապի։	Կապիմք,	կապիք,	կապին։

Անկատար։

կապէի, պէիր, պէր։ կապէաք, կապէիք, կապէին։

Կատարեալ։

կապեցայ, պեցար, պեցաւ։ կապեցաք, պեցայք, պեցան։

Պարզ ապառնի։

կապեցայց, սցիս, սջիր, սցի։ կապեսցուք, պիջիք, սցին։

Առաջադրեալ ապառնի։

կապիցիմ, պիցիս, պիցի։ կապիցիմք, պիցիք, պիցին։

Հրամայական Եղանակի, Ներկայ։

կապեա՛ց, մի՛ կապիր։ կապեցարո՛ւք, մի՛ կապիք։

Ապառնի։

կապեսցի՛ս, պեսջի՛ր, պեսցի։ կապեսցո՛ւք, պիջի՛ք, սցին։

Բայանուանք։

Աներեւոյթ։ կապիլ, պելոյ, պելով, եւն։

Ընդունելութիւնք։ կապեալ, կապեցեալ, պելի, պելոց։

Ներգործական Բայք Առաջին Կարգէն։

Ազատեմ, տեցի. տեմ. ա- զատել։

ազդեմ, եցի. ծանուցանել։

ածանցեմ, եցի. յայլ տեղւոջ ածել։

աղանդեմ, եցի. ջոկ նորոգ ուսուցանել։

աղաչեմ, եցի. աղաչանս առնել։

աղարտեմ, եցի. խարդախ առնել։

աղաւաղեմ, եցի. փճացնել։

աղերսեմ, եցի. խնդրել. աղաչել:
աղխաղխեմ, եցի. ընձլով կապել:
աղձատեմ, եցի. անպէտք խօսել:
աղմկեմ, եցի. վէլվէլէ հանել:
աղտեղեմ, եցի. տոտոպատել:
ամանեմ, եցի. ամանի մէջ ածել:
ամբաստանեմ, եցի. գամ ձափել:
անագեմ, եցի. աման հլայէլել:
ամոքեմ, եցի. խաղաղացնել:
այրեմ, եցի. կրակով էրել:
արծնեմ, եցի. փարպախել:
աւարտեմ, եցի. վերջացնել:
արձակեմ, եցի. կապածն ետ թողել:
արտաքսեմ, եցի. դուրս հանել:
աւաղեմ, եցի. ղուտով ծածկել:
աւանդեմ, եցի. թէսլիմ անել:
աւաքեմ, եցի. էժշկել, ժողովել:
աքսորեմ, եցի. քշել. դուրս հանել:
առթեմ, եցի. պատճառ շինել:
ապակեմ, եցի. շուշայ հագցնել:
ապաքինեմ, եցի. էժշկել:

աշխարեմ, եցի. լալ, ողբալ:
առոգեմ, եցի. լաւ գրել. տալ ջրել:
ամբոխեմ, եցի. շփոթել:
ամորձատեմ, եցի. հատել:
բաբախեմ, եցի. վախելու դողալ:
բաժակեմ, եցի. ըմպով խմացնել:
բաժեմ, եցի. խարջ առնել:
բաշխեմ, եցի. տալ, ընծայել:
բաղխեմ, եցի. դուռն ըախել:
գալարեմ, եցի. ծուռ ածել:
գերծեմ, եցի. գլուխ ածիլել:
գիշատեմ, եցի. ջլէլ, պատառել:
դատարկեմ, եցի. պարպահայնել:
դարմանեմ, եցի. տօղայիմ հէնալ:
դիեմ, եցի. կաթն ծծայնել:
դրուատեմ, եցի. գովասանք անել:
դրդեմ, եցի. շարժել, ձեռ տալ:
դրուագեմ, եցի. նաշխ փորել:
եղերեմ, եցի. վերջացնել:
երգեմ, եցի. ձայնով ասել:
եպերեմ, եցի. ղնամէշ անել:
երկնեմ, եցի. ցաւ քաշել:

երկարեմ, եցի․ երկարացնել։
զանգեմ, եցի․ խօսք հասցնել։
զառեկեմ, եցի․ վարազ տալ։
զատեմ, եցի․ ջոկել։
զգայուեմ, եցի․ զգուշել ծը-
հասկացնել։
ըննեմ, եցի․ քննել․ պտտել։
ընծայեմ, եցի․ տալ, փէշքէշ
անել։
ընթրեմ, եցի․ հաց ուտել։
ընկրկեմ, եցի․ յետ դարձնել։
թաթաղեմ, եցի․ շաղլցնել։
թաղեմ, եցի․ Թաղել․ խորել։
թարթեմ, եցի․ աչք ճպա-
ցնել։
թեքեմ, եցի․ ծռացնել։
թոպեմ, եցի․ չարչարել։
ժայթքեմ, եցի․ հերածն
փոխել։
ժտեմ, եցի․ խնդրել․ ուզել։
լուղեմ, եցի․ եղ քսել։
խահրեմ, եցի․ խնջը հասցնել։
խանգարեմ, եցի․ խառբառ անել
խամրեմ, եցի․ չորացնել։
խածպեմ, եցի․ շոր խծատել։
խծբծեմ, եցի․ պտռել։
ծագեմ, եցի․ դուրս գալ։
ծածկեմ, եցի․ երես ծածել։
ծարրեմ, եցի․ աչքն ուրսայ
քաշել։

կապտեմ, եցի․ չորոպտել․
Թալանել։
կահեմ, եցի․ պատրաստել․
հազրել։
կոշկոճեմ, եցի․ չարչարել։
կոճոպեմ, եցի․ պոկել տար-
մըշանել։
համարեմ, եցի․ հսոտղել․
հարծել։
համբարեմ, եցի․ ամբար անել
հանգուցեմ, եցի հապել,
կշկռել։
հանդրիճեմ, եցի․ արայեշն
հարրել։
ճաղեմ, եցի․ խայտառակել։
ճաղկեմ, եցի․ ծեծել Թակել։
ճուլեմ, եցի․ ածել, Թափել։
ճառեմ, եցի․ ասել, պատմել։
ճաշեմ, եցի․ հաց ուտել։
ճեպեմ, եցի․ վռազացնել։
մագլցեմ, եցի․ չանգով հա-
վել։
մալեմ, եցի․ փշրել, մանրել։
մերկեմ, եցի․ շորն հանել․
մերկացնել։
մեղկեմ, եցի․ կակղացնել․
Թուլացնել։
մեքենայեմ, եցի․ փանդ անել
յաղեմ, եցի․ հաւքն մատաղ
անել։

յածեմ, եցի. պտտըցնել.
յապաւեմ, եցի. աւելորդն կտրել։
յատեմ, եցի. ճղներն կտրա-տել։
Նախատեմ, եցի. շնամըշ անել
Նկրթեմ, եցի. պատրաստել հազըր անել։
Նեխեմ, եցի. հոտացնել։
Նշկահեմ, եցի. փուչ համա-րել։
Շաղեմ, եցի. շաղախել. կըպ-ցընել։
Շարեմ, եցի. շարով տողել։
Շնթեմ, եցի. կեղծաւոր խօ-սել։
Շոպեմ, եցի. Յալանել։
ողորկեմ, եցի. կոկել։
ողջագուրեմ, եցի. սիրով համբուրել։
որոնեմ, եցի. քննել. պտռտել
ոռոգեմ, եցի. փոռնկ ջրել։
չափեմ, եցի. չափել. օլչմաղ։
պաճարեմ, եցի. ճար անել։
պահեմ, եցի. պահել։
պաճուճեմ, եցի. զարդարել։
պատկռնեմ, եցի. պատրուել
ջաղխեմ, եցի. ջարդել։
ջլատեմ, եցի. ջիլը կտրել։
ջլեմ, եցի. ջիլը պնդացնել։
ջլորեմ, եցի. ժողովել. հաւաքել։
սաղրեմ, եցի. տափնել. քըր-կել։
սատարեմ, եցի. օգնել. խն-դամ անել։
սեղմեմ, եցի. պնդացնել։
սնգուրեմ. եցի. կարմրով ներկել։
վանդեմ, եցի. խարապ անել։
վաշխեմ, եցի. փողն շահով տալ։
վարակեմ, եցի. լցնել. պատրաստել։
վրծնեմ, եցի. շուր փորփա-տել։
տածեմ, եցի. պէսլէմիշ անել։
տաւաղեմ, եցի. ժողովել. հաւաքել։
տրոհեմ, եցի. բաժանել. ջոկել։
տրցակեմ, եցի. դաստա անել։
րամեմ, եցի. ժողովել. բոլք անել։
ցանկեմ, եցի. չափար քաշել։
ցնցեմ, եցի. Թափել. շշհա-րել։
ցրեմ, եցի. շաղ տալ. ցրուել։
ցտեմ, եցի. կնքն նշան բայ անել։

փայլեմ, եցի. պսպղն տալ։
փխրեմ, եցի. փշրել. մանրել։
փողեմ, եցի. փող փչել։
փսխեմ, եցի. կերածը թափել։
քաշեմ, եցի. քաշել. որսել։
քանցեմ, եցի. ձուներն պոկել։
քքուեմ, եցի. անողորմ ծեծել։
օժտեմ, եցի. ընծայ տալ։
օգտեմ, եցի. օգտուել։

Ածանցեալ բայք։

աւետաւորեմ, եցի. աւետիս տալ։
բեռնաւորեմ, եցի. բեռնել։
գլխաւորեմ, եցի. վերջացնել։
դասաւորեմ, եցի. դասով դնել։

Բարդ բայք։

Ահաբեկեմ, եցի. սիրտն ահով ջախացնել։
բացայայտեմ, եցի. աշկեար անել։
գահավիժեմ, եցի. ներքև քցել։
դասակարգեմ, եցի. սերայով կարգել։

մտածեմ, եցի. միտք անել։
թեւածեմ, եցի. թևերն շարժել։
ակնարկեմ, եցի. աչքն ածել։
խուզարկեմ, եցի. պտռել։
հոգարկեմ, եցի. հոգս քաշել։
ողուաբանեմ, եցի. քաղցր խօսել։
գովաբանեմ, եցի. գովել։
վիճաբանեմ, եցի. հէօճաթ անել։
մակաբերեմ, եցի. վերայն բերել։
վայրաբերեմ, եցի. ցած բերել։
պտղաբերեմ, եցի. պտուղ բերել։
հրաշագործեմ, եցի. հրաշք գործել։
տպագրեմ, եցի. ապելով գրել։
ստորագրեմ, եցի. ներքև գրել։
բռնադատեմ, եցի. զօռով տանել։
գերադասեմ, եցի. բարձր դասել։
նշանադրեմ, եցի. նշան դնել։
ունկնդրեմ, եցի. ականջ դնել։

փառաշարդեմ, եցի.	ֆասահաթ շարադրէլ։
առակախօսեմ, եցի.	առակով խօսէլ։
ճրաւախօսեմ, եցի.	ճշմարիտ խօսէլ։
ակնկալեմ, եցի.	աչքով սպասէլ։
տեղակալեմ, եցի.	տեղը բռնէլ։
ազգակցեմ, եցի.	ազգական լինէլ։
վշտակցեմ, եցի.	ցաւի ընկեր անէլ։
կուփահարեմ, եցի.	գլուխն բռնէլ։
բարձրաձայնեմ, եցի.	բարձր ձայն հանէլ։
հնգապատկեմ, եցի.	հինգ շար անէլ։
զօրապետեմ, եցի.	զօրք կառավարէլ։
շահասիրեմ, եցի.	շատ շահ սիրէլ։
գթասիրեմ, եցի.	գթով սիրէլ։
ձիավարեմ, եցի.	ձի քշէլ։

Անցողական։

Ահացուցանեմ, նես, նէ. նեմք, նէք, նեն։ ահացուցանէի, էիր, էր. նէաք, նէիք, նէին։ ահացուցի, ցեր, ցոյց. ցուցաք, ցիք, ցին։ ահացուցից, սցես, սցէ. սցուք, սջիք, սցեն։ ահացուցանիցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, ցէք, ցեն։ ահացո՛, մի՛ ահացուցաներ. ցուցէք, մի՛ ցանէք։ ահացուցանել, նելոյ, նելով, լեա։ ահացուցանօղ կամ ցուցօղ, ահացուցեալ նելի, նելոց։

Ագուցանեմ, ցի, գո՛.	կէյդիրմիշ անէլ։
բնակեցուցանեմ, ցի, ցո՛.	բնակեցնէլ։
արբուցանեմ, ցի, բո՛.	խմցնէլ։
բուսուցանեմ, ցի, սո՛.	բուսցնէլ։
ելուզանեմ. լուզի, զե՛.	դուրս հանէլ։
ընկլուզանեմ, լուզի, ընկլո՛.	թալտըրմիշ անէլ։

Թագուցանեմ, ցի, գո՛, ուցեալ.	Պահել։
կառուցանեմ, ցի, ռո՛, ուցեալ.	պենալամեշ անել։
մատուցանեմ, ցի, տո՛, ուցեալ.	Մօտացնել։
մածուցանեմ, ցի, ծո՛, ուցեալ.	Մերել. կպցնել։
կորուսանեմ, սի, կորո՛, սեալ.	Կորցնել։
շիջուցանեմ, ցի, ջո՛, ուցեալ.	անցցնել։
շրտուցանեմ, ցի, տո՛, ուցեալ.	Զովել. պաղցնել։
պայթուցանեմ, ցի, թո՛, ուցեալ.	պատառել։
ցածուցանեմ, ցի, ծո՛, ուցեալ.	ցածացնել։
փլուզանեմ, լուզի, փլո՛, կա՛մ զե՛ա.	քանդել։
փքայուցանեմ, ցի, ցո՛.	Գոռոզացնել։
օտարացուցանեմ, ցի, ցո՛.	Օտարեցնել։

Պասարան բայք՝ կանոնաւորք և ղարփո–ղեք։

Ագանիմ, գայ, գի՛ր, ուցեալ.	Հագնել։
բարբառիմ, եցայ, եա՛ց, ոց.	Կանչել. խօսել։
դատիմ, եցայ, տեա՛.	Դատել. քննել։
դաւանիմ, ցայ, նեա՛.	Հաւատալ։
խոստովանիմ, ցայ, եա՛ց.	ասել. օրհնել։
խորհիմ, ցայ, եա՛ց.	Մտածել։
խօսիմ, եցայ, եա՛ց.	ասել. խօսել։
ծնանիմ, ծնայ, ծնի՛ր.	Ծնել։
կամիմ, եցայ, եա՛ց.	Կամենալ։
համարիմ, եցայ, եա՛ց.	Համարել. սեպել։
հնարիմ, եցայ, եա՛ց.	Ճէնք անել.
շահիմ, եցայ, եա՛.	սերան շահել։
ուսանիմ, սայ, սի՛ր.	սովորել։
սփածանիմ, ծայ ծի՛ր.	Հաշրվել։
վարկանիմ, կայ, կեա՛ց, ուցեալ.	Համարել. սեպել։

տանիմ, րայ, տա՛ր·	ⴒⴀⴐⴄⴁⴀ ⴜⴀⴖⴄⴁⴀ:
տուժիմ, ժեցայ, ժեա՛·	ⴠⴀⴐⴋⴀⴢ ⴒⴀⴊ:

ունիմ, կալայ, կալայց, ունիցիմ, կա՛, կա՛ կա՛լ, մի՛ ունիր· ունօղ, կալեալ, ունելի, ունելոց· ⴕⴍⴌⴄⴁⴀ:

Ⴆⴄⴂⴍⴞⴀⴉⴀⴌⴈ, ⴄⴋ, ⴃⴀ ⴈⴋ, ⴄⴂⴄⴐⴄⴀⴊⴈ:

Ածեմ, ածիմ, ցի, ցայ, ածեա՛, ածեա՛ց·	ⴂⴀⴔⴀⴌⴀⴢ. ⴋⴄⴚⴀⴌⴀⴢ:
ապրեմ, րիմ, ցի, ցայ, եա՛, եա՛ց·	ⴀⴂⴐⴄⴁⴀ:
բնակեմ, կիմ, ցի, ցայ, եա՛, եա՛ց·	ⴃⴌⴀⴑⴞⴄⴁⴀ:
դադարեմ, րիմ, ցի, ցայ·	ⴎⴄⴌⴍⴀⴌⴀⴢ:
երկմտեմ, տիմ, ցի, ցայ·	ⴄⴐⴉⴋⴀⴅⴄⴁⴀ:
ծաղկեմ, կիմ, ցի, ցայ·	ⴗⴀⴂⴉⴄⴁⴀ:
վրիպեմ, պիմ, ցի, ցայ·	ⴗⴀⴅⴄⴁⴀ:
փայլեմ, լիմ, ցի, ցայ·	ⴊⴍⴀⴐⴂⴀⴊ:
պակասեմ, սիմ, ցի, ցայ,	ⴊⴀⴉⴀⴅⴄⴁⴀ:
քատակեմ, կիմ, ցի, ցայ·	ⴌⴋⴀⴌⴈⴀ:
փափաքեմ, քիմ, ցի, ցայ·	ⴡⴄⴍⴐⴀⴊ ⴒⴀⴂⴄⴁⴀ:

Ⴑⴍⴞⴀ ⴇⴍⴌⴀⴐⴡⴈⴌ ⴐⴍⴎ ⴌⴄⴐⴂⴍⴐⴈⴀⴉⴀⴌⴈ ⴃⴀ ⴐⴍⴎ ⴉⴐⴀⴅⴍⴐⴀⴉⴀⴌⴈ ⴀⴢⴍⴐ ⴊⴀⴎⴉⴄ ⴐⴄ:

Ⴋⴍⴉ ⴢⴄⴎⴀⴂⴀⴢ ⴡⴄⴂⴍⴞ ⴇⴀⴢⴒⴍ, ⴊⴄⴌⴄⴌ ⴋⴀⴢⴌ ⴐⴍⴎ ⴌⴄⴐⴂⴍⴐⴈⴀⴉⴀⴌⴄⴌ:

Ագահեմ, եցի, եա՛·	ⴀⴂⴀⴡ ⴊⴄⴌⴄⴁⴀ:
բարուրեմ, ցի, եա՛·	ⴌⴡⴀⴇⴈ ⴀⴍⴄⴁⴀ:
գանգատեմ, ցի, եա՛·	ⴂⴀⴌⴂⴀⴎ ⴀⴌⴄⴁⴀ:
դժգոհեմ, ցի, եա՛·	ⴉⴂⴍⴡⴀⴌⴀⴢ:
երազեմ, ցի, եա՛·	ⴆⴐⴀⴂⴈⴊ. ⴢⴀⴀⴑⴄⴁⴀ:
զօրեմ, ցի, եա՛·	ⴎⴄⴋⴀⴌⴀⴢ. ⴉⴀⴐⴍⴂⴀⴌⴀⴢ:

ընձիւղեմ, ցի, եա.	ծլել. բուսանիլ։
թօսեմ, ցի, եա.	հիւալ. հեռալ։
ժխտեմ, ցի, եա.	ուրանալ։
խղճեմ, ցի, եա.	խեղճ գալ։
ծափեմ, ցի, եա.	ծափ տալ։
կաքաւեմ, ցի, եա.	պար գալ։
հեծեմ, ցի, եա.	հոգոց հանել։
ճչեմ, ցի եա։	ձայն հանել. ճղղալ։
միտեմ, եցի, եա.	ծռվել. թեքվել։
յամեմ, ցի, եա.	երանալ. ուշանալ։
ննջեմ, եցի, եա.	քնել. մրափել։
շահատակեմ, ցի, եա.	անահ ձեռնէ անել։
ողբերգեմ, ցի, եա.	լաց կանչել։
չուեմ, ցի, եա.	գնալ. քոչել։
պչրեմ, ցի, եա.	քիթը բոռոշը ղնձղել։
սաղմոսեմ, ցի, եա.	սաղմոս ասել։
վազեմ, ցի, եա.	վազ տալ. շուտ գնալ։
տիրեմ, ցի, եա.	տիրանալ. տէր կենալ։
փերևեթեմ, ցի, եա.	յեւնէրն քցոտել։
քայլեմ, ցի, եա.	ոտն փոխել. գնալ։
օգնեմ, ցի, եա.	օգտել. քեօմակ անել։
օթեմ, ցի, եա.	մնալ. մէնզլել տալ։

Յետագայ հրամայակաները չէզոքը՝ լինին բայ հրամայականին այսր պատկերէ։

Աղաղիմ, ցայ, եայց.	նուաղել. բարանել։
բազմիմ, ցայ, եայց.	նստել։
գաւիմ, ցայ, եայց.	գետնի վերայ փռուել.
դեգերիմ, ցայ, եայց.	եա ընկնել. երկար մնալ։

երևիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
զառամիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ընդգձիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
Թառամիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ժպտիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
իգամոլիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
լկնիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
խայծիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ծմրիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
կայտռիմ· ցայ, եա՛ց· [illegible]
Հաւանիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
Ձախողիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ղօղիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
Ճակատիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
մուշտիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
յագիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
Նայիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
շամբշիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ոգորիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
պագշոտիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ջրգողիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
սաղապիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
վտտիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
տաղտապիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
ցականիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
փղձկիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
քրտնիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]

[illegible]

Խօսակցիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]
կամակցիմ, ցայ, եա՛ց· [illegible]

կարեկցիմ, ցայ, եա՛ց․	ցաւակից լինել։
դիւրահաւանիմ, ցայ, եա՛ց․	դիւրահաւանել։
սիրահաւանիմ, ցայ, եա՛ց․	սիրով հաւանել։
որդնահարիմ, ցայ, եա՛ց․	որդնիլ․ հատել։

Օտարական ներգործական ձայն առաջին դասին։

Ածեմ, ծէի․ ածի, ածեր, էած, կամ ած․ ածից․ ածխ-
ցեմ․ ա՛ծ, ածէ՛ք։ (կրաւորական) ածիմ․ ածայ․ ծայց․

ծիցեմ։	ածել․ բերել։
անիծանեմ, ծի, անէծ, անէ՛ծ․	անիծել։
անկանեմ, անկի, անկ, ա՛նկ․	վար ընկնել։
ասեմ, սացի, ասա՛․	ասել․ խօսել։
արծարծանեմ, ծի, ծա՛րծ․	գործածել․ վառել։
արկանեմ, կի, ար, ա՛րկ․	մէջ տեղ դնել։
բեկանեմ, կի, կեր, եբեկ, բե՛կ․	կոտրել։
բերեմ, բերի, բեր, եբեր, բե՛ր․	բերել։
բուծանեմ, ծի, բոյծ, բո՛յծ․	պահել սնուցանել։
գերծանեմ, ծի, գե՛րծ․	գլուխն ածիլել։
գիտեմ, տացի, գիտե՛ա․	բան գիտել։
գտանեմ, գտի, տեր, եգիտ, գի՛տ․	գտնել։
դիզանեմ, զի, դէզ, դէ՛զ, դիզեա՛։	կուտել։
եղծանեմ, ծի, եղծ, ե՛ղծ․	փչացնել․ աւերել։
զանգանեմ, գի, զա՛նգ, կա՛մ գեա՛․	հունցել․ հաղել։
զատանեմ, տի, եաց, տեա՛․	զատել․ ջոկել։
թքանեմ, թքի, եթուք, թո՛ւք․	թքել։
լուցանեմ, լուցի, ելոյց․ լո՛յց․	վառել։
խածանեմ, ծի, եխած, խա՛ծ․	կծել։
կիզանեմ, զի, էկեզ, կէ՛զ․	կրակով այրել։
հանեմ, նի, եհան, հա՛ն․	դուրս հանել։

մերկեմ, կացի, կեաց, կեա.	ահըրտայնել։
յատանեմ, տի, յատ, յատ.	Ճղներն կտրատել։
ներկանեմ, կի, կեաց, կեա.	աէնհով ներկել։
ոռոգանեմ, գի, գեաց, գեա.	պաղհայ ջրել։
սուզանեմ, զի, սոյզ, սոյզ.	ջրմըխ անել։
վարկանեմ, վարկի, կեաց, կեա.	կարծել։
տեսանեմ, սի, ետես, տես.	տեսնել։
ցուցանեմ, ցի, եցոյց, ցոյց.	ցոյց տալ։

Զարտուղի ներգործականերդ չէզոքականք։

Անցանեմ, ցի, եանց, անց.	անցնել. գնալ։
ելանեմ, ելի, ել, ել.	դուրս գալ։
զիջանեմ, զիջի, զիջաւ, զիջիր.	խաղանալ։
իջանեմ, ջի, ջեր, էջ, էջ.	վերնուց ներքեւ գալ։
կարեմ, րացի, րաց, րացիր.	կարողանալ։
համբերեմ, րի, բեր, համբեր.	դիմանալ։
մտանեմ, տի, եմուտ, մուտ.	ներս մտնել։
յանցանեմ, ցեայ, ցեաւ, ցիր.	յանցաւոր լինել։

Պակասաւոր ներգործականն բայք։

Առնեմ, նես, նէ. առնէի, նէիր, նէր. արարի, րեր, րար. արարաք, րիք,* րին. արարից, սցես, ցէ. սցուք, սջիք, սցեն. առնիցեմ, ցես, ցէ. արա, մի առնէր. րէք, մի առնէք. սջիր, ցես, ցէ. սցուք. ևն։ (կրաւորական) Առնիմ, նիս, նի. նիմք, նիք, նին. արարայ, րար, րաւ. րաք, րայք, րան. արարայց, սցիս, սցի. սցուք, սջիք, սցին. առնիցիմ, ցիս, ցի. ցիմք, ցիք, ցին. մի առնիր, մի առնիք. առնել, լոյ. ևն։ արարօղ, րել, առնելի, նելոյ։

Դնեմ, նես, նէ. դնէի, եւ: եդի, եդեր, եդ. դաք, դիք, դին. եդից, դիցես, դիցէ. դիցուք, ջիք, ցեն. դնիցեմ, ցես, ցէ. եւ: դի՛ր, մի՛ դներ. դի՛ք, մի՛ դնէք. դնել լոյ. եւ: դնօղ, եդեալ, դնելի, դնելոց:

Դնիմ, նիս, նի. դնէի. եւ: եդայ, դար, դաւ. եդաք, դայք, դան. եդայց, դիցիս, ցի. դիցուք, ջիք, ցին. դնիցիմ. եւ: մի՛ դնիր. մի՛ դնիք. դնիլ լոյ. եւ:

Ըմպեմ, պես, պէ. ըմպէի. եւ. արբի, արբեր, էարբ, կամ արբ. արբաք, բիք, բին. արբից, արբցես, արբցէ. արբցուք, ջիք, ցեն. ըմպիցեմ, ցես, ցէ. եւ: ա՛րբ, մի՛ ըմպեր. արբէ՛ք, մի՛ ըմպէք. ըմպել, լոյ. եւ: ըմպօղ, արբեալ, ըմպելի, ըմպելոց:

Սորա կրաւորականն ընդ էական բային. որ:

արբեալ լինիմ, արբեալ եղէ, արբեա՛լ լեր:

Լսեմ, սես, սէ. լսէի. եւ: լուայ, լուար, լուաւ. լուաք, լուայք, ւան. լուայց, լուիցես, ցէ. լուիցուք, իջիք, լուիցեն, լսիցեմ. եւ: լո՛ւր, մի՛ լսեր. լուարո՛ւք, մի՛ լսէք: Լսիմ, սիս, սի. լուեալ եղէ. եւ. լուիցիմ, ցիս, ցի: լսիցիմ, ցիս, ցի: լսել լոյ: լսօղ, լուեալ, լսելի, լսելոց:

Ճանաչեմ, չես, չէ. ճանաչէի. եւ: ծանեայ, նեար, նեաւ. եաք, եայք, եան: ծանեայց, ցես, ցէ. նիցուք, ջիք, ցեն: ճանաչիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցէք, ցեն: ծանի՛ր, մի՛ ճանաչեր. ծաներո՛ւք, մի՛ ճանաչէք:

Ճանաչիմ, չիս, չի. ճանաչէի: (կրաւորն ո՛չ ունի) ծանիցիմ, ցիս, ցի. եւ: կամ ճանաչիցիմ, եւ: ճանաչել, չելոյ, եւ. ճանաչօղ, ծանուցեալ, չելի, չելոց:

Ուտեմ, տես, տէ. ուտէի, էիր. եւ: կերի, կերեր, եկեր, կամ կեր. կերաք, կերիք, կերին: (կա՛մ այսպէս) կերայ, րար, րաւ. կերաք, րայք, րան: կերից, կամ

կերայց, կերիցես, կա՛ կերիջիր, կերիցէ. ցուք, ջիք, եւն։ ուտիցեմ, ցես, ցէ. տիցեմք, ցէք, յեն։ կեր մի ուտեր. կերէք, կամ կերայք, մի ուտէք։ Ուտիմ, տիս, տի։ ուտէի, տէիր, տէր։ կերիցեմ, կերիցես, ցէ։ ուտել, լոյ. եւն։ ուտօղ, կամ կերօղ, կերեալ, ուտելի, ուտելոց։

Չէզոքաձայնք։

Մեղանչեմ, չես, չէ։ մեղանչէի, չէիր, չէր։ մեղայ, ղար, մեղաւ. մեղաք, մեղայք, ղան։ մեղայց, մեղիցես, մեղիցէ. մեղիցուք, ջիք, յեն։ մեղանչիցեմ, ցես, յէ. մեղանչիցեմք։ մեղիր, մի մեղանչեր. մեղարուք, մի մեղանչէք։ մեղիջիր, մեղիցես, ղիցէ. ղիցուք. եւն։ մեղանչել, չելոյ, լով, եւն։ մեղանչօղ, ղուցեալ, մեղանչելի, մեղանչելոց։

Յառնեմ, նես, նէ։ յառնէի, նէիր, նէր։ յարեայ, յարեար, յարեաւ. յարեաք, յարեայք, յարեան։ յարեայց, յարիցես, րիցէ. յարիցուք, յարիջիք, րիցեն։ յառնիցեմ, նիցես, նիցէ. յառնիցեմք, նիջիք, նիցեն։ արի, մի յառներ. արիք, մի յառնէք։ յառնել, լոյ. եւն։ յառնօղ, յարուցեալ, յառնելի, յառնելոց։

Տեսցուք արդ զերկրորդ պատկերն խոնարհման բայից, որ ունի օրինակ զայս։

Երկրորդ Պարզէր Խոնարհման Ներգործական Բայից։

Սահմանական Եղանակի, Ներկայ։

Դէմք	Եզականք։			Յոգնականք։		
	ա։	բ։	գ։	ա։	բ։	գ։

Լուանամ, լուանաս, լուանայ. Լուանամք, լուանայք լուանան։

Անկատար։

լուանայի, նայիր, նայր։ լուանայաք, անայիք նային։

Կատարեալ։

լուացի, լուացեր, լուաց. լուացաք, լուացիք, ւացին։

Պարզ ապառնի։

լուացից, լուասցես, սցէ. լուասցուք, ասջիք, ասցեն։

Բաղադրեալ ապառնի։

լուանայցեմ, նայցես, նայցէ. լուանայցեմք, նայցէք, նայցեն։

Հրամայական Եղանակի, Ներկայ։

լուա, մի լուանար. լուացէք, մի լուանայք։

Ապառնի։

լուասջիր, սցես, սցէ. լուասցուք, սջիք, սցեն։

Բայանուանք։

Աներևոյթ։ լուանալ, նալոյ, նալով, և այլն։
Ընդունելութիւնք։ լուացօղ, լուացեալ, անալի, անալոց։

Կրաւորական Երկրորդ Դարձեալ։

Սահմանական Եղանակի, Ներկայ։

Դէմք	Եզական։			Յոգնական։		
	Ա։	Բ։	Գ։	Ա։	Բ։	Գ։

Լուանիմ, լուանիս, անի. Լուանիմք, լուանիք, նին։

Անկատար։

լուանայի, նայիր, նիւր. լուանայաք, նայայիք, նային։

Կատարեալ։

լուացայ, լուացար, ցաւ. լուացաք, լուացայք, ցան։

Պարզ ապառնի։

լուացայց, լուասցիս, սցի. լուասցուք, ասջիք, ասցին,

Բաղադրեալ ապառնի։

լուանայցիմ, նայցիս, նայցի. լուանայցիմք, նայցիք, ցին։

Հրամայական եղանակի, Ներկայ։

լուացի՛ր մի՛ լուանիր. լուացարո՛ւք, մի՛ լուանիք։

Ապառնի։

լուասջի՛ր, սցի՛ս, սցի. լուասցո՛ւք, ասջի՛ք, ասցի՛ն։

Բայանուանք։

Աներեւոյթք։ լուանիլ, նալոյ, նալով և այլն։

Ընդունելութիւնք։ լուացեալ, լուանալի, լուանալոց։

Բայք՝ որ խոնարհին ըստ այսմ Երկրորդ Պատկերի, գրեթէ ամենքին շարտուղի են և պակասաւոր, և անհամաձայն երերաց.

Սէրգօրճաչանդ։

Աղամ, ղացի, աղա՛.	ցորենան աղալ։
ամամ, ցի, ամա՛.	ածել. Բաժել։
ամբառնամ, ձի, ամբա՛րձ.	Բարձրացնել։
բանամ, ցի, բա՛ց.	Բաց անել։
բառնամ, ձի, բա՛րձ.	Վեր առնել։
զգամ, զգացի, զգա՛.	զգոյշ լինել։
Թանամ, ցի, Թա՛ց.	Թաց անել. Թրջել։
լամ, լացի, լա՛ց.	Լաց լինել։
լուտամ, տացի, տա՛.	անիծել։
խոկամ, կացի, կա՛.	մտածել։
կարդամ, դացի, դա՛.	Գիր կարդալ, կանչել։
հաւատամ, տացի, տա՛.	հաւատալ։
հոգամ, գացի, գա՛.	հոգս անել։
մուրամ, րացի, րա՛.	Մուր անել։
ողբամ, բացի, բա՛.	ողբալ. լաց կանչել։
որոճամ, ճացի, ճա՛.	որոճ անել։
տեղամ, ղացի, ղա՛.	Թափել. Վերածել։
անգիտանամ, ացայ, ցի՛ր.	չգիտել։
գիտենամ, ացայ, ցի՛ր.	գիտել։
գողանամ, ցայ, ցի՛ր.	գողանալ։
գլանամ, ցայ, ցի՛ր.	Զրկել. սորանալ։
զղջանամ, ցա, ցի՛ր.	փոյշ գալ։
խմանամ, ցայ, ցի՛ր, կամ խմա՛.	իմանալ։
մերկանամ, ցայ, ցի՛ր.	տկլորցնել։

մոռանամ, ցայ, ցի՛ր.	մոռանալ:
կշտանամ, ցայ, ցի՛ր.	[illegible]
որսամ, ցայ, ցի՛ր, կամ որսա՛:	որս անել:
ուրանամ, ցայ, ցի՛ր.	ուրանալ:
սգամ, ցայ, ցի՛ր.	սուգ անել:
ստանամ, ցայ, ցի՛ր.	ստանալ. ձեռք բերել:
ագահանամ, ցայ, ցի՛ր.	[illegible]

Այսոքիկ ընդ հասարակ ասացեալ բայից մի և նոյն են, զի ըստ նոյնն են, վերջինք երբեմն ըստ ներգործականին, և երբեմն ըստ կրաւորականին ձայնին. որոց կրաւորականն աւ–ցա՝ յնանան եական բայիւ.

Չեզոքականք.

Անսամ, սացի, անսա՛.	ուշ ունիլ. լսել:
Բաղձամ, ցի, ձա՛.	ցանկալ. կարօտել:
Գնամ, ցի, գնա՛.	գնալ:
Եռամ, ցի, ռա՛.	մանգալ. շարժիլ:
Զզնամ, ցի, զզնա՛.	[illegible]
Ըղձամ, ցի, ձա՛.	հաւաս անել. ցանկալ:
Թնդամ, ցի, դա՛.	որոտալ. հնչալ:
Ժուժամ, ցի, ժա՛.	դիմանալ. համբերել:
Խիթամ, ցի, թա՛.	վախել. տարակուսել:
Ծփամ, ցի, փա՛.	տալղայ տալ:
Կոծամ, ցի, ծա՛.	սուգ անել:
Հեծկլտամ, ցի, տա՛.	[illegible]
Մկթամ, ցի, թա՛.	[illegible]
Նուամ, ցի, ւա՛.	լալոյ ձայն հանել:
Շողամ, ցի, ղա՛.	[illegible]

ուռնում, ցի, նմ·	գաղանէ ուռանալ:
պժգամ, ցի, գմ·	զզուել. իքրահ լինել:
սիգամ, ցի, գմ·	ճողլլի ման գալ:
տարփամ, ցի, փմ·	ցանկալ. փափագել:
փրփրամ, ցի, րմ·	փաշէշ լինել:
կամ, կացի, կմց, մի կար·	կենալ. լինել:
ախտանամ, ցայ, ցիր·	ցաւագարիլ:
բազմանամ, ցայ, ցիր·	շատանալ:
գաղջանամ, ցայ, ցիր·	ո՛չ տաք ո՛չ ցուրտ լինել:
դողամ, ցայ, ցիր·	դողդողալ:
երազանամ, ցայ, ցիր·	երազ տեսնել:
զարգանամ, ցայ ցիր·	մեծանալ:
էանամ, ցայ, ցիր·	լինել. վուճուտ գալ:
ընթանամ, ցայ, ցիր·	գնալ:
թալկանամ, ցայ, ցիր·	թուլանալ:
ժրանամ, ցայ, ցիր·	աչքաբաց լինել:
իրաւանամ, ցայ, ցիր·	ճշմարտանալ:
լոգանամ, ցայ, ցիր·	լցուել, համ լողանալ:
խանդամ, ցայ, ցիր·	փափրլել:
ծերանամ, ցայ, ցիր·	հալեւորել:
կնճանամ, ցայ, ցիր·	խող դառնալ:
համրանամ, ցայ ցիր·	ուշանալ յետ մնալ:
ձեւանամ, ցայ, ցիր·	ձեւաւորել:
ճոխանամ, ցայ, ցիր·	հարստանալ:
մինանամ, ցայ, ցիր·	մենականալ:
ժողամ, ցայ, ցիր·	հնար գտնել. ջանք անել:
նողկամ, ցայ ցիր·	զզուել. իքրահ լինել:
շատանամ, ցայ, ցիր·	հերիքանալ. բաւականանալ:
որբանամ, ցայ, ցիր·	եթիմանալ:
չքանամ, ցայ, ցիր·	ոչնչանալ:

պալարանամ, ցայ, ցիր· Խարայ դառնալ· ուռչել։
ջովանամ, ցայ, ցիր· Ճղներով լցնել։
սնանամ, ցայ, ցիր· [illegible]
վայրագանամ, ցայ, ցիր· Գազանի դառնալ։
տապանամ, ցայ, ցիր· [illegible]
բոխանամ, ցայ, ցիր· ուրախանալ· ցնծալ։
ցոլանամ, ցայ, ցիր· Փայլել· պսպղալ։
փութանամ, ցայ, ցիր, թա· Ջանք անել։
քինամ, ցայ, ցիր· ոխ պահել։

Պակասաւոր զարտուղի բայ

Ներգործական

Տամ, տաս, տայ· տայի, տայիր, տայր· ետու, ետուր, ետ· տուաք, ետուք, ետուն· տաց· ցես, ցէ· տացուք, ջիք, ցեն· տայցեմ, ցես, ցէ· ցեմք, ցէք, ցեն· տո՛ւր, մի տար· տո՛ւք, մի տայք· տաջիր, ցես, ցէ, եւն· տալ, լոյ· տուող, տուեալ, տալի, տալոց· (կրաւորական·)
Տուայ, ւար, ւաւ· տուաք, տուայք, տուան· տայցիմ, ցիս, ցի, եւն· Կրաւորն լինի ըստ ներգործականին՝ [illegible] փոխեալ լինելն· փոխեալ եղէ։

Զարտուղի չէզոք բայք

Դառնամ, նաս, նայ· դառնայի, եւն· դարձայ, ձար, ձաւ· ձաք, ձայք, ձան· դարձայց, ձցիս, ձցի· դարձցուք, ջիք, եւն· դա՛րձ, կամ դարձիր, մի դառնար· դարձէք, կամ դարձարո՛ւք, մի դառնայք· դառնալ, լոյ, եւն· դարձող, դարձեալ, դառնալի, դառնալոց։
Նմանապէս եւ սորին, անդրադառնամ, վերադառնամ, բացադառնամ։

Կեամ, կեաս, կեայ. կեամք, եւն: կեի, կէիր, կեայր. կէաք, էք, ին: կեցի, ցեր, եկեաց. կեցաք, ցէք, ցին: կեցից, կեցցես, կեցցէ. կեցցուք, կեցջիք, կեցցեն: կեայցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցէք, եւն: կեա՛ց, մի՛ կեար. կեցէ՛ք, մի՛ կեայք: կեցջի՛ր. կեցցե՛ս, կեցցէ՛. կեցցո՛ւք, ջի՛ք, ցե՛ն: կեալ, կե՛լոյ, լով: կեցող, կեցեալ, կելի, կելոց:

Գամ, գաս, գայ. գամք, գայք, գան: գայի, գայիր, գայր. գայաք, իք, ին: եկի, եկեր, եկն. եկաք, եկիք, եկին: եկից, եկեսցես, եկեսցէ. եկեսցուք, եկեսջիք, եկեսցեն: գայցեմ, ցես, ցէ. գայցեմք, եւն: ե՛կ, մի՛ գար. եկա՛յք, մի՛ գայք: եկեսջի՛ր, եկեսցե՛ս, եկեսցէ՛. եկեսցո՛ւք, եւն: գալ, գալոյ, գալով, եւն: եկեալ, գա՛լոց:

Երթամ, երթաս, թայ. երթամք, թայք, թան: երթայի, թայիր, երթայր. երթայաք, թայիք, թային: չոգայ, չոգար, չոգաւ. չոգաք, չոգայք, չոգան: երթայց, թիցես, թիցէ. երթիցուք, թիջիք, երթիցեն: երթայցեմ, ցես, ցէ. երթայցեմք, եւն: ե՛րթ, մի՛ երթար. երթա՛յք, մի՛ երթայք. երթիջի՛ր, ցե՛ս, ցէ՛. երթիցո՛ւք, ջի՛ք, եւն: երթալ, լոյ: երթեալ, թալի, թալոց:

Տեսցուք արդ զերրորդ պատկերն խոնարհման բայից:

Երրորդ Դասակեր Խոնարհման Ներգործական Բայից։

Սահմանական եղանակն, Ներկայ։

Դէմք	Եզականք։			Յոգնականք։		
	ա.	բ.	գ.	ա.	բ.	գ.

Հեղում, հեղուս, հեղու․ Հեղումք, հեղուք, հեղուն։

Անկատար։

հեղուի, հեղուիր, հեղուր․ հեղուաք, հեղուիք, ղուին։

Կատարեալ։

հեղի, ղեր, եհեղ, կամ հեղ․ հեղաք, հեղիք, հեղին։

Գալոց ապառնի։

հեղից, հեղցես, հեղցէ․ հեղցուք, հեղջիք, հեղցեն։

Բաղադրեալ ապառնի։

հեղուցում, ցուս, ցու․ հեղույումք, ցուք, ուցուն։

Հրամայական Եղանակն, Ներկայ։

հեղ, մի հեղուր․ հեղէք, մի հեղուք։

Ապառնի։

հեղջիր, հեղցես, հեղցէ․ հեղ ցուք, ղջիք, հեղ ցեն։

Բայանուանք։

Աներևոյթ։ հեղուլ, հեղ լոյ, հեղ լով, և այլն։

Ընդունելութիւնք։ հեղօղ, հեղեալ, հեղլի, հեղլոց։

Կրաւորականք Երրորդ Դասներն.

Սահմանական Եղանակի, Ներկայ.

Դէմք	Եզականք.			Յոգնականք.		
	Ա.	Բ.	Գ.	Ա.	Բ.	Գ.

Հեղանիմ, հեղանիս, նի. Հեղանիմք, հեղանիք, նին.

Անկատար.

հեղանէի, նէիր, իւր. հեղանէաք, ղանէիք, նէին.

Կատարեալ.

հեղայ, հեղար, հեղաւ. հեղաք, հեղայք, հեղան.

Պարզ ապառնի.

հեղայց, հեղցիս, հեղցի. հեղցուք, հեղջիք, հեղցին.

Բաղադրեալ ապառնի.

հեղանիցիմ, նիցիս, նիցի. հեղանիցիմք, նիցիք, նիցին.

Հրամայական եղանակի, Ներկայ.

հեղիր, մի հեղանիր. հեղերուք, մի հեղանիք.

Ապառնի.

հեղջիր, հեղցիս, հեղցի. հեղցուք, հեղջիք, հեղցին.

Բայանուանք.

Աներեւոյթ. հեղանիլ, հեղանելոյ, հեղանելով, եւն.
Ընդունելական. հեղեալ, հեղանելի, հեղանելոց.

*Ներգործական.

Աւելում, լի, լեա.	աւելցնել։
առնում, առի, առ.	առնուլ։
արգելում, լի, գել.	չթողուլ։
գելում, լի, գել.	կուշ ածել։
գերծում, ծի, գերծ.	գլուխն թրաշել։
դիզում, զի, դիզեա.	կուտել։
զգենում, ցայ, զգեցիր.	շոր հագնել։
զեղում, ղի, զեղ.	թափել. վերածել։
զենում, նի, զեն.	մորթել։
զերծում, ծի, զերծ.	պրծացնել։
ընթեռնում, ցայ, ցիր.	գիր կարդալ։
ընկենում, կեցի, կեա.	վեր քցել։
թողում, ղի, թող.	բաց թողել։
թքնում, քի, թուք.	բերանին թքել։
լեսում, սի, լեսեա.	կերմակել։
լիզում, լիզի, զեա.	լիզել։
խնում, խցի, խից.	բերանն խցկել։
կասում, սի, կաս, կամ սեա.	կալ կասել։
կիզում, զի, կէզ.	կրակով այրել։
հանում, հանի, հան.	հինած հինել։
հենում, նի, հէն.	նոյն է։
հերձում, ձի, հերձ.	ճղել. պատառել։
յաւելում, լի, յաւել.	աւելցնել։
յեղում, ղի, յեղ.	փոխել։
յեռում, յեռի, յեռ.	կէյարմիշ անել։
սկսնում, սկսայ, սկսիր.	նոր սկսել։
ստեղծում, ծի, ստեղծ.	ստեղծել. շինել։
քերծում, ծի, քերծ.	կճեպն պոկել։
ցելում, լի, ցել.	ճղել. պատառել։

Ոմանք 'ի բայից առաւն չառնելով զհրաւորականն ներկային եմ, յանգեն, համ ներգործականն 'ի տեղի հրաւորականին 'ի գործ արկանեն, և համ եականն բայիւ յեղանակաւ այսպէս. Սու-ղեալ լինիմ, ցղայեալ լինիմ, խոցեալ լինիմ, Եւ ա. բայց այսմ և բաղադրեալ ապառնիքն, և հրամայականն չնմանին։

Զեղծ բայք, ոմն, եղերեալք, որք խոնարհին ըստ ներգոր-ծականն և ըստ հրաւորականն այսր եղերերք պատահերեն։

Այտնում, տեայ, տէր·	ուռչել·
երդնում, դուայ, ւէր·	երդում ուտել։
զատնում, զատայ, տէր·	ջոկվել։
զարթնում, թեայ, թէր, ուցեալ·	քնից վեր կենալ։
զբաղնում, ղեցայ ղէր·	զառէվէրին մէջ ընկնել։
զբօսնում, սայ, սէր·	պօլսայ տալ։
ընկլնում, կլայ, ընկլջէր·	պառմեղ լինել։
թաքնում, քեայ, քէր, ուցեալ·	գաղվել։
խրտնում, տեայ, տէր, ուցեալ·	խրտնել։
հարթնում, թեայ, թէր, ուցեալ·	փախչել։
հեծնում, ծեայ, ծէր, ծեալ·	ցեայ վերայ նստել։
հեղձնում, ձայ, ձէր, ձուցեալ·	խեղդվել։
մածնում, ծեայ, ծէր, ծուցեալ·	մերվել. հասնել։
յենում, ցայ, ցէր, ցեալ·	տայաղ տալ։
շրտնում, տեայ, տէր, ուցեալ·	շաշղուն լինել։
ոստնում, տեայ, տէր, ուցեալ·	վեր ռանչել։
ուռնում, ռայ, ռէր, ուցեալ·	ուռչել։
պակնում, կեայ, կէր, ուցեալ·	շատ վախել։
պշնում, շեայ, պշէր, շուցեալ·	պղշել. մառ մնալ։
ջեռնում, ռայ, ռէր, ուցեալ·	տաքանալ։
սառնում, եայ, ռէր, ուցեալ·	սառչել։
սարտնում, տեայ, տէր, ուցեալ·	յետ կենալ։

ցածնում, ծեայ, ծիր, ուցեալ.	Թացանալ։
ցամնում, սեայ, սիր, ուցեալ.	չորանալ։
փախնում, խեայ, խիր, խուցեալ.	փախչել։
քաղցնում, ցեայ, ցիր, ցեալ.	սովածանալ։

Զեղծ բայք ին, եղերեալք, խոնարհին ըստ հրամայական պարզերէք։

Ագանիմ, գայ, գիր, գեալ.	Հենալ. կալ։
անկանիմ, կայ, կիր, կեալ.	Վեր ընկնել։
բուսանիմ, սայ, սիր, սեալ.	Բուսանել։
դիպանիմ, պայ, պիր, պեալ.	Դիպչել։
զեղանիմ, ղայ, ղիր, ղեալ.	Թափ ուցվել։
գիջանիմ, ջայ, ջիր, ջեալ.	Թացանալ։
զնստանիմ, տայ, տիր, տեալ.	զուտանալ։
Թուանիմ, ռայ, Թուիր, եայ.	Թռչել։
մածանիմ, ծայ, ծիր, ծեալ.	Մերվել. կպչել։
մեռանիմ, ռայ, ռիր, ռեալ.	Մեռնել։
Նստիմ, տայ, Նիստ, Նստեալ.	Նստել։
չիջանիմ, ջայ ջիր, ջեալ.	Անցնել։
ջեռանիմ, ռայ, ռիր, ռեալ.	Խիստ տաքանալ։
ջերանիմ, րայ, րիր, րեալ.	
մնանիմ, մնայ, մնիր, մնեալ.	Մեծանալ։
վերադարձիմ, ձայ, ձիր, ձեալ.	Մին էլ յետ դառնալ։
փլանիմ, փլայ, փլիր, փլեալ.	Թանդվել. Փուլ գալ։
փրծանիմ, ծայ, ծիր, ծեալ.	Պրծնել։

Զեղծ բայք, չին, եղերեալք, խոնարհին ըստ հրամայական այսր պարզերէ։

Երկնչիմ, երկեայ, երկիր, կուցեալ.	Վախել։
զատչիմ, տեայ, տիր, տուցեալ.	Ջոկվել։

Թագչիմ, գեայ, գիր, գուցեալ· Գաղնիլ։
Թռչիմ, ռեայ, թռիր, ուցեալ· Թռչիլ։
Խափչիմ, փեայ, փիր, ուցեալ· Խափանիլ
Խրտչիմ, տեայ, տիր, տուցեալ· Խրտնիլ։
Կառչիմ, ռեայ, ռիր, կառեալ· պինդ կառչած լինիլ։
Կորնչիմ, րեայ, րիր, կորուսեալ· Կորնիլ։
Հանգչիմ, գեայ, գիր, գուցեալ· Դինջանալ։
Մատչիմ, տեայ, տիր, տուցեալ· Մօտանալ։
Մարտնչիմ, տեայ, տիր, տուցեալ· Կռուիլ։
Յանգչիմ, գեայ, գիր, ուցեալ· Վերջանալ։
Սառչիմ, ռեայ, ռիր, ուցեալ· Սառնիլ։
Փախչիմ, խեայ, խիր, խուցեալ· Փախնիլ։

Խոնարհմունք պակաս բայից։

Պակասաւորս, Եմ, խոնարհի այսպէս։

Եմ, ես, է· եմք, էք, են։ Էի, էիր, էր, էաք, էիք, էին։ Իցեմ, իցես, իցէ· իցեմք, իցէք, իցեն։ Եր, էք, երուք։
Ել, լոյ, եալ, լոց։

Պակասաւորս, Գոմ, խոնարհի այսպէս։

Գոմ, գոս, գոյ· գոմք, գոյք, գոն։ Գոյր, ◡◡◡ գոյին։
գուցէ, ցեն։ Գոլ, գոլոյ, եւ։ գոյօղ։

Պակասաւորս, Լինիմ, խոնարհի այսպէս։

Լինիմ, նիս, նի· լինիմք, նիք, նին։ Լինէի, նէիր, նէր· լինէաք, նէիք, նէին։ Լիցիմ, ցիս, ցի· լիցուք, ջիք, լիցին։ Լինիցիմ, նիցիս, իցի· լինիցիմք, ցիք, ցին։ Լեր, մի լինիր, լերուք, մի լինիք։ Լինիլ, նելոյ, եւ։ Լեալ, լինելի լինելոց։

Լուծանող եղանիմ, խոնարհին այսպէս։

Եղանիմ, նիս, նի. եղանիմք, նիք, նին։ եղանէի, նէիր, նէր. եղանէաք, էք, էին։ եղէ, եղեր, եղև. եղաք, կամ ղեաք, ղէք, ղեն։ եղէց, եղիցիս, կամ եղիջիր, եղիցի։ եղիցուք, եղիջիք, եղիցին։ եղանիցիմ, նիցիս, նիցի. եղանիցիմք, ցիք, ցին։ մի՛ եղանիր, եղերուք, մի՛ եղանիք։ եղանիլ, նելոյ։ եղեալ, եղանելի, նելոց։

Պակասաւոր չէզոքոյ պարտիմ, (այսինքն պարտաւորեմ) խոնարհին այսպէս։

Պարտիմ, տիս, տի. պարտիմք, տիք, տին։ պարտէի. տէիր, էր. պարտէաք, իք, տէին։ պարտիցիմ, ցիս, ցի. պարտիցիմք, ցիք, ցին.

Պակասաւոր չէզոքոյ, Մարթիմ, խոնարհին այսպէս։

Մարթիմ, թիս, րթի. մարթիմք, մարթիք, րթին։ մարթիցիմ, թիցիս, ցի. մարթիցիմք, թիցիք, ցին։

Պակասաւոր ներգործական բայս, գոգցես, խոնարհին այսպէս, ապ՝՝։ Գոգցես, կամ գոգջիր, գոգցէ. գոգցուք, գոգջիք, գոգցեն։ գո՛գ, գոգէք,

Չէզոք բայս, ցաւէ, խոնարհին այսպէս։

Ներ։ Անկ։ Կատ։ Ապ։ Բաղ ապ։
Ցաւէ, ցաւէր, ցաւեաց, ցաւեսցի, ցաւիցի. ցաւել, լոյ, եալ։

Չէզոք բայս, պիտի, խոնարհին այսպէս։

Ներ՝՝. Անկ՝՝։
Պիտի, պիտէր, պիտէին։ պիտել, լոյ, եալ։

Բայս, չէ՛ք, որ նշանակէ ո՛չ գոյ։

Յաղագս բնութեան և կազմութեան բայից՝ շատասցին ասացեալքն ցայս վայր։

Գլուխ. Ե:

Յաղագս Ընդունելութեան:

Ընդունելութիւն՝ է չորրորդ մասն բանի, որով իմանին այն ամենայն բառք, որք, ող, եալ, ել, լոց, վերջաւորութեամբ ծնանին 'ի բայից, և 'ի խօսակցութեն վարին իբր ածական անուն, ունելով ևս ըզզօրութիւս այնց բայից՝ յորոց բղխին. յորմէ և կոչին, բայանունանք, զորոց զօրինակս բղխման՝ եդաք վերագոյն 'ի պատկերս բայից, այսպէս. հատօղ, հատեալ, հատելի, հատելոց. ըստ այսց և զայլոցն: Մասնիկն, օղ, 'ի ներգործական բայից՝ և յոմանց 'ի չէզոքաց բղխի. իսկ 'լ, եմ, և 'ի, ւեմ, եղերելոց՝ կամ ոչ, կամ 'ի յոյժ սակաւուց բղխի: Բայց եալ, ել, լոց, վերջացեալքն՝ յամենայն բայից բղխին անխտիր:

Պարագայք ընդունելութեանց՝ վեց են. որ, Սեռ, ձև, տեսակ, թիւ, հոլով, և հոլովադասութիւն:

Սեռք ընդունելութեանց՝ նոյն են ընդ բայիցն՝ յորոց բղխին. զի որք 'ի ներգործական բայից բղխին, ասին ներգործական ընդունելութիւնք. որ, հատօղ, լուացեալ, հեղլի, ճառանալոց: Իսկ որք 'ի կրաւորականաց և 'ի չէզոքաց բղխին, ասին կրաւորական կամ չէզոք ընդունելութիւնք. որ, հոսեցեալ, գալոց, ըմբռնելի:

Ձևք ընդունելութեանց երեք են ըստ բայիցն. որ, պարզ, բարդ, և յարաբարդ:

Պարզ ընդունելութիւնք ծնանին 'ի պարզ բայից, որ. խածօղ, հայեալ, հայելի:

Բարդ կոչին 'ի բարդ բայից բղխեալքն. որ, դադարօղ, ճարտասանեալ, օրհնաբանելի, փառաւորելոց:

Յարաբարդքն՝ բղխին 'ի նոյնպիսի բայից. որ, զբաղա-
պարանցող, ողջերգարկեալ. Եւն:

Տեսակք ընդունելութեանց երեք են ըստ բայիցն, որ. նախատիպ, բաղադրեալ և ածանցեալ.

Նախատիպ ասին՝ որ 'ի նախատիպ բայից բղխին. որ, այրեցող, տեսեալ, խաւսելի:

Բաղադրեալ ասին 'ի բաղադրեալ բայից ծնեալքն. որ, ապաշխարող, ապգրեալ, ապերախտելի, ըմբռնելոց:

Ածանցեալքն՝ բղխին յածանցեալ բայից, որ, ճաշակող, խոցոտեալ, Եւն:

Թիւք ընդունելութեանց երկու են ըստ անուանցն, եզական, և յոգնական:

Եզական՝ փոշեալ, ծնանելոյ: յոգնական՝ ընկելիք, ասացեալք, Եւն:

Հոլովք ընդունելութեանց ինն են. Ուղղական, Սեռական, Գործիական, Եւն:

Հոլովադասութիւն ընդունելութեանց երեք միայն են, զի, ող եզերեալքն՝ հոլովին ըստ երկրորդ պատկերին, ըստ եզականին և ըստ յոգնականին. որ, շինող, շինողի, շինողաւ. շինողք, ողաց, ողօք: Եալ եզերեալքն՝ հոլովին ըստ երրորդ պատկերին. որ, ծնեալ, ծնելոյ, ծնելով. ծնեալք, ծնելոց, ծնելովք: Ի եզերեալքն՝ հոլովին ըստ չորրորդ պատկերին. որ, սիրելի, սիրելւոյ, եաւ. սիրելիք, սիրելեաց, սիրելեօք, Եւն: Իսկ, լոց, եզերեալքն՝ նախդրաւ միայն հոլովին յերկուս թիւս՝ յառաջիկայ կողմանէ. որ, Ուղ. տալոց, հայց. զտալոց, տրկ. յտալոց, ատալոց, ըստալոց, յտալոց:

Ընդ ընդունելութիւնս և ընդ առաքական գոյականս դասին ըստ ոմանց և չորեքին եզերքս, ել, ալ, ուլ, ել, որք ըստ ընդունելութեանց բղխին 'ի բայից՝ ունելով

յինքեանս զբայական նշանակութիւնս, և վարին իբր գոյական անուն, լինին խնդրողք, խնդրեալք, յատկանալիք, յատկացուցիչք, բացայայտելի, ենթադրեալք, և ենթակայ, երրորդ դէմ բայից միայն։

Ուղղական սոցին կոչի աներևոյթ բայ, իսկ հոլովմունքն ասին դերբայք, իբր թէ անկատար բայք․ որք անդէմ և անժամանակ գոլով՝ միայն եզական թուով հոլովին ըստ երրորդ պատկերի․ որպ, պահել, պահելոյ, լով։ աղալ, ղալոյ, լով։ հեղուլ, հեղլոյ, հեղանել, ղանելոյ, աշխատել, տելոյ, եւն․ Որպէս տեսան յերկս պատկերս խոնարհման բայից ընդ շարս ընդունելութեանց, ընդ որս և կոչեցան բայանուանք։ Զորս տեսանել ունիս յերկրորդ մասին, գլ․ Ժ․ օրինակօք հանդերձ։

Գլուխ Զ։

Յաղագս նախադրութեան։

Նախադրութիւնն է հինգերորդ մասն բանի, որ յարեալ 'ի գոյական անուանս՝ յայտ առնէ զվերաբերութիւն ինչ առ մասունս բանի․ և բաժանի յերկուս տեսակս․ այսինքն հոլովառու նախդիր, և հոլովառու նախադրութիւն։ Հոլովառուքն՝ որք և նախդիր կոչին, են սոքա․ 'ի․ յ․ առ․ ըստ․ ց․ զ․ ընդ։ Հոլովառուս, 'ի, կազմէ զտրական՝ զբացառական, և զներգոյական հոլովս․ և յարի 'ի բաղաձայն տառիւ սկսեալ բառս․ որպ, 'ի սիրտ, 'ի սրտէ, 'ի սրտի։ Հոլովառուս, յ, նոյնպէս կազմէ զտրական՝ զբացառական, և զներգոյական հոլովս․ և յարի միայն 'ի ձայնաւոր տառիւ սկսեալ բառս․ որպ,

յաղեղն, յաղեղանէ, յաղեղան: Հոլովառուս, առ, յօրինէ զտրական հոլով. որպ, առ արքայ, առ բժիշկ: Հոլովառուս, առ 'ի, յարեալ 'ի բաղաձայն տառիւ սկսեալ բառս, կազմէ զտրական և զբացառական հոլովս. որպ, առ 'ի քեզ, առ 'ի չգոյէ, առ 'ի մէնջ, Եւն: Հոլովառուս, ց, առեալ զօրութեամբ զկնի իւր ըզ-տառդ, ը, և յարեալ 'ի բաղաձայն տառիւ սկսեալ բառս, կազմէ միայն զտրական հոլով. որպ, ցարքայ, ցբաժակ, որ հնչի իբր ցըբաժակ: Հոլովառուս, ըզ, առեալ նախ քան զինքն ևս զտառդ, ը, և յարեալ 'ի բառս բաղաձայն և ձայնաւոր տառիւ սկսեալս, կազմէ զհայցական, զբացառական, և զպատմական հոլովս. որպ, զարհեստ, զարհեստիւ, զարքայէ, զբան, զբաժակ. որ հնչի իբր ըզբաժակ: Ընդ, ընդ, կազմէ զտրական, զբացառական, և զներգոյական հոլովս. որպ, ընդ թիւ, ընդ նոսա, ընդ աջմէ, ընդ ահեկէ, ընդ անցանելն, և այլն:

Նախադրութիւնք ըստ կազմութեան իւրեանց՝ բաժանին 'ի չորս. 'ի բնական, 'ի յարմարական, 'ի պարզ, և 'ի բարդ: Բնական նախադրութիւնք են՝ որք չեն 'ի փոխ առեալ յայլ տեսակ բառից, այլ միշտ իբր նախադրութիւն վարին. որպ, առ, առ 'ի, ըստ, ընդ, իբր, վասն, բաց, Եւն: Յարմարական ասին, որք յանուանց կամ յայլ տեսակ բառից առեալ 'ի գործ ածին իբր նախադրութիւն. որպ, 'ի ներքս, յառաջ, ուրեմն, 'ի ձեռն, 'ի վերայ, 'ի վերոյ, Եւն: Պարզ ասին սոքա. որպ, վասն, առանց, իբր, բաց, ընդ, առ, յետ, ըստ, Եւն: Բարդ ասին սոքա, որպ, ընդդէմ, առընթեր, իբրև, փոխանակ, յետոյ, յետ այնորիկ, յայնմհետէ, Եւն:

Հոլովառու նախադրութիւնք բաժանին յեօթն տեսակս.

որ, Առաւելական, Կցորդական, Զատական, Պատճառական, Նմանական, Ժամանակական, և Տեղական։
Առաւելական են սոքին. որ, առ. քան. գեր. առաւել քան. աւելի քան, գեր 'ի վերոյ. գերքան. գեր 'ի վերոյ քան. ևն։
Հասուցանիցէ ինձ այժմ այսր՝ առաւել քան զերկոտասան գունդս հրեշտակաց. (Մատթ. Ծզ. 53։) Առաւել քան զերեքհարիւր ամ ձգին կեանք նոցա. (այսինքն ծերոց) Վեցօր. Ը։ Գեր 'ի վերոյ քան զմարդկայինս լինել (հարկ է.) Լմբ. սաղ. 55։ Գեր քան զամենայն մարդ զօրացաւ (Սամփսոն.) Կոչ. Ժդ. 64։ Առաւել քան զարեգակն լուսաւորէ. Յաճախ. Ժդ։ Գեր քան զմարդկային խնդրէ. Գրիգոր Նազ։ Գեր մարդկան գտան սուլաւ զօրացեալք. Լմբ. 'ի սաղ։ Գեր 'ի վերոյ մարդկայնոյս համբառնային բնութեան. Յովհ. Իմաստ. Ժը։ Զի ամ ոսկի առ նմա՝ (է) իբրև սակաւ մի աւազ. Իմաստ. Է. 9։
Կցորդական են սոքին. ընդ. 'ի հետ. զկնի. հանդերձ. որ, Եւ ահա (էհար) մի ոմն 'ի նոցանէ, որ էին ընդ յի. Մատթ. Ծզ. 51։ Եւ պետրոս զհետ նորա երթայր. նոյնն. 58։ Խորհուրդ արարին քահանայապետքն՝ հանդերձ ծերովքն և դպրօք, կապեցին զյս. Մարկ. ԺԵ. 1։ Եւ պետրոս երթայր զհետ նորա. Ղուկ. ԻԲ. 54։
Զատական են սոքին. Առանց. զատ. բաց. մեկուսի. քաւ. որ։ Եւ առանց առակի ոչինչ խօսէր ընդ նոսա. Մարկ. Դ. 34։ Բաց յինէն այլ ած քեզ մի լիցի. Ելից. Ի։ Զատ զմերս՝ բաց 'ի մեղաց. (որ է բաց 'ի մեղաց) ճառընտիր։ Մեկուսի յամբոխէ անտի եհար զխորան. Ել. 33. 7։ Զատ 'ի միմեանց երևեցին. Սեբերիա. Գ։
Պատճառական են սոքին. Ըստ, առ 'ի, աղագաւ, յա-

զատս, վասն, սակս, 'ի սակս, 'ի պատճառս, պատճա-
ռաւ, և այլն:

Եղիջիք ատեցեալք յամ ազգաց վասն անուան իմոյ. մատթ. իդ. 9: Քանզի գիտէր՝ թէ առ նախանձու մատնեցին զնա. մար. ժե. 10: 'Ի չէր ուրուք սիրոն աբորադիր լիցի. մտթ. 3. 12: Յաղագս Քեղոց պատժեացին. յաճախ. ե: Ասէ մեր խնդրէ 'ի մէնջ զբարեգործութիւն. որբզ. ա. պէտ. 9: Նշկրի բարեկամեւ չութեն՝ Տերտեան աղագաւ էր կազմեալ. Տոնէր: Որ հայի 'ի կին մարդ առ 'ի ցանկանալոյ նմա. մատթ. ե. 28,

Նմանական են բառքս. Իբրև. իբր. իբրու. պէս. որպէս. ըստ. զօրէն. քան. եւն:

Իբրև աշտոր երկնից ընկալան զսերմն բանին. եփն. բ. 5: Իբր պղպջակ սարդից մաշեցայ. նար. եա: Իբրու ալիք 'ի մարմնի գտան. Տագնաք: Որպէս ապէտ՝ աչօք մտացն հայել (պա'րզէ). շնորհ, ըննդ: Զօրէն անասնոյ անմտացայ. Վար. հարց. նբ. 12: Կոչին ճայեց ապէս պատուադիրք. Հեղօր. ճառ. բ: Զիք զգուշաւոր ամրութիւն, քան զերկնաւորն ուխ. խոսր. ժնգր: Որ առեղծմամբ քան զերկիր քո տէր պատուեցեր զմեզ. շար. ճժպ:

Ժամանակական են բառքս. Որ. զկնի. զհետ. յառաջ քան. նախքան. յետոյ քան. յետ. յետոյ. մինչ. մինչև. եւն:

Զկնի յաղթութեան ուրախութիւք հանդերձին. արևարքէս: Մինչև յոր վախճանին կան անհոգացեալ. յուզն. արծնէ: 'Ի դաւթէ մինչև 'ի քրիստոս հազար ամ է. Վրդ. սաղ. 83: Յետ Տեառն տնօրինաց թագուրէ վաղարշ. խոր. Ե. 62. Գտանեմք զժամանակն կեւրոսի յառաջ քան զծածանեալն նեքտանեբայ. խոր. Ե. 12. Յետոյ քան զմե

բռնհամ շինեցաւ սիօն. Վարդ. սաղ. 109,
Տեղական են սոքա. արտաքոյ. առ. առաջի. հանդէպ. յետկոյս. 'ի վերայ. 'ի ներքոյ. յետոյ. 'ի միջի. 'ի մէջ. դէմ. դէպ. ընդդէմ. ընդ. կողմն. կոյս. շուրջ. եւն.
Բարտաւոյ արծաթեայ պատուեցայ յայլ. սարգ. յաչ. 7.
Ոչ եղերէ գետոյն շինէ քաղաք. յովն. հան. Ընդ հար-ծեօք ձգեն զայս դատաստանն. լուծէ. սաղ. 72. Փախստական եղեն դէմ յարուեալ. յայսմոր. հոփ. է. Յետոյ Աբէլ նորա կայր. 'ի վեր ոսկէէ. 'Ի ներքոյ երկրի աղբիւրս աղի ունիս, եղնակ. 'Ի մէջ նոցա քարոզեր վասն բարերարին խորոյ. սոփ. տ. 36.
Զայլ եւ կարեւոր գիտելիս նախադրութեանց տեսցես յերկրորդ մասին գրոցս. Գլ. ԾԷ:

Գլուխ. Ը:

Յաղագս Մակբայի.

Մակբայն է վեցերորդ մասն բանի, բնութեամբ անհոլով. որ եդեալ առընթեր բայից, յայտ առնէ զպարագայ ինչ գործողութեան և կրելութեան:
Մակբայք ըստ կազմութեան բաժանին 'ի պարզ, 'ի բարդ, և յածանցեալ:
Պարզ մակբայ ասին այնք՝ որք չունին կցեալ ուստեք զմասնիկ ինչ. որպէս, այժմ, արդ, երէկ, ապա, ուր, դեռ, նախ, մինչ, շատ, յոյժ: եւն.
Բարդ կոչին՝ որք յերկուց կամ յերից նշանական բառից միացեալ իբր մի մակբայ վարին. որպէս, այսօր, նոյնչափ, այսուհետեւ, մինչդեռ եւն.

Ածանցեալ ասին՝ որք 'ի վերջէ կցեալ ունին զաննշան մասնիկս, օր. հետայն, երբեմն, մինչեւ, ուստեք, անդէն, կամովին, ուրոյն, այգուց, եւն։

Մակբայք բաժանին 'ի տասն տեսակս, որք են. Տեղական. Ժամանակական. Քանակական. Թուական. Հարցական. Ստորասական. Բացասական. Ցուցական. Բաղդատական. եւ Որակական։

Տեղական մակբայք են՝ որք եդեալ մերձ բայից, ըզտեղի գործողութեան եւ կրելութեան ցուցանեն. օր. Աստէն. աստի. այդրէն. այտի. անդրէն. անտի. անդստին. աստուստ. անդուստ. այլուստ. արտաքուստ. 'ի բացուստ. 'ի հեռուստ. 'ի միջոյ. 'ի մօտոյ. յառաջոյ. յետոյ. ուստի. ուստեք. ամ ուստեք. 'ի ստորէ. այսր. այդր. անդր. յո՛. յո՛րկոյս. ընդո՛ր. յայսկոյս. յայդկոյս. յայնկոյս. յետկոյս. այսրէն. 'ի վեր. 'ի վայր։ աստ. աստանօր. անդ. անդանօր. այլուր. 'ի բաց. 'ի բացեայ. 'ի ներքս. ուր. ուրեք. ուրանօր։ ուրուրեք. բազում ուրեք. ամ ուրեք. 'ի մէջ. 'ի միջի. ստորեւ. առընթեր. առաջի. արտաքս. արտաքոյ. դէմ ընդդէմ. հանդէպ. մօտ. մերձ. հուպ. հեռի. շուրջ. շուրջանակի. յետս. յետկուսէ. մեկուսի. յետուստ. 'ի վերջէ. 'ի վերջոյ. եւն։

Եկեալ եկաց 'ի վերայ՝ ուր էր մանուկն. մատթ. Բ. 9։ Անդ լինիջիր՝ ցորժամ ասացից քեզ. նոյն. 13։ Երկեաւ երթալ անդր. նոյն. 22. Աստէն պայծառացուցանէ զլապտերս մեր. շարակ. յաւ. 10։ Ո՛չ կայր առրեալն ընդ ունկունս նորա. եղիշ. է։ Հանդէպ գըռնացեալ՝ եկաք 'ի կոյս. գործ. իա. 1։ Այնոյն ուրեք սերմն ամ զօրանայ յաղթել. եզն. ժ. 27։ Թէ ոք ասիցէ ձեզ աստ է Քրիստոս կամ անդ, մի հաւատայցէք. մատթ. իդ. 23։

Գիտասջի՛ք թէ մերձ է ՚ի դուրս. Մատ. Իդ. 33։ Ո՛ւր գէշն իցէ՝ անդր ժողովեսցին արծուիք. նոյնն, 28։ Ժամանակական մակբայք են՝ որք զժամանակ գործողութեան կամ կրելութեան յուցանեն. որ, Արդէն. արդէն իսկ. երեկ. յերեկն և յեռանդն. կանխաւ. յայնժամ. ցայնժամ. Նախ. Նախ առաջին. յառաջ. յառաջագոյն. յորմէհետէ. ՚ի հերունհետէ. վաղ. վաղուրեմն. վաղուց ևս. այժմ. այժմու. այժմէն. այժմիկ. այժմիս. արդ. այսօր. ՚ի սերկեանս. զարդիս. զմիջաւուրբ. ապա. այնինչ. այսուհետև. դեռ. դեռևս. զկնի. հուսկ յետոյ. մինչ. մինչև. մինչդեռ. յայսմհետէ. յետոյ. ՚ի մօտոյ. վաղիւ. տակաւին. իսկևիսկ. չև. չևևս. մինչչև. այգուն. առաւօտուց. գիշերի. գիշերայն. իսկոյն. առ ժամայն. նոյնժամայն. Ձեպով. շտապաւ. հազիւ. երբեմն. երբ. երբէք. իբրև. մերթ. միշտ. յաւէժ. յաւէտ. յաւիտեան. յաւիտենից. յորժամ. ցորժամ. հանապազ. հանապազօր. ցանգ. Նոյնհետայն. հուսկ ապա. ուր ուրեմն. տակաւ. անադան. և այլն՝ զորօրինակ,

Մինչև ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ. Մատ. Ա. 25։ Իբրև լուաւ արքայ հերովդէս. նոյնն. Բ. 3։ Արդէն իսկ մեռեալ էՏ. մարկ. Ե. յովհ. յորդ։ Վաղուրեմն էանց պատահումն այն. Խոր. Ա. 21։ Յորմէհետէ ասացաւ նորն՝ խափանեցաւ հինն. Եբր. Է։ Երբեմն էի վերանայլ, և այժմ (էՏ) անդնդայլին. Խոր. ԿԷ։ Տակաւին յերկրպագս էՏ վասն փրկութեան մերոյ. Գէորգ. Էա 25։ Յորժամ տեսանիցէք զպղծութիւն աւերածոյն. Մատ. Իդ. 15։ Նախատադէն զանձինս մեր շահեսցուք. Մարգ. Ա. պէտ. 1։ Յանապազ պատրաստ էն ՚ի մեռանել. Եւս. Ժգ. 10։ Եւ յայնժամ գայթակղեսցին

բազումք. Տաղ. ճբ. 10. Եւ ո՛չ ծածկեցին խորհուրդք մեր յաւիտենից. Դաւ. հբ.

Քանակական են՝ որք ցուցանեն զորչափութիւն, զառաւելութիւն և զպակասութիւն գործողութեան. որ, Ամենեւին. ամենեւիմբ. այսչափ. այսքան. այդչափ. այդքան. այնչափ. այնքան. անդրէն. առաւել. առաւել ևս. առհասարակ. բնաւ. բնաւին. բոլորովին. դարձեալ. դոյզն ինչ. 'ի սպառ. կարի. հետզհետէ. համանգամայն. միանգամայն. 'ի միասին. յաւէտ. յախուռն. յերկար. յաճախ. յոլովակի. յոյժ. ողջոյն. որչափ. որքան. շատ. սակաւ. սակաւիկմի. սուղ ինչ. ստէպ. վերստին. փոփոխ. փոխանակաւ. փոքր մի. ևս քան զևս. ուրոյն. առանձին. ևն։ որ,

Այնչափ մեծ է բարկութիւն անպաշտութեան և խոնարհութեան. Վարք. հարց. ճղ։ Այսպէս վաղվաղակի եղև. Վարք. սող. 31։ Որչափ գեղեցիկ մարմինս, այնչափ նուաղի հոգին. Վարք. հարց. ճա։ Փոքր մի՝ և ո՛չ ևս տեսանէք զիս. Յովհ. ճզ. 17։ Դարձեալ աւուրց պետրոս. Նոյնն. ճը. 27։ Այլ ես ասեմ ձեզ՝ ամենևին մի՛ երդնուլ. Մատ. ե. 34 Ո՛ ի որում շատ ներողութիւն՝ շատ սիրէ. և որում սակաւ՝ սակաւ. Ղուկ. է. 47։ Որչափ ցուցեր ինձ զնեղութիւն բազում. Սաղ. հ. 20։

Թուական են՝ որք զթիւ, զդասաւորութիւն, և զկրկնութիւն գործողութեան ցուցանեն։ որ, Միանգամ, առանգամ մի. առ մի նուագ. առաջին. դամ մի. զառաջինն. նախառաջին. անդրէն. բիւրս. բիւրիցս. բազումանգամ. երկիցս. երիցս. հնգիցս. նախ. նախ=առաջ. երկրորդ. երրորդ. չորրորդ. կրկին. կրկնակի. դարձեալ. վերստին. միւսանգամ. քանիցս. քանիցսանգամ. լոկ. ևեթ. մի=միայն. մի մի. մի ըստ միոջէ. մի քան զմի. միայն. միայնակ. ևն։ որ,

Բազում անգամ պանդխտեցաւ անձն իմ ընդ այնոսիկ. սաղ. ճժթ. 6։ Արկեալ սուրբ առաջին՝ և 'ի մի տեղ ժողովեցին. գէորգ. եա. 6։ Նախ պա՛րտ է շքեղականութիւն ուսանել, ապա զսահմանացն պարունակել. Գրիգոր Տաթեւ։ Առաջին՝ զաշխատութիւն եկեղեցւոյ տըհանէք ընդ լծով, երկրորդ՝ զմիայնակեացս. եղիշ։ Ե. Ան լուեալ եղանէքն մի բար միայնքն. յովհ. է. 9։ Քանիցս անգամ կամեցայ ժողովել զմանկունս քո. մատ. ԻԳ. 37.

Հարցական են՝ որք զպատճառս գործողութեան, հարցանելով կամ երկբայելով ցուցանեն. որ, Զ՞ինչ. աւխէ՞տ. հի՞մ. միթէ. յորժամ. ե՞րբ. զմէ՞. զի՞արդ. զի՞ ի՞ր. ի՞ւ. ի՞ւիք. ո՞րպէս. ո՞չ ապաքէն. ո՞չ. քանի՞օն. արդեօք. գուցէ երբէք. մի՞ արդեօք. ապաքէն. է՞ր. է՞ր վասն. ո՞ւր. ուստի՞. ևն։ որ,

Մինչև յե՞րբ ած նախատէ թշնամին. սաղ. հԳ. 10։ Ո՞ւր գուցէ մեղաւորն. նոյն. Լ. 3։ Ընդէ՞ր տէր հայիս 'ի հեռաստանէ. նոյն. 1։ Գուցէ երբէք յաղթահարեսցէ՞. նոյն. է. 3։ Մ՞րդ եղեալ երբեք երեսսացդ այ. նոյն. խա. 3։ Ո՞րպէս տեսցէ զանձն իմ. նոյն. ծ. 2։ Ո՞ հարցանողաց զերեսս քո 'ի մէնջ. նոյն. ԻԳ. 24. Մինչև պատմեսցէ՞ դք երբէք. նոյն. յէ. 12։

Սաստկական են՝ որք զհաստատութիւն, զյօժարութիւն և զստուգութիւն գործողութեան ցուցանեն. որ, Ապաքէն. ամէն. արդեօք. անշուշտ. գրեթէ. գոյ. գոյցէ. խայապէս. խոկ. յիրաւի. իրաւամբք. յիրաւունս. հաւաստի. հաւաստեաւ. կարի քաջ. այո. արդարև. ոչնոն. ևն. որ,

Այո՛ այս է ուրախութիւն իմ. յով. գով. յանս. Ընդալ

մահ իմ առ դուրս կայ. յովհ. հաև. Յերաւէ քամէքա-
ւեն ՚ի գրոց. գէորգ. էւ. 2. Սպատժն մեծ չահ է. նոյնն. 25. Սրտալի որդի իմ էք սա. Տաղ. ՃԷ. 54. Ո՛վ ի թէ թշնամւոյն նախատեալ էր, համբերէի արդեօք. սաղ. ծդ. 13.

Բացասական են՝ որք զչկամութի և զարգելումն գործողութեն նշանակեն. որպ, Ոմանեին, մի, ամենևին ոչ. ամենևին մի. ոչ բնաւ. մի բնաւ. չ. ոչ. ոչևս. չև. չև ևս. ոչ երբեք. ոչինչ. այլ ոչ ևս. մի երբեք. մի իւիք. քա՛ւ. մի անդր. և այլն: որպ,

Ձգէտայն զորոգայթն. նար. ծէ. Ո՛չ նախանձէին բարեկք. Մծբ. բ. Ո՛չ երբէք ննջէցի. Վարդ. հարց. ծր. Ձև՛ չեն եկեալ պատիժքն. Վեցօր. է. Քա՛ւ էւ ոչ ասեմ զայդ. սարգ. յուդ. 2. յորդ. Ոնանդր ՚ի քաց թողցուք. եղիշ. է.

Ցուցական են՝ որք զյառաջակայութի, և զկայանութի գործողութեն ցուցանեն. որպ, Սահա. աւասիկ. աւադիկ. աւանիկ. ահաւասիկ. ահաւադիկ. ահաւանիկ. և այլն. որպ,

Ահա՛ նշան թերին խնդումե քո. Վրթ. հրց. ծգ. Ահաւէկ նոր տանէմ զդարձն. գէորգ. էւ. 43. Աւադէկ յայտնի արար. սոփ. ա. 3. Աւանէկ գրեալ է ՚ի գիրս. յովհ. հաև. Ահաւասիկ խորտակեցան թշնամիք մեր. ա. Տաղ. գ. 36.

Բաղդատական են՝ որք զզանազան գործողութիս բաղդատելով առ իրեարս, զմին աւելի ընտրելի ցուցանեն քան զայլս. զօրութեամբ կամ ներգործութեամբ ունելով ընդ իւրեանս զբայս, քան. որպ, Մանզի. առաւել. առաւելևս. մանաւանդ. յաւէտ. նա. նա մանաւանդ. որպէս. որչափ. որքան. տե՛ր, տէ՛նա. և այլն. որպ,

Գործոցն առաւել մեր դժնին՝ քան բանիցն. առակ. ժ. դէպ. 4: Ո՞ր մեզ Տնանանդ եղբերաւն՝ քան առ նոսա. նոյնն. յոհ. 6: Նա՝ Երանի (է) ժողովրդեան, որոյ տէր ած է նոցա. սաղ. ճխդ. 15: Ո՛չ այնքան 'ի մեղացն՝ որչափ 'ի պատժոցն եղկնչին. գէորգ. եռ. 2: Ո՛չ այնքան չար է ախտանալն, որչափ զբժշկութիւն չընդունելն. նոյնն. 1: Ո՞րպէս առէին ցիս զօրհանապազ՝ թէ ո՞ւր է ած քո. սաղմ. խա. 4.

Որակական են՝ որք անխտիր զոր և իցէ որակութիւն կամ զորպիսութիւն գործողութեանց նշանակեն. որք և բազումք 'ի սոցունց առեալ յանուանց 'ի գործ ածին. որ, Այսպէս. այդպէս. այնպէս. այլազգ. այլընդ այլոյ. արդեօք. բարւոք. բաղդովի. բունի, գաղտնի. գիշերի. դիւրաւ. դժուարաւ. դոյնպէս. կենդանւոյն. դոյնօրինակ. զիարդ. զորօրինակ. զանխուլ. զխուռովլին. զուր. 'ի զուր. 'ի նանիր. 'ի բնէ. 'ի հարկէ. 'ի միասին. 'ի հարևանցի. 'ի ծածուկ. 'ի մերկուց. 'ի դէպ. լռելեայն. լռիկ լիմ. լու 'ի լու. խստիւ. կամակար. հարկաւ. հետի. հետիոտս. ճշտիւ. ճշմարտիւ. մեղմով. միօրինակ. մուրցացի. մեկին. յանդէպս. յանգէտս. յանչափս. յիրաւի. յարժանի. յոյժ. յայտնի. նորոգ. նենգաւ. նոյնպէս. նոյնօրինակ. նմանապէս. որպէս. որգոն. որպէս զի արդ. ընդվայր. չարաչար. չարւոք. վայրաբար. տարապարտուց. քաղդէարէն. քեզէն. մեզէն. ձեզէն. են: որ,

Որար՝ որպէս հրամայեաց նմա հրեշտակն տեառն. ծննդ. ժ. 14: Զորօրինակ ժողովէ հաւ զձագս իւր ընդ թեւօք. նոյնն. իգ. 37: Յերկրաւ գան 'ի վերայ. առակ. ժ. դէպ. Որպէս անօրինեցաւ զկեանսն ը. նոյնն. ժ. դէպ. յովհ. Ձարաչար գրեն զոգիս. գէորգ. եռ. 5: Հետե

գայէն մատուցանել դուխտա. Եղիշ. Թ։ Բռնաւորացն ջաղէ տանել շիղ. Վեցօր. ճառ. ը։ Նշկէալ զխուրն կոտաւ մի ոչ մերկայ, ձախէալ մեղ 'ի նոցանէ. Նար. ժր. 51։ Մա-ցէն զխ փառաղարելս. սարգ. 'ն Վերջն, Բռեղէն ծառն'ը զշաշնս. շնորհ. Եղշ. Օտարոտէն ոսկերեւալ. խոսր. Մեկն. ժամ։ Բռունէ նաւցէն՝ և տարցեն յեկեղեցին. Եղիշ. Գ. Աշխարհականոյն նեղ ցէ զնոսա. ոաղ. ծէ. 9։ Զարկան զնա 'ի մէնջ ոչ պահանջէ. սարգ. յոհ. 5.

Գլուխ. Ը։

Յաղագս Շաղկապի։

Շաղկապն է ութներորդ մասն բանի, որ զբառս և զբանս շաղկապէ ընդ իրեարս։ Շաղկապք ըստ կազմութեան մտածեալք՝ բաժանին 'ի բնական, 'ի յարմարական, 'ի պարզ, 'ի բարդ, և յածանցեալ։ Բնականք են՝ որ միշտ իբր շաղկապ վարին. որպ. Եթէ, Գէթ, նա, ըստ, ապա, Ընդ. ևն։ Յարմարականք են՝ որ յայլ և այլ բառից առեալք՝ իբր շաղկապ վարին. որպ. այլ առաւել, դարձեալ, ևեթ, նոյ. ևն։ Պարզ ասին՝ որ չեն կցեալ ընդ այլ բառից. որպ. և, եւ, թէ, կամ, եթէ, նա, կամ, այլ գէթ, ևն։ Բարդ կոչին՝ որ ընդ այլ բառից բաղադրեալք են, որպ. այսինքն, որովհետև, մինչդեռ, ջանզի, ևն։ Ածանցեալ ասին՝ որք 'ի վերջոյ կցեալ ունին զմասնշան մասնիկ ինչ. որպ. ապաքէն, ուստի, ուրեմն, ցանկայ, Բնաւէ, մանաւանդ, ահաւասիկ, ևն։

Շաղկապք ըստ նշանակութեան բաժանին դարձեալ

՚ի մետասան ազգս, որք են Անկատարական. Բաղ-
դատական. Բաղհիւսական. Բացառողական. Թէա-
կան. Մակաբերական. Մեկնական. Պատճառական.
Սկզբնաւորական. Վարմանական. և Տրոհական։

Անկատարական շաղկապք են որ դնին յառաջոյ կատարելի նախադասութեն, որոյ լրացուցիչ սովորութիւնն սովորաբար սկսանի բացառողական շաղկապաւ. որ, Թէև. Թէև ոչ. Թէպէտ. Թէպէտև. ոչթէ. ոչեթէ եթէ ոչեթէ. ոչմիայն. ևն։ որ,

Թէպէտ պարիսպք և աշտարակ հզօրք լցեն, (ճայց) առ ՚ի չգոյէ պատերազմողաց իսկոյն մատնի քաղաքն գէորգ. ե․ 3։ Թէպէտև ամենեքին գայթագղեսցին ՚ի քէն, սակայն ես ոչ. Մատ. իզ. 33։ Ոսկի թէպէտև անբան է ձայնիւ, սակայն, մեծապէս աղաղակէ արդեամբք. ՚ի Ճառ. Դիզող։ Ոչ եթէ ՚ի չափ տարոյն հայի, այլ ՚ի սիրտ տուօղին. Ոսկ, ա. 12. յորդ։ Ոչ է ոչինչ ՚ի սիրտ նորա մտանէ, այլ յորովայն՝ և արտաքս ելանէ. Մար. է. 19։

Բաղդատականք են՝ որ զհամեմատութի և զբաղդատութիւն նախադասութեանց յայտ առնեն. որ, Անդամ, առաւել. զի. զիև. Թողթէ. մանաւանդ. մինչ. մինչև. մինչզի. յաւէտ. նա. քան. քանթէ. ևն։ որ,

Այնքան կուրացեալ յատելութէն, մինչզի ոչ միայն ըզկարծիս ազգին, այլև զազգն ողջոյն բամբասեալ... տաւէն։ Հիւրասիրութեամբ այնչափ հաճոյ գտան, մինչզի և զան հանդերձ հրեշտակօք ընկալան. Շնորհ. ընդհ։ Այնքան աշխատեցան՝ մինչև յերևելեաց արտաքոյ հանին զմիտս իւրեանց. լոյծ. տաղ. 70։ Խրատեցէ՝ մինչև զկեանս անգամ արհամարհել. Եզնաէ. ճէ։ Եւ Թաղման անգամ չառնէ արժանի. ոկետոյնէ։

Օ՜չ նոյն բան բանական իցէ յայտնել. եփն. ծա. 5։

Շաղկապականք են՝ որ զերկուս բանս կամ զնախադասութիւնս կապեն ընդ իրերաց. որպ, Այլ. այլև. դարձեալ. և. ևս. ևևս. նաև. եթէ. թէ. թէպէտ= թէպէտ. իսկ. կամ. և կամ. կամ թէ. նաև. նաևս. նա իսկ. ևն. որպ,

Եւ առանց առակի ոչինչ խօսէր ընդ նոսա. մատ. ԺԳ. 34։ Իսկ որոմն՝ որդիք չարին են. նոյն. 38։ Եւ բիւրապատիկ արգել է առաքինութեն. ոսկ. Բ. 13. յորդ։ Այլև ամբառն զբարիս գործել. գրիգ. աղչ։ Արդ՝ ես իսկ այնպէս ընթանամ. ա. կոր. Թ. 26։ Ե՞րբ տեսաք զքեզ քաղցեալ՝ կամ ծարաւի, կամ օտար, կամ մերկ, կամ հիւանդ, կամ 'ի բանտի. մատ. ԻԵ. 44, Եւ այլևս ոչխարք են իմ. յովհ. Ժ. 16։

Բացառողականք են՝ որք եդեալ 'ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ ցուցանեն զմին լինել բացառումն 'ի միւսոյն. որպ, Այլ. այլ սակայն. բայց. բայց եթէ. բայց միայն. բայց սակայն. եթէ ոչ. թէ ոչ. իսկ. միայն. միայն թէ. սակայն. քան թէ. ևն. որպ,

Վիշտք անցանեն, բայց աւետիքն կան մնան. յաճախ. Ժ. Թէպէտ վերք մեղացն անցանեն, այլ՝ սպիքն չանցանեն. կոչ. ԺԹ. 13։ Ո՛վ եր զսպասն փառաց, բայց միայն դատաւորքն նոցին. վարդ. հարց. Ե։ Բազում բարութիւն նմա խոստանայ, միայն թէ հաւանեսցի գալ. յոհն. կաթ։ Ո՞վ է հակառակն բարւոյ, եթէ ոչ սատանայ. խորհրդ։ Ո՛չ կարեմք առնել ինչ, բայց եթէ տէր. նանայց. մեկն. յոհ. ԺԷ. 5։

Թէականք են՝ որք եդեալ 'ի սկիզբն կամ 'ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ յայտ առնեն զկախումն միոյն 'ի միւսոյն. որպ, Եթէ. ապաթէ. ապաթէ ոչ.

արդ եթէ. զի. քա. քայ. քամ. եթէ. թէ և եթէ. իսկ եթէ. և այլն: օր,

Զի եթէ ոք տեսանիցէ զքեզ . . . բազմեալ 'ի մեհենի. Ա. կորն. ը. 10: Զի եթէ թողուցուք զյանցանս նոցա, թողցէ և ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր: Ապա եթէ ոչ թողուցուք, և ոչ Հայրն ձեր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր. Մատ. զ. 14: Ո՛չ 'ի ջրոյ գոյանայ՝ եւ եթէ մերձեսցի 'ի ջուր, կորնչի. Հարց. հարց. Ե: Բաւ լիցի ինձ հակառակ կալ ընտրելոյն որ, ապա եթէ ո՛չ՝ կեցէ զիս երկիր. յոհն. չար: Մի՛ հոգայք՝ եթէ զինչ ուտիցէք, եւ եթէ զինչ զգենուցուք. ղուկ. ժբ. 22:

Մակաբերականք են՝ որք եդեալ 'ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ ցուցանեն զյետին նախադասութիւն հետեւութիւն լինելոյն առաջնոյն. որ, Ապա. ապաքէն. քա. քայ. քամ. ուստի. ուրեմն նա ուրեմն. սմին իրի. դմին իրի. նմին իրի: ընդ որս և չորք նախադրութիւնք համդերձ սեռական խնդրով իւրեանց՝ իբր շաղկապ վարին: այսր աղագաւ. յաղագս այսորիկ. սակս որոյ. վասն այնորիկ: օր,

Ատեն զմերս աղգ՝ վասն այսորիկ եւ 'ի մէնջ առեսցեն. հայհոյեն զմեզ՝ յաղագս այսորիկ և 'ի մէնջ հայհոյեսցին. լամբ. տարսոն, Ամին իրի գրեն առ նա թուղթ: խոր. գ. 48: Ապա ուրեմն պտուղ է 'ի շաբաթու բարիս գործել. Մատ. ժբ. 12: Որոյ և երդմամբ խոստացաւ տալ նմա. Մատ. ժդ. 7:

Մեկնականք են՝ որ եդեալ 'ի մէջ երկուց նախադասութեանց կամ բառից, յայտ առնեն՝ թէ երկրորդն է մեկնութիւն, նմանութիւն կամ օրինակ առաջնոյն. որ, Այսինքն. այսինքն է. զորօրինակ. ըստ այնմ. ըստորում. իբր. իբր թէ. իբրեւ թէ. իբրու թէ. իբրու այն թէ:

որպէս․ որպէս այն թէ․ օրինակ իմն․ և այլն։ օր,
Օ կնիքն քո բարձցուք, այսինքն զխոնարհութիւն․ վարդ․ հարց․ ը։ Բերձցեն զայլս ծովուն՝ այսինքն է զամբարշտութիւն․ ագաթ։ Ցամաքեցաւ խոտն՝ այս է մեռաւ․ գէորգ․ ես․ 40։ Այս ՚ի մնոտիս, որպէս ընէ միշտ ՚ի սմա․ կալոցէ․ ոսկեդ․ յով․ 7։ Տաջեն՝ ևէր այն ընէ ՚ի ձեռն հաջմանն երևեցուցանեն զկարելն․ ՚ն պապ․ ադէ։

Պատճառականք են՝ որք եդեալ ՚ի սկիզբն կամ ՚ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ յայտ առնեն զմին լինելն պատճառ միւսոյն․ օր, Ընդէր․ զի․ իբրզի․ մինչ․ նազի․ որ․ որովհետև․ որպէս զի․ ուր․ վասն զի փոխանակ զի․ քանզի․ և այլն։ օր,
Խօսեցարուք զճշմարտութի՝ զի ճշմարտութիւն յայտ է, և ստութիւն ՚ի սատանայէ․ շնորհ․ ընդհ։ Որովհետև ՚ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ՚ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ․ մատթ․ իե․ 23։ Մանաւանդ զի յուսացեալ եւ վստահ եմք ՚ի մտադրութիւն․ եղիշ․ ե։ «Քանզի ոչ եթէ ըստ կամաց մարդկան տուաւ մարգարէութիւն․ բ․ պետ․ ա 21։ Սուրբ և նոցա արարիչն ոչ գարշի առնուլ զնոյնպիսի անուանս․ եղիշ․ իգ։

Սկզբնաւորականք են՝ որ ՚ի գործ ածին ՚ի սկսանիլ զնոր իմաստ առանձին նախադասութեամբ․ օր, Ապաքէն․ արդ․ այլարդ․ բայց արդ․ և արդ․ իսկ արդ․ նա աւանիկ․ և այլն։ օր,
Այլ արդ՝ յուսացին յամ հզօր, և ոչ ՚ի փայտս և ՚ի քարինս․ գէորգ․ ես․ 10։ Ապաքէն որ գլխոյն հայր է, նոյն և մարմնոյն․ խոսրով։ «Նա աւանիկ մեզ եղև յականջս տեառն զօրութեանց այդ տմ․ եսայ․ ը․ 9։ Բայց արդ՝ որպէս երբեմն յայլ ընթերցուածի գրեցի․ նար․ կբ։

Սարանականք են՝ որք ցուցանեն զակամայ ընտրութին փոքուն և նուազին, վասն անձեռահաս գոլոյ առ մեծն. որ, Գոկէթ. գոնէ. գոնեա. գոնեայ։ որ,

Թէ և ոչ վասն ածայլին փառացն, գո՛նէ վասն մարդկայնոցն անսալ պարտ է. եփս. ժը. 10։ Դու գոնեա՛ մի ունեք չարի չար հատուցանել. խորհ։ Ո՛ւ գո՛նէ միայն 'ի քղանցս հանդերձի նորա մերձեսցին. մատ. ժդ. 36։ Ո՛ւ խմբրդ ոչ գէ՛ր նմանի նոցա. եփրեմ։ Գո՛նէ վասն աշխատ առնելոյ զիս այրւոյն՝ արարից նմա դատ. ղուկ. ժը. 5։

Տրոհականք են՝ որ եդեալ 'ի սկիզբն կամ 'ի մէջ երկուց նախադասութեց՝ յայտ առնեն զնոսին որոշելի և բաժանելի յիրերաց. որ, Կամ. և կամ. կամ թէ. կամ եթէ. թէ. եթէ. եւս։ որ,

Կամ 'ի դժնդակացն երկուցեալ՝ գայցեմք 'ի լաւուն, և կամ լաւացն յոյս ունելով՝ բարուք զկեանս մեր ուղնորինեսցեմք. սարգ. տ. պետ. 5. յորդոր։ Կամ ոչ բնաւ առնեմք զբարի ինչ, և կամ թէ առնեմք՝ և այն կեղծաւորութեամբ. ձորդ. հարց. բ։ Ո՛ւ ի՞նչ հզօրագոյն է, կեանք՝ եթէ մահ. պարծ. աղէք։ Ո՞րք գովեցեր զանձն քո, յորժամ յաղթեցե՞րն, եթէ յորժամ պարտեցար. ոսկ. տ. 3. յորդ։

Հրանօթ. 'Ի նախադրեալ շաղկապացս, եթէ. եթէ. և եթէ. և. քայ. քամ. որ. ներ. պէ. և պէ, բաղում ուրեք յաւելեալ են 'ի զարդու սակս դնին 'ի բանի. յորմէ և կոչին, նպաստաւոր. որ, Լսեին՝ եթէ մի 'ի տօնի աստ. մատ. եղ. 5։ Ո՞ կամիք պէ արձակեցից ձեզ. յովհ. ժը. 17։ Յայսմ ծանեայ՝ եթէ հաճեցար ընդ իս, պէ մի ուրախ եղիցին թշնամիք իմ յիս. սաղ. խ. 12։ Լսել կարեոր գիտելիքն զոգցունց՝ աւանդեսցին յերկրորդ մասին. գլ. եդ։

Գլուխ. Թ.

Յաղագս Միջարկութեանց։

Միջարկութիւնք են ութերորդ մասն բանի, որք 'ի գործ ածին իբր նշանք զարմանալոյ, խնդալոյ՝ ցաւելոյ, եւն։ Եւ բաժանին սոքա յեօթն տեսակս. որպէս, Աւաղական. Երգիծական. Զարմացական. Ըղձական. Խնդական. Յորդորական. և Սպառնական։

Աւաղականք են՝ զորս 'ի գործ ածեմք մինչ զցաւ, զտրտմութիւն, կամ զերկիւղ սրտից մերոց յայտնել կամիմք. որպէս, Ա՛խ. աղէտ. աւա՛ղ. եղո՛ւկ. ո՛հ. ո՛հ. ո՛հ. ո՛հ թէ. ո՛վ. ո՛վ թէ. վա՛յ. վա՛յ վա՛յ. եւն։ որպէս, Վա՛յ՝ զի անօրէնութեամբ անցուցի զամ աւուրս կենաց իմոց. Ճառք. հարց. ծի։ Ո՛հ ես մեղայ նման նմին. յորդէ։ Ո՛վ դիւրապատիր մարմին երկրածին. Նար. խ։

Երգիծականք են՝ որ 'ի գործ ածին 'ի բանս նախատելոյ, հեգնելոյ, կամ ծաղրելոյ. որպէս, Ա՛յ. է՛. ո՛հ. վա՛հ. վա՛շ. եւն։ Եւ ասէին՝ վա՛հ որ քակէիր զտաճարն. Մարկ. ժե. 40։ Ասացի 'ի սրտի իմում՝ վա՛շ. յոբ. լա. 29։ Ոյք ասէին ինձ՝ վա՛շ վա՛շ. սաղ. լթ. 16։

Զարմացականք են՝ որք 'ի բանս զարմանալոյ զովելոյ, կամ սքանչանալոյ 'ի գործ ածին. որպէս, Ո՛րքէ. ո՛. ո՛վ. ո՛վթէ. եւն։ Ո՛րքա՞ն զիմրդ վերին եղեր. Վերնորդ. հր։ Ո՛վ էր քանի անչափ են խնամքն Քրիստոսի. Եփր. ծե. 20։ Ո՛վ զինչ զօրուն է, որ լուսաւորեաց զքեզ. Նոր. ծգ. 33։

Ըղձականք են՝ որ 'ի գործ ածին 'ի բանս յօժարութեան, բաղձանաց, և ցանկութեան սրտի խօսողին. որպէս, Երանի. երանի թէ. իցէ թէ. յանկարծ. ո՛վ. եւն։

Նորանէ (տառն) աղքատաց հոգւով. Մատ. Ե. 3։ Յան-
կա՛րծ գոյր միջնորդ. յօհ. Թ. 33։ Իսկ ո՞չ յաւելոյց
հայել զտապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգել. Նար. ԿԵ։
Խնդականք են որք զխնդութիւն, զուրախութիւն, և զցըն-
ծութիւն հոգւոյն յայտ առնեն. որ, Ո՛հ ո՛հ. վա՜շվա՜շ.
վա՜շ եւն։ Վա՜շ վա՜շ (Եղիցի) անձանց մերոց՝ զի ընկ-
լուզաք զնա. սաղ. ԼԴ. 25։ Ոսեմն՝ ո՛հ ո՛հ, պամպոյ
ժպտեցաւ. Վարդ. հըց. Ժա։ Վա՛շ (Լեցի) ինձ՝ զի ջե-
ւայ և տեսի զկրակ. Եսայ. ԽԴ. 16։
Յորդորականք են՝ որ 'ի գործ ածին 'ի խօսս ողո-
քելոյ, քաջալերելոյ, և խրախուսելոյ. որ, Ո՛ղջ. ածբ.
բեր. եկ. Թո՛ղ. հա՛. հա՛պա. օ՛ն. եւն։
Ո՛ղջ է՛ր դու ընկա՛լ 'ի լսելիս քո զասացեալն 'ի
մարգարէէն. Մագիստ. առ աշխրհն։ Հա՛պա մտաքինէք
եհաս ժամ պսակման մերոյ. Եղիշ. Ը. Օ՛ն էր աստանօր
բացցուք զծածայլն գիրս. գող. լուս։
Սպառնականք են՝ որք վարին 'ի բանս բարկանալոյ
կամ սաստելոյ. եւն, որ, Ո՛ւ. այլ. ո՛վ. տէ. եւն։
Ո՛ւ դառնացեալ ծեր. Վարդ. հըց. ԿԳ։ Ո՛վ յիմար
դու՝ զիա՛րդ այլոց մաքրիչ լինիս, և ո՛չ անձին քում.
Եզն. Ը. 43։

Այսչափ ինչ շա՛տ լիցի վասն ութ մասանց բանի։

Մաս Երկրորդ։

Գլուխ Ա.

Սկզբունք և առաջին ընդհանրութիւնք

Յամ 'ի մասանց բաղադրեալ կատարելագործ խօսակցութեան՝ միշտ պարտին զանազանիլ նիւթ և կերպ։

Ի խօսակցութեան պարտին գտանիլ քան զմին աւելի բազում բառք, և կապակցութիւն ընդ միմեանս։

Ի նախադասութեան եդեալ բառն՝ միշտ պարտի կապիլ ընդ այլում բառի հայեցողութեամբ ինչ, զի բառն առանց կապելոյ ընդ այլում, չկարէ կազմել զխօսակցութիւն։

Մի և նոյն բառն՝ պահելով զնոյն նշանակութիւն, ոչ կարէ երբեմն իբր գոյական վարիլ՝ և երբեմն իբր ածական։

Մի և նոյն բառն՝ այլայլեալ նշանակութեամբ, կարէ վարիլ երբեմն իբր գոյական՝ և երբեմն իբր ածական։

Ընդ մէջ գոյականի և ածականի նորին ոչինչ բառ կարէ մտանել միջական նշանակութեամբ։

Ոչինչ բառ գտանի 'ի նախադասութեան՝ որ չունի պաշտօն և հայեցողութիւն ընդ այլում բառի։

Ամենայն խօսակցութիւն պարտի միշտ համաձայնիլ արտաքին և ներքին գաղափարի իւրում։

Միայն լեզուահնար հեղինակաց մերոց խօսակցութիւն է արտաքին գաղափար՝ և կանոն խօսից մերոց։

Առանց գոյական բառի և դիմաւոր բայի՝ ոչ կազմի
կատարեալ խօսակցութիւն։

Դրադիմաւ և աներևութիւ կազմեալ խօսակցութիւն՝
է միշտ անկատար իմաստիւք։

Ի միում նախադասութեան մի միայն դիմաւոր բայ
պարտի գտանիլ՝ և ոչ աւելի։

Ի միում նախադասութեան մի միայն ենթակայ պար-
տի գտանիլ՝ և ոչ աւելի։

՚ի Դիմաւոր բայի և ենթակայի միութենէն կախի մի-
ութիւն նախադասութեան։

՚ի Դիմաւոր բայի և ենթակայի բազմութենէն ծագի
և բազմութիւն նախադասութեան։

Միայն գոյական անունն կարէ լինիլ ենթակայ բայից՝
և ոչ այլք։

Աներևոյթ բայք լինին ենթակայ միշտ երրորդ դէմ
բայից միայն։

Ենթակայն և դիմաւոր բայն՝ պարտին լինիլ նոյնա-
թիւ և նոյնադէմ միշտ ըստ իմաստից, և ոչ ըստ
ձայնին և ըստ կազմութեանն։

Ենթակայն դիմաւոր բայից՝ միշտ պարտի դնիլ ուղ-
ղական հոլովն։

Ընդ մէջ գոյականի և ածականի նորին՝ ոչ երբէք
մտանէ շաղկապ։

Ուր գոյ դիմաւոր բայ՝ անդ անհոգալի հարկ կայ
դնել զենթակայն ուղղական հոլովն։

Գոյականն և ածականն ըստ նշանակութեան միշտ պար-
տին լինիլ նոյնաթիւ, նոյնադէմ, և նոյնահոլով, այլ
ոչ միշտ ըստ ձայնին,

Նմանեալ բառն միշտ պարտի լինիլ նոյնահոլով ընդ
նմանելի բառին։

Տեղափոխութեան բառից՝ ոչ կարէ փոխել զպաշտօն նոցին, զի ուր ուրեք և դիցին՝ միշտ մնան 'ի նմին պաշտաման։

Բացայայտող և բացայայտելի բառք՝ պարտին լինիլ նոյնաթիւ, նոյնադէմ, և նոյնահոլով միշտ ըստ իմաստից՝ և ոչ ըստ կազմութեանն։

Յատկանալի և յատկացուցող բառք՝ չեն պարտաւոր լինել նոյնաթիւ և նոյնահոլով։

Բազում յատկացուցողք՝ միշտ բազմացուցանեն ըզյատկանալին։

Յատկացուցող բառին՝ միայն սեռական հոլովն պատշաճի, և ոչ այլք։

Յարաբերող և յարաբերեալ բառք՝ պարտին լինիլ նոյնաթիւ և նոյնադէմ միշտ ըստ ներքին իմաստից՝ այլ ոչ ըստ արտաքին կազմութեանն։

Յարաբերող դերանունն՝ ոչ առնու յինքն զդիմորոշող տառ։

Անորոշ հայցականն՝ ոչ երբէք առնու զդիմորոշող տառ։

Անդամք նախադասութեանց։

ա. Գոյական անունն կապեալ է ածականի իւրում։
բ. Ենթակայ կապեալ ընդ դիմաւոր բայի իւրում։
գ. Դիմաւոր բայ զոյգ ընդ մակբայից։
դ. Խնդրող բառ ընդ խնդրեալ բառի։
ե. Բացայայտող բառ է բացայայտելի բառի։
զ. Յատկացուցող բառ ընդ յատկանալի բառի։
է. Յարաբերող բառ ընդ յարաբերելի բառի։

Ը. Դիմորոշող տառք ընդ դիմորոշելի բառս։
Թ. Շաղկապող բառք՝ կապողք զբառս և զնախադասութիւնս ընդ իրեարս։
Ժ. Միջանկեալ կապելի բառք՝ ընդ բառս և ընդ նախադասութիւնս։

Գլուխ. Ա։

Անուանց ուղղորդ բարդելն ընդ անուանս և ընդ այլ բառս։

Անուանք բարդին կամ ՚ի ձեւն յօդաւորիչ տառիցս ա, ե, է, ի, ու, եւ, և կամ առանց միջադրութեան սոցին։
Անունն բարդի ընդ ինքեան՝ կրկնութեամբ մի և նոյն բառին, որ, բաղբաղյք, գեշագեշ, դեղադեղ, գունդագունդ։
Ընդ այլում. որ, Արդարասէր, բարենշան, գահագլուխ, եղեւնագործ։
Ընդ դերանուանց, որ, Այնիշ, դյոսօրինակ, ինքնաբոյս, նոյնանշան։
Ընդ արմատս բայից, որ, Աշխարհակեցոյց, բազմածին, զէնընկեց, ընկերատեաց, հայրենասէր, պատուադիր, եւն։
Ընդ ընդունելութեց, որ, Ներողամիտ, ընտրելակից, սքանչելագործ, քերթողապետ, կատարելահասակ, եւն։
Ընդ նախադրութեց, որ, Առարկայ, ընդ առաջ, ը̅ մանեայ, շրջապարիսպ։

Ընդ մակբայից, որպէս, Այժմանձին, մշտաշարժ, յարաթաթաւ, յաւէտահրաշ։

Ընդ, թէ, շաղկապիս, որպէս, Թէակամ, թէախնդիր,

՚Ի բառից ոմանք բարդին ընդ իրեարս առանց յօդաւորիչ տառի, որպէս, Ազատերամ, գահերեց, եղբօրորդի, զէնընկէց, եւն։

՚Ի ձեռն յօդից, որպէս, Արուեստաշէն, ասղնէգործ, յորդէդնաց, եւն։

Շաղկապաւս, ու, եւ, որպէս, Աղուհացք, պղուանձի, ցանուցիր, հարցուփորձ։

Առանց եղերեալ բառք՝ անփոփոխ բարդին, որպէս, Յօդուածացաւ, հատուածակողմն, դիպուածագէտ, եւն։

Ոմանք, ուստի, եղերեալքն, սեռականաւ բարդին կըրճատեալ, որպէս, կորուստ, կորստասէր, սնունդ, սննդակից, ծնունդ, ծննդաթիւ, եւն։

Ոմն, ՚ի բաց թողեալ զմասնիկդ, կցի ընդ բառս, որպէս, Արբումն. արբշիռ, ընթերցումն, ընթերցասէր, կարկաչումն, կարկաչահոս, եւն։

Մասնիկս, ութիւն, կամ կրճատմամբ մտանէ ՚ի բարդութիւն, որպէս, Օրհնութիւն, օրհնաձայն, պատմութիւն, պատմագիրք. և կամ պահեալ զմասնիկդ՝ ամբողջ յարի ընդ բառս, որպէս, Զօրութիւն, զօրութենակիր, բնութենակից։

Նոյն, եղերեալն, թողեալ զտառդ՝ ա, յարի ընդ բառս՝ իբր աներևոյթ բայ, որպէս, Կատարեալ, կատարելամիտ. առաքեալ, առաքելախօս, եւն։

Այլ, եղերեալն՝ անփոփոխ բարդի ընդ բառս, որպէս, Արուագէտ, լեզուախօս, բուպքատակ, առուամէջ, եւն։

՚Ի բառից ոմանք յետ բարդութեան՝ փոխին յածական, որպէս, Արծաթասէր, դարբնգործ, երկնդիր, հրաբերին, եւն։

'Ի բարդութիւնս, ոմանց առաջին բառն է իբր յատկացուցիչ, որ, Ընդապատկեր, (պաթքէր տուն.) դարեջուր, (ջուր գարըույ.) ծովեզր, (էզր ծովու.) քեռորդի, (օրդը ջէռ,) եւն.

Նաեւ բաղումք բարդեալ զանազան հոլովք, ներգործական նշանակութեամբ ըստ մտաց, օր. ընդունելութեց, և ոմանք կրաւորական նշանակութ. ըստ մտաց, էալ. լի, ընդունելութեց, որոց առաջին բառն նկատի իբր խնդիր, և երկրորդն իբր խնդրող, որ, Հայց. Որդեսէր, (օղլու սէվէն.) պատկերապաշտ, (պաթքէր պէրէսթ.) Թղթավաճառ, (կեաղըթ սաթըճը.) դխազարդ, (կարտաշ սէվէն.) ոսկեգործ, (գույմեօշ իշլէյէն)։

Բացառ. որ, Ծնապատիւ, (յուզ պաթմաքլը.) անեղաշէն, (շէնէթ յանըղընդա.) հողածին, (ծընէալ 'ի հողոյ.) խորշակահար, երկնահօսան, եւն.

Գործիա. որ, Շնորհազարդ, (շնորհօք զարդարեալ.) ծիրանափայլ (ծիրանեաւ փայլեալ.) դժուարագութ, զարդախօս, Ճարտասան, խանձարրապատ, եւն.

Տրակ. որ, Մեղապարտ, (մեղաց պարտաւոր.) երկնահայեց, (հայեցօղ յերկինս.) Ճնպրհագնաց, (գնացօղ 'ի ճանապարհ.) եւն.

Ներգոյ. որ, Նովահեղձոյց, (հեղձեալ 'ի ծովու.) գետընկեց, ('ի գետ ընկեցեալ.) գիշերագնաց, (գնացեալ 'ի գիշերի.) աշնանավար, վարեալ յաշնան.) եւն.

Գլուխ. Գ.

Ածական հանդէպ պէտէր էյլէր ըմդ բառու.

Մասնիկքն՝ որով նախատիպ անուանք ածեալ լինին յայլ նշանակութիւն, Թէպէտ և համարակորէն

աննշան ածէն, բայց գտանին 'ի նոսէն ևս ոմանք ու-
նօղս նշանակութեն. և բովանդակին գրեթէ յերկո-
տասան տեսակս. որք են, Արտադրականք. Ածատա-
կանք. Գործիքականք. Ենթակայականք: Թուականք.
Հայրանունականք, Նուազականք. Նմանականք. Ստա-
ցականք. Մերբերականք. Մերացականք, և Տեղականք:
Արտադրական կոչէն մասնիկքս՝ Ած, ածոյ, ածու,
ուած, ուածոյ, որք յարեալ յարմատս բայից՝ ցուցա-
նեն զեզրն արտադրեալ նախատիպ բառին, ըստ ի-
մաստից դրադիմաց. որպ, Արարած, պրեցած: Ձուլածոյ,
կոփածու, զանգուած, հիւսուածոյ, ևն. որպ՝ իբր այրե-
ցեալ, կոփեալ, զանգեալ, ևն:
Ածատական ածէն մասնիկքս՝ Աւր, գին, եղ, եղէն, ենի,
ծոր, լի, չէն, կոտ, ման, շատ, ոտ, ոտի, ու, ուկ, ուտ,
րի, ուէր, ևն. զի կցեալ 'ի նախատիպն, նշանակեն զիրն
առատացեալ այնու՝ կամ առաւել յարեալ յայն իր,
որպ, Խորհրդաւոր, հրաւոր, ցաւագին, համձարեղ, աղտեղի,
ախտածէտ, նենգամոտ, ցաւալի, հիւսկէն, կոճկէն, ծա-
կոտկէն, հուժկու, յաղթկու, գինեձան, պակշոտ, ծա-
կոտ, չազրոտի, հատու, յեղ յեղուկ, աղտաղտուկ, ծա-
րաւուտ, բերրի, պտղաւէտ, ևն:
Գործիքական ածէն մասնիկքս՝ Ած, ակ, ան, էակ, է,
էկ, էճ, էչ, կան, կէր, ղակ, ուրք, ոյ, ու, ուկ, ուտ, րան,
ար, ևն. զի բառն՝ յոր յարին, ցուցանեն իբր գործի՝
կամ արարօղ և ընդունակ գործելոյ զայն, ըստ մտաց
օղ ընդունելութեց, որպ, Ազդրմած, կարուակ, իշխան,
ուղղէակ, գործէ, աղօրէ, գրէչ, ուտէճ, մարտէկ, վա-
ճառական, խոհանէր, փականակ, կշռուրք, խարտոյ, եր-
կրպագու, տեսուկ, պարգուտ, նուագարան, բացարան,
աղաչաւոր, ժառանգորդ, ևն:

Ընթակայական կոչին մասնիկք՝ Ո․ին, այ, ի, էն, եա, կան, ոյ, ուկ, ուտ, յու, ուր, եւն․ իբր զի յարեալ 'ի նախատիպն՝ յարմար ենթակայ լինին նորա, որ մտաց, ալի, ընդունելութեց, օր․ Ո․ժլայլոն, անուղղոյ, յարգի, անսաւէկ, անյարէր, լուծական, յարգոյ, հաճոյ, յեղ-յեղուկ, կիզանուտ, շիջանուտ, մահկանացու, պատ-ժաւոր, զարմանաւոր, եւն։

Թուական ածին մասնիկք՝ Ո․ին, ան, եակ, երակ, եան, եր, կան, կի, կին, որդ, րորդ, պատիկ, կեան, կին, և այլն․ զի յարեալ 'ի բառս թուոց՝ զորոց ուրեք զնշանակութիւն փոխեն, և ուրեք ոչ․ օր․ Միակ, վեշտասան, քառեակ, եօթներեակ, առաջին, երեր, չորեր, միական, նախկին, չորեքկին, քառորդ, երկրորդ, հնգապատիկ, տասնեկեան, եօթանեկեին, եւն։

Հայրանունական ածին մասնիկք՝ Ո․յք, անոյշ, կամ անուշ, դուխտ, եայ, եան, ի, իկ, նոս, կան, ուհի, ունի, ցի, եւն․ որք յարեալ 'ի բառս՝ զազգ ինչ, զհեղինակ ուք, զտեղիս, զծնօղս, զհայրենիս, և զգերդաստանս նշանակեն․ օր․ Պիւթագորայք, սմպատանոյշ, կամ նուշ, քրմանոյշ, խոսրովիդուխտ, քրիստոնէայ, հայկազնեայ, պօղոսեան, արիոսեան, հանի, քեռի, պարսիկ, հնդիկ, սարակինոս, նեստորեան, պղատոնական, հօրու, մօրու, վարդանունի, թագունի, արշակունի, մանդակունի, փարխեցի, անտիոքացի։

Նուազական կոչին մասնիկք՝ Ո․ին, ակ, ի, իկ, նակ, ոյկ, ուկ, եւն․ զի կցեալ 'ի նախատիպն՝ ցուցանեն ընդ-պակասեալն 'ի նմանէ, կամ զփոքրիկն նորին, օր․ Նաւակ, ձորակ, անուշակ, որդեակ, ականջակ, ձեռնակ, այրի, ձորձիկ, թոռնիկ, գառնիկ, գանձանակ, գրքոյկ, ձնձղուկ, սկնդուկ, եւն,

Նոյնական ածին մասնիկք Ո՛չ, աճն, այն, ան, ար, ուէ։ ուոր, ե, եւ, ենք, են, կան, մի, ոճ, ոյ, ոտ, ոտէ, ոտք, ուն, ունք, ունչ, ուչ, ոտան, ուտ, րան, ճեայ, Եւն։ զի սոքումբք ածանցեալ բառք՝ նոյնանշան միան ընդ նախատպին, որպ, Խառնակ, տեսակ, դժոխն, ամենայն, պատուիրան, կուսան, տիպար, անջրդի, վատնոր, կենդանի, նմանի, կալճել, տեսել, բարետոհմիկ, Թշուառական, դրաւական, վաղեմի, նորոգ, երեկոյ, ստորոտ, օտարոտի, հնոտի, աւելորդ, կցորդ, ցածուն, ծերունի, անտերունչ, վայելուչ, դատաստան, գումարտակ, դիւրին, խորին, կերպարան, դուղնաքեայ, Եւն։

Ստացական կոչին մասնիկք՝ Ո՛չ, ան, ար, եայ, եան, եմ, ջն, ի, ին, իմ, կան, մոյն, նակ, նի, շի, օղ, ոյկ, ոյն, ոյր, որ, ոտ, րիմ, ուոր, օր, օն, օտ, Եւն զի ցուցանեն զստացօղն զնախատիպն, կամ զայն, որ ունի զնշանակեալն նախատիպին, որպ, Գրիմակ, պարարակ, արժան, դիպան, խմորան, մալար, արդար, բազմաչեայ, հասակեայ, քառակերպեան, գունեան, խոհեմ, համեմ, նկարէն, մտացի, ծարաւի, բաժին, լուսին, ուշիմ, բանական, բարեմոյն, հօրամոյն, խոտորնակ, լեզուանի, բոլորշի, խանձող, խարոյկ, ողջոյն, պարոյր, բեկոր, հատոր, քաղցու, մտերիմ, ոխերիմ, Թեւաւոր, լուսաւոր, ծանօթ, զգօն, կտրօն, կարօտ, կարճառօտ, Եւն։

Վերբերական կոչին մասնիկք՝ Ո՛յ, այեն, այն, եակ, եայ, եան, եղէն, ե, ենի, են, կան, մի, նի, ուկ, ունի, չի, ուր, Եւն։ որք ցուցանեն զիր այնպիսի, որ պատշաճի և վերաբերի առ նախատիպն, որպ, Կամոյ, ակամոյ, ածոյին, ծովային, մարդկային, վաղորդայն, մաշկեակ, աջեայ, միօրեայ, աւետչեայ, առհաւատչեայ, ժամանակեան, հաջեղէն, երկաթի, կանացի, բնիկ, խաւարին, երեկոյին,

մարմնական, եղական, վաղեմի, հայրենի, յայտնի, խոզենի, գեղջուկ, տէրունի, առնացի, քաղաքացի, երկնաւոր, կարեւոր, Այնպէս, ինքնաւոր, ինքնական, իւրական, իմաստական, ևն։

Սերացական կամ բայածական կոչին մասնիկքս՝ Ուն, ած, ան, անդն, ատ, եան, էլ, էշտ, էստ, իլ, իտ, ինս, ոյն, ոյց, ուած, ուրեան, ուլ, ուկ, ումն, ունք, ուստ, ուրդ, ույց, այկ, օն, ևն, զի ընշանակեալսն արմատական բառին՝ ցուցանեն իբր վերացեալ ՚ի թանձր իրաց. և զի արմատ լինին դիմաւոր բայից, որ, Հաւատալ, կոտորած, հրաւիրան, եռանդն, ուրախ, իմաստ, ներբողեան, կապել, հրաժեշտ, նախանձել, հանդէտ, մլաւեան, երևոյթ, ուռոյց, խնդրուած, չարուն, Թողուլ, երկեղուկ, կոչումն, մնունք, կորուստ, արձակուրդ, այտուց, յիշատակ, կրօն, պաշտօն, նոյնութիւն, ևն։

Տեղական ասին մասնիկքս՝ Ոչ, ան, եան, ին, ղան, ւէ, նոց, ոց, ուտ, ուրդ, րան, պան, որան, ևն. զի յայտ առնեն զտեղին՝ կամ զպարունակօղն նախատիպ բառին, որ, Գիտակ, տապակ, իջևան, դարան, կայեան, պատեան, կափարիչ, ձեմելի, կախաղան, հիւանդանոց, դպրոց, ընկուզուտ, ժողովուրդ, բաղպան, հարանարան, վարժարան, ծառաստան, հայաստան, ևն։

Ծանօթ. Անունն կարէ երկիցս կամ երիցս աճանցիլ, որ, մի, միաւոր, միաւորութիւն։ Նոր, նորոգ, նորոգումն։ Հաստ, հաստատ, հաստատողական։ Կարգ, կարգաւոր, կարգաւորութիւն, ևն։

Մասնիկքս գիտեն փոխել յետ աճանցման և զհոլովս նախատպին, որ, ժողով, հոլովի ըստ երրորդ պատկերի, ժողովոյ, ժողովով։ Իսկ յաճանցիլն՝ ժողովուրդ հոլովի ըստ հինգերորդ պատկերին, ժողովրդեան, ժողովրդով, ևն։

Ածական անուանք յածանցիլն մասնկամբս, ուղղական, փոխին 'ի գոյական, օր, չար, (ածակ.) չարութիւն, (գոյակ:) մեծ, (ածակ.) մեծութիւն, (գոյակ:) սուրբ, (ածակ.) սրբութիւն, (գոյակ:) և այլք բազումք:

Գլուխ. Գ:

Զե՞րբ կայ ենթակայն ընդ բային նուազս:

Ենթակայ, կամ ըստ այլ հեղինակաց անուն բայի կամ տէր բայի ասին այնք, որք 'ի խօսակցութեան ուր և իցեն դիմաւոր բայք, զներգործական և զչէզոք բայից զգործօղն յայտ առնեն, իսկ զկրաւորական բայից զկրօղն ցուցանեն: Ենթակայ կարեն լինել նախ՝ գոյական անուանք. օր, Աջ տեառն արար զօրութիւն, և աջ տեառն բարձր արար զիս. սաղ. ճժէ. 16: Երկինք պատմեն զփառս Այ. սաղ. ժը. 2: Մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան. Մատթ. ԻԷ. 15: Արար Աստուած զերկինս և զերկիր. Ծնն. Ա. 1:
Երկրորդ՝ գոյական դերանուանք, օր, Դուք, էիք մեր պարծանք. Եղիշէ. 4: Նա 'ի խոնարհ ընկենու. նոյնն. ժէ. 21: Որովհետև դու մարդ ես, ոչ պակասին 'ի քէն բիծք. Հր. հրց. դ: Ես գնացի ընդ այս ճանապար հհետոց յաւարս. Նար. ԻԱ: Որ նիւթէ ըզբարիս, խնդրէ զշնորհս. առակ. ԺԱ. 27:
Երրորդ՝ ածականք առանց գոյականի եղեալք, օր, Խեղանդք և յանդգնք և հպարտք ժանտ կոչին. առակ. ԻԱ. 24: Ամբարիշտ՝ գործէ զգործս անիրաւութեան. նոյնն. ԺԱ. 18: Անզգամն չարիս գործէ. նոյնն. 15:

Չորրորդ՝ միջական ածականք, որ, Հինգ 'ի նոցանէ յի-մարք էին. Մատթ. ԻԵ. 2։ Առաջինն արար կին, և մե-ռաւ. Մատթ. ԻԲ. 25։ Եւ զնա և երրորդն. Ղուկ. Ի. 31։ Երկոտասանն ճշմարիտք էին. Առակ. Ը. Դեւ. 2։ Ամենե-քին զՅովհաննէս իբրև զմարգարէ ունէին. Մատթ. ԻԱ. 26։
Հինգերորդ՝ ածական դերանունք, ցուցականք և ստա-ցականք. որ, Այդ բժշկութիւն է նոցա. Եփ. ԻԴ. 9։
Սոյն օրինակ բանից՝ և այլ, զնոյն միտս ընծայացու-ցանեն. Եզն. ԺԲ. 33։ Դստերք են Թեթևագոյն, և դստերք են ծանրագոյն. Առակ. ՅԱԿ. 6։
Վեցերորդ՝ ածական ընդունելութիւնք, որ, եւս լեն, ե-ղերեալք. որ, Սատանայն մի խնդասցէ. Եզեկ. Է. 12։ Որ քննօղն է սրտից. Հռովմ. Ը. 27։ Հրաւիրեալքս առ ուտոյք զաւետիսն. Լաստ. 'ի Թէհն. պատ։
Եօթներորդ՝ ուղղական աներևոյթքն լինին ենթակայ երրորդ դէմ բայից միայն. որ, Լուսեղէն վեհագոյն բնաւից՝ ոչ է իմ, այլ քո. Լաստ. պատ։ Տէրէ քո ամենեցուն խնայել տայ քեզ յամ. Իմաստ. ԺԲ. 16։ Ողորմելն չթողու զարժանին խնդրել. Խորէն։ Արժա-նէ 'ի կարգին պահել զերկաքանչիւրսն. Շնորհ. ընդհ։ Մարթ է սակաւ ինչ առնել. Յոբ. ԺԵ. 39։ Եթէ Տէ-առնել ես հասանիցէ ընդ քեզ. Մատթ. ԺԴ. 31։
Ութերորդ՝ ուղղական դերանուն՝ լինի ենթակայ երրորդ դէմ էական բայից, երբ սեռական խնդիր ունիցի բայն. որ, Քեզ Տէրոջէ լիցի մեր զանուն մի մերոյ. Առակ. ԽԳ. 21։ Մեր այդպէս ուղղեալ է. Եզեկ. Է։ Զոր կենդանի քո չէ պետեալ. Դոյնն։ Մինչև հաւու խօսելը լիցէ. Մատթ. ԺԴ. 30։ Յորս դերանունս, Տէրոջէն առնելոյ խօսելոյ, նա, են տէր էական բայից, լիցէ, է. իսկ սեռական անուանք և դերանունք են սեռական խնդիր էական բայիցն։

Երբեմն վասն պարզման գոլոյ բանիցն՝ անուն բային զօրութեամբ դնի. որ, Զգոյշ եղերուք, հսկեցէք, և կացէք յաղօթս, զի ոչ գիտէք երբ ժամանակն իցէ. Մար. ԺԳ. 33: Զուքան զհետ ոչընչի՝ և գտին զոչինչ. Երեմ. Բ: Պատերեմք. և ոչ ևս զգամք. գնամք, և ոչ զգուշանամք. Նար. ԾԷ:

Երբեմն ևս ենթակայն կարէ առնուլ իւր ընկեր ըզգիմորոշող տառս, զածականս, զյատկացուցիչս, զբացայայտիչս, և զխնդրեալս. որ, Ի նմա հանգեաւ սուրբն գրիգորիոս՝ տապանն ապրեցուցիչ. Շար. Խ: Յորում եկաց կամարն ամպեղէն՝ սուրբն գրիգորիոս. նոյնն: Կիզիչ կենդանեաց եղև տեսանօղ հոգւով կենդանին. նոյնն:

Եզական բայն՝ զենթակայն կամի եզական թուով. որ, Խաւար էղև ի վերայ ամ երկրի. Երկիր շարժեցաւ. Մատ. ԻԷ. 45—51: Յայնժամ առէ ցնա պիղատոս. Յս էկաց առաջի դատաւորին. նոյնն. 11—13:

Յոգնական բայն՝ զենթակայն կամի յոգնական. որ, Զինուորքն տարան զնա ի ներքս. Մար. ԺԵ. 16: Անդ կանայք բազումք, որք եկին զկնի յի. Մատ. ԻԷ. 55: Զինուորք դատաւորին առին զյս յապարանսն նոյնն. 27:

Եթէ ենթակայքն իցեն բազում շաղկապեալ բառք, զբայ նոցին դիր յոգնական թուով. որ, Գինի և արբեցութիւն ապականեն պարս իմաստունս. յաճախ. Ը: Օրհնեսցեն զնա երկինք և երկիր. սաղ. ԿԸ. 35: Այն և էշ ի գովութիւն առեալ են. եգն. ԺԷ: Գողն և գողակիցն ի մի պատժի են. յաճախ. Ը: Հող և ջուր և օդ պտղաբերեցան. սարգ. Ա. պէտ. 8:

Եթէ ենթակայն իցէ ըստ ձայնին եզական, և ըստ նշանակութեան, յոգնակի (որպիսի են հաւաքական անուանք) զբայ

նոյն դէր յոգնակի. որ, Գունդն յուդայեան առաջի աչաց տեառնն զնշան. Բ. Մակ. ԺԲ. 11: Վասն բիւր սուլով տապանակացն. պատար. հեղ. Մաճ. Եգ. 15: Գունդն Մակաբեան զօծ յոգնականութիւն հռչակին. Բ. Մակ. ԺԲ. 35. Եթէ ենթակայքն լիցին անեզական բառք, կամ մասնկամբք ինչ ածանցեալ արմատք բայից, և կամ ժողովական անուանք, զբայ նոյն դէր յոգնակի. և երբեմն և եզակի. որ, Ամ ազգ հոծին. Հաղք. սող. 49: Ժողովուրդն տարախոյան. Եգն. Ը. 10: Ընկեր առընկեր սարսեալ տանջին. Հար. Հգ: Եւ ի նմանէ ամբոխն տարապեցաւ. Բ. Մակ. Ժդ. 44: Ուսեալք բարեաց ուրախ տանին զնա. տառ. ԺԲ. 25: Փառք իմ ծածկեն զբան. Նոյն. Եբ. 2: Զարչարանքն պատկեցին զսուրբսն տարգ. ա. պետ. 10: Բո են պարգեւք, քո միայնս են ձիրք ձրից. Նար. Ճ: Օրէնքն զոյգ ձեւ քեզ ոչ տասացանին. տարգ. յակ. 6:

Ենթակայացող բառից առաւել էական և ցուցական դերանուանք լինելին դիմաւոր գոլով՝ վարին որոշել դիմօք: Իսկ յարաբերող դերանունն ոչ դէմս ունի՝ և ոչ դիմորոշող տառս առնու. վասն որոյ վարի փոխանակ երից դիմաց ես. որ, Տունդե՛ զառնոստեան՝ որ զգարշութիւն անառակ վարուց ծաղկեցի. Նար. Ե. Դու ես՝ որ օրէնսգէտ առնես զմեղաւորս. նոյն. ԼԷ: Իսկ որ խնդրէ զ չար, հասցէ նմա. տառ. Ժա. 27: Որ զկնի իմ գալոց է. յովհ. ա. 27:

Եթէ ենթակայքն լիցին առաջին, երկրորդ և երրորդ դիմաւ, զբայն հնար է դնել, կամ յառաջին դէմն, որ, Ես և դու մի եմք. յաճախ. Բ: Ես և հայր իմ մի եմք. յովհ. Ժ. 29: Կամ յերկրորդ դէմն, որ, Յորժամ դու և նա միայն էիցէք. Մատ. ԺԸ. 15: Ուղղես և տուն իմ պաշտեսցուք զտէր. յես.

ծէ. 15։ Գալո՞վ գայցեմք ես և մայր քո՝ և եղբարք քո, և երկիրպագանիցե՞մք քեզ. ծնն. լէ. 10։ Կամ յերրորդ դէմն, որ, Սաղէս դու և որդիք ընդ քեզ անձինն. թ. Թագ. ժբ. 19։ Դու և մեծամեծք քո, հարճք և կանայք քո ըմպէին նովօք գինի. դան. է. 23.

Ի նախադասութեան՝ եթէ մի միայն է դիմաւոր բայն, զենթակայ նորին դնէր միշտ յուղղական հոլովն, որ, Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ, Իսահակ ծնաւ զՅակոբ. մատ. ա. 2։ Օտարք յարեան 'ի վերայ իմ, և հզօրք խնդրեցին զանձն իմ. սաղ. ծգ. 5։

Եթէ դիմաւոր բայք իցեն երկու կամ ևս աւելի, զմին 'ի բայից դիցես դիմաւոր, և զայլսն՝ դերանուն ուղղական կամ դերբայ գործիական. որ, Լուեալ զեղանակ ծննդեան քո՝ տարակուսեալ հիանայր Զաքարիաս՝ և համրացեալ պապանձեալ լեզուաւ. շար. հգ։ յորում դերանունքն՝ գործիական դերբայի մօք եղան. իսկ երբեմն ևս երկուքն դնին 'ի միում պարբերութեան՝ դերանունն և գործիական դերբայն. որ, Իջանելով քո 'ի դժոխս զերապանծ իշխանութեամբ, յաղթեցեր մահու հզօր զօրութեամբ, կենդանագործելով զմեռեալս առ 'ի նմանէ. շար. ճիզ։ Մատուցեալ փարիսեցիք փորձելով խնդրէին 'ի նմանէ նշան. մատ. ժզ 1։ Յորս դերանունք և դերբայք 'ի տեղի իրերաց եդեալ են. ի-
ջանելով, կամ իջեալ. եւն։

Երբեմն ըստ պիտոյից ինչ՝ կամ ըստ պահանջման տեղւոյն և բանին, կարեն և այլ բառք՝ նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, միջարկութիւն, դիմաւոր բայ, և տառք ինչ՝ լինել ենթակայ բայից ըստ կիրառութեան նախնեաց. որ, Իբրեւն է նախտիր բանին. կոչ. ա. 72։ Օ, այս արդեօք յայտ առնէ. եզն. ճզ։

Զի նան այլ է, և՝ նոյն այլ. խոսրով: Ուն փափա-կանաց է տարացոյց. լատբ. ստղ. ճժը. 5: Պիտոյեմ՝ ա-մենեցուն յայտ է նան. յոհն. ը. 55: Խղեն և բնակեցն 'ի մեզ, գլխոյ լինելն նշանակէ. շնոր. ողբ. Մարտն սոխակէ. հծէ. պ: Պէն պատուիրէ կալ անբամբաս, զոր ցուցանէ միւս բան խրատ. յո՛ ողջ. և այլք բազումք: Խրբեմն ևս բայն դնի զօրութեամբ՝ և անուն բայլն ներգործութեամբ. որ, Ուր ոչ հաւատ՝ զխմըրդ հոգւոյ, և ուր ոչ հոգի՝ զխմըրդ զօրութեան. (որ ո՛չ գոյ հաստա-տեն.) լատբ. տրէն: Եւ զի՞նչ արդեօք (տայց) առ այս գթածն յոհ. եգն. ժգ: Զարէքն իմ (էն) մնացական, և ես (էմ) կորստական. նար. գ: Մարդարոցն (տոււէտււէ-նէ) ձայն աւետեաց, և ինձ՝ (տոււէտււէնէ) գոյժ ան-վախճան վշտայ. նար. հբ:

Գլուխ. Ն:

Ածական անուանց ...

Ածականք յարեալ ընդ գոյականս, յայտ առնեն զըր-պիսութիւն իրացն, զորս գոյականքն նշանակեն. ուս-տի զբազում այլանշանակ ածականս հնար է տալ ու-մեք յարել ընդ մի գոյական. որ: (էմ,) Զիս խօնանան հարծըբէրան, ...անջանհատար, ...ջանհէրատան. (էմ) Մարդս Տուէգնական, ...րագրական, և հորստական: (էմ) Զիլթենիս ...տական, ...պաղական, և հործանական. նար. նէ: Պոռը-նորագոյն՝ ...նէրնոյնէրան՝ Վրէպան՝ արահետ գարշա-թեամբ մեղաց, Ջրգողեալ հոգւոյս կերպարան կայ 'ի տագնապի. նար. ժբ:

Նախադաս ածականք շաղկապեալք:

Հրաշալիքն եւ ողորմ փայտ խաչի քո (երկրպագեմք). շար. Ընտրելեաց եւ անաղարտ հոգւով դրոշմեսցուք զմեզ. խորհրդ: Արդ յօժարեսցին սիրտք ձեր հարճական եւ ուղղոյն մեծութեն. երգինք. գով. լուս: Յանցաւոր եւ 'ի հանգստաւոր թագաւորեն ընդունէր. եղեւ. է:

Միջադաս ածականք շաղկապեալք:

Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի յայտնեցաւ. շար. է: (եւ) Սպ Բեբեն եւ լուսաւոր շար. խա: Հովանաւոր զայր ողորմ եւ պայծառ. առղ. ծբ. 17: Սէր մարդք երկրաւորք եւ ամենասուրբ չարչիս դարձուցին. նար. հզ: Օ այր որոնեալ եւ ընդունելոյ պերճ առնես դու տէր. առղ. է. 7: Մեղան և ոչ նմա ծնունդ խորհրդեալ եւ երկաւորեալ. ե. օրհ. լբ: Օ կերպարանս մարդոյ ենթադրն եւ խնամոյ ունելոյ. առքգ. ա. պետ. 4: Ով վասն մարդկան մեղաւորաց եւ անպարտելոյ. նոյն. 8: Ն ի են երեք ձմեռայնական եւ որոմայնայք. խոր. գ. 59: Օ այր եւ արի եւ պատուոյ սիրէ մծ. առակ. իբ. 9:

Միջադաս ածականք անշաղկապք:

Սպ Բեբեն լուսաւոր (եւ անընդհատ) խոնարհութեան. շար. կդ: Հայր անեղեն էութեան հարգանէր (եւ.) շար. ճկգ: Թագաւոր փառաց ամենակալ ամենակարող (եւ.) շար. ճկբ: Ն ողորմած հզօր ահաւոր հարգաւէր. նար. հզ: Դ մարդոյ մեղաւորէ նենգաւորէ փրկեա զիս. առղ. խբ. 1: Յորժամ հրեշտակն պատկառողական հզօր կենակից ամբաստանեսցէ. նար. հբ: Օ մոխիրս անարգ հանգոյ կարգեցեր. նար. է:

Երկուստեք ածականք շաղկապեալք:

Սպ. նիւ ծառայ բարի և հաւատարիմ (եւ.) հար. իե. Սրբասուրբ երրորդութեն ընտրեալ ծառայ եւ հաւատ

դարձեալ (Եզ.) շար. ՃԷ. Գեղեցկեցին անուան եարկ փողոց և- տնօրէն (տանել). Նոյնն։

Երկուասեր ածականք անշաղկապք։

Յուցանի երանաւոր կերպադրութիւն անձառուելի. Նար. ՀԷ։ Մեծագործական ազ համեմին հայաստանեայցս եղեր. շար. ԽԹ։ Բազմաւոր գործս եարկս ցուցի ձեզ ՚ի հօրէ իմ. յովհ. Ժ. 31։ Ամենասուրբ ամենից հայր եազմագեղ. շար. Է։

Եթէ նախադաս և վերջադաս ածականք լիցին աւե- լի քան զերկուս, մերթ է զոմանս շաղկապել՝ և զո- մանս անշաղկապ դնել. որ, Յանմարմնոց վերաբե- րեալ (եղէք) ՚ի յերկնային և յանմատոյց լուսեղէն խո- րանս . . . փոխադրեաց յիմանալի և յանպատում գե- րագոյն բնութիւն. շար. ՃԿ։ Յնծան զուարթունք տե- սանելով զահաւոր զահագին և զհրաշալի ծնունդ. շար. Ժ։

Զնախադաս ածականդ (Ըսէ և Եալասեր Եզեն) ուղղա- կան հոլովով կապեմ ընդ վերջադաս գոյականիդ, զի՞նչ թիւ կամ հոլով ունիցի գոյականն. որ, Լու- սաւորեալս շնորհօք հոգւոյն զարդարեալ (եմք) . . . արտաքուստ անմարմնական ստուերին ծածկեալ. շար. ՀԳ։ Կամիլ և եթ պատմել զհոգեւորական ըմպելւոյն, զա- նարատ կերակրոյն, զանբաւական պսակացն, զանվախճան կե- նացն. տարգ. Է. յովհ. ցորտ։

Զքաղցրալուր ածական՝ թուով և հոլովով հա- մաձայնեմ ընդ վերջադաս և ընդ նախադաս գոյա- կանիդ. որ, Ահիւ և խնդութեամբ եարկառ ընթա- նայիւն. մար. ԺԸ. 8։ Գտանացուք զհետ Տէրունեան հոլո- ւացյ. տարգ. Ա. պետ. 1. ցորտ։ Ո՛չ լինի ունկնդիր Դը- րաստական բանից. շար. ընդհ. Զոմանս հեշտակա-

նոսա բանիւ յինքն յանկուցանէ. յովհ. հաւ: Խորհրդով լնուն շտեմարանք ամ մեծութեամբ պատուականաւ և բարեաւ. առակ. ի՛դ. 4:

Ստորադաս ածականք համաձայնք:

ՙՆմանեցայք մարդոյ անձնոյ. սաղմ. ճ. յովհ. 7. յոբ: Յօրհնութիւն հոգևորս պատուեսցուք. ղուկ. հգ: Ընդ-թունք երկնաւորն հաստատեն զվկայութիւն. առակ. ժբ. 19: Մի պատաղեսցուք հոգովք անօգտակարօք. սարգ. ա. պետ. 11: Ի բանից առն անօրինի մի զանգիտեսցէք. բ. ա. մակ. բ. 62: Մի տացէ տեղ ՚ի տեղատուէ երկրա-նոյս. սաղ. ծէ. 6:

Ստորադաս ածականք անհամաձայնք:

Բազում կազմուածս ոսկեղէն և արծաթեղէն պատրաստեցին. յովհ. հաւ: Մատուցին զաղօթս պաղատանաւ. մծբ. ճառ. ժբ: Ի փառս հայրենի մերով բնութիւնս բարձրացաւ. խոսրով: Պսակաւ կենարարաւ զարդարեց զնա. խոր. է. 35:

Եթէ գոյականք ունիցին զբազում նախադաս ածականս, զհոլովատառ գոյականին՝ կրկնեա՛ ՚ի վերայ նախադաս ածականաց. որ, Ի բա՛ց ընկեցին զմարմնաւոր զզժնդակ մեծութիւնս. յաճախ. ժ: Ո՛ ամենախօս զմանպատում, զաւետապարգև վարդապետութիւն միածնին աստուծոյ կարդեցին ամենայն ազգաց. ագաթ: Մի խոտորեսջիք յարքունական ՚ի կառս պողոտայէն. յովհ. հաւ: Դառնալ պա՛րտ է ՚ի թիւր և ՚ի չար ճանապարհէ. առակ. ժբ. 14:

Գլուխ Օ.

[illegible]

Միջական անուանք են բնութեամբ ածականք. վասն որոյ 'ի յարիլն ընդ գոյականս, զքուն ածականաց զկանոնս պահեն։ Ապաքէն մասնականքս, [illegible], [illegible], [illegible], սակաւ ուրեք յետադասին գոյականաց, ընդ որս երբեմն համաձայնին թուով և հոլովով՝ և երբեմն ոչ. որ, Հեռացեալ է գունթ [illegible] մոտաց. [illegible]. [illegible]։ [illegible] կէր արկաք սակս [illegible] պխտոյից. [illegible]. յովհ. Է. 18։ Հակառակութիւն է [illegible] կողմանցդ՝ [illegible]։ [illegible] ծայրիւք ծածկեալ է. [illegible]։ Որպէս 'ի [illegible] ասէ առակի. [illegible]. [illegible]. [illegible]։ [illegible] ժամանակի. յովհ. [illegible]։

Մասնականքս, [illegible], [illegible], դնին փոխանակ անձանց, լինին անխտիր նախադաս և վերջադաս գոյականաց՝ համաձայն թուով և հոլովով. որ, [illegible] դեսպան ձիով առաքեցին. [illegible]։ [illegible] ոչ պարտաւորէ. [illegible]։ [illegible] [illegible] դատել. [illegible]. [illegible]. 9։ [illegible] ([illegible]) ռամիկ [illegible]. Յովսաս [illegible] մարգարէի գայթակղութիւն՝ մնայ յոլովից անթարգմանելի. [illegible]։ Տայ նմա [illegible] օժտութեամբք. յովհ. [illegible]։ Ո՛չ յընդդիմակցէ [illegible] արտաքս ելանէ. [illegible]։ [illegible] ընդ [illegible] ընդ անձին իմում ոգորեմ. [illegible]։

Մասնականքս՝ [illegible], [illegible], զանբան իրաց սեռին. և եզակի թուով ուրեք համաձայնին՝ և ուրեք ոչ. որ, Եւ ոչ մի [illegible] ճշմարիտ եմ. [illegible]։ Ո՛չ 'ի ժամանակի

իմիք գոյացան. Եղիշ. Է. Մեծի իմն ցանկացար. Կոչ. Ժ. 10։ Առանց իրիք յանցանաց դատէք զմեզ. Եղիշ. Ը։ Այլով իւիք տանջանօք հաւանեցուցանէ զնա. Ճառընտ. Պսակաւ իմիք պաճուճեալ (էր). Նար. Ը։

Ուղղականս, իք, առնու զբացառականս, և շեշտիւ հանդերձ այսպէս, չի՛ք, որ նշանակէ՝ ո՛չ գոյ։ Բառս, ինչ, ՚ի վարիլն իբր մասնական, ո՛չ հոլովի՝ և ո՛չ նախդիրս ընդունի, այլ իբր ածական՝ վարի ընդ գոյականաց. որպէս, Այսպիսի ինչ երբէք ո՛չ տեսաք. Մարկ. Բ. 12։ Մարդկային ինչ իբր նպաստ լինիցին. Եզն. յաղաղ։ Մեք ինչ ո՛չ գիտէաք. Եղիշ. Գ։

Հանրականքս, ամէն, ամենայն, ասին զանձանց և իրաց. և յոգնակի նշանակութեամբ եզակի թուով վարին ընդ որ և իցէ գոյականաց։

Բառն, ամէն, ո՛չ յաճախ ՚ի գործ ածի, բայց եթէ յոտանաւորս։ Իսկ բառն, ամն, յառաջադաս և վերջադաս եդեալ անխտիր, և նախդիրս առեալ վարի ընդ գոյականաց. որպէս, Վասն այսր ամենայնի ածցէ զքեզ ՚ի դատաստան. Ժողով. ԺԱ. 9։ Ամենայնիւ այսքանեօք լցան. Շար. Գոհ. [illegible]։ Առն ամենայն գլուխ Քս է. Ա. Կոր. ԺԱ. 3։ Ամենայն վնասք և երկպառակութիւնք ՚ի տգիտութենէ մարդկան մտանեն. Սարգ. յակ. 4։ Ամենայն պարծանաց պարծանք խոնարհութիւն է. Նոյնն. 2։

Հանրականքս, ամենեքեան, կամ քեն, բոլորեքեան, կամ քեն, յաւէտ զօրութեամբ ունելով զգոյականն՝ վարին միայնակ. իսկ ընդ գոյականի եդեալ՝ գրեթէ միշտ համաձայնին ընդ նոսա. որպէս, Ամենեքեան յընդունայնութիւն հային. [illegible] սաղ. 61։ Որ ամենեցունց իշխէ, յամենեցունց դողայ. Սարգ. յակ. 3։ Զամենեսեան ինձ յանձնարարեալսն ո՛չ կորուսի. Յովհ. ԺԸ։ Հիմն հաւատոյ

Բոլորեցելոցն հաւատացելոց (եղև)։ առաք. ա. պետ. 11։

Հանրականքս, ինքն, ինքը, ողջոյն, ոչ՛ինչ բուն ա-ծականք են. և զհետ երթան կանոնաց միւս ածա-կանաց. միայն բառս, ոչ՛ինչ, թէ միայնակ, թէ ընդ գոյականի, աննախդիր հայցական վարի. որպէս, Նա արդ՝ իբրև ոչ՛ինչ ունիմք, և զամ ինչ ունիմք. բ. կոր. զ. 10։ Ոչի՛նչ ունիմ նուէր տալ քեզ. լաստ. սաղ. 53։

Հարցականս, ի՞նչ, երբեմն միայնակ վարի գոյակա-նապէս, և երբեմն ընդ գոյականի եդեալ՝ 'ի հոլովս իւր համաձայնի. և հայցականս, զի՞նչ, հոլովակի իբ-րև ուղղական վարի. որպէս, Զի՞նչ գործեսցես անձն իմ. նար. բ։ Զի՞նչ իցէ այն թշնամանք. ագաթ։ Նա-յի՞նչ իրս գոյանայ. առաք. յակ. 4։ Արդ՝ զի՞նչ արա-րարից մեղուցեալ անձամբս. շար. խէ։

Հարցականքս, ո՞, ո՞վ, զբանականաց ասին, ուրեք միայ-նակ՝ և ուրեք ընդ գոյականաց եդեալք, ընդ, որ, մասնականին յաճախ վարին 'ի խօսս. որպէս, Ո՛ եդ զսահ-մանս քո 'ի խաղաղութեան. սաղ. ճխէ. 14։ Նա ո՞ կարէ գալ. եզեկ. 4։ Ո՞վ ոք 'ի մարդկանէ մեղաւ՝ և ոչ զղջացաւ. նար. ծբ։ Ո՞ իցէ 'ի ձեռն մարդ՝ ցոր խնդ-րիցէ որդի իւր հաց. մատթ. է. 9։ Յո՞ր թշուառութիս անկաք. գէորգ. ե. 3։ Ո՞վ է՝ որ փափագէ հանդեր-ձեալ կենացն. լաստ. պատ։ Նա յումմէ՞ երկեայց, ես յումմէ՞ դողացայց. սաղ. իզ. 2։

Որոյքս, որ, որչափ, որպիսի, երբեմն պարունակեն իբր հարցական վարին, և երբեմն առանց պարունակի վեր-բերական վարեալ, նախադասին գոյականաց. ուրեք համաձայնին՝ և ուրեք ոչ. որպէս, Որ մեծատունք, կա՞մ ո՞ր թագաւորք կարացին կատարել. առաք. յակ. 6։ Յո՞րպիսի փառաց անկաք. գէորգ. ե. 3։ Որո՞վ չա-

փոխ չափեցիք զանձինս ստգտանք. Նաւ. Ը: Զի որով դատաստանաւ դատիք, դատեցջիք եք. և որով չափով չափէք չափեսցի ձեզ. Մատ. է. 2: Ընդէ՞ր որով ծառով հասեր առ դուռս. Դան. ԺԳ. 58: Որչա՞փ երկայնմտութեամբք համբերեսցես. Նաւ. Ծ. Զո՞ր օրհնութիւն կամ զի՞նչ պատարագ անուանեսցուք. յոհ. Եբրն:

Հարցականք, որքա՞ն, ո՞րչափ, զի՞նչպիսի, առանց համաձայնելոյ նախադասին գոյականաց. որպէս, Որքա՞ն անբերելի տանջանօք դատապարտէիր. սոփ. ա. Նար. Ժ. 20: Ո՞րչափ ցուցեր ինձ նեղութիւն. սաղ. Հ. 20: Զի՞նչպիսի հնարիւք լուծանել կարասցուք. Խոր. ա. 24:

Աներբերականք, այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, նոյնպիսի, դոյնպիսի, նոյնպիսի, որպիսի, նախադաս կամ վերջադաս լինելով գոյականաց՝ ուրեք համաձայնին թուով և հոլովով, և ուրեք ոչ. որպէս, Ըղձամ այսպիսի տնկոյ. Գրիգոր Նարեկ: Լաւ է մեռանիլ, քան յայդպիսի օրինաց ուրանալ. Եղիշ. Է: Արժանաւորեսցի նոյնպիսի ուրախութեան. Վարդ. հարց. Ե: Ի բաց լերուք յայդպիսեաց ոչխարազգեստ գայլոց. Շնորհ. Ըղձ: Ընդէ՞ր այդպիսեաւ վարես զիս ջերմութեամբ. Խոր. Գ. 34: Այնպիսեաւ զնա վիճակեցի բաղդիւ. Գրիգոր Նարեկ: Իսկ ի մէջ այսպիսեաց խորամանկութեան թագուցեալ. Խոր. ա. 28:

Աներբերականք, այսչափ, այդչափ, այնչափ, նոյնչափ, դոյնչափ, նոյնչափ, որչափ, նախադասեալ գոյականաց՝ մնան անհամաձայն. որպէս, Այնչափ գնոց զգեօղն վաճառեցէք. Գործ. Ե. 8: Ուստի՞ գնեսցուք այնչափ հաց՝ մինչ յագեցուցանել զայսչափ ժողովուրդ. Մատ. ԺԵ. 33:

Աներբերականք, այսքան, այդքան, այնքան, նոյնքան, դոյնքան, նոյնքան, որքան, միշտ նախադասեալ գոյականաց՝

ուրեք համաձայնին թուով և հոլովով, և ուրեք ոչ. որ, Օ խմբդ բժշկեսցիս ՚ի չորեքտասնեաց տեղաց խոցուեալ. Նար. խէ: Օ ի լինիցի մեզ չորեքտասն վտանգից զերծանել. Ւգն. ճա. 36: Չորեքտասնեօք չափովք կրկին լուսաւորեսցին. Նար. ը: Ութնևտասն առատատրութիւն միշտ պսակեսցի: Նոյնն: Չորեքտասնեաց սա որոշեալ (է) յարմարութեանց. ՚ի Գիրս պիտոյ:

Բազարձակ թուականք, յորժամ նախադասին գոյականաց, ուրեք համաձայնին թուով և հոլովով, և ուրեք ոչ. իսկ ՚ի յետադասիլն՝ զգոյականն յոգնակի կամին. և այնպէս ուրեք համաձայնին, և ուրեք ոչ. որ, Երկու իրօք փրկութեան խնդրեն. Խոսրով: Մերձ է յերուսաղէմ իբրև ասպարիզօք հնգետ. Ե. Յովհ. ժա. 5: Ո՛չ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել. Մատթ. զ. 24: Երեք փորձութեամբք յաղթեաց. Շնոր. Փառ.: Թագաւորէ դարեհ ամս երեսուն. Խոր. Բ. 66, Ի նմին աւուր երթայր ՚ի քաղաք մի. Ղուկ. է. 11: Առն միոջ էին երկու որդիք. Մատթ. իա. 28: Երանոցս պտուն մնաս. Ղուկ. ժբ. 13: Որք երկու ելին ՚ի տաճարն. Ղուկ ժը. 9: Երեսուն և ութ ամ էր ՚ի հիւանդութեան. Յովհ. Ե. 5: Յետ ութ աւուր դարձեալ էին ՚ի ներքս աշակերտքն. Նոյնն. Ի. 26:

Դասական թուականք ՚ի նախադասիլն ուրեք համաձայնին գոյականաց՝ և ուրեք ոչ. ՚ի վերջադասիլն՝ միշտ համաձայնին. որ, Ելեալ վեցերորդ ժամու՝ ետես այլս. Մատթ. Ի. 3: Յերրորդ ժամուն ստեղծաւ ադամ: Խոսրով: Յաւուրն երրորդի հարսանիք էին ՚ի կանա. Յովհ. Բ. 1: Յամին չորրորդի՝ յամսեանն երկրորդի՝ սաղոմոն շինէր զտունն տեառն. Գ. Թագ. զ. 1: Ի հինգհարիւրերորդի ամին՝ ջրհեղեղ հասանէր յաշխարհ.

Հռվ. ա. 15։ Որակ եօթնամաներրորդի սաղմոսին ազդէ. նայր. եէ։ Յառաջնումն պատասխանւոյ՝ ընդ անձին ու- գորխմ. նոյնն. լէ։

Զատական և կրկնական թուականք՝ միշտ յառաջադաս եղեալք, թուով և հոլովով ոչ համաձայնին գոյականաց. որ, Տօնեմք՝ ըստ յաւիտենից եօթնեկան շըրջակայութեան. խօր 'ի ձայն. վարդավառի։ Սա ընդ տասներեակ աւուրն (է) պակասեալ տօն. նոյնն. Եօթնեարեակ և յիսներեակ աւուրբք և ամօք'ի բնութէս լուծանէ. յոգնս. եղիայ. ժգ։ Երեւի երեքտասանէ վայելչութե ձև. 'ի գիրս ալեայց։ Հատուցանէր տասնդասենէն յաւելուածով յոգնս. հանդ։

Բաշխողականք թուականք՝ յառաջադաս և վերջադաս եղեալ յոգնակի գոյականաց, թուով ևս համաձայնին. որ, Երկոտասանս ոտիւք կաղապեցէ. ղք. խոսրով։ Լի էին աչօք՝ շուրջ չորեքեանց անուոք նոցա. եզեկ. ժ. 12։ Պուտնարդ մի 'ի վերայ տասնեցունց մեքենովթացն (եդ). գ. թագ. է. 37։ Լիցի շինուն կողմանց երկոցունց. ազան։

Գլուխ. Լ։

Ածական դերանուանք, որք համաձայնին ընդ գոյականս Անուն դերանուանց, Սա, դա, նա, նոյն, միմեանց, երերայ, այ, դա, նա, չէք ինչ յաւելուլ առ անձին. զի սոքին գոյական լինելով՝ և փոխանակ անձանց վարելով, կատարեն զամենայն պաշտամունս գոյականաց. լինին ենթակայ, խնդրեալ, բացայայտել, յատկացուցիչ,

յարաբերելի, Ա՛Ռ: Բազում անգամ լինին և ենթադրեալ՝ առնելով զածականս. որ, ՚Ի քէն տէր հայցեմք ՚ի մարդասէրէդ. ծնգ. իը: ուր բառս՝ ՚ի մարդասիրէդ, է ածական դերանուանս՝ ՚ի քէն: Գուցէ յետինքդ մի ժամ գործեցին. մատ. ի. 12: Այս (է) չէր կեղծաւորաց. նոյնն. իգ. 13: Սոքա ամենեքեան էին համապազորդեալ. գործ. ա. 14: Յայտնի լիցի ամենեցուն չէր. նոյնն. դ. 10: Եւ շնորհք մեծամեծք էին ՚ի վերայ ամենեցուն նոցա. նոյնն. 33:

՚Ի սոցունց միայն բառս, նոյն, ուրեք ածականացեալ վերջադասի միշտ այլոց գոյական դերանուանց՝ համաձայն թուով և հոլովով. որ, Զայլս խրատեմ, և ես նոյն անփորձ եմ. նար. հա: Պարտիմք ՚ի մեզ նոյնեանս բերել. խորհ: Ինձ նոյնեան ժողովեմ. ոսկ. յոհ. 2. յորդ: Զքեզ նոյնդ ասէ. խորհրդ. Մի առանց գլխելոյ իւր նոյնեան՝ տացէ զհաղորդութի. շնորհ. ընդհ: Ցուցականքս, Սա, այդ, այն, թէ ՚ի յառաջադասին և եթէ ՚ի յետադասին՝ միշտ համաձայնին ընդ գոյականայ, թուով և հոլովով և դիմաւ. որ, Սովաւ ձևով որսացէ. պիտոյից: Խօսիմ ըստ կարգի այդց պարծանաց. բ. կոր. ժա. 17: Սերմանեսցուք ՚ի հոգիս այնց առաջնորդաց. շնորհ ընդ: Յառնելոց ես մարմնովդ այդորիւ. յով. դ. 40: ՚Ի լերինն յայնմիկ ագանէր. եգն. ն. 37: Ախմանեալ էիր ՚ի տանջանացդ յայդցանէ. ագաթ: Որք այնոցիկ հետևին կրօնից. եգն. իբ. 23: Սոյնոցիկ պատահեցան բանք շնորհ. ընդ. Յայսմանէ տիրական հրամանէ առին. լամբ. պատ: ՚Ի վերայ այդր ասէ վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ. լամբ. ատ. ՚Ի միտ առէք զմեծութիւն այսր շնորհաց. ոսկ. յոհ. 4: Զնշանդ պայդ կրեմ. ճառընտ: Սաէ տէր տէր ցոսա

կերպդ յայտնոյն. Եզեկ. ԼԵ. 5: Ապրեցուցես զիս յո-րոգայթէ յայսմանէ. յովհ. լիման. ԺԷ: Եւ եղև ընդ ա-ւուրսն ընդ այնոսիկ. Խոր. Բ. 33: Թշնամին չարահա-տոյց գտաւ առ բարերգործն այն. յովհ. կաթ.: Նստցիս առ երգաբաւդ այտաոյն. Ծ. Ըագ. Ի. 19:

Ցուցականքս, մանաւանդ՝ այնն, յորժամ բառ ինչ եւ դեալ լինի ՚ի նախընթաց նախադասութեն՝ և ունիցի զզօրութիւն կրկնելոյ, յայնժամ դնի այնն ՚ի սկզբան երկրորդ նախադասութեան՝ առ ՚ի յուշ ածել ընթերցո-ղին զբառն կրկնելի. որ, ՚Ի հպարտութիւն ամբար-տաւանութեան յեցեալ, յայն՝ (որ յայն հպարտութեան) զոր ՚ի հնոց ժամանակաց հետէ ունէին. Գ. Մակ. Գ. 11: Տեղի բնակութեան ոչ լինիցին, այնմ՝ (որ այնմ ոչ) որ աստ, բնակեցայց ՚ի նոսա. Եզեկ. Ծ. 14: Զխորամանկութիւն առաջին օձին զգեցեալ են, այն՝ (այնր օձին) որ մա-տեաւ պատրել զմարդն. Կորգ. Բ. պետ. 4: Յաճա-խես ինձ զպատրաստեալ ուրախութիւն քո, այն՝ (այնր ...) որոյ տերութիւն ոչ անցանէ. Ագաթ.: Յածային սիրոյն յաղթելով, այն՝ (յայնմ սիրոյ) որ հրամայէն սխ-րել. Շնորհ. ընդ.: Ամբաստան լինի զքաղցր ծնէն, այն՝ (պայն ...) որ ոչ ունի արդարացանել. Եզն. ԺԸ. 18:

Ցուցականքս, սոյն, դոյն, նոյն, յառաջադաս կմ վերա-ջադաս եղեալ գոյականաց, ուրեք համաձայնին՝ և ուրեք ոչ. որ, ՚Ի նոյն յամառեալ կայցեն ՚ի չարիսն. յաճախ. Է: Այլ զոեր զնոյն քրիստոս սուրբ առնիցին. Ծ. պետ. Գ. 15: Զնոյնս արասցուք. Շնորհ. ընդհ. Եւ ՚ի նոյնս են կամք իմ: Եղեմ. Բ. 24: Ըստ սոյնս գտա-նեմ. Գրեգոր Նար.:

Գիտելի է, զի ցուցականքս սոյն, դոյն, նոյն, յարեալ

ընդ ցուցականացս, այս, այդ, այն, ՚ի միասին կցին ընդ գոյականաց. որ, Այլ և զնոյն զայն աղքատաց տացէ. Վարք հարց. ժդ։ Սոյն այս է և այն՝ զոր ասաց. Եփր. ժբ. 33։ Սոյն այս ձայն՝ յարուցանելոց է զամենեսեան. Նանայ. Մեկն. յոհն. ժա. 26։

Այս ցուցականք, յոլովակի իբր ածական յարեալ յէականդ, Ենթն, վարին միայնակ, կամ ընդ այլոց գոյականաց. որ, Սոյն ինքն մոռացումն առնէ. Նար. հէ։ Օգոյն ինքդ զգրիգոր (Հայոց) հովիւ կացուցանել՝ մեզ. ագաթ։ Որպէս և նոյնն ինքեանք գիտեն. տարգ. յակ. 8։ Սոյն ինքն կուտեաց. ՚ի Վարս տոհմէ։

Ստացականքս, իմ, քո, մեր, ձեր, նոր, յառաջոյ կամ ՚ի վերջէ եղեալ գոյականաց՝ համաձայնին ընդ նոսա թուով և հոլովով. և նախդիր գոյականին յարի ՚ի նախադաս բառն. որ, Օ իմորդ շրթամբք իմովք զանձն իմ անիծից. Նար. է։ ՚Ի տեառնէ քոյոց ընկալցիս. ՏԾԲ. ը։ Հալածեցէք յաշխարհէդ ձերմէ. շնորհ նդէ։ Ունիս կալ ՚ի ծառայութեն մերում։ խոր. գ. 65։ Կացուցանէր փոխանակ հօր նորոյ. յովհ. հաւ։ «Քրիստոս պտղով լցան. փառքին անյաղթ։ Ընդէ՞ր տեսանեմք զարև յետ մերոյ սիրելեացն. Եղիշ. է։ «Քուսդ աստուածախտի ջատագով. լուծ. յառէն։ Մերոյն լուսցուք քն. նոյնն։ Օ ինքն դատապարտէ յեւրոյ տանջեալ խորհրդոյ. յովհ. Եփեսս. ժը։ ՚Ի Մերս գանձէ հանցուք ըղնոր և զհնին. լուծ. Եկեղ։ Օ նոր բեւանցն հոգայ. տարգ. ա. յովհ. 8։ Ուսո իմն առնել զկամս քո. սաղ. ճխբ. 10։ Ըժամանեց զկեանս մեր. խորոս։ Կատարեսցէ զկամս ձեր ՚ի կամս իւր. Տաղարգ վարք։ ՚Ի յոգնակի վերջահոլովն՝ ոչ լինի ասել, զկամս ձերս, զկեանս մերս, այլ ոչ ՚ի վերոդ եղան, զկամս իմ, զկեանս մեր. և։

Ստացականք զօրութեամբ ունելով զգոյականս իւրեանց, 'ի ձեռն դիմորոշող տառից յայտ առնեն ըզգաղեալ գոյականն. որպէս, Ճանաչեմ զիմսն, և ճանաչիմ յիմոցն. յովհ. ժ. 14։ Լուաւ զմերոց, և մերովք հատոյց զմերն պարտիս. եզն. ժ. 33։ Ի՞ր վասն զձերդ ընդունիք, և զմերս անարգէք. եւս. ժդ. 17։ Յիւրոցն ո՛չ արգելու. շնոր. ատեն։

Ստացականքս, սորայս, դորայս, նորայս. սոցայս, դոցայս, նոցայս. իմոյին, մերոյին, ձերոյին, քոյին, կամին դնիլ յառաջ քան զգոյականն՝ անհամաձայն թուով և հոլովով. սակաւ ուրեք են համաձայն դնելով գոյականաց. որպէս, Զքոյին պատկերս վերստին ձուլեմ. նար. ժը։ Զնորայն առեալ պաղատանս բանից՝ և այլ կրկնեցից. նոյնն. ծ։ Ընկալար դու զսահման քոյոց խորհրդակաց. նոյնն։ Զոր ծնար անքննութեամբ ձերոյին բընութեամբս միացելով. նոյնն. չ։ Նայեմ 'ի պաղատանս ձայնի քոյոց ծառայից. նոյնն. ԼԲ։ Երասցես Թ օրհնակի նորայն յիշատակի. նոյնն. ԼԳ։ Մերոյնովք ըզքոյինով ծանուցանող (էր) հրաշապէս. նոյնն. խդ։

Ածականք ո՞րպէս համաձայնին ընդ գոյականս։

Որ ինչ վասն համաձայնութե ածականաց ընդ գոյականաց ասացաւ, նովիմբք համաձայնին և սոքա ընդ գոյականս իւրեանց, և Է իւրեարս. որպէս, Գովեալ արդարջօղ, առաջնորդեալ աղօթող (էր). նար. խբ։ Երկուս յերանելի հայելոյն ընդ իւր խաղացոյց. եղիշ. ը։ Անքննելի (է) քննողաց. ոսկ. եբրայ. Է. 9։ Բարձցին վըտանգք մեղուցեալ թագաւորեցելոյ. նար. ղԲ։ Զհերքել զձեռակասարս մի մերժեսցես. նոյնն. չգ։ Անձառելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր (էս). նոյնն. ԽԳ։ Զդեցն անօրինելոյ մեղապարտի. նոյնն. խէ։

Երբեմն իբր գոյական՝ առնուն զածականս. որպ՟, Անհանճար խնդրողն յամէ վրիպի. Եգն. Ժէ. 6. Ընկալաւ վէրս յերախտագիտաց բժշկելոյն. ոսկ. ռ. 11: Խոցեալ անբժշկական (ԷՏ), նար. ճէ: Լուր ճառական մաղթողիս. նոյնն. Ը: Վաճառեսցէ անմեղ գնողաց. շնորհ: Ընդդիմամարտ օգտող (Էա), անխարոտ զրկող. նար. ԽԷ: Լինին սոքա և՝ ենթակայ, յատկացուցիչ, յատկանալի, բացայայտիչ, խնդրեալ, խնդրող ևն.

Գլուխ. Ը:

Զ՟ե՞րդ կարէ դիմաւոր բայն ընդ մակբայս յօդանալ:

Որ և իցէ գործողութի և կրելութե, բայից բացատրիչի դիմաւոր բայք 'ի գործ ածին ոչ միայն անձամբք, այլ ընդ քաղում զուգընթաց պարագայից. որպիսի են գործողութեց տեղիքն, ժամանակքն, ընկերքն, եղերքն, առիթքն, ևն, մակբայիւք, բայիւք, և այլ մասամբք բացատրին: Մակբայք են տակաբառք՝ բնութեամբ անհոլովելիք. ոմանք բնականք. որպ՟, Աստ, այժմ, միշտ, երբ, ուր, ևն. և ոմանք յարմարական, որպ՟, պայծառ, նոր, հետև, այսուհետև, յանգէտս, ձեղէն գլխովին, ևն: Որք առընթեր կացեալ բայից՝ ցուցանեն զեղանակ գործողութեց և կրելութեց, ըստ պիտոյից նիւթոյն առ տեղեաւն. Երբեմն զմի՝ և երբեմն զբազում մակբայս յառաջ բերեն նախնիք, որպ՟, Մինչ ուսանիմ, և երբէք 'ի գիտութի ճշմարտութե ո՛չ հասանեմ. նար. հա: Երբեմն և ոչ զմի մակբայ 'ի

9790

մէջ բերեն, որ, Ա՛նձն, հանգի՛ր, կե՛ր՝ ա՛րբ՝ և ու-
րախ լե՛ր. ղուկ. ժբ. 19։ Իսկ երբեմն զբաղում մակ-
բայս յառաջ ածեն, որ, Արդար և ստուգապէս չար գըր-
տանիս. սարգ. յոհ. 8։ Ահաւասիկ արդարապէս ասացաք.
նոյնն. 3։ Դարձեալ անդրէն դառնամ. չորք ընդդ. Ը՞ն-
դէ՞ր կայք աստ զօր ցերեկ դատարկք. մատ. ի. 6։
Զմիջաւուրբն յանկարծակի յերկնից փայլատակեցաւ
լոյս սաստիկ զինև. գործ. իբ. 6։
Այլ երբեմն և նախնիք գեղեցիկ տեղափոխութե-
վարեն զմակբայս, որ, Ընաւ ո անուանի լսի 'ի ձեզ
ընդէ՞ր պոռնկութիւն. (ընդէ՞ր քննա). ա. կոր. է. 1։
Թէ որ ո՛չ կամիցի գործել՝ և կերիցէ մի. (մի՛ կե-
րիցէ) բ. թես. գ. 10։ Նա և կարէ իսկ ո՛չ. (ո՛չ կարէ)
հռոմ. ը. 7։ Յորժամ որ այժմ (եմ) բանապահաձոյժ խո-
րոխտաձայն, անդէտ դէմ դի անկենդանն. նար. կգ.
Ակնկն գոլով մեր, մի՛, զի չեմք ակն՝ տեսանս, եթէ
չեմք 'ի մարմնոյ անտի. լամբ. ատեն։ Եւ դու մի՛ զան-
բանիցն կենդանութի ինձ 'ի դէմս բերբեր. սարգ. յոհ. 3։
Եւ մի՛ ընդ այնոսիկ՝ ոյք գործեն զանօրէնութիւն, կո-
րուսաներ զիս. սաղ. իէ. 4։ Խոզ՝ զի թաթաւհերձ է՝
և որոճայ ո՛չ, պիղծ լիցի նա ձեզ. բ. օրին. ժդ. 8։ Յա-
ւուրցն ժամանակաց հնեալ՝ յորմէ անջատաք մեկնեցաք
(որ՝ անջատեցաք) մեք 'ի նոցանէ. (յորմէ հնեալ) ա. մակ.
ա. 12։ Այլ պոռնկութիւն և ամ պղծութիւն կամ ա-
գահութիւն և անուանեսցի մի՛ 'ի միջի ձերում. եփես.
ե. 3։
Երբեմն մակբայք իբր ածական յարին 'ի գոյականս,
յանհրաժեշտս, յընդունելութ, և յածականս որ, Ար-
քայն կոստանդիանոս ղայոր անդր տարբերեալ տուն
հաւատոյ հաստատեաց. լաստ. ատեն։ Յիշելով ղերբեջն

մայրենի գրկացդ գգուանօք սիրոյ (տուէն). շնորհ. Ըղծ։ Օ՛ աշխարհ եղեալն տեսանել. ճոխ. ժդ. 54։ Գրայ աստ-ներսէհ ՚ի ցանկալի վշտակցութե. յուլհ. ճաճ։ Նայեա վերստին ՚ի բնութեա կերպարան մեր սխալական. նար. ղե։ Օ՛ անծանօթն և մեզ կոյսն անդադար օրհնեսցուք. շար. ժգ։ Արքեական ձայնիւ քեզ երգեմք մեզ փառաբանութիւ. շար. ձգ։ Անճառելի դրախտին տապէն տեսող (էն). շար. ըւ։ Լուսոյ մեզ ընծայեցեր գոչումն. Եղիշ. Գ։

Դարձեալ՝ նախնիք զբազում ածական անուանս վարեն իբրև զմակբայս, որ, Օ՛ խոր դիւրաթառամ պայծառ զարդարէ. եփն. ժբ. 32։ Նոր ծաղկեց գարունն հաւատոյ. շնորհ. ըն. Անվեհեր նաւեցիք և հասիք առ քեզ. շար. ձը։ Ո՛չ մետ դիր աղաչեմ. ժամերգ. Վերծան։ Այսպ ձևանամ, և յոյժ խոստորիմ. նար. ղտ։ Անպայման կարող եմք գնալ. լամբ. ատր. 89։ Անվրդով անցաք ընդ մէջ նոցա. վարք. հարց. ճղ. 12։ Դժուարագոյն գոչէ փող գաբրիէլեան. շար. ձ՛ ըէ։

Երբեմն և սածականք ինչ՝ առեալ զտառս, ս, և ըղբաւս, ըն, վարին իբր մակբայ, ոմանք առանց սոցին և, որ, Դժուարաւոր ընթացս ՚ի յաւարտումն լրման. նար. չէ։ Մտանչէլե էին դիպեալ եղև. խոր. Բ. 7։ Բազում առաքինանամք. խոր. ժամերգ։ Մի՛ ոք բարբառոյ նոցա աղաւաղանօ պատասխանեսցէ. լամբ. ատեն։ Մինչ չէնքանեօք խօսիմ. նար. ճզ։ ՚Ի չարաճոյ հնարեցաւ. եհատ. ժդ. 14։ ՚Ի սոյն հաւատամք յանդերձեալս. եղիշ. Բ։ Անմիտն առօրէն յայտնէ զխորհուրդս. առակ. ժբ. 16։ Լա ժամանակ մի զնա կալցին. եղիշ. Գ։ Բարկացայտ ալիքն մեր ՚ի մեր խոնարհին. ագաթ. յոյն։ Օր ըստ օրէ յաւելուած լինէին. յածախ. ճգ։ Տօնէ իս-

բայէլ ամ յամէ. Խոր. Վարք: Նոյն ամ առնուլն զպատիւ
քահանայութեան. Նոննոս. ժբ. 13: Պատոյն ՚ի գոյնն կայլին
յօրէնս. Գ. Թագ. Ե. 16: Ջրէն ՚ի վեր տապալեցաւ. Ե-
ղեր. Գ: Ըստ եղեւ ընդ մեզ ձեղքեր զամուր գլխանոցն.
յովհ. ճառ: Կեղծաւորեն ՚ի վերին երեսս սիրել. տարգ.
յակ. 6: Թուագ ՚ի գլուխ հրձուլի. Խոր. հռետ. Տատրջը ՚ի
գլուխ պարծի. Շնորհ ընդ: Սէրտ ՚ի բերան խնդրեաք ըզ-
քեզ. ոսկ. մատ. Ա. 1: Նորհան ընդ անձն ընկղմեցաւ. Մծբ.
ժԱ: Նայսոյնէ այսպէս Եղելոյ՝ գայ ժողովն յերուսաղեմ.
Ճառընդ: Այն օրինակ և նա (Նոյ) վտանգեալ էր. ոսկ.
ղուկ. ժզ. 23: Պոյն օրինակ և յոյնք ունին. յաճախ. ը:
Նու սա պայս օրինակ յաշխարհէ փոխեցաւ. Ե. Թագ. ժզ.
46: Զայս Եւրեցս անգամ երևեցաւ յա աշակերտացն.
յովհ. իա. 14:

Դարձեալ՝ արգելական մակբայս, Մի, իբր ածական անուն՝ ՚ի տեղի, Չ, Ո՛չ, բացասականիս՝ յարի յանե-րևոյթս, որ լեալ են խնդիր դիմաւորաց. Օր, Մեծատանց պատուէր տաջիր մի՛ հպարտանալ՝ և մի՛ յուսալ ՚ի մեծութի անոտի. ([illegible]). Ա. Տիմ. Զ. 17: Յո՛ւշ արասջիր նոցա իշխանութեց և պետութեց հնազանդ լինել. մի՛ զոք հայհոյել. ([illegible]). Տիտ. Գ. 1: Աղաչեմ զձեզ եղբարք, մի՛ վաղվաղակի խռովել ձեզ ՚ի մտաց՝ և մի՛ զարհուրել ([illegible]). Բ. Թեսաղ. Բ. 1:

Դ. Փախձանի՝ բացասականս, Ո՛չ ՚ի տեղի, Ոչ, պակասական մասնկանս եղեալ՝ ըստ որոյ և նախդիր առեալ վարի ՚ի բանս. Օր, Կատարիշտ է՝ որ ոչ՛չ ախորժելիս ստեղծչին կատարէ ([illegible]). Նար. Խբ: Թողեալ ոչ՛ն կարևորագոյնս ՚ի բանից՝ ասասցուք. Խոր. Ա. 20: Զխս նկատ եղեալ ոչ՛ն արժա-

նիս լուսոյ (պանտուրձանը)։ Նաւր. ԺԵ։ Մէ սուեցից զո՛չ գործեցեալյն նկատողին (պանգործան)։ Նոյնն. ՀԲ։ Զ՛ի անմտութեամբ գործեցի զո՛չ հաճոյսն քո (պանհաճոյան)։ Նոյնն. Ծ։

❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀❀

Գլուխ. Թ.

Զ, ե՞րը չափեն դերանուր բայք ընդ խնդրեալս։

Ներգործական և հասարակ բայք յետ ցուցանելոյ զտեր գործողութեն՝ այն է զենթակայն, (պանտուան բայեն) առնուն զխնդիր սեռի 'ի հոլովս հայցական. իսկ կրաւորականք առնուն զխնդիր սեռի 'ի հոլովս բացառական, ընդ որս և հասարակք 'ի վարելն կրաւորականապէս. և ապա բովանդակ բայք լեզուիս յետ յայտնելո, զենթակայն ուղղական հոլովով, առնուն զխնդիր 'ի պէսպէս հոլովս, կամ նախադրութ. որպէս տեսցի ստորև։

Կանոն. Ա։

Բայ նախադասութեդ եթէ է ներգործական, զկրող նորն՝ (պընդրեր սեռեն) դնէ 'ի հոլովս հայցական. զր, Յանկութիւք սպանանեն զՎաս. առակ. Ն. 25։ ուր հայցականդ զվաս, է խնդիր սեռի բայիս, սպանանեն. ըստ այսմ են և յետագայք։ Նորբոքէ զոյառն վկայ անիրաւ. Նոյնն. Ը. 19։ Յանդիմանեն զոչ սխալանս տեսանելեաց. Եգն. Դ. 16, Յիմարն զյիմարութիւն խօսեսցի, և սիրտ նորա զնանրութիւն խորհեսցի. Ես. ԼԲ. 6։ Ճաշակեսցուք և մեք զպատարագս Սղ. Հար. ԽԷ։ Դաւիթ

երանէ կատարումն խօսեցելոց 'ի տեառնէ. Գործ. լուս: 'Ի մէջ իժից ունէր զբնութիւն. նոյն: Ընդէր 'ի սրտի քում դնէր զայդ իրս. Գործ. Ե. 4: Ոտքն որ թաղեցին զայրն քո 'ի դրան, հանցեն և զքեզ. նոյն. 9: Լուեալ լուան զբանս զայսոսիկ. նոյն. 24:

Օ այս հայցական խնդիր սեռի ներգործականաց՝ եթէ է բառ որոշեալ, դնի զայն հանդերձ, զն նախդրաւ. այլ թէ իցէ բառ անորոշ, ըստ տեղւոյն քաղցրութեան հնար է դնել առանց, զն նախդրի:

Որոշեալք են՝ յատուկ անուանք, միջակայն ածականք, դերանուանք, ընդունելութիւնք, և այն բառք, որ ունին զդիմորոշօղ տառս. զի չէ հնար ասել, տեսի պետրոսն, տուր գիրս իմ, այլ՝ տեսի զպետրոսն, տուր զգիրս իմ: Իսկ անորոշ բառք, չեն այնպէս միանաւորեալ իբր յատուկքն, որոյ աղագաւ հնար է դնել առանց, զն նախդրի՝ և կոչել անորոշ հայցական, որպէս, Զեռս ունին՝ և ոչ շօշափեն, ոտս ունին՝ և ոչ գնան. սաղ. ճժէ: Սիրտ սուրբ հաստատեա յիս աստուած, և հոգի ուղիղ նորոգեա 'ի փորի իմում. սաղ. ծ. 12: Այր մի էր տանուտէր՝ որ տնկեաց այգի, և փորեաց 'ի նմա հնձան, և շինեաց աշտարակ. մատ. իա. 33:

Հեղինակք երբեմն զչէզոք բայս վարեն 'ի տեղի ներգործականաց, տալով և նոցա զխնդիր սեռի 'ի հոլովս հայցական. որպէս, Ընթացայ յանցեալ պատահման (հատուցանել). վարդ. հարց. Ե: Ամենեցուն սպասաւորէ հաւատով (հատուցանէ). լամբ. 'ի պատմ: Օ հզօրին չէառն իբր ապիկար թերահաւատէ (համարէ). նար. ժ: Ուսուցանէ մեզ աղօթել զնեղութիւն (հայցել). լամբ. սաղ. 76: Ամի արասցուք ինձ՝ զոր ոչ հաճի աստ (ո'չ կամի). վր. հրց. Ը: 'Ի բամբասանաց խնայեցէք զլեզու (պահեցէ'ք).

ծնդ. ա. 11։ Տգիտանայք զխորհուրդն (...)։ Ղամբ. ղուկ։ Մաղթեմ փրկողին զթողու‑ն մեղաց (խնդրեմ 'ի փրկչէն)։ Ղար. Ճգ։ Օ.այն պատճառեցան՝ թէ զխմորդ զգիրս գիտէ (զայն ուսեալ)։ Նանդ. 7։ Օ... ձեր հայիմ (...)։ Ղամբ. ...։ Տիգրան խանդացաւ զփրկութ‑ն քո (...)։ Խոր. ա. 28։ Եւ յասոն որ զխորդ եղբօր զ...ն լինքն շնացաւ (...)։ Բ. Մակ. դ. 26։

Այն եւս ներգործական բայք՝ որք զկրող եզրն (...) կարեն առնուլ հայցականաւ եւ այլ հոլովով. որ, Դու ոչ լսես քո ..., կամ զ... քո. Սաղ. Մատ. Ժէ. 28։ Այն եհարց զողջունէ, կամ զողջուէն. Ա. Թագ. Ժէ. 22։ Արանեմ ..., կամ զ...։ Մագիս։ Հովուէն ..., կամ զ...։ Ծծբ. Ժ։ Համբուրեաց զնա, կամ ընդ նմա. Մատ. Խզ. 49։ Անդրեմք զ..., կամ ...։ Վարք. հարց. Բ։ Պատուիրեաց չուտել զ..., կամ 'ի ...։ Եղնկ. Խ։ Մորհել 'ի պատուիրանս քո, զպատուիրանս, զպատուիրանաց. Սաղ. Ճժը. 47։ Մի անխծաներ զայլս, կամ այլոց. Ժող. Է. 23։ Ակայեր զծնունդն, կամ ծննդեանն. Ղազար. Համ։ Եւ առ 'ի պողոյ նորա, կամ զպտուղ նորա. Ծննդ. 3։

Կանոն. Ը.

Եթէ բայ նախադասութ‑դ է ներգործական, զգործօղ եզրն (...) դնել ուղղական կամ աննախդիր հայցական. որ, Ոստուցէք ն... պահել (...) զամ՝ որ ինչ պատուիրեցի ձեզ. Մատ. Իը. 20։ Յայնժամ հրամայեաց պիղատոս տալ զմարմինն (...). Նոյնն. Իէ. 58։ Ո՛չ եւս յաւելից ըմպել 'ի բերդ որթոյ.

Սաղ. ծդ. 25։ Խոստացար տալ զխոստմանս արքայութեան. ղուկ. ժբ։ Խնդրել ընդունել զպատիւ իւր. յովհ. եմաւթ. ը։ Յարդարեսցես պատրաստել ինձ հետս ճանապարհի. նաւ. ծդ։ Բնութիւն մեր սիրէ ծածկել զմերկութ. եղիշ. խրատ։ Եթէ ոք կամիցի գործել զառաքինութիւն. վարք հարց. է։ Մատամբ ցուցանէ խոտորել 'ի փառասական ճանապարհէ, և ընտրել զկաղապար գնալ պողոտայ. տուրգ. յաչ. 9։ Ոչ եւս խնդրել զկուսութեան վարդն. խոր. ներբող. հաւ․նք։ Գիտէ տէր զամբարշտս ձգել 'ի փորձութենէ. բ. պետ. բ. 9։

Երբեմն աներեւոյթ գնի, որ նախադրաւ. որ, Յուսաք զդորա խօսել բանս հաւհոյութեան. գործ. զ. 11։ Կամիմ զմանկամարդացդ ամուսնանալ. ա. տիմ. ե. 14։ Տեսանօղքն ծանուցին զհասանել մեր փրկողին. ղուկ. բ։

Կանոն. Գ։

Եթէ բայ նախադասութեան կրաւորական, զնիւթօղ եզրն (զներգործ ուրուք կրաւորութեան ներգ) դնի բացառական հոլովով. որ, Ո՞չ ինչ տուաւ ինձ 'ի հօրէ իմմէ. մատթ. ժա. 27։ Ճանաչեմ զիմսն, և ճանաչիմ յիմոցն. յովհ. ժ. 14։ Յաղթեցաւ ողորմութիւն յարդարութենէ. եփր. առէն։ Նաւն 'ի բախմանէ վայրենի ալեացն խորտակեցաւ. նար. ձէ։ Որպէս վառի եղեգն 'ի հրացայտից հրոյ. նոյն. հբ։ 'Ի մարդկանէ գովիմ, և 'ի անձողէ պարսաւիմ. 'ի հողածնէլոյս երանիմ, և յերկնայոյն լուսոյ ասաղիմ. նոյն. հա։

Զայս բացառական խնդիր սեռի կրաւորականաց, հնար է ուրեք երբեք դնել գործիական հոլովով. որ, Զարն բարեաւ յաղթի ('ի բարւոյն). եփր. առէն։ Աշակեցաւ անձեռնաբեն քեւ (յանձեռնաբեններն). նոյն։ Ուղղա

նէին լերինք իմ հօրնամբ ('ի հօրնանէ)· յոբ· ԺԸ· 6։ 'Ի
բեէն խղձիս խոցոտիմ, և բոցով շնչույս ձենձերիմ ('ի
թէնոյ 'ի բոցոյ) Դաւ· հզ։

Կանոն· Գ·

Բայ նախադասութեր· ութէ ունիցի զեզր արտադրեալ (ուղղական ենդէր բայից) դէր զայն ուղղական հոլովով· որ, Զեղբայրս ջատագովս օրինաց, փոխարէն նմին համարիմք· Հռմ. Է. հէր։ Բանիւ զկեանս աշխարհիս անուանէ· յովհ. Եմաւ· ԺԷ։ Բան զնա աւետարանիչս յորջորջէ· Դանայ· Թ։ 1։ Սէրպէն անկման՝ ամբարտաւանութեն եղև· Եգն. Ժը· 13։ Պատարագն՝ հաշտութեան նուէր է· Հռմ. պատ։ Ո՛չ է պատմութիւն ճշմարիտ· Խոր. Է· 79։ Պահք օգնական եղեն այնոցիկ. ՏՖԷ. 4։ Հայրենի դաստիարակութեամբք ուղեկից լինիմք· Գրեգոր նար։ Տաճար էէք հոգւոյն սրբոյ, արդ՝ զօհարան դեւաց լինիցիք· Եղնէ· 4։

Կանոն· Ե·

Եթէ բայ նախադասութեդ ունիցի զեզր ընկերիչ, (գործիական ենդէր բայից) զնոյն կապեա ընդ բայիդ գործիական հոլովով· որ, Հաւատով պարտեաց զանօրէնն զգողխաթ. Շար. Ժէ։ Որ երջանիկ լուսովն զուարձանայր, և հոգւովն վերանայր 'ի կամարս լուսեղէնս. Նոյնն։ Գնեցեր արեամբ քո զարքայութիւն. Շար. ԺԲ։ Դէխօք հաւատոյ ընդ ծով աշխարհիս անցեր. Շար. Ի։ Կերակրեցին զնոսա փողոցով բանիւն. Եգն. Ժ. 1։ Զանազան ձաղիւք զերկիր զարդարեաց. Դանայ. ԺԳ. 37։ Սպանանէ այր զընկեր իւր նենգութեամբ. ՏՖԷ. ԺԸ։ Զի անիրաւութեամբ էին խորհուրդք նոցա.

սաղ. ճժը. 118: Վարեսցէ զաշխարհ ուղղութ. իմաստ.
ը. 3: Մ՚իով գօրելով ափնդեցին զմէջս. եղիշ. ը: Զբե-
րան իւր նոչով եբաց. մատթ. ե. 25: Ճառագայթեալ-
թուրովք լուսաւորէ զամ տիեզերս. եղիշ. է:
Զգործիական խնդիր բայից՝ մերթ է ես նախդրաւ-
տրական և ներգոյական հոլովով դնել. որ, Օրհնեցէք
զնա 'ի բանս քաղցր, գովեցէք զնա 'ի բարբառ լսելի:
Օրհնեցէք զնա 'ի ձայն օրհնութե (բանիւք՝ բարբառով
ձայնիւ). սաղ. ճծ. 5: Յօրհնութիւ հոգևորս պատուես-
ցուք (հոգևոր օրհնութբ). շար. հտ: Լ.ծ՝ յանուան քում
կեցո զիս, և 'ի զօրութե քում իրաւ արա ինձ (անուամբ՝
զօրութբ). սաղ. ծգ. 3: Թաթաւեցին զպատմուճանն
յարեանն (արեամբն). ծնն. լէ. 31: Հատցեն զարմատս
ագահութե 'ի հոգևոր պատերազմին (պատերազմաւն).
յաղհ չարի: Նա անկցին 'ի սուր սուսերի (սրով) ղուկ.
իա. 24:
Երբեմն բացառական հոլովով անուանց. որ, Զտուն
իւր յանիրաւ ստացուածոց անտի շինէ (ստացուածովք).
շնորհ ընծ: 'Ի բազում փութոյ զուարթանայ հուր (փոյ-
թիւք). մատթ. ժզ. 20: Կաղացան 'ի շաղղոց պաշտաման
դիցն (շաղղօք). մծբ. ժէ: Մտաւերանամք յայսպիսի շուշ-
տոյ (շուտով) տարգ. յակ. 4:
Երբեմն արմատք բայից, կամ այլ բառք նոյնանշա-
նակ արմատոյն, լինին հայցական հոլովով խնդիր
դիմաւորաց՝ 'ի տեղի գործիական հոլովոց. որ, Կեն-
դանանամք զանմահ կենդանութիւն (կենդանութբ). խոսր:
Մ՚ի կորիցուք զյաւիտենական կորուստն (կորստեամբ).
ծմգր: Հիւանդացաւ զանհնարին հիւանդութի (հիւան-
դութբ). մծբ. է: Զնոյն նահատակութե նահատակեցաւ և
աշխարհս հայոց (նովին նահատակութբ). եղիշ. է: Դա-

րայէլ փրկեցաւ փրկութի՛ւն յաւիտենից ([illegible])․ Եսա․ խե․ 17։ Պսակեցար ՚ի Թագաւորէն զանթառամ պսակն ([illegible])․ Շար․ ժբ։

Ուրեք ես առանց, ոչ նախադրի․ որ, Տրտմեցաւ յոյժ տրտմութի՛ւն մեծ ([illegible])․ յօհ․ դ․ 1։ Ըղձութի՛ւն այլ ոչ ես ըղձանայցէք ([illegible])․ Եզեկ․ ժգ․ 23։ Խնդացին յոյժ ուրախութի՛ւն մեծ ([illegible])․ Մատ․ բ․ 10։ Ո՛չ ըզնոյն պարտէր չարչարիլ Քի՛ ([illegible])․ Ղուկ․ իդ․ 26։ ՚Ի վերայ այսօցիկ [illegible] անմխիթարանամ ([illegible])․ սարգ․ յակ․ 7։ Նա զարհուրեսցէ զարհուրանս ([illegible])․ [illegible] 118։

Կանոն․ Օ։

Եթէ բայ նախադասութե՛ան ունիցի զերդ սկզբան, ([illegible]) զնոյն բացառական հոլովով կապեմ ընդ բայիդ․ որ, Ըարձէք ՚ի չէնչ զընդունայն մխիթարութե՛ն ձեր․ Եսա․ իը․ 29։ Եթէ առնուցուս զջուր ՚ի ծովէ․ Տծբ․ է։ Օձեղ ընտրեաց յամ ազգաց․ [illegible]։ Ընջատեն զանձինս ՚ի [illegible]․ Տծբ․ ը։ Փարատեմ ՚ի [illegible] խմոյ զմեզ մթութե՛ն․ [illegible]։ Սաքրեսցուք զմիտս մեր յամ [illegible]․ [illegible]։ Հայցէր ՚ի [illegible] զմահ․ Շար․ ծդ։ Եւ հուր ՚ի կողէն ադամայ և ել ջուր ՚ի կողէն յի՛․ սարգ․ ա․ յօհ․ Թ։ Սրբեցաւ ՚ի [illegible]․ [illegible]․ է։ Մ՛ի գարշիր ՚ի [illegible]․ սարգ․ ա․ պետ․ 6․ յորդ։ Աթափեսցուք ՚ի [illegible]․ նոյնն․ 8։

Օ բացառական խնդիրս բայից, ուսցին մանկունք որոշել ՚ի բացառական խնդրոյ սեռի կրաւորականաց, այսպէս, Հոգին վարեաց զՅի՛ յանապատ, ([illegible])։ Յիսուս վարեցաւ ՚ի Հոգւոյն յանապատ, ([illegible])։

Կանոն. Լ։

Որոյ նախադասութեանդ եթէ ունիցի զեղը դադարման, (միոյ փոքրոյ կամ մեծերոյ կէտի) զայն տրական հոլովով լծակցեալ ընդ բայիդ. օր., Խոստովանելն ՚ի խոնարհութեան ածէ զքեզ. խոսրով։ Կարկառեմ առ քեզ զաջդ ամենագովդ. նար. ղէ։ Տէր Եմմանուէլին պատճառաւս. Եմման. ժդ. 15։ Ծառայելոյն դասք արբուցին հեշտութեամբ զջուրն կենդանի. եզեկ. ժ. 1։ Հորդեաց մեզ ճանապարհ նորոգ և կենդանի. եբր. ժ. ի։ Ծառայեսցէ անմիտն իմաստնոյն. առակ. ժա. 20։ Ընութենս հարերոց ոչ ողորմեցայ. նաւ. կէ։ Հաւասարեսցէ մահս մեր մահուանն արդարոցն. եղիշ. Է։ Կարօտիմ գերեզմանի՝ և ոչ հասանիմ. յոբ. ժէ. 1։ Գնաց մարդ ՚ի տուն իւր յաւիտենից. ժող. ժբ. 5։ Որ յուսայ ՚ի մեծութի՞ն, կործանեսցի. առակ. ժա. 28։ Հեթանոսք դարձան սրտիւք առ ած Ճշմարիտ. ամէն։ Ո՛չ ուրախանան յաւէտ մեծութե՞ն. սերգ. յոհ. 5,

Կանոն. Ը։

Եթէ բայ նախադասութեանդ ունիցի զեղը առարկեալ, (Նման պատմելոյ կ. նորոյ ինչ) զնոյն կապեմ ընդ բայիդ պատմական հոլովով. օր., Պատմեսցուք կշռով զանպատումն զօրութիւնն. ...։ 1։ Մովսէս ինչ ոչ ճառեց զհրեշտակացն լինելութիւնն. Նանայ. ը. 3։ Ոչ զդէն թէոդոսի զշարհոյ. խոր. գ. 37։ Մի՛ խորհեսջիր չար զնմանէ. վարդ. հայոց. ժ։ Օ մտաւածել զնմանէ՝ մեծ իմաստութիւն է. եղիշ. դ. 16։ Գոհասցուք միշտ զպատուաստ ողորմութիւնն նորա. խոսրով։ Տրտնջեցին որդիքն իսրայէլի զմովսէսէ. Թուոց. ժդ. 4։ Օ անձնէս դատախազեմ. սերգ. յոհ. 7։

Ոմանք 'ի բայից աստի նախադրութեամբ խնդիր առնուն՝ 'ի տեղի պատմականի. որ, Խորհեցան չար 'ի վերայ իմ. սաղ. ԽԹ. 8: Ոյք խորհեցան վասն իմ ընդ վայր հարկանել զիս. նոյնն. ԾԼԸ: Եթէ կախիցի երկան իշոյ ընդ պարանոց նորա. մատթ. ԺԸ. 6: Վէմ երկանաքար կախէր զպարանոցէ նորա. ղուկ. ԺԷ. 1: Զանօրէնութիւս իմ պատմեցից և հոգացայց վասն մեղաց իմոց. սաղ. ԼԷ. 19:

Կանոն. ԹԱ:

Ժամանակ ցուցանօղ գործողունիք և կրելունիք՝ բացառին զնշան հոլովք. 1. Հայցական անուամբք. որ, Զամս և զգիշերս փութային հասանել յաշխարհն Հայոց. եղիշ. Ը: Մաւեցան կազմեցան զգիշերն ամենայն. նոյնն. Գ: (Տաւն) երկնչել 'ի քէն՝ զբովանդակ կենացն ամենայն. նար. ԼԷ: Ի հաղորդութենէ զամ մի ող ջոյն՝ և զեւս բազում հրաժարեն (յամս, յաւուրս) լամբ. պատ. Շրջեցաւ յն յաշխարհի զամս երեսուն (յամս): շնորհ ընդ: Ես ընդ ձեզ եմ զամ աւուրս (յամս). մատթ. ԻԸ. 20: Օրհնեսցէ զքեզ զամ աւուրս կենաց իմոց. շար. ԾԵ: Քակեցէք զտաճարդ՝ և զերիս աւուրս շինեցից զդա. յովհ. Բ. 19:

Ոմանց, որ նախդրի. որ, Եկաց 'ի հայրապետութեան ամս վեց. յովհ. կաթ: Նորշակ թագաւորէ հայոց ամս երկոտասան. խոր. Բ. 8: Կռուեցան մարդ մի ընդ աղուանից արքային. եղիշ. Ը: Եկաց տաճարն հազար ամ՝ իբրև զմի օր. վարդ. Վրդպտ:

2. Ներգոյական անուամբք: որ,

Ի գիշերի և 'ի տուընջեան և յամ ժամու զքեզ աղաչեմք. ժամգիրք: Զոլինքն յանդիման կացոյց՝ յաւուր

քառասուն երեւիլ նոցա։ 'Ի ժամանակիս յայսմիկ հաստատելո՞ց իցես. գործ. ա. 3–6։ Յաղօթս կայր առ ամ յամ ժամ. նոյնն. ժ. 2։

3. Ներգոյական դերբայիւք. որ,

'Ի հաղորդէլ ընդ նոսա հացիւ, պատուէր տայր նոցա. 'ի կատարէլ աւուրցն պէնտէկոստէից՝ էին ամէն միաբան. գործ. ա. բ. 4. 1։ Եւ 'ի ծնանելն յի ահա մոգք եկին. մատ. բ. 1։ Եւ 'ի յամել փեսային՝ նիրհեցին ամենեքեան. մատ. իե. 5։ 'Ի զգուշանալս առաւել՝ յաւէտ մնասեցայ. դաւ. ծէ։

4. Ներգոյական դերբայիւք, հանդերձ, ընդ նախդրաւ։ որ։

Ընդ անցանելն պետրոսի՝ գոնէ հովանի նորա հասցէ ումեք 'ի նոցանէ. գործ. ե. 15։ Ընդ երթալն նորա՝ եղեւ մերձ 'ի դամասկոս. նոյնն. թ. 2։ 'Ի մկրտել ամ ժողովրդեանն՝ եւ ընդ յի մկրտելն եւ կալ յաղօթս, եղեւ բանալ երկնից. ղուկ. գ. 21։ Ընդ ելանելն 'ի ջրոյն՝ ետես ցելեալ զերկինս. մար. ա. 10։

5. Պարառական անուամբք։

Զհասարակ գիշերաւ մտից ես 'ի մէջ եգիպտոսի. ելից. ժա. 4։ Զմէջ գիշերաւն հեծեալ գնայ. յովհ. ջաբ։ Ժողովուրդն մեկնէր զհասարակ աւուրբք. փառ. ժգ. 7։ Ետես զերրորդ ժամու՝ զհրեշտակ այ. գործ. ժ. 3։ Զայսու ժամանակաւ թագաւորեաց. խոր. գ. 13։

6. Սեռական անուամբք՝ ընդ էական բայից. որ։

Նա էր ամաց վեց հարիւրոց. ծնն. է. 6։ Ութսուն եւ հինգ ամաց էր նա. յծբ. Է։ Եւ էր ամաց վեշտասանից. դ. թագ. ժդ. 21։ Չորեքհարիւր ստատեր արծաթոյ է. ծնն. իգ. 15։

7. Բացառական անուամբք. որ,

Կախարդութիւն ՚ի սատանայէ է. Շնորհ ընդ։ Պատե-րազմաց սկիզբն յագահութենէ մարդկան եղև. Եղիշ. Է։ Զի ցանկայր ՚ի բազում ժամանակաց տեսանել զնա. Ղուկ. ԻԳ. 8։ ՚Ի բազում ամաց՝ ողորմութիւնս եկի առ-նել յազգս իմ. Գործ. ԻԴ. 17։ Պատրաստեցէք զօ-րականս երկերիւր՝ ՚ի յերից ժամուց գիշերոյն. նոյն. ԻԳ. 23։

8, և 9. Ժամանակական նախադրութեամբ և մակ-բայիւք. ըստ որում եդան ՚ի գլ. դ. և ե։

Կանոն. Ժ։

Տեղիքն գործողութեանց և կրելութեանց, բացատրին ևս բազում եղանակաւ։ Նախ՝ բացառական անուամբք. որ, Վերացաւ ՚ի գլխոյ փարթամացուցիչ պսակն. Խոր. Գ. 68։ Գողք և աւազակք դարձան ՚ի չորեաց կուրեանց յամծ. Անանեա Վրդպ։ Յայնժամ գայ Յիսուս ՚ի Գալիլեէ ՚ի Յորդանան. Մատթ. Գ. 13։ Զայն եղև յերկ-նից և ասէ. Մարկ. Ա. 11։ Զի ՚ի ներքուստ ՚ի սրտէ մարդկան խորհուրդ չարութեան ելանեն. նոյն. Է. 21։

2. Սկզբնահոլով տրական անուամբք. որ,

Զերծիր ՚ի լեառն՝ գուցէ ըմբռնիցիս. Ծնն. ԺԹ. 17։ Սքանչանամ ընդ մեր հասարակաց հօրն. Լամբ. Ե-կեղ։ Նաէք առաջնորդեն ՚ի լուսաւորութիւն և ՚ի փառաբանու-թիւն. Շնորհ ընդ։ Ել յոյք ՚ի լեառն աւետարանական հաւատոյ. Լամբ. ատեն։ Մատչի առ Քրիստոսին. յոհն. խո-ստով. Դ։

3. Սեռական անուամբք. որ,

«Բաժանեցաւ յանձն իւր. Եղիշ. Է։ Սատակեսցեն յայգւոջ անդր. Տիթ. ԺԲ։ Նանրացան ՚ի խորհուրդս իւր-

եանց. հռոմ. ա. 21: Որ բարձրացար 'ի խաչին վասն ազգի մարդկան. շար. ծգ: Այսելչանայ համապազ 'ի հինգշաբթու. պետրոսի:

4, և 5. Տեղական նախադրութեամբք և մակբայիւք. որպէս տեսանեն 'ի գլ. ը. և է:

6. Տեղական նշանակուէ՝ պարառական անուամբք. 'ի ձեռն նախադրութեա, շուրջ, և այսպիսիքս կոչին եզր շրջապատ. որ, Ո՛չ պատեցին զինեա մասախուղ. նար. է: Անկաւ 'ի սիրտ նորա շրջել զեղբարբք իւրովք, զորդւովքն իսրայէլի. գործ. է. 23: Շրջապատեցան զինեա աղէտք չարեաց. պետրոսի: Աչք անմտի զկողմբք յածին. առակ. ժէ. 24: Մոքա զանցին ըզնոքօք. եր. մակ. ժբ. 31: Ծիծաղին զինեա յետինք. յոբ. լ. 1: Շուրջ զինեւ ունիս զթշնամիս քո. եզե. է. 10:

Կանոն. ՃԼԸ:

Օ վախճանն գործոյն և գործողին՝ որոյ պատճառալինին գործողութեք, սկզբնահոլով տրական աներևութիւ, ընդ, յ, 'ի, առ, առ 'ի, նախդրացս կապեալ ընդբայից. որ, Եւ 'ի սաստկագոյնս զնա վարելոյ թօթափեցաւ 'ի նմանէ ամբոխն. ծուզ. ա. 31: Աղաւսցե զարարածս՝ առ 'ի խոտորելոյ զվրէժս 'ի թշնամեաց. իմաստ. է. 18: Կապեցէք զայդ 'ի խրձունս առ 'ի այրելոյ. մատ. ժգ. 30: Որ հայի 'ի կին մարդ առ 'ի ցանկանալոյ նմա. նոյն. է. 28: Եւ նոցա աչք կալեալ էին առ 'ի չծանուցանելոյ զնա. ղուկ. իդ. 16: Ապաշաւեցէք և դարձարուք 'ի ջնջել զմեղս ձեր. գործ. գ. 19:

Եթէ դիմաւոր բայն իցէ չէզոք՝ կամ կրաւորական, ընդ այսմ կապեալ աներևոյթն միշտ համարի աննախդիր տրական. որ, Յայնժամ գայ յիսուս յաղ հան-

նէս (տա'ն) Տէրանել 'ի նմանէ. Տաղ. գ. 13։ Մովսէս
աղաչեաց (տա'ն) մտանել 'ի պարգևականն երկիր.
օրէն. յոհ. 2։ Մատեան աշակերտքն յուշանել նմա ըզ-
շինուածս տաճարին. Տաղ. նգ. 1։ Ցանգ դեգերիս
պարտաւորել պատճառս հնարից. Նաբ. ըէ։ Դու ջանամ
գործել զբարիս. Վարք. հայրց. Ե։ Պետրոս նստէր ընդ
սպասաւորսն փէտանել զկատարածն. Տաղ. նզ. 58։
Իսկ եթէ դիմաւոր բայն իցէ ներգործական, և ու-
նիցի զօրութեամբ կամ ներգործութեամբ հայցա-
կան խնդիր սեռի, յայնժամ ուղղականաձև աներևոյ-
թըն համարի աննախնդիր տրական. որ, Եւ ստիպեց
վաղվաղակի զաշակերտսն Տէր'ին 'ի նաւ՝ և յառաջել
յայնկոյս ('ն Տէրանել 'ն յառաջել.) Տաղ. ծզ. 22։ Աղա-
չեաց զփիլիպպոս՝ եկանել նստել ընդ նմա. գործ. ը. 31։
Մատնեսցեն զնա հեթանոսաց՝ (յ) տալ'ն, և ('ն)
հարկանել, և ('ն) խաչ հանել. Տաղ. ի. 19։ Խարեցին
զաղեղունս իւրեանց՝ ('ն) հարկանել զաղքատն, ('ն)
սպանանել զայն՝ որ խոնարհն է սրտիւ. սաղ. լզ. 14։
Ընթացեաց առաջի նորա ('ն) գտանել զանօրէնութիւն,
և (յ) տալ զնա. սաղ. լէ. 3։
Իսկ եթէ աներևոյթքն իցեն էական կամ չեզոք
բայք, լինին ուղղական խնդիր ներգործական դիմա-
ւորաց. որ, Հաւատամք գոլ զերկիր. յոհ. չոր. Ցըն-
ծայեալ բերկրեցաւ (տրտայն պարտէց) կարծեցեալ ըզ-
դիմն հատանել նմա յօգնականութիւն. եղեկ. Ե։ ուր զդիմն
է հայցական խնդիր կարծելոյն, իսկ աներևոյթս՝ հա-
սանել, ուղղական խնդիր կարծելոյն։ Յորժամ տե-
սանիցէ (տծ) զոգիս մարդկան 'ի խնամս տեսչութե-
իւրոյ վայելել, և ուղղութիս առնել, և արդարութիս
գործել. օրգ. տ. պէտ. 6։ Հաւատասցուք քաւութի

լինել զնոյն մեղաց մերոց. լամբ. պատ. Իմացեալ գի-տացաք զՀայկն գոլ որդի Թորգոմայ. յովհ. կաթ. Ո՛չ պարտիմք համարել ոսկւոյ կամ արծաթոյ զաստուածն լինել նմանօղ (համարել զաստուածն պատկեր լինել նմանօղ ոսկւոյ կամ արծաթոյ). Գործ. ԺԷ. 29.

Պատճառն գործողութեց՝ բացատրի բացառական անուամբք, կամ դերբայիւք. որ, Մինչդեռ տակա-ւին չհաւատային 'ի խնդութենէն. ղուկ. ԻԴ. 41. Ե-գիտ զնոսա 'ի քուն 'ի տրտմութենէն. նոյն. ԻԲ. 45. Արկին և ո՛չ կարէին ձգել 'ի բազմութենէ անտի ձը-կանցն. յովհ. ԻԱ. 6. Ծանուցեալ զձայնն պետրոսի 'ի խնդութենէն ո՛չ եբաց զդուռն. գործ. ԺԲ. 12.

Դ. վախճան խնդրաութեն բայից, բայքս, Երկր-պագեմ, կամ երկրպագանեմ, յաղթեմ, պաշտպա-նեմ, պատկառեմ, ցաւիմ, ստնանեմ, ստուգանեմ, կամին զվերջահոլով տրական. որ, Երկրպագեսցուք ծայլին սուրբ նշխարի. շար. դէ. Ո՛չ յաղթեսցուք տիրա-պետին՝ որ յաղթահարեաց զբնութիւն մեր. եզն. Ժ. 19. Ոչինչ կարէին ստնանել նմա. յովհ. կաթ. Մի՛ ստուգա-նեսցուք պատուիրանին. սարգ. յակ. 10. Վե՛ պաշտպա-նեաց մարդկայինս փրկութե. լամբ. պատ.

Բայքս, Ճարկանեմ, զարկանեմ, զարկուցանեմ, Թեկ-նածեմ, առնուն զխնդիր սեռական, հանդերձ զ, նախդրաւ. որ, Զմանկունս ծնեալ մեզ 'ի քաղդեա-ցւոց սերմանէն՝ զճետ հարցուք. լամբ. տեսե. Զի մի երբեք հարցես զոտն քո. սաղ. Ղ. 12. Նմա հա-սանէ դեն 'ի մոլին՝ զնդէ զարկանէ. գէորգ. եւ. 42. Յետս յետս տարեալ զարկցեն զնորա. եփրեմ. Զվերջաւորն իմաստնոյ թեկնածեմք. սարգ. յակ. 8. յորդոր.

Ծանօթութիւն. Նախդրաւ սեռական ասելն՝ առ գլխանականաց անտեղի երևի, զի յատկացուցիչք են այնք՝ յորս յարեալ են, որ նախդիրքն, և ունին իւրեանց զծածկաբար յատկանալիս ընդ, որ նախդրաւ գաղէլս, իբր պարառական հոլովով եղեալ. որ, յասելն, զվլի-մի հարցուք, լաւ ես է իմանալ՝ զերեսօք վլիմի: հարցես զքարի, զերեսօք քարի: զգետնի զարկանէ, զերեսօք գետնի: զվարդապետի իմաստնոյ թեկնածեմք, զաստիճանաւ իմաստուն վարդապետի, ևն:

Որպէս, գնեմ, վաճառեմ, վարձեմ, ի վարձու տամ, սակարկեմ, ստանամ, տամ, առնում, տուգանեմ, մատնեմ, ևն, երբ յարին յանուանս գնոց, արժողուեց, կամ դաշանց, ևն, կապին ընդ այնս սեռական, կամ գործիական հոլովով, կամ նախադրութեամբս, ընդ, որ, Վաճառեցին զյովսէփ իսմայելացւոցն՝ քսան դահեկանի. Ծնն. լէ. 28: Գնեաց զնա յիսուն դահեկանի. Վարք. հարց. ծէ: Զոր վարձեաց երեսնամասնեան արծաթոյ. Եզեկ. ...: Ի վարձու ետ զինքն բազում արծաթոյ. Նոյն. ... ժե. 10: Որ դահեկանի միոջ սակարկեր ընդ իս. Մատ. ի. 13: Ստացաւ զվիճակ անդէն հարիւր ոչխարի. Ծնն. լգ. 19: Եթէ կամիս փողոյ փողոյ առնումք. Վարք. հարց. ծէ: Վարձեցաւ նոյնք դրս. որք... ը. 4: Տուր ինձ ընդ արծաթոյ. Գ. Թագ. իա. 6: Որք վարձս մշակացն ... դահեկան. Մատ. ի. 2: Գնեաց զնա յիսուն դահեկանի. Վարք. հարց. ծզ:

Որպէս, Առնեմ, ասեմ, աղաչեմ, հարցանեմ, ուսուցանեմ, խմանամ, արբուցանեմ, ևն, առնուն զերկուս հայցականս, զմին ՚ի տեղի հայցական խնդրոյ սեռի, և զմիւսն ՚ի տեղի ուղղականի կամ այլ հոլովոյ. որ, Դու զո՞ առնես զինեղ. (ո՞). Յովհ. ը. 53: Ամ զո՞ առ-

ելցէ պտղս (ո՞). առըգ. ա. յովհ. 4։ Ոմանք պտուղս հոգւոյն պտղոյն սեռն. (տեղ տեղն). գէորգ. եւ. ժը. 1։ Հարցից և ես զձեզ բան մի (ձեզ զբան մի). մատթ. իա. 24։ Պատրաստեալ վայր որ սահմանէ պտղս օրն ի դաւիթ (յայն օր). եբր. դ. 7։ Ուսուցանէր զնոսա առակօք բազում ինչ (նոցա զբազում ինչ). մարկ. դ. 2։ Որ արբուսցէ միում ի փոքրկանցս յայսցանէ բաժակ մի ջուր ցուրտ միայն յանուն աշակերտի (բաժակս մեղ զջուր). մատթ. ժ. 40։

Էական բայք յերրորդ դէմս եղեալք, յոլովակի առանուն զսեռական անուն կամ զդերանուն, որ համարին թէ և յատկացուցիչ ենթակայի էականին, այլ ըստ կիրառութեան նախնեաց՝ են սեռական խնդիր էական բայից. որ, Տեառն է երկիր լրիւ իւրով (Երկիր տեառն է). սաղմ. իգ. 1։ Ո՞չ նորին բնութ է ընկերն որում զայրանաս. առըգ. յակ. 4։ Լուսաւորչին է այդ ախտ. շնորհ ընդ. Նմա է խորհուրդ և զգուշութիւն, նմա է հանճար և զօրութիւն. առակ. ը. 14։

Ծանօթ. Դերանունք լինին ենթակայ էական բայից երրորդ դիմաւորաց՝ յայնժամ միայն, մինչ էականն ունի առ իւր զսեռական խնդիր. որ, առնելոյ է մեր, լուծելոյ է քո, զոր կենդանի քո չէ պետելոյ, եւն. ոչ ցուցաւ ի ձեռս ենթակայից։ Էականք թէպէտ և սովորաբար ուղղական խնդրով գան, առեալ յաւէտ զդերանուն, զանձերևոյթս և զայլս, սակայն բազմիցս գտնին և սեռական խնդրով. որ, չէք իմ այր։ չէք մեր թագաւոր։ նա և այլ ես ոչխարք են իմ։ առն միոջ էին երկու որդիք, եւն, յայսպիսի դարձուածս ընդունին կամ պարունակեն զիմաստ, ունիմ, բային. որ, ես չունիմ զայր։ մեք չունիմք թագաւոր։ ես ունիմ զայլ ես ոչխարս, ունէր այր մի զերկուս որդիս. և այլք բազումք յայժ։

Գլուխ. ԺԱ։

Պէսպէսութիւնք ուղղականին հոլովին ընդ խնդրեալս։

Սոքա գոլով անուն գոյական, լինին նախ՝ ենթակայ երրորդ դէմ բային միայն. որպէս ասացաւ անդ ՚ի կանոնս ենթակայից։ Երկրորդ՝ զպաշտամունս գոյական բային կատարելով՝ լինին ենթադրեալ՝ անուն զածականս, յաւէտ ՚ի ստացական դերանունս. որպէս, ՚Ի գալս իմում առ քեզ՝ ընկրկեսցի հուրն. յովհ. էր ընդդէմէ։ Ո՞ ՚ի ձէնջ առ հոգալ իւրում յաւելուլ կարիցէ ՚ի հասակ իւր կանգուն մի. ղուկ. ԺԲ. 25։ Յետ յառնելոյն իմոյ յառաջեցից. մատ. ԻԶ. 32։ Երրորդ՝ լինին բացայայտող այլոյ բառի, որպէս, Յերկոսին զօրաւոր է՝ ՚ի պատժելն և ՚ի բարեգործելն. գէորգ. Ե. 63։ Որ ՚ի մէջ այնպիսում խորամանկութեան թաղուցեալ և զայն՝ պէտանիլն ոխդրանուհեայ. յովբ. Ա. 28։ Այսօր լցաւ խոստումն իմ առ նահապետսն՝ ՚ի զաւակի նոցին օրհնել ամ ազանց. շար. Ա։ Զի այս են կամքն Այ՝ բարեգործացն պապանձեցուցանել զանզգամ մարդոց զանգիտութի. Ա. պետ. Բ. 15։ Չորրորդ՝ լինին յարակացուցող գոյականաց. որպէս, Անուանեալ գողգոթայ՝ որ է տեղի կառափելոյ. մատ. ԻԷ. 33։ Լցան աւուրք ծննդեանն նորա. ղուկ. Բ. 6։ (գոյ) Ժամանակ ծննդեանն, և ժամանակ մեռանելոյ. ժող. Գ. 1։ Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ. մատ. ԺԳ. 23։ Հինգերորդ՝ լինին յարականալք այլոց յարակացուցիչ բառից, որպէս, Զարմանային ընդ յամելն նորա ՚ի տաճարին. ղուկ. Ա. 21։ Լսէին Բառնաբայ և Պօղոսի պատմելոյն. գործ. ԺԵ. 12։ Եւ չէ մարթ եղծանել գրոյն.

յովհ. Ժ. 35։ 'Ի ծաղկելոյ նորա փայլատակունք հա-
տանին. յոբ. խտ. 9։

Վեցերորդ՝ լինին խնդիր դիմաւոր բայից և այլոց խնդրող բառից, գրեթէ յամ հոլովս. որ, Նմա սրբոց բանք՝ յառաջելոյն զգուշացուցանեն. ծառայել։ Բանիւք միայն 'ի խրատէն փութամք. սուրբ. տ. պէտ. 1։ Կարօտացաք մարդասիրին ճառակելոյ զցաւս մեր. շար. ՃԻ։ Խորեաց 'ի գնոց անտի՝ գիտելով և կնոջն. գործ. Ե. 2։ Սերեմ գրելոյն քում պատուիրանի. լամբ. Ճէկ. պապ։ Զի՞նչ արգելու զիս 'ի մկրտելոյ. գործ. Ը. 36։ Վաճազի ոչ խորշեցայ 'ի պատմելոյ ձեզ զամ կամս այ. նոյնն. Ի. 27։ Ո՜վ անմիտք և հեղգասիրտք 'ի հաւատալ ամի. ղուկ. ԻԴ. 25։

Եօթներորդ՝ դերբայք միշտ պահելով զբայական նշանակութիւն իւրեանց, առնուն զխնդիր 'ի պէսպէս հոլովս. որպէս առնուլն 'ի դիմաւոր վարիլն. որ, Ո՛չ է ձեզ գիտել զժամս և զժամանակս. գործ. Ա. 7։ Յայտնեա՝ առնուլ զվիճակ պաշտամանս այսորիկ. նոյնն. 24։ Ցանկայր լնուլ զորովայն իւր յեղջերէն. ղուկ. ԺԵ. 16։ Ուրացաւ կոչել որդի դստերն փարաւոնի. եբր. ԺԱ։ 24։ Տեսանեն (գէօր) զոգիս մարդոյ ելանել 'ի վեր՝ և յարիլ առ ա՛ծ դժուարին և տրտմին. սուրբ. տ. պէտ. 6։ Գոհանալով զնմանէ (շիւքիւրէտէրէք) զհայր տեառն մերոյ յի քի. ծանագիրք։

Դերբայք 'ի վսեմ շարագրածս փոխանակ հայցականի առնուն զսեռական հոլով. ըստ մնաց օր, ևն ընդունելութեց. որ, Ընդ արար սկիզբն (ատալըն գրէգոր) չլինելոյ եհեղեցեաց (չէհէղեցեա). ագալ։ Որ էից շուարոյն (շլըյան էից) արժանի եղեր բառնալոյ. շար. ԺԴ։ 'Ի յուխտին պահել ('ի պահելն ուխտին) դաշինս

դժրեցի. Նար. ծէ: Պնեմք զօրէնս 'ի բայց կալ 'ի տնկագործութէ և յամ դոյից տրամալոյ (պտմ գոյս). Շնորհ ընդ: Ոչ ունի քահանայն հրաման՝ առանց մեծ ծածկոցին պատարագամատուցին զգենլոյ (Վրժ ծածկոյթն) մատուցանել զսուրբ պատարագն. նոյնն:

Աներեւոյթք՝ ըստ ընդունելութեան ծնեալք որ և իցէ բայից՝ (որպէս ցուցաւ յառաջին մասին Գլ. Է, պէտն ընթացանելոյ-էց), են բնութեամբ և յատկութեամբ գոյական բառք, որով և լինին զամ պաշտամունս գոյական անուանց, ըստ որոյ և զի՝ նախ., ուղղ., տրակ., ուղղ., եւն, ածանցելոց յարմարոց բայից առքական կոչեցեալ բառից առնուն զխնդիր 'ի պէս պէս հոլովս. լինելով ենթակայ. երրորդ դէմ բայից միայն, ենթադրեալ՝ առնլով զածականս յածական բառից, և յաւէտ 'ի ստացական դերանուանց, յատկականացն, յատկացուցիչ, բացայայտից, խնդիր դիմաւոր բայից, և այլոց խնդրող բառից, իսկ ըստ բայական նշանակութեն իւրեանց՝ լինին զամ պաշտամունս բայից՝ և առքական բառից. յորմէ և կոչին բայանունք ըստ ընդունելութեան: Գոլով սոցա աներղանակ, անժամանակ, անդէմ, թուով միայն եզական, և հոլովին ըստ երրորդ պատկերի հոլովադասութեն. որպէս ցուցաւ 'ի Մասն. 1. Գլ. Գ. 'ի պատկերս խոնարհմանց բայից:

Աներեւոյթք ըստ ասացելոցս 'ի վեր թէ և ըստ բայական նշանակութեն իւրեանց առնուն զխնդիր 'ի պէս պէս հոլովս, սակայն գոլով գոյական բառք, անդէմ, և անժամանակք, ոչ պահանջեն զենթակայ (ըստ նորածելոյ ոճոյ) 'ի սեռական հոլովի. զի սեռական հոլովոյն սեպհական է լինել յատկացուցիչ և ոչ տէրաներեւութից. Օր. յասելն՝ Եւ եղև յօրհնելն նորա զնա

վերացաւ. ուր սեռականդ՝ նորա, ոչ է ենթակայ աներևութին, այլ բուն յատկացուցիչ բառիս յօրհնելն. գոլով և ինքն խնդիր էական բայիս՝ եղև։

Գլուխ. ԺԼ՟։

Դրադէմք դիմորք հայեն ընդ խնդրեալս։

Դրադէմք ծնեալք որ և իցէ բայից՝ ունին միշտ զնշանակութիւն ածական անուան. լինին նախ իբր գոյական՝ առնլով զածականս, որ, Ընկալաւ վէրս յերախտագիտաց բժշկելոյն. ոսկ. տ. 11։ Յանխնահաշտամբէւնն դեգերեալ (էն), նորաստեղծ սովորեալ. նար. ծ։ Երկուս յերանելւն կապելոցն ընդ իւր խաղացոյց. եւղէղ. բ։ Խարձցին փոխանգք մեղաւորաց դատապարտելոյս. նար. ղէ։ Նգուցին՝ իբրև անփոփոխ ըմբռնեցելոյ. նոյնն. հէ։
Երկրորդ՝ լինին ածական այլոց գոյական բառից. որ, Մահ ոչ ի մեղաց՝ մահ է, մահ ի մեղաց անմահութիւն է. եղիշ. ե։ Հաւատ ծածկեալ՝ ոչ է հեռի յանհաւատութենէ. շնորհ. թուղթ։ Որ տեղեաց դրամբք երևեցար մեռասանին. շար. ճէ։ Նմանեալ խորհուրդն ծանուցաւ. շար. նոյնն։
Երրորդ՝ լինին ենթակայ զօրութեամբ ունելով զգոյականն, որ, Ո՞չ պարծիմ ամ իրօք նախաթմբեալս (էս). նար. ծգ։ Սպանեալն կրկին ինձ կենդանացաւ. նոյնն։ Նդ։ Օ խորդկործանեցաւ հրաշալեացն. նոյնն. իբ։ Նու քեզ ծագեաց յարուցելոցն ի մեռելոց քն. շար. ծգ։

Չորրորդ՝ լինին յատկացուցիչ յատկանալի բառից. որպէս, Մինչև կոչեցին զծնօղս բժշկելոյն. յովհ. Թ. 18: Ասեն ոմանք ՚ի ձէնջ՝ թէ յարութիւն մեռելոց չիք. ա. կորն. ժե. 12: Քարոզեցին զմարդեղութիւն Տորնա-ցելոյն ՚ի սուրբ կուսէն. շար. ղէ: Յիշեա զոգիս ննջե-ցելոց մերոց. շար. ճէ:

Հինգերորդ՝ լինին խնդիր դիմաւոր բայից՝ և ամ խնդրող բառից. որպէս, Ետես զղազարոս ՚ի գոգ նորա հանգուցեալ. ղուկ. ժզ. 23: Ուր դրադէմդ հանգուցեալս է ածական խնդրոյ դիմաւորին, որ է բառս ղազարոս. որպէս, Ետես զհանգուցեալն զղազարոս. այսպէս են և յետադայքդ: Յայնժամ տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ ամպովք. ղուկ. իա 27: Ճաշակեաց տաճարապետն զջուրն գինի եղեալ. յովհ. Բ. 9: Զոր եկեալ տէր իւր գտանիցէ արարեալ այնպէս. ղուկ. ժբ 43: Հաւատովք իմանամք հաստատեալ զյաւիտեանսն բանիւն այ. եբր. ժա. 2: Մինչև զտխմութիւն եկին գտին ծախուցեալ. բ. Տաղ. ժ. 37:

Նաև զայսպիսս դիւրին է փոխել յարաբերող դեր-բանութեամբ ՚ի նոր նախադասութիւն այսպէս, զհանգու-ցեալն ղազարոս, կամ զղազարոս՝ որ հանգչէր ՚ի գոգ նորա: զջուրն գինի եղեալ, կամ, ջուրն՝ որ գինի եղև: Սոքա երկոքին փոխան իրերաց դնին. որ դրադէմն դնի յարաբերողաւ երկու նախադասութիւն, և դրադիմաւ մի նախա-դասութիւն. ՚ի վերուստ եկեալն ՚ի վերոյ քան զամենայն, կամ որ ՚ի վերուստն գայ՝ ՚ի վերոյ քան զամենայն:

Դրադէմքս յաւէտ լինին ուղղական խնդիր էական բայից, որպէս, Եղիցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս՝ և

Ճրագունք լուցեալք. ղուկ. ժբ. 35: Կուցէ դարձեալ հարցանել ընդ խաւար գնայցես. եղեր. ը: Կ՚ոխմոք ծածկեալ (ե՛ս) և մտօք խոցեալ. նար. լ: Օ՛ւի դուրքդ փակեալ են. ղուկ. ժա: 7:

Դ՚րադեմք երբեմն զոլով խնդիր դիմաւորաց, առնուն և ինքեանք եւ զխնդիր հայցական ընդ ներգործական սեռի իւրեանց. որ, Որովք եղեն պճնեալք զարդարեալ. շար. ԻԷ: Սա զանձ. գործածեալ լինի. շար. զ: Յրուեացի ամբոխն և մեք եղիցուք յաղթողքն զարդեալք. խոր. ա. 10: Օ գերծեալ լինէր կոյսն մանուկ [illegible]. ագոն:

Սոքա լինին եւ խնդիր ամ խնդրող բառից. որ, Ո՛չ ոք յայնց հրաւիրելոց ճաշակեսցէ յընթրեաց իմոց. ղուկ. ժգ. 24: Արթիցէ զհետ հրաւիրելոյն. նոյնն. ժէ. 4,

Դ՚րադեմք միշտ պահելով զբայական նշանակութիւն իւրեանց՝ առնուն զխնդիր ՚ի պէսպէս հոլովս. որ, Խօսեալ զմայր նորա մարիամ գտաւ յղացեալ. մատ. ա. 18: Հայցեցէք [illegible] յանօրինաց բռնութենէ. շար. ՃԺ: Ո՞ւթուքրօբէական երևեալ (եղև) այսօր սիմէօն. շար. ծզ: Կ՚ասակցելոյն ընդ [illegible] վերին զօրութնոց երգեսցուք. շար. ծը:

՚Ի վարիլն դրադեմքս կրաւորական նշանակութիւ, ՚ի վսեմ գրուածս փոխանակ բացառական խնդրոյ սեռի, առնուն զխնդիր սեռական. որ, Դ՚րաւացուսցես զխմն ողորմութիւ հերքեցելոյս [illegible] (յը[illegible]). նար. խը: Ո՞պաքէն [illegible] հաստատեալ կտակ ո՛չ ոք կարէ անարգել ([illegible] ՚ի [illegible]). գաղ. գ. 15: Ուսուցանեն վարդապետութիս [illegible] պատուիրեալս ([illegible] ՚ի [illegible]). մարկ. է. 7: Օ բազմապատիկ բանից կշտամբեալս ([illegible]

հշտամէջէալը 'ի ճանէյ) մի՛ վերստին յանդիմանեսցես. Նար. հզ. Յուցան նոքա ողորմեալք ճարէրարէ՝ և զօրացեալք ամենակալէդ ('ի ճարէրարէ յամենակալէդ). Նոյնն. հ: Զխո՛րդ մխիթարեցայց համառօտեալս յուսոյ ('ի յուսոյ) Նոյնն. հՁ: Բանքն զմաքրեցելոցն ջրով զոտս լուանայր ('ի ճանէն). Շար. խա: Զտարացեալք աշխարհէ (յաշխարհէ) փափկացան վարուք. Նար. Էրգ:

Յարհեստահիւս գրուածս նախնեաց՝ խնդրող դրադէմքս ոչ դնին ներգործութ, այլ խնդիր նոցին դնի հանդերձ նախդրաւ դրադիմին և դխնորոշող տառիւք. որ, Միաբանական օրհնութի բարեբանեսցէք զ 'ի վերայ քերոբէիցն (պէտակէալը 'ի վէրայ քէրօ'). Շար. խէ: Նոու տան հօր քոյ զքմ զա 'ի հրոյն որդոցն խարայելի. (պէտք ճաւյէալըն 'ի հրոյ. Թ. Էաֆ. Է. 28: Զվասն մեղացն ոչ խնդրեցեր. (պղատարագն տարատցէալ վասն մեղաց). Նար. Լ: Որ տծ առաքեցին զբարեկամութիւն վասն տու 'ի խըրատուե պարգևացն ընծայեալք (ընծայէալս տյ վասն պարգևաց ծագէլոյ 'ի խըրատուէ). Իմաստ. Է: Պու տէր գիտայեր զտմ խորհուրդս նոցա (զպարէալը զէնէն 'ի մահ. Երեմ. ժը. 23: Նայպէս ասի 'ի շարականս, կեանք (էղէնալ) 'ի կենաց: լոյս (ծագէալ) 'ի լուսոյ:

Կամ եղև ցուցանել և զայն եղանակ նախնեաց՝ յորս նախդիր դերբային և դրադիմին դնի 'ի վերայ նախադասեալ խնդրոյ նոցին. որ, Կենդանացոյց յառանց զՋանալոյ 'ի մեղսն վարակելոյ ('ի վարակելոյ 'ի մեղսաւանց զջանալոյ). Լամբ. ամէն: Որոց ջս՝ ոչ զորս յողջութե են, այլ զեւիր ախտիւք հիւանդացեալս ասիցէ. (պհէ-անդացէալը ճէար ախտիւք) շնորհ ընդ: Որ զառ 'ի վերուստ իջեալ զմանանայն կենաց պարգևեցեր.

(զնշնեալ տնանայն 'ի վերուսաղ) շար. Գ: Ո՜ որ տեսանողքն
ծանուցին զկուսին ծնող լինել բանին. (զլինելն ծնող)
շար. ԺԼԳ: Ո՜ 'ի ծոց եւր գրեալսն՝ գոգոյն աբրահա-
մու ընծայեցուցանէ. (զգրեալսն 'ի ծոց) նար. ՃԷ:
Ո՜ է լծով կացեալս՝ լծադիրս բազմաց կացոյց. (զլծա-
ցեալս ընդ լծով) խոր. Ա. 23: Պարծեցուցանես զքև
պանծացեալսն. (զպանծացեալսն ...) նար. ԶԶ: Ո՜ րկեց
ած և 'ի մարմնով զնոյն ունելոյն. (յունելոյ զնոյն մարմն)
լամբ. ատԵ: Պետրոս սէր կարծէր զ'ի վերայ փրկչին
մեռանելն. (զմեռանելն 'ի վերայ փրկ.) լամբ. ատլ. ԺԹբ.
27: Ո՜ 'ի կուսէն մարմնացեալ բանն՝ ընդ հովիւսն
բարեբանեսցուք զմարմնացեալ բանն 'ի կուսէն) շար. Է:
Ո՜ 'ի իմացիս զառ քեզ պարզմտութե՜ իմոցս խոր-
հրդոց (զնշեալ պարզմտութե՜ իմ.) խոր. Ա. պրակ. 5: Տա-
րածեալ զանձն իմ առաջի՝ զ'ի մահ գլորմանն ցուցից
կերպարան. (ցուցից զկերպարան գլորելոյ 'ի մահ) նար.
ԼԲ: Որ զառ 'ի քրիստոս զչարչարանս յանձն առեալ
համբերեցիք. (յանձն առեալ զչարչարանս՝ որ 'ի քրիստոս)
շար. ԺԹԴ: Որ զ'ի ծոցոյ հօր լուսոյդ զծագօղն այսօր
փոխեցեր 'ի կեանս անպատումս (որ զծագօղն 'ի ծոցոյ
հօր ծագեալ լուսոյդ). շար. ՃԷ: Ո՜ 'ի քոյդ լրուծ՜ 'ի մեզ
փրկութե՜ և օծելու՜ գերաբնապէս նախազեկուցեր.
(զծագեալ փրկութիւն 'ի քոյ լրութենէ) նար. ՂԴ:

Ա՜ վախճան դրադիմաց և զայս ինչ ծանուցանել
կամիմք, զի ցայս վայր աւանդեալ կանոնօք իմացեալ
եղեն ամ պաշտամունք սոցա 'ի բանս նախնեաց, մեայ
այժմ մեզ ասել զայն՝ թէ պատահեալն սոցին հոլովմ
աեւական՝ չէ ենթակայ դրադիմին, այլ յատկացուցիչ
նորա. (որպէս ոմանք կարծեցին գալ առ դրադիմն) զի
որպէս վասն աներևութից՝ զնոյն իմա և վասն սոցա.

անդէմ գոլով և սոքին՝ ոչ զօրէն զոէր դիմաւորին սեպհականել ինքեանց. որ, յասելն, մտրակեալ Վարդանայ զերիվարն՝ անց ընդ հուր. ուր բառդ՝ վարդանայ, ոչ է տէր դրադիմին մտրակեալը, այլ բուն յատկացուցիչ նորին, ըստ այսմ և յայլ բիւրաւոր տեղիս տեսցես։

Գլուխ. ԺԲ։

Զերորդ հատուածն, որ ընդունելութեան ընդ խնդրեալս։

Ընդունելութիւնք, որ, եղերեալք՝ վարին միշտ ներգործական նշանակութեամբ. լինին ածական ենթակայի բայից՝ կամ խնդրոց նոցին, կամ խոստակցութեամբ եղեալ այլոց բառից. առնուն զխնդիր սեռի 'ի սեռական կամ հայցական. որպէս դիմաւոր լինել իւրեանց կարեն առնուլ զհոլովն հայցական. որ, Խնդրողացն զճշմարտութեան ընդդէմ զինիմք. լոտէ աղէն։ Սկսաւորեցաք 'ի դաւաճանողէն կենաց. խորին։ Ո՛չ ըմպանայ սիրողաց. գեղեցկաց. նոյնն։ Զի պարտ հակառակիլ կդրոց պօղոսի. գիտողաց. լոտէ. պատ։
Պատուաւոր կայ գիտող ամենայնի. շնորհ. բ։ Սորար ըղմարդն՝ իմացող Եղիայ և չարին. լոտէ. էր բ։ Փակօղն արքայութեան երկնից սուրբն պետրոս քեզ խաչակցեցաւ. շար. ծբ։ Ներբողութեան սիրող անձինք յաղթող վկայից (շնչոյն). շար. ճծէ։ Զօրոնօղն եղոյ՝ արքայ կացուցանէր. հեգն. ատեբր։ Կոխան եղէ ձարակադան կէս ոտիւք. սարգ. յակ. 7. յոբն։ Բարեչնորհողն ան

ճառ. խորոց տեսանող (էս) իմաստուք հոգւոյն· շար· ԿԳ· Ընծելի հնչմամբ օրհնաբանողք (էս) հոգւոյն ճըր-մարտի· շար· ՃԷ ՚Սորոգօղ (էս) [illegible]` ՚ի նախա-հօրն յանցանաց· շար· ՏԿ։ Ծնար զատեղծօղն ՚ի հո-գոյ պտղոյ· [illegible]· [illegible]։ Ի՞նորհեա տէր խնդրողացս ՚ի քէն [illegible] մեղաց· շար· ՃԺԷ։ ՚Սախապատմող (էս) [illegible] զխոնարհիլդ քո յերկնից· շար· ՃԼԷ։ Պայ-ծառացո զմանկունս քո յօրհնաբանութիւն ծագողին [illegible] լուսոյ ՚ի քեզ· շար· ՅԴ· Սուրբ խաչն է նշան հրաւիրող [illegible] ՚ի հաղորդուն անվախճան փառաց· [illegible]· ՂԴ։ ՚Սմանողք եղեն փրկողին [illegible]· շար· ՃԺԴ։ Ընթերցաք զգիր ամբաստանացն [illegible] առ մեզ· [illegible]· [illegible]։ Ըսպանողք (էս) [illegible] և օգտաժողովք· ՏԺԷ· ԺԲ։ Պատանեմ զնոսա ոչ ՚ի սիրոյն [illegible] Ճշմար-տութեամբ վայելողս· [illegible]· [illegible]։ Փրկեա զանձինս ՚ի փորձանաց` ՚ի [illegible] շրջող դիւաց· ԺՏԿԲ։ Օ-[illegible] յանձնաւող (էս վասն մեր տէր սուրբ գրիգոր· շար· ՀԷ։ Նշղեն յաղթողք ՚ի [illegible]· շար· ՃԺԴ։

Կարեն լինիլ սոքա ենթադրեալ ([illegible]), ենթա-կայ ([illegible]), խնդիր բացայայտիչ, յարաբերելի, դիմորոշելի, եւ Տեսանի ՚ի գրուածս նախնեաց` յորս ն, եղերեալ ընդունելութիւք փոխանակ, օղ, եղեր-լոց վարին, գր, Տէր (է) [illegible] հոգւոյ իմոյ· ([illegible]) [illegible] Ծգ· 6։ Որ եղև առաջնորդ [illegible] ([illegible]) գործ· Ա· 16։ Լինիջիք [illegible] բանին ([illegible]) յակ· Ա· 22։ Ո՛չ եղև [illegible] ներքին ականջօք տէրունական հրամանին ([illegible]) [illegible] Անեցան ոտք քա-հանայից [illegible] տապանակին ([illegible]) [illegible]· Գ· 15։ Տարածեալ ([illegible]) ձեռք զձեռաց` ոտք

ընդ ոտից ընկճանալ էրոց (ընկճայաղայ.) Ժամագիրք։

Երբեմն, եւս, եղերեալ ընդունելութիւք՝ ներգոր-
ծական նշանակութ. վարին 'ի տեղի, օր. ընդունելութեց,
որ, Ամբարիշտք դարձուցին յանկարգութի, զմի միայն
իշխանն և զտէր մեր յիսուս քրիստոս ուրացեալք (ուրա
րայօղը.) յուդ. դ։ Յուսեսցի ամբոխն, և մեք եղիցուք
յաղթութիւն ստացեալք (սըպայօղը.) խոր. ա. 10։ Անա
պօտ լոյս (է)՝ զոգիս մեր 'ի նա մերձեցելոցն լուսա
ւորեալ (լուսաւորըօղ.) սոր. ա. պէպ. 4։

Գլուխ. ԺԳ։

Զի՞արդ հարցեն, եւ, ընդունելութեան ընդ խնդրելոյ։

Ընդունելութիւք, եւ, եղերեալք՝ միշտ ածական վա-
րեալք, լինին նախ՝ բացայայտիչ, յատկացուցիչ,
ենթակայ, խնդիր, ենթադրեալ, եւն։ Եթէ զ'ի ներ-
գործական բայից բղխեալ՝ եւ, եղերեալ ընդունե-
լութիւն կրաւորական մօք վարես 'ի խօսս, զխնդիր
սեռի նոցա դիր տրական հոլովով. որ, (Աստուած է
երջանկութի խոստովանելի տմ Երկրէ. (յտմ Երկրէ)
Նար. Ծբ։ Մի՛ լար՝ դերի, Եաղձայ ողբալի (ողբալէ 'ն
Եաղձայ). Նոյնն. Ծը։ Օփառւն (արթայուէ) ոչ աչաց տե-
սանելի ասաց առաքեալն, ոչ ականջաց լսելի, և ոչ
մտաց քննելի, (յաչաց, յականջաց, 'ի մտաց). շնորհ ընդհ։
Գովելիք (էր) Հերովդ դասուց. ('ի Հէրէն դասուց.)
Ժամագիրք։

Ուր քաղցրութի մտաց բանին պահանջէ, մարթ է

դնել բացառական հոլովով. որ, (Ես) Սէմ անվանելի ՚ի դրանց դժոխոց. շար. ժա: Գտցէ զքեզ դարշելի ՚ի գեղեցկութենէ. նոր. Բ: Գողլի պարկեշտութիւն՝ և յամենեցունց ընդունելի է. Հեգօր. Ա: Զակառեցայ անկասելի ՚ի միասակարացն գործոց. նոր. Ե:

Զնախասացեալ ընդունելութիւն՝ եթէ ներգործական մտօք վարես ՚ի խօսս, զխնդիր սեռի նոցա դիր հայցական կամ սեռական հոլովով. որ, Տէր (է) ընդունելի հոգւոյ իմոյ. (ընդունօղ շնչի իմ) սաղ. ծգ. 6: Եխիցիք առնելիք բանին. (առնօղք բանին) յակ. ա. 22: Պարծեսցին ՚ի քեզ (քո) սիրելիք անուան քո (սիրօղք անուան քո.) սաղ. է. 12: Նա տուն զարծաթն ՚ի ձեռս գործելեաց գործոյ կահի. (գործողաց գործոյ) դ. Թագ. ժբ. 11: Մխեսցին ոտք քահանայից կրելեաց (կրողաց) տապանակ ուխտին. յեսու. գ. 13:

Զայլ եզերս տես յայսոսիկ բանս նախնեաց. որ, Գինի նոր ՚ի տիկս նորս արկանելի է. ղուկ. ե. 38: Նա է սքանչելի յաչս մեր. մարկ. ժա. 12: (Խորհրդոյ) Այր մի համակդեն երևելի ընդ ամ վերին աշխարհս. եղիշ. Ը: Արդարութ առ Եղիշեն զարմանալի է. Հեգօր. Բ.

Գլուխ. ԺԳ:

Զերթ կայեն, կամ, ընդունելութեանց ընդ խնդրելոյ:

Ամենայն, կամ, եզերեալ ընդունելութիւնք՝ են բուն ածականք, հանդերձ բայական նշանակութեամբ. լինին սոքա նախ խնդրել ներգործական բայից՝ հայ-

ցական հոլովով. որ, Եւ զգալոցն պատմեսցէ ձեզ. յովհ. ժզ. 13։ Յաղագմանէ հոգւոյն զինչ ընելոցն նախատեսեալ պատրաստէր. յովհ. ճնառ. ա։

Երկրորդ՝ լինին ուղղական խնդիր էական բային՝ 'ի բանս յարաբերող դերանուամբ կազմեալս. որ, Որ չեմ տալոց յահագին հրոյն. շար. ժէ։ Եղանելոց եմք 'ի մարմնոյ ատուր. եղեգ. է։ Ննհաւատութեամբն նորանալոց են. անան վարդապ։ Պատահելոց են ձեզ մեծամեծ չարիք. ծծէ. ժգ։

Երրորդ՝ ըստ բայական նշանակութե իւրեանց լինին խնդրող՝ որպէս 'ի դիմաւոր լինելն կամելին. որ, Լալոց են զբօթ և զգոյժ 'ի տեառնէ. յակոբ. ե։ Խնդրելոց է զմարմն յափշտակութեացն. գէորգ. ե.. է։ Պատժելոց է զամ մարդ ըստ գործոց իւրոց. եղեգ. է։ Յայտ ընդունելոց էք զհատուցումն վարձուցն. սարգ. ա. պետ. 6։ Ամենեքին դուք գայթագղելոց էք յինէն յայսմ գիշերի. մատթ. իզ. 31։ Մի ոմն 'ի ձէնջ մատնելոց է զիս. մարկ. ժդ. 18։ Քանզի և որ ծնանելոցն է 'ի քէն սուրբ է. ղուկ. ա. 35։ Գալոց է փրկիչն յաշխարհ. շար. ձ՛ւ։

Մարթ է փոխել զայսպիսի ընդունելութիս յաներևոյթ, և՛ յարել ընդ միում 'ի դիմաւորացս, իմոյ, քոյ, նորին, հասանէ, հանդերձեալ է. փոխանակ ասելոյ՝ մեռանելոց ես, արկանելոց է, գալոց է, եւն, լաւ ևս է ասել, իմոյ քոյ նմա միւսանգամ մեռանել։ Նորա պարտէ զտիեզերս։ Հասանէ քեզ մարգարէանալ։ Հանդերձեալ է որոնել 'ի բանս։ Նորա գալ միւսանգամ, եւն։

Գլուխ. ԺԸ։

Օլէ՞րք հալաքէյէն Ռամքականի գոյականի անուանք ընդ խնդրելուն։

Ռամկական գոյական անուանք գոլով արմատք բայից, յընտրիր գրուածս նախնեաց՝ 'ի տեղի ներգործական աներևութից և դերբայից, և կամ ըստ մտաց, որ ընդունելութեանց 'ի գործ ածին։ Աստի և դու եթէ կամիս զռամկականս փոխանակ դերբայից կամ ընդունելութեանց վարել 'ի խօսս քո, զխնդիր սեռի նոցուն դի՛ր սեռական կամ հայցական. որ, Սեռակ. Ճաշակման մեղաց՝ ճաշեցի զմահ. (ճաշանըլըղըն կիւնահըն) ժամագիրք։ Մարտիրոսք՝ հեղմամբ արեան իւրենց նորոգեցին զաշխարհս. (հէղըլըղըն գանլարըն) շար. ՃԺա։ Ընդ քեզ միասցուք տեսմամբ քո շնորհիւ. (տեսնելով գնորհով) նար. ղէ։ Պատուեաց ած զաբրահամ երևմամբ անուանն. (երևնելով գանունը) սարգ. ա. թղթ. 1։ Խոնարհացն տալ ըմբռնողութեան արքայութեանն. (ըմբռնողութեան արքայութիւն) նոյնն. յակ. 9։

Հայցակ։ Կենդանացուցեր զնա՝ փչմամբ քո 'ի նա ըզհոգի բանական. (փչելով հոգիի) ժամագիրք։ Փոխումամբն ըմբռնելի՝ կալցին զգործ և զիշխանութիւն. (փոխելով) նարեկ տաղն. Մարիամ (է) առնլով ըմբռնումն նոցին զանձնին որդւոյն կերպարան. (առնլով ըմբռնելով) նար. ղը։ Սկայեաց ըզփառաւորութիւն պետրոսի ըմբռնեալ. (ըմբռնելով) շար. ՅԺա։ Հաստատեցեր զմեզ մարմնոյ քո և արեան՝ պատարագաւ հօր 'ի հոտ անուշից ըմբռնել. (պատարագելով ըմբռնելով) շար. ՆԳ։ ըստ այսց և զայլսն իմա։

Ռամկական գոյականս եթէ վարես փոխանակ կրաւորական դերբայի, զխնդիր սեռի նոցա դի՛ր 'ի հո-

լոյծ բացառական. որ, Մարգարէն գիշեր կոչեաց դպրաշտրութիւն 'ի տուընջեան մեղաց. (դպրաշտրելն) լուծ. սաղ. ճժը։ 62։ Այն է գովութ պատճառ ձեզ յոտն եբրայեցւոց. (գովելոյ յոտն եբրայեցւոց) շնորհ ըստ։ Հրաշափառ ծննդեամբ քո 'ի սուրբ կուսէն այսօր ցուցաւ. (ծնանել քո 'ի սուրբ կուսէն) շար. ժ։ Օրհնեալ հայրդ 'ի մարմնոց՝ խափանեաց մեռելութիւն քո. (որհնելն իւր) Երուսաղ։ 'Ի յարմարութիւն յեսսեայ եղեռն գաւազանի հասեալ ժամու. (պայծառացեալ 'ի հասեալ ժամու եղեռնելոյ գաւազանի 'ի յարմարութիւն յեսսեայ) շար. Է։

Առաջին։ Նշխարք յորջորջմամբ զնոսա լուծանէ զհաւատակութիւն (յորջորջելով զնոսա նշխարք) սոփ. հատ. ժդ. 10։ Վկայեաց զդաւանութիւն պետրոսի զքեզ որդի հօր ասէ. (զդաւանելն զքեզ որդի) շար. չու։

Գործիական։ Ո՛չ վայելչաց թարգմանօք հեծեմ, այլ՝ համադրական թեթևամտեաւ կակաղիմ. (թարգմանելով, թեթևացելով) նար. ժէ։ Թագաւորք 'ի նոր գերեզմանի՝ զԹաղեալն 'ի մեղս վերածեա. (Թաղելով) շար. ծ։

Ընդունական։ Նշոյց մեզ խնամն՝ Աստուածային բնութեամբ 'ի ծառայութենէ մեղաց. (ազատելով զմեզ 'ի ծառայ) պետ. ուղղեալ եղև։ Ճշմարտեցեր ազատուն ազգի մարդկան 'ի ծառայութենէ. (ազատելու 'ի ծառայութենէ) ծան. մոգէրք։ Առաւել քան զարարչութիւն խնամոյն յոչընչէ զաշխարհս. (քան զարարչագործելն) եղիշ. Է։ Նոյնութիւն են խնդրութեան բարեաց 'ի նմանէ. (են խնդրել զբարիս 'ի) որոգ. տ. պետ. 7։ Նահապետն է անջատում հոգւոյ 'ի մարմնոյ. (անջատելն) ճառընտ։ Հասանէ նմա կէտ վճարման 'ի կենացս. (վճարելոյ 'ի կէ) յովհ հոր։

Տրամ. Յորդորութիւնս պատմել վերայոյզ նեղութեանց համբերութեան. (համբերելով) որոգ. տ. պետ. 12։ Ըստ այսք պէտս

[illegible] զանսուտ [illegible] ([illegible]) [illegible]. [illegible]: Ա-
[illegible] խուզաբերից կենաց [illegible] (է+) զկենդանութիւն.
([illegible]") Շար. Ճ Բ։ Նա ինքն է պատճառ-
[illegible] ([illegible]) [illegible]: [illegible]: Կոչեցեր [illegible]-
[illegible] անբանից [illegible] 'ի մահ. ([illegible]
[illegible] 'ի մահ) Շար. ԻԷ։
Սերգոյան: Խոստացաւ [illegible] խորում.
([illegible]([illegible]. Է: Խօսաւ եղև նախանձ [illegible]
[illegible]. ([illegible]) [illegible]. [illegible]. [illegible]. 16:
[illegible], [illegible]: Լուացմունք քահանայից և
[illegible] նշանակեն զհոգևոր մկրտու-
թիւնս. ([illegible]) [illegible]. [illegible]. 1: Արկեր
'ի շնորհաց՝ վասն [illegible]. ([illegible]
[illegible]) [illegible]: Որ ստեղծմամբ [illegible]
[illegible] քո տէր՝ պատուեցեր զմեզ. ([illegible]
[illegible]") [illegible]: [illegible] քն [illegible], զքաղաքն
[illegible]. ([illegible]) [illegible]. [illegible]:

Գլուխ. ԺԹ.

[illegible]

Ածական՝ եթէ վարես ներգործական մօտք փո-
խանակ, օղ, ընդունելութեանց, զխնդիր սեռի նոցա
դիր սեռական կամ հայցական. որ, Սէ[illegible] (է+) Ժա-
ռանգորդք երկնից [illegible]. ([illegible]
[illegible]) [illegible]. [illegible]: Ձեռքն են գործունեայ [illegible]. ([illegible]-
[illegible]) [illegible]. [illegible]: Սարմինս հոգւոյ (է) Թախ-

ծողական. (Տարմին եՏ Ռախծօղ է հօգւոյ եՏայ) Նար. ծէ։
(էո) Կենդանարար ողոյց բոլորեցունց. (հէնդանայացէն ղէօլր ողէնո) Լուծ. ձգ։ Խորհրդածուք (էօ) խորոցն ով. (խորհօղ ղ խօրս ով) Շար. ձէ։

Հայցա: Գտիչք չարեաց ըծնօղի անարգուք. (անարգօղ) հռոմ. ա. 30։ եՏ) Հովիւս տածողական ղհօրան ուլուց. (տածօղ հօլէ- ղհօրա") Նար. խղ։ Նոտուն մեզ զգեղմն ընդունիչ զ ցօղն երկնային. (ընդունօղ զ ցօղն) Շար. ա։

Ո այսպիսի ածականս՝ եթէ վարես փոխանակ, էոլ, լե, ընդունելութեանց կրաւորական մոօք, զխնդիրս սեռի նոցա դիր բացառական. որ, Ո ինչ ելիք տեսանելը զեղեգն շարժումն ՚ի հողմոյ. (շարժէալ) Ղուկ. է. 24։ Մինչիմ ինքնադատս յանխաբ պատուորէ մտաց. (էնտնէն պարէալս) Շնորհ ընդ։ Փրկեա ՚ի վտանգէ ըղձաւաբեկս ՚ի յալեաց ծովուս. (ղկւաբէկէալս) Շար. ըէ Նոյն) գաղանաբեկք և վիրաւորք ՚ի գայլոց. (գաղանաբէկէալք և վիրաւորէալք) Երգն. գոմ։

Գործիա: (էօ) Պեկավարք ձարտարք հոգևոր հՏպուէ. Շար. հը։ Որդոց Ջքն անպաՏօա անկարօտ են բժշկուե. փարթամքն ընկլոք ոչ դեգերին ՚ի դուրս լնոցն. Նար. ծթ։ (էր) Հապաճեպ գեղայարմար՝ և չքնաղ պէսլէաՏէ. Տագնո. տո ուգո վարպպ: Համձարեղն հոգւով՝ իմաստութեամբ տայէ պատասխանի. յոէ. ժէ. 2։ Բաղ ցրաձայն հնչմամբ դարձուցիչ (էո) մոլորեալ հօտին. Շար. խ։

Բայցա: (էx) Որձակք ՚ի լծոյ, ազատք ՚ի հարկէ. Նար. լգ։ Ո խմբդ օրհնեցից թափուրս ՚ի լլոաբէնէ իմաստից, զխմբդ արգահատեցից օտարս ՚ի էարէայ. Նար. հ։ Սոքա առ ածն են՝ և նոքա ապստամբ ՚ի նմանէ, լամբ.

տաղ. 118: (էա) Ո՛չ թեթև յերկրային ցանկութեց մըր-
կոյս. շար. ա: (Գէ) Գեռուաբույք 'ի հօրէ. շար. ձա:
Տրակ: Ո՛նմերձ է 'ի փրկական ի. հոսուրդն. յաճախ. ծգ:
Ո՛շակերտք (էն) հեղգք առ 'ի յուսումն. խոր. գ. 68:
Գրանդաղս առ փիլիսոփայս խոստացելոցն. նար. է: Յուս-
ցանել հանգունատիպն եղիայի՝ հաւատարիմն պետ-
ութն. էջմին. գով. լուս: Գովութ արժանաւոր այն բը-
ժիշկ է՝ որ յզանյուսացեալ հիւանդն բժշկէ. սարգ. ա.
պետ. 6: Որ հեղ է և դժուարաշարժ 'ի չարիս, ա-
րագ է այնպիսին և դիւրաշարժ 'ի բարիս. նոյնն. ա.
պետ. 7: Արագթուիչ է 'ի խօսս. նոյնն. յակ. 8:
Գլորձ: (Գէ) Ո՛չը անհոգ շահել, և անփոյթ ըհոգևոր
խնդրոյ. եփրեմ: Ո՛ծլին զարսն չարախօս պղանէլէ. գառ. գ.
24: Րասնսարկու եղև ըմանդէ առ թագաւորն. 'ի վարս տակ,
Սեփգոյ: (էն) Բաջապինդ 'ի հաստատութ. նար. գով.
առաք: Յասպարիսի ճգնութ (գառ) հաչակաւոր. տակ.
գով. լուս: Նորաբողբոջք 'ի հասակի՝ ընկալան զչար-
չարանս. շար. ձա. Տեսի արս մշտամռունչ յաղօթս.
յաղն հարց: Ոչերոց (պետրոս) լինիլ ողջամիտս 'ի հաւատս
'ի սէր, 'ի համբերութ. պետ. բ. 2: Թողեալ են չարք
խառնակ ընդ բարիս յաշխարհի աստ. Տծբ. ծա: (է)
Օուդաթիւ ընդ հօր. նար. գանձ. հոգ-ոյն:

Բարդ ածականք առնուն զինդիր զայն բառ, որ գըր-
տանի 'ի բարդութեան. որ, Կաշառատուքն բռնաւո-
րաց՝ անխծից են արժանի. (որ, առ-օղն պէշաշտ էբր-
նաւորաց) շնորհ. ընդ: Հեթանոսք (էն) տարէրաց պաշ-
տօնատարք. (տարօղ պղաշտօն տարէրաց) լամբ. տաղ. ճծը.
158: Ըղաք բանաւորք և մտաւորք և ազատաւորք
յանբանից. (առ-օղ պղաշա յան): (հա՛րկ է) Մխեամբք
միմեանց օգնական լինել՝ և նպաստամատոյց առ ամծ.

(Տարտըշըճըղը կէօրտիւպ աղ թծ) Խօսրով յոյժ։ Ըստ այսց և յայլ տեղիս տեսցի։

Նախդիրի բարդ ածականք՝ յետ ունելոյ զխնդիր սեռին 'ի բարդութեան, պահանջեն եւս և զբառ սեռական իբր յատկացուցիչ. որ, Մի (է) բեռնակրիս ծանրութեան մեղայ. (հրողէս պէտէան ծանրութեան) Նար. է։ Նաւարաւուք օգնականութեան նոցա աշխատեցան. (թաոշէ պաշար օպոյ) Եգն. ժգ. 8։ Ընեն զմարդիկ զըր-զաբերս աստուծոյ-թեան. (բերօղը պարող աստ) Նոյնն։ Ընծայութեանց պարգեւատուն երեւեցաւ մեզ. (պարօղն պարգեւ ընծայ) Շար. խգ։ Ճայլին օրինաց բեռնաբարձ ովամբ կրեցեր զծանրութի ազինս. (օրէնք բարձօղ բեռան ծանրին օրինաց) Շար. խ։ Զօյնատուք վեհքահեղ սրբոցս. (պարօղ պ՚ջոյն ահեղ սրբոյ) Նար. գոչ. աստ։ (ստուէն յոյսն է) Մշակինդիր ձեռաց փրկչին մերոյ քո. (խնդրօղ պ՚կրեծ ձեռն) գոչ. Բառանց. Հարկատրութ պէտրանցն՝ զճշմարիտ ազատութիւնքն զգենուցուք. (պարով հարկն պէտրանց. սարգ. ա. պէտ. 6։ Մշտակցե կարեաց զօրապէս իբր անախտակիր տաղանդութեանց. (ո՛չ կրօղ պախտ ապան) Նար. հե։

'Ի գիրս նախնեաց գտանին քանի մի բառք՝ յորմանց նախադրութի կոչեցեալ գոյական և ածական անուանք, սեռական խնդիր առեալ վարին 'ի խօսս, որ համարի նոցա այն իբր յատկացուցիչ. որ, Չափ, 'ի ձեռն, ընդ ձեռն, փոխան, փոխանակ, փոխարէն, 'ի պէտս, առ 'ի պէտս, յերի, առ երի, մասամբ, 'ի մասին, ձահ, 'ի ձահ, գունակ, 'ի դէմս, 'ի դիմաց, 'ի շնորհս, յերեսաց, 'ի համար, 'ի համարի, զոյգ, խառն, ընդհատ, յելից, 'ի մօտից, եւն։ Յորոց բառս, ոչ է՝ միշտ զգործիական կամի նախադաս քանզինքն. որ, Ընեամբ

չափ ձգնեցաւ ՚ի վերայ հօտին. սարգ. Դ. պէտ. 6: Իսկ բառքս, շոյգ, խառն, կամին զնախդրաւ տրական իբր, Շոյգ ընդ հրամանին և գործն վճարեալ լինէր. եզն. է. 14: Խառն ընդ նոսա սկսանի նուագել. յովհ. իմաստ. ծգ:

Զատ, ընդհատ, կամի զբացառականն. իբր, Ոչինչ ընդհատ յոյժ պատառոյ տայ սմբատայ. խոր. Բ. 44: Իսկ միւս բառքն՝ պահանջեն զսեռական կամ զտրական խնդիր. իբր, ՚Ի ձեռն հաւատոյ լուսաւորեցան ազգ մարդկան. նանայ. ե. 5: Ընդ ձեռն ծառայից մտօք սլացեալ ելանեն. յովհ. իմաստ. ծէ: Փոխան բարձ տալոյ՝ բանս և և կապանս (տալ). ագաթ: Մի փոխարէն ծառայութեանն բամբասեր. սարգ. Դ. պէտ. 7: Որչափ նահանգ՝ յերբ կամ առ երի գայ ոչ-նչեայ. խոր. աշխարհագր: Ողոքեց միաբանք առաւելեաց. խոր. հար. գ. պրկ. 49: ՚Ի ծառայոյ մասին առեալ է. եզն. ծԲ. 54: Ոչ գոյ բժշկութե մարմնոյ իմոյ՝ յերեսաց ծառայութեան քո. սաղ. լէ. 4: ՚Ի դիմաց եկեղեցւոյն սկսանի օրհնել զԱծ. սարգ. Դ. պէտ. 2: ՚Ի դէմս օրէնացն այլաբանեն զայս. եզն. Բ. 29: Նմանութն է ՚ի պէտս հեշտութեանն յԱծ մեղանչել. լամբ. պատ: ՚Ի ներքս տաղաւարացն ոչինչ թեթև վիշտս էր. Բ. մակ. 15: Փրկեաց զժողովուրդ ՚ի ներքուստ ձեռացն եգիպտացւոց. եղ. 18: Արտաքս մեղադրութեան մնացից. յովհ. կթղ: (որք) Յուսկ հետոյ ամենեցուն գայ ՚ի գութս. պէտրոյեց: Ըստակէն առ ՚ի ստորև կողմ. յովհ. կթղ: Ո՛չ դեպուղիղ մեծանց հանդիպեալք (եղեն). վերոյ. բ. Ակնյայտնի աչօղացն նշանաւ. սարգ. Դ. պէտ. 2: Ակներև ամենեցուն վերանայր. վարդ. ոսկ: Իւր ՚ի լուր ամ ժողովրդեանն ասէ ցաշակերտսն. ղուկ. Ժ. 45: ՚Ի սկզբանց և այսր ցանկա-

վերն տեսանել. ուղղ. Ճ. պէտ. 2։ Ի նմանէ և անդր չլինեաց աշտարակս. խոր. գ. 59։ Եդ օրէնս պիւթագորաս՝ ՚ի լռութեան ՚ի վեր զամ ինչ անմահ համարել. եւսեբ. ծէ։ Կորովութեամբ ձգէ յետուստ նորա հանն Ձախ. խոր. բ. 82։ Դանջայն ՚ի Ձախ խոյացաւ. ՚ի ճառընտրու։

Գլուխ. ԺԱ։

Ո՞րպէս կապին շաղկապական ածականք ընդ խնդրելոյ։

Զբաղդատական ածականս կարես կապել Է խնդրոցն՝ միով ՚ի չորից եղանակաց. որոց առաջինն է՝ սեռական հոլովով. որպ, Ողորմածութին է ծայրագոյն առաքինութեանց. եփր. ժ. 36։ (է) Վեհագոյն ուերօբէից. շար. Ը։ (է) Տէրունեան պօնից գերափառագոյն. ահաւ ն. Նմենեցունց նախասարսյն մերոց հարստագոյն և խոհեմագոյն (էղե ...) խոր. Ճ. 23։
Երկրորդն բացառական. որպ, Որ ծերագոյնքն են ՚ի նոցանէ. եղիշ. բ. վերջն։ Նուազագոյնքդ ՚ի ջէնջ՝ շահեցարուք զկրտսերագոյնսն. շնորհ ընդ. Ողաժանագոյնն ՚ի նէնդանեաց՝ զօձն, գնէ օրինակ իշխանէին մահու. եփ. ժ. 19։ Թողեալ զոչ կարեւորագոյնս ՚ի ճանից՝ ասասցուք. խոր. Ճ. 20։
Երրորդն ներգոյական. որպ, Մնաց ոքոզիաս՝ կրսերագոյնն յորդւոց նորա. Ը. մնաց. ն. 17։ Ոանուցար վեհագոյն ՚ի մէջոց իմաստութեան. շնորհ ընդ։ Զիք ինչ մեծագոյն յառաքինութեանց, քան զերկիւղն Այ. ուղղ։

յոհ. 2։ Որ կրսերագոյնն էր 'ի նոսա ոլոմպլոդորոս անուն. խորհ. ա. 5։
Զորրորդն նախադրութեամբս, որպէս. որ։ Թէ և զոր զգացմանս խստագոյն իցէ, զոր զոչխարս հանդարտագոյն լիցի. շնորհ ընդ. Մեզու չարագոյնէ զոր ըղ-սուր. ոսկէբ. հռոմ. ժգ. 8։ Ձէք ինչ մեծագոյն զոր ըղ-հնազանդ լինելն ծերոց. սուրգ. ա. պէտ. 11։ Նյս զոր զկրսերս ձեր խոնարհագոյն եմ. էղէշ. ը։ Օ՜ ինչ (գոյ) քեզ տէր զոր զսուրն դիւրագոյն. նար. յբ։

Յաղագս միջական անուանց։

Միջական ասացեալ ածականք բաց 'ի զատական և 'ի կրկնական Թուականացն, պահանջեն զխնդիր։ Նախ՝ բացառական. որ, Օ՜ իւրաքանչիւրոք յէէցս ուղղէ. լամբ. պատ։ Ոչինչ 'ի բարեաց էիցս զուգահաւասար է. անան Վրդպ։ Տէր մեր իբրև զմի 'ի միջնջ շրջէր ընդ մեզ. նոյնն։ Արձակեաց երկուս յաշակերտաց իւրոց. մատ. ի. 1։ Օ՜ կայնան չորրորդ 'ի նոյէ գրեն, և 'ի սեմայ երրորդ, և զԹիրաս չորրորդ 'ի նոյէ. խորհ. ա. 4։ Մարգարէացաւ վասն նոցա և եօթներորդն յադամայ ենովք. յուդ. 14։ Ով ոք 'ի մարդկանէ մեղաւ՝ և ոչ զղջացաւ. նար. իը։ Վասն որո՞յ գործոյ 'ի նոցանէ քարկոծ առնէք զիս. յովհ. ժ. 32։ Օ՜ ո՞ յարարածոց այնպէս պատուեաց ած. սուրգ. ա. պէտ. 8։ Բանիք 'ի մարդկանէ ըղձան լինել. ոսկ. բ. 13. յորդ։ Զածեն ինչ 'ի պատշաճիցն զմտաւ. եգն. ժգ. 14։ Անմեղ լինել ումեք 'ի մարդկանէ անկար է. լամբ. սաղ. 100։ Երկրորդ՝ սեռական. որ, Եւ նա 'ի մի նահապետացն. ղուկ. ե. 3։ Կարգէ զայլս երկուց որդւոց 'ի ձախմէ.

Յոբ. Ժ. 10, Գնաց երբեմն ումն սրբոց հարցն առ Նա.
Հարց. հարց. ԺԵ: Երկրորդ նոցա դասին զօրութիւնք.
Տարգ. Ժ. պետ. 8: Աստիճանաւ երկրորդ էք Եպիսկո-
պոսաց. Շնորհ ընդ:

Երրորդ՝ ներգործական. որ, Զունի ոք 'ի նոսա անուն
չարութեան. Ղուկ. հը: Ո՛չ ոք յորժամ ադամայ գտաւ ա-
ւանց մեղաց. Շնորհ ընդ: Ոչինչ է յամ ... չարքան
զչարութիւն. Հարց. հարց. ԺԱ. Երկրորդ (է) եօթներորդն
'ի նահապետացն. Տարգ. Կերպ: Նա՛ տասներորդ էր 'ի
հարցն նահապետացն. Տարգ. Բ. պետ. 3:

Երբեմն մասնականք ոմանք դնին զօրութեամբ, և 'ի
բացառական խնդրոցն ճանաչին գաղեղ մասնականքն.
որ, Գուցէ սատակիցէ 'ի նոցանէ տէր. (ըստ 'ի նոց)
Ելից. ԺԹ. 22—24: Խորեաց 'ի գնոց անտի՝ գլխե-
լով և կնոջն. (ըստ ...) Գործ. Ե. 2: Թեթևացն
յաշխարհ—ընէն (ըստ ...). Նամէ. ... 136: Եւ առ
'ի պտղոյ նորա՝ և եկեր (ըստ). Ծնն. Գ. 6: Ո՛չ ումեք
Թողացուցից 'ի մեծամեծ հարուածոյն. (ըստ ...) Եղեն.
Բ: Մ՛ի խառնեսցես 'ի չարեաց լինոց. (ըստ ...)
նար. հդ:

Գլուխ. ԺԲ:

Ձայնըստ ... ընդ խնդրելու:

Նախադրութիւնք յարեալ 'ի գոյական անուանս, յայտ-
նեն զպարագայս նոցին 'ի նախադասութեան. անդ.
ոմանք զառաւելութեան միոյ գոյականի քան զնմանն իւր,

ոմանք զպատճառ, այլք զնմանութի, զտեղի, զժամա-
նակ, և այլք զայլ ինչ։ Բաւելութի միոյ գոյականի
առ այլ անուն, յայտնին բառիւքս, առ, գեր, քան։ յորոց
առաջինն կամի զգործիական, իսկ երկու յետինքն
զհայցական. որ, Ամենայն ոսկի առ նովաւ (է) իբրև սակա-
մի աւազ. Իմաստ. է։ 9. Արդարացոյց զանձն իւր ա-
պստամբութին Իսրայէլի առ ուխտադրուժն Յուդայ.
Երեմ. գ. 11. Գեր զառաջինսն վատթարագոյն ևս է
այս. Յովհ. Իմաստ. է։ Քան զառողջութիւն և զգեղեցկութիւն
սիրեցի զնա. Իմաստ. է. 10.

Բառքս, գեր, քան, երբեմն ընդ իրեարս՝ և երբեմն
ընդ, 'ի վերոյ, առաւել, աւելի, բառիցս կցեալ՝ վա-
րին նովին մտօք այսպէս, գերքան, գեր 'ի վերոյ. գեր
'ի վերոյ քան, առաւել քան, աւելի քան, և առնուն
զհայցական։

Բառքս, ընդ, համդերձ, զհետ, զկնի, առաջինն կա-
մի զտրական խնդիր. որ, Ընդ տեառնէն քաւութի
խնդրեա. Եզնիկ։ Երկրորդն կամի զգործիական. որ,
Համդերձ զօրութեամբ զօրացան. յոհն. կոր։ Իսկ երրորդն
և չորրորդն՝ կամին զսեռական. որ, Զհետ փեսային
ընթանան և ծառայք նորա. Ճառընտիր։ Ասէ ցնա եկ
զկնի իմ. յոհ. ժա. 19։

Բառքս, առանց, բաց, զատ, մեկուսի, հեռի, առաջինն
կամի զսեռական. որ, Առանց պատուոյ ապաշխարութեն
դատարկ է. Գրիգոր. Արշարունի։ Իսկ մնացեալքն կա-
մին զբացառական, որ, Ո՞չ յինէն այլ ոք քեզ մի
լիցի. Եղիշէ. Ելք։ Զատ 'ի մեռելոց երևեսցին. Եզեկ.
Դ. Մեկուսի յանձանց անտի եհար զխորան. Ելք. լգ. 7։
Հեռի զմերս ջան 'ի մեղաց (կմ՝ բաց 'ի մեղաց). Ճառընտիր։
Նախադրութիւնքս, առ, առ'ի, ողորմն, յաղագս, վասն, 'ի

տանն, վարին սեռական խնդրով. օ՛ր. Ո՛վ փառասիրականք մեկնեն զգիրս ստութեամբ. ուղղ. յակ. 8: Ընկերաշակերտին տա 'ի բարեխօսութեանն զսէր. փ. նազ. ժէ. 11: Երկրի բարեկայել չունի հարկաւոր ուղեգնացեր կաղմաւլ. հանդէրձ: Յաղագս մեղաց պատժեսցին յանձինս. նէ: Սահմ մեր խնդրէ. ուղղ. ա. պետ. 9: Ի չեր տունս սխօն արօրադիր լինել. միքիա. 4.13:

Նախադրութիւնք, որպէս, որպէսզի, քանզի, առաջինքն կամին զսեռական. օ՛ր. Կուսին ձայնի որպէս պատուադիրք. գեղօր. ը: Օրէնս աստուծոյ անմոռացայ. մատթ. հարց. ծը. 12: Իսկ վերջինն՝ զսեռական կամ զտրական. օ՛ր. Ընդ այս ինձ տացէ ամ սեր քոյ մեզ, և խորհել արժանաւոր քոյ բանից ասացելոց. նմանս. է. 15:

Իսկ հնգեքին նախադրութիւնք, նէր, նէրն, նէրքու, որպէս, տաս, գրեթէ ըստ պահանջման զօրութե բանին՝ առնուն զամ հոլովս:

Օրինակ. օ՛ր. Ի ներքս այլազգէ տանիմք և բերեմք զմեռանս. յաշխ. նմանս. է: Ի ներ ամփոփ մարմնոյ աղաղակեմք. նոյնն. ժդ: Ի ներքոյ ձեռան ամենայն սկսանի օրհնել զամ. ուղղ. ա. պետ. 2: Որպէս վարդապետաց ողորմութե հայցեսցուք. խորհրդ: Պատուեցաւ յօնան տան ամ հարգարելն. ամէն. վերդպ:

Սէր. օ՛ր. Ի ներքս օչ զթոյնս 'ի բաց եդեալ առաջէր առ ատոմ յաղագս նոցա: Խաղային սաստկութե բռնաւորին՝ ներքոյ չարաչար փոքու. նար. գոհ. առաք: Ամենեցուն ողջակիզեալ (եղեն) արանց և կանանց՝ նէր տան հալածոյ. ճառընտ: Եղիցի խաղաղութի 'ի մէջ մեր՝ որպէս հօր հարազատի. յաղագս նոցա: Սա՛րթ էր զայդ ևս վաճառել առնել տան երեքհարիւր դահեկանի. յովհ. ժբ. 5:

Գործել. տե՛ս, Ունելն բանիւ կակղել զխստութի՛ մտաց՝ ներքին երեսաւ. եզն. ժգ. 8։ Կապեցաք կրիւք մարմնոյ ներքին տրտմութեամբ. լամբ. սաղ. 68։ Կապէին ընդ սիրոյն մեծ՝ ներքին շնորհօք. սարգ. ա. պետ. 1. յորդ։ Բանիւ խւրեանց խոցոտեն որպէս սրով, տաղ. ժբ. 13։

Պարառ. տե՛ս, Ներքին զինուորէ հարկ զինել զմտացս. կող. գ. 2։ Մոքա ներքին զարդարանօք փարեցին. նոյնն. ա. 5։ Ծխծաղի զնովաւ ներքին զոհմամբ. լամբ. պատ։

Հայցել. տե՛ս, Մնացի ներքին զուարթ զարթնաց անոստ. նար. կթ. Բամբասիցէ զմեզ ներքին զանձնուրն. խոր. ա. 1։ Յարձակեցան ներքին զգայք. ճառընտ. Որպէս զմտերիմ ծառայ պատիւ ընդունիցիք. շնորհ ընդ. Զի՛ք ինչ զգուշաւոր ամբութե՛ն քան զներհնոց մտ. խորհրդ. մեկն. ժհգրխ։

Բարբառ. տե՛ս, Ի բարկութենէ ներքին 'ի կատաղի գազանէ զերեսս 'ի բաց դարձուսցուք. սարգ. յակ. 4. յորդ. Ամբոխեալ 'ի խորհրդոց ներքին 'ի հողմոց (է). նոյնն. 2։ Զգերարտօսրն ներ յաղթերաչափ հոսէին յաչաց խւրեանց. եղիշ. գ։ Գրեալ ես երկնչիլ 'ի կեղծաւորութենէ որպէս յանհաւատութենէ. շնորհ եղի. Յաստեացս զարհուրին քան յանդի հեթանոսն. եզն. ժդ. 7։

Պատմ. տե՛ս, Ո՛չ ասէ զշաւակաց ներքին զհաղմոց. գաղ. գ. 16։ Որպէս զանդոյնութեանցն ներ զլրութեանց ձաւեցից. նար. կա. Գրաստախաղէ զանձնէ ներքին զօդարէ ումբքէ. սարգ. յակ. 11։ Զհօրէն խւրմէ որպէս զմարդոյ ումբքէ պատմէ. սոփ. ղուկ. ժէ. 11։ Զաշխարհէ աւաւել հոգան քան զմարդոյ. վարդ. հարց. գ։

Տրտմ. տե՛ս, Հատուցանէ մեզ վարձս ներքին անմահից. եզն. բ։ Արկանէ նմա կեր ներ երկինս. մծբ. ճառ. ծբ։ Քնեղ ներքին հեթանոսաց աղօթեմ. մաշտոց էջ։ Աստուածի քահանայի որպէս հրեշտակի մեծ խորհրդ։ Զգէ

զքամին առ. պետրոս նէրն 'ի գլուխ աշակերտացն. եզնկ. ժբ. 30։ Փափագէ 'ի մահ քան 'ի կեանս. եղնղ. ըժ։ Ներգոյ։ որ, Այր 'ի լուսն նէրն 'ի խորհրդեանս. արիատանէս Վերդալ։ Տատամնեալ (է) հոգիս 'ի յայսմ աշխարհի էէր 'ի նատանի. նաւ. ՆԷ։ Իներո 'ի համատարած ծովու ծփեալ (է). Տոգիտ։ Որտաքոյ կամացն իմ որպէս 'ի ծովու ալեկոծիմք. Խոսրով։ Խաղաղութիւն 'ի տունս շինականաց՝ քան 'ի տունս Թագաւորաց. առըգ. յովէ. գ. յորդ։

Պատմեին 'ի գիրս նախնեաց՝ Նախադրութիւնք ընդ պէս պէս հոլովոց կապեալք նշանակութեամբ բառիցս, նման, որպէս, իբրու թէ. որոց թէ և հարկ էր ուղղական հոլովով վարիլ, բայց ըստ գործածութե հեղինակաց՝ կցեալ են ընդ հայցականի և ընդ այլ հոլովս. որ, Եթէ իցէ թիւ որդւոցն Իսրայելի նէրն աւազոյ ծովու. (եղեւն իցէ նէրն աւազ.) հռոմ. ր. 27։ Երկուսք ունիցին զքեզ նէրն կնոջ ծննդականի. եբրեր. ժգ։ Ճանաչել զճանապարհս իմ ցանկան նէրն ծովի Վերդեանս. ես. ծբ։ Եղև հնչիւն յերկնից՝ եկեալ նէրն սաստիկ հողմոյ. գործ. բ. 2։ Տեսի իջանել անօթ ինչ նէրն կտաւոյ մեծի. նոյնն. ժա. 5։ (է) Ըստ նմանութե օձի՝ որպէս նժն քարբի. սաղ. ծէ. 5։ Երևեցան նոցա բաժանեալ լեզուք նէրն 'ի հրոյ. գործ. բ. 3։

Ի ժամանակն գործելոյ գոյականաց՝ կարեմք յայլանել ժամանակական նախադրութիւնս, յառաջ քան, նախ քան, առ, ընդ, ընդ, յետ, յետոյ քան, մինչ, մինչև, յորոց բառքս, յառաջ քան, նախ քան, հայցական հոլովով զանացեալ ժամանակն ցուցանեն. որ, Յառաջ քան զՏեառն պակասեսցէ ծաղիկն. գիտէ. 18։ Նախ քան զնոցա մենաքեան ընդ պարտեօք եղին. եզկ. ժէ. 21։

Բառս, առ, գործիական հոլովով զներկայ ժամա-նակն ցուցանէ. որ. Առ Տովբիաւ նկարեցաւ խոր-հուրդ արբոյ պատարագին. շնորհ ընդ:

Բառքս, զհետ, զկնի, յետ, յետոյ. յորոց երեք առա-ջինքն սեռական հոլովով, և վերջինն հայցականաւ զապառնի ժամանակն ցուցանեն. որ. Եւ եղև յետ ե-րեց աւուրց զհետ ուխտելոյ նոցա զուխտն. յեսու. Բ. 16: Յետ ցաւագին հեծութեան կայ մնայ մեզ մահ. ողբեր. ա. 6: Զուեսցեն յետոյ զամ բաժանման. ննջեց. ժ. 25: Օհնի յաղթութեան ուրախութիւք հանդերձին. արեգակ: Եւ զհետ ամ միոյ առաքեաց նաբուքոդոնոսոր. ա. եզր. ա, 45:

Բառս, մինչ, մինչև, մտեալ ընդ մէջ երկուց գոյա-կանաց՝ զնախընթացն բացառական՝ և զհետևորդն նախդրաւ առական կամելով, զանցեալ ժամանակն ցուցանեն. որ. Ի դարէ մինչ ՚ի դարս հազար ամ է. Հրովմ. սաղ. 83: Ի մերոյն հայէաց մինչև ցնահապետու-թեան վաղարշակայ՝ գտանին ամք սմին:

Նախադրութիւնս Բս՛ արտաքոյ, առաջի, առընթեր, ընդ առաջ, յառաջոյ, զառաջեաւ, զառաջեօք, զկնի, զհետ. հանդէպ, յանդիման, յառաջկոյս, յետկոյս, յայս-կոյս, յայնկոյս, յանդկոյս, ՚ի վերայ, ՚ի վերոյ, ՚ի վեր-կոյս, ՚ի վայրկոյս, ներքոյ, ՚ի ներքոյ յետ, յետոյ, յե-տուստ, ՚ի մէջ, ՚ի միջի, ՚ի միջոյ, ընդ մէջ, զտեղի ցուցանելով՝ ոմանք պահանջեն զսեռական հոլով. որ. Պապանձեալ (եղև) առ դրաղէն. շար. ձէ: Զամօթ-առ Տարփեան ինչ ոչ կրեն. եգն. ժբ. 1: Յարտաքոյ ար-քունեաց պատուեցայ յոյժ. արգ. ցոկ. 7: Յառաջի աչաց ունիմ զդատաստանն քո. Վարք. հարց. դ: Յառընթեր որբոյն գայ արդարութիւն և կենդանութիւն. նար. ԼԵ. Ընդդէ-

առաջ նորա ելին զօրք կողմանցն. խոր. Բ. 42։ Ո՛չ առ ջեւ բռնաւորին ածէր զնա. ճառընտ։ Յանդիման մեր արար զմեծ նշան. ոտնայ. Ժ. 41։ Ի ներքոյ երկրի աղբիւրս աղի ունիս. եղիշէ։ Ի վերայ երկրի սփռեցան ՀԲ նահապետք լեզուաց. ագաթ։ Ի մէջ աղբերացն ծարաւի գտանիմ. խորէն։ Յայնկոյս գետոյն եփրատայ կան պարսիկք. գէորգ. եղ. 7։

Ոմանք կապին զվերջահոլով տրական. որք են, Առջեւ, դէպ, առընթեր, ընդդէմ, դէմընդդէմ, հանդէպ, յանդիման, որ, Այդ առ նմին և զհնարս փրկութե. եգն. ժա. 36։ Դէմընդդէմ միմեանց խառնիցին ճարմանդքն. ել. Ժղ. 5։ Առընթեր նմին զհիւսն դնեն. եզնակ. դ։ Հանդէպ նոցին դեգերեալ ողբայ. նար. Ժէ։ Ընդդէմ նմին զզրկողութեն կատարէ զգործ. պետրոսեա։ Յանդիման երկնի և երկրի եւ անմեղ ՚ի ջրոյն. լամբ. աղ. 88։ Յետադաս բառքս, դէպ, դէմ, հոգիս, հոյս, մինչ, մինչև, կամին զնախդրաւ տրական. որ, Փախեան դէպ յորժելու ցայսմ. հռով. Է։ Դարձաւ ՚ի հինն հոգին. ղուկ. Է. 44։ Յորժելու հոյս ցուցանէ զհայեցուածն. վերօր. դ։ Մինչ ՚ի հասարակ զտոմ ինչ զմեր տեսանէ. եգն. ԺԳ. 6։ Մինչև յօր վախճանին կան անհոգացեալ. յոհն. ոսկեբ։ Երկու այս բառք, շուրջ, շուրջանակի, խնդրեն զպարառական. որ, Շուրջ պէտն ունիս զթշնամիս քո. հոգ. Բ. 10։ Շուրջանակի պնդոց բազմամեալ կոտորելին. յոհն հար։

Ըստ բառքս, ընդ, առ, ՚ինշանակելն զտեղի, կամին զզործիական. որ, Ընդ հարծեօք ածեն զայս դատաստանն. լամբ. աղ. 72։ Առ եղերբ գետոյն շինէ քաղաք. յոհն հար։ Մտից ընդ յարկաւ սքանչելեաց տանն այս. աղ. խտ. 5։ Ընդ որոյ ծառովն հասեր առ դուռս. ղուկ. ԺԳ. 54։

Երբեմն ևս նախնիք ՚ի միում պարբերութեան յառաջին նախադասութեան զբոլոր նախադրութիւն դնեն. և յերկրորդ նախադասութեան թողուն զօրութեամբ, կամ ըզնախդիր նախադրութեան դնելով միայն ՚ի վերայ խնդրոցն՝ յայտ առնեն զբառն ծածկեալ. որպէս, Մ՚ի էերէ ընտանեաց ձեռաց պահպանութեան յակոբայ՝ և (ի ձեռաց) ընտանեաց բաբելոնի տաղտկալի քեզ երևեսցի. նար. ա. Նշական բնութիւնս ընդ ակնկալութեան անկանին, իմանալիքն՝ (ընդ) հոգեկան դիտակ. շնորհ ընդ. Թշուառ որեա վասն Ճշմարտութէ (վասն) հեզութէ և (վասն) արդարութէ սաղ. խդ. 4. Նորա ընդ արդարութէ, ընդ-պատուութեան, ընդ համեստութեան, ընդ նորոյ, ընդ համբերութեան. (որպէս ընդ ամպոց ընդ հողոց, ընդ անդրոց ա. թեսղ. դ. 11. Ընթերցիցես զօրութիւն իմ կալով ՚ի միջի ձեր՝ որպէս (հայր) յերկից մանկանցն. (որպէս ՚ի մէջ երեց մանկանց) ճառընտիր. Որժամն էր լուսաւոր լինել ածային և ուղիղ վարուք ՚ի ծառայից պաշտօնեայ անուանն իմ, և ոչ ՚ի (պաշտօնեայ) հոյակապութեան. շնորհ ընդ. Համեր զգիշերըն՚ի գլուխ յաղօթսն իմ՝ ոչ յնսուր ընդդէմ, այլ՝ ՚ի (ընդդէմ) մերձ. լամբ. յուն ասացին. Մնըս ՚ի վերայ վերայ՝ և ցաւս ՚ի (վերայ) ցաւոց յաւելուն. շնորհ ընդհ.

Նախադրութիւնք թէ և սովորաբար միշտ յառաջոյ դասին խնդրոցն, սակայն երբեմն ևս զկնի խնդրոցն՝ դնին. որպէս, Ջուրն զկնի միաբեցայ. նար. կէ. Նամարթ էր զօրութիւն շանց առաջի արկանել. լամբ. առակն. Ոչ յիշեցուցիչն պատգամ սակս կրեն. խգն. ն. 46. Տեսայք զփառս նորա՝ զփառս ընդ միածնի. (ընդ միածնի մերձ). յովհ. ա. 14. Ողովակն՝ որ ընդ ծովեալ շարժ էր. բ. թագ. ժբ. 16.

Երբեմն զնախդիր նախադրութեան յարեն յայլ բառ,

կամ զբոլոր նախադրութին դնեն 'ի վերայ այլոց բառից. որ, Յարկեալ հիմանն՝ որ 'ի նոցանէ, վերայ շինեմք զխոստովանութե մերոյ յայտարարութի. (շինեսջ զխոստովանութիւն յայտարարութեան մերոյ 'ի վերայ հիմանն որ արկեալ է 'ի նոցանէ) գրիգոր նիւս։ Ուղխ չարի 'ի վերայ խորխորայր հասուցանել որչափ. ('ի վերայ որչափ) յոգն չարի։ Զաղքատն վասն զծնողութին պգէնչրոց անպատուէք. (վասն պգէնչրոց) առակ. յակ. 6։ (հայց) Մի՞ ինչ պատճառս տալ հակառակորդին 'ի հայհոյութեան աղագաւ. (յաղագս հայհոյութեան) ա. տիմ. ե. 14։ Յոյր ձեռն գայցէ գայթակղութիւն. մատ. ժը. 7։ Զմեղաց ընդ անհետ 'ի վերայ գայլին. խոր. ա. 2. Յամ ժամ զբարեաց զհետ երթայք. ա. թես. ե. 15։ Նախադրութի. որ, Զանձն իւր եդ 'ի վերայ ձեր՝ խբրև 'ի վերայ բարեկամաց. առակ. ա. պետ. 9։ Կապեալ են յաղքատութե որպէս ընդ երկաթոյ 'ի ներքոյ լծոյ ծառայութե. ըստ որում ըստ։ Ընդէծք վասն այլ մեղաց ոչ շարժին, քան յաղագս գողութե. նոյնն։

Գլուխ. ԺԹ.

Բացայայտող բառն ընդ որ հաւի ընդ բացայայտեալն բառն.

Բառն բազմաց պատշաճեալ՝ տարտամ և հասարակ, այն է տարակուսելի, կոչի բացայայտելի. իսկ բառն լուծիչ նոյն տարակուսութե՝ 'ի բազմաց զատուցեալ սեպհականօղ միում, փարատօղ 'ի մտաց որոնողին ըղմըթութե տարտամութե, կոչի բացայայտիչ կամ մեկնիչ.

որպէս յայս՝ և 'ի նման բանս. որպէս, Նուաճեցաւ աւե-տիքն հօր 'ի բարձանց՝ հոգւոյն ճշմարտութե. շար. կը. Նստանօր լսելով զբանդ, աւետարանին հօր, միտք իմ ոչ շատանայ կամ հանգչել, մինչև յարեսցի մեկնիչ բանդ, հոգին ճշմարտութեան. ըստ այսմ են և յաջորդքն։ Եթէ ես ոչ երթայց, մխիթարիչն ոչ եկեսցէ առ ձեզ՝ հո-գին ճշմարտութե՝ որ 'ի հօրէ ելանէ. յովհ. ժզ։ հոգին, է մեկնիչ բանից՝ մխիթարիչ։ Մի թէ դու մեծ ինչ ո՞ք իցես քան զհայր մեր՝ աբրահամ. յովհ. ը. 53։ ուր բանդ, աբրահամ, է բացայայտիչ բանից, զհայր մեր։ Իջին երկոքին 'ի ջուրն՝ փիլիպպոս և ներքինին. գործ. ը. 38։ Նծեր աւել տան քո՝ աշխարհի. շար. լէ։ Օգնութիւն իմ առաքինութեց՝ պետրոս բովանդակեալ ու-նի. եգն. գ. 10։ Դարս առանց բժշկութե արձակեցից 'ի վերայ նոցա՝ պատուհաս անապատի. Է. օրէնսդ ըԲ. 24։ Երբեմն ևս մեկնիչն նախադաս դնի, և մեկնելին վերջադաս. որպէս, Մօտ էր յիսուս՝ խաղաղութին եկե-ղեցւոյ. տաճար. Հերծ. Մովսէս հիմն մարգարէից ասաց. Տծբ. ժբ։ Ի բայց ընկեսցուք զերկնաւորն՝ զմայրն ան-հաւատութե. սարգ. յակ. 2։ Նմանեցէք՝ հօրն ձե-րում։ նոյնն. տ. յովհ. 6։ Զեզ տայց պերճերն քանա-նու՝ զվիճակ ժառանգութե ձերոյ. սաղ. ճդ։ Գայ յմ յերուսաղէմ՝ յեր չարչարանաց տուննն. տաճար։

Երբեմն ևս ըստ առաջնոյն մեկնելին նախադասի. և մեկնիչն լինի վերջադաս, աներևոյթ՝ կամ ամբողջ բան այլովքն հանդերձ. որպէս, Օ՜ խմբրդ լինիցի ինձ այդ՝ փոխանակել զիմ ախտացեալ ոչխարն ընդ առողջ դադամնին. խոր. գ. 63։ Նմ օրէնք 'ի մի բան կատա-րին՝ 'ի սիրեսցես զընկեր քո իբրև զանձն. քո. գաղ. ե. 14։ Նյսօր լցաւ խոստումն իմ նախահայրեանն՝ 'ի

զաւակի նոցին օրհնել զամ ազանց. Շար. ա: Ո՛չ յա-ւէյս զակն հոգւոյս 'ի գլուխն իմ կենաց` ժողովոյ. Նար. ծէ: Արկին Թեւս պա՛րտ է մեզ զգենուլ` պետք է ընդ-ունելոյ վարուց. Տարգ. ա. դէպ. 4. յորդ. Օ՜ մայրն զամ բարեաց` զխոնարհութիւն 'ի ներքս մուծանէ. Նոյնն. ա. դէպ. 7: Արկաւս դաշնականս աւանդեաց ձեզ տէր մեր` զհեշտ և զնոր կտակարանս. խորհրդ. Եթէ զչար գազանն սպանանեմք 'ի մեզ` զցանկութիւնն, փառաւորի հայր. Տարգ. ա. դէպ. 9:

Յորս յայտնապէս տեսանի` զի բառքս, մեկնելի և մեկնիչ, անուն յինքեանս զյատկացուցիչս, զածականս, զդիմորոշօղ տառս, ևն: և նախդիր մեկնելի բառին` նախադասն առեալ, կամ յերկուսին կրկնեալ` այլովքն հանդերձ:

Երբեմն մի մեկնելի բառն` բացայայտի բազում մեկնիչ բառիւք. որ, Ես և այլ անմաքրութիք սրտի, (որ) [illegible], [illegible], ցանկութիւն ընչից, ցանկութիւն մարմնոյ. խորհրդ. Տէր. [illegible] Սա ներհակ այսմ, բազում մեկնելի բառք, բացայայտին միով մեկնիչ բառիւ. որ, Նայօր բուսաւ մեզ բարեբեր [illegible] [illegible], [illegible] հովտաց, ծաղիկն դաշտաց, (որ,) [illegible] [illegible]. Շար. Է:

Երբեմն մեկնիչն դնի սեռական հոլովով` իբր յատկացուցիչ. որ, Օ՜ դեցցուք զգլահն [illegible] և [illegible] ([illegible] [illegible]), և դիցուք զսաղաւարդն [illegible] փրկութե. ([illegible] [illegible]) ա. Եփես. է. 8. Ելեր 'ի խնդիր մոլորեալ ոչխարի [illegible] ([illegible]` որ [illegible]). Շար. [illegible]: Որկ զհաւատացեալ արծաթ բանին 'ի սեղանաւորս` յոգնս [illegible] մարդկան. ([illegible]` որ, [illegible] 'ի [illegible]` որ 'ի [illegible]) Շար [illegible]. [illegible]: Ի հաց մարմնոյ ('ի [illegible] [illegible]) կոչեաց, դնել [illegible]. ([illegible]

ծւր) ետ ծառայեաց. Հռոմ. ՏԷ։ Մե՛րքայն կոստանդեանոս զայսր անդր տարբերեալ տուն Հաւատոյ՝ եկեղեցւոյ (զեկեղեցի) Հաստատեաց. Լամբ. առէն. Ահաւ վաղվաղակի ՚ի Հռոմայ քաղաք. ('ի քաղաքն 'ի Հռոմն) մտանէր։ Ընդ նորքօք նուաճեալ էր կզաւառն եպիսկոպոսութեան. (ընդ եպիսկոպոսութեամբ յորմէ Հռոմ։

Երբեմն դնի մեկնիչն ընդ բայից, Մինչ, քան, է, որոց տէր լինին յայտնի կամ ծածուկ՝ բառքս, են, դոսա, որք, այս, այդ, այն, այսինքն, այնինքն, նոյնինքն, եւ։ յայտակսի բանս՝ մեկնիչն ինքնին խնդիր եղեալ բայիցն; նոքօք Համդերձ լինի բացայայտիչ այլոյ բառի. որպէս (Հա՛րց է) Ուսանել զզօրութիւն իմաստից 'ի Նորին պղատոնէ՝ 'ի յԱյսմ առէն Վարդապետէ. Յովհ. Գ. 62։ Ոչ իմ՛րդ կարելի՛ ոչ ունելով զտաճարն Տոյ, զխաղաղութիւն առէն, զերգ տեառն երգել. Լամբ. առէն։ Մերև զքարինս էր ոսկի և արծաթ յերկրի մերում, զմտերմութիւն իմա՛ նորք որքեալութիւնն. Նոյնն։ Ո՛ գո՛յշ լերուք 'ի խմորոյ փարիսեցւոցն, որ է կեղծաւորութիւն. Ղուկ. ԺԲ. 1։ Ընթացուք այսուՀետև 'ի սուրբ Լերինն՝ 'ի Տարգմանէն առէն նա յառաջնոյն. Գործ. Լուս։ Սերձեն զալխ ծովուն՝ այսինքն է զամենայնս. ագոն։ Ցամաքեցաւ խոտն՝ այս է մեռաւ. Գէորգ. Եա. 40։ Քաղանդեսցէ որդի ընդոծնի իմոյ՝ այն է եղեազար դամասկացի. Ծնն. ԺԵ. 2։ Այս են ծնունդք եսաւայ՝ նա է եդոմ. Ծնն. ԼԶ. 1 Որ գալոցն է՝ 'ի նա Հաւատասցեն, այսինքն է՝ 'ի քրիստոս յիսուս. Գործ. ԺԹ. 4։

Յատկանալի բառն շարադրի հոլով ընդ յատկացուցիչ բառիւ։

Բառն այն՝ որ ըստ նշանակութեան պատշաճի բազմաց, որոյ որոնողն չիմանայ՝ թէ նշանակեալն նովիմբ որն է, ասի յատկանալի. իսկ բառն՝ որ ը առաջ դայ նմա՝ և զատուցեալ զընդհանուրն սեփականէ միում, կոչի յատկացուցիչ. որպէս, Որ զբեռն ընկերին բառնայ, կատարէ զօրէնսն Ք̃ի. Գաղատ. Զ. ուր գոյական անուանքս՝ ընկերին, Ք̃ի, են յատկացուցիչ բառիցս, զբեռն, զօրէնսն. ըստ այսմ են և այլքն։
Պտուղ պատերազմաց մահ է. յոհ. ճառ։ Ողջէջ հաւատոյ պէտս ունիցիս. Եփրեմ. Ճ.Գ.։ Խոնարհութիւն՝ աղբիւր խաղաղութեան է, և փառք շնորհի եղանեն 'ի նմանէ. Ճաշ. 93։ Հրեշտակ Տեառն խօսեցաւ առ փիլիպպոս. Գործ. ը. 26։ (է) Յս̃ Քս̃ որդի Այ̃. Նոյն. 37։
Երբեմն բազում անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ. որպէս, Լինկեալ կամ չարեօք 'ի մահիձս աշխարհի ... Յուզեցին աւեք ... 'ի տրտմութէ խղճի մտացն. ... Մի արտասուացուցանէք զլոյս հաւատոյ ... մերոյ ձերոց. Շնորհ ընդ. Քրիստոսի ... հնչեալ լինին ... ձայնք. ... Բ։
Պահելն զպահպանութիւնս Գեղեցկոյ հօրն իւրեանց. ... Ե. 8։
Յատկացուցիչն նախադաս, և յատկանալին վերջադաս. որպէս, Քրիստոսի զինուորք ... շնորհ ընդ. ... լոյս ծագեաց, մահու ստուեր փախեաւ. ... Տեսանեմք 'ի նմա զերկինս գեղեցկութե, և

զերկներն վայել չուէն. Խոսրով։ Զգեցաւ զնղէնոսյն ծած-
կոյթ՝ փոխանակ անձառ լուսոյն. Շար. Խէ։ Եւ ումն
զյոսոոյն առաւաւան խզէ. Նար. Ժ։ Ո՛չ այնքան յոսոոյն
հանգուցիւ, որքան ունրոյն կապանօք բերիմ. Նար. ԺԷ։
Երբեմն մի կամ բազում բառք, կամ ամբողջ բան
մտանեն 'ի մէջ երկուցն՝ յատկանալւոյն և յատկա-
ցուցչին. որ, Յախտս նոաուլն մեղաց. Շնորհ ընդ.
Ամրմնոյ Վնձահէցոտն աղցաւոր կրից. Լամբ. Պաս։ Որ
զնախահօրն շնչոյէր պարտեացն զհուր. Շար. ՅԷ։ Զ ի՞նչ
էր բանին, զոր լուաս, զօրութեան. Լամբ. սաղ. 26։ Ո՛ղա-
չեմ ձանաչել իմաստութեամբ զաստիձանիդ, զոր ուս-
նէր, զբարձրութեան. Շնորհ ընդ. Հոգւոյն՝ յասատձեալն
'ի Վերնատանն զեղոն շնորհք. Խոր Վարդ։ Եւ զմկըր-
տութեան՝ 'ի Տեառնէ պատերազմն ընդդէմ օրհնէին
զջուրսն. յաղգ նշանս. ը։

Զնախդիրն նախադասեալն առնու յինքն, թէ յատ-
կանալին յառաջադաս լինիցի՝ և թէ յակացուցիչն. որ,
Զզարդ հարսանեացն կրկին մերկացայ, և զձէթ
վարուցն վերստին լքի. Նար. Հբ։ Զլուսոյն ձառա-
գայթ տպաւորէր 'ի յինքեան. Շար. Ղէ։ Ո՛չ առին
'ի միտ զանմահ մահուն դառնութե. յաղգ հան. Զյաղ-
թանակն եառ զովուէ. 'ի Գէորգ պէտ. Ո՛չ ետու զըն-
բուէ հաշիւն 'ի կենցաղոյս ձանապարհի իմոյ մատ-
նըչին, զի 'ի դատաւորին ձեռանէ առաջեն իսկ փրծայց.
Նար. Հբ։

Նախդիրն յերկոսին կրկնեալ. որ, Զմահուն փա-
րատեաց զերկիւղ. Շար. Ճդ։ Որ զերկնաւոր թագա-
ւորուեդ քո զօրինակ ցուցեր 'ի յերկրի. Շար. Ծդ։
Յորոյ այսօր 'ի գիրկս գգուեցար. Շար. Ծդ։ Զինքն
'ի սպասաւորութեան ոյ արձակեալ 'ի բաց տանի 'ի

լծոյ. յովհ. եհաս. պ: Զմեծին 'ի ծննդոց կանանց՝ զկարապետին և զմկրտչին յովհաննու զառաքինութե զհանդէս տօնելով այսօր գովեցէք զտէր. շար. ծզ: Կարգեցեր մարդկան զայս կետ՝ թողուլ յաւուր զիւրաքանչիւր մեղանաց զպարտս. նար. ժէ: Զի երկրորդն՝ զքոյդ յաձախէ զփառս, իսկ առաջինն՝ ըզձգնաւորացն յայտնէ զգործս. նոյնն. ժգ: Ո՞չ զհանգիստն խնդրեմ, այլ զհանգուցչին զերեսս աղաչեմ. նոյնն. ժբ:

Յատկանալին զօրութեամբ մնացեալ՝ կա՛մ մօք կրկնեալ, իսկ յատկացուցիչն կա՛մ զնախդիր յատկանալոյն յինքն առեալ, և կամ մերկ 'ի սեռական հոլովն եդեալ վարին 'ի բանի. որ, Ո՛չ այժմ զբանս իւր տաղաչանաց առնէ, (բան աղաչ) նոյնն. ա. 17: Հոգեշահէ կարծեցին զմծայլն բարբառն զայն. (բարբառ հոգեշահէ) նոյնն. բ. 21: Զի մի՛ զգործն՝ նենգաւոր համարեսցին. (գործ նենգաւոր) նոյնն. ա. 17: Զերգ զերբօճէնցն խորհրդաբար կերպարանեմք. (զնմանութիւն երբօճէնցն) 'ի գնդր. տպր: Խնդրեն ուսանել՝ և զյօհաննու առաջի դնեն. (զօրէնսդ աղօթելոյն յօհաննու) ղկ. ժա. 2: Մի՛ յն ան քո շնորհք վայելչականք, եթէ զչարչարանս իմոց մտաւոցեալ՝ զտարեալս քո յիշեսցես. (զգործս չարչարանաց զխոտոր ողորմութեան) նար. հզ: Մատակարարեսցեն (տայցեն) ըզծողովրդեանն՝ (զհացն) որ, և զտեղն՝ (զպարգևս տայ) ժողովրդեանն. խորհրդ. մեկն. ծհգր.:

Մի՛ ոք զանձին և եթ խնդրեսցէ՝ այլ և զընկերին. (զօգուտ անձին, ևն). ա. կորն. ժ. 24:

Գլուխ. ԻԸ.

Դիմորոշօղ փառաց պետմբը հաղէն ընդ դիմորոշելն է։

Դիմորոշօղ կոչին երեքին տառքս, Ս, Դ, Ն. որք յարեալ ընդ մասունս բանի՝ որոշեն զդէմս նոցա. զի տառս, ս, յարեալ 'ի բառս՝ որոշէ զայն 'ի բազմաց առ առաջին դէմն. տառս, դ, կցեալ ընդ բառից՝ որոշէ առ երկրորդ դէմն. իսկ տառս, ն, կցեալ 'ի բառս՝ որոշէ առ երրորդ դէմն։ Պաշտօն տառիցս է այն՝ վարիլ 'ի տեղի եական, ցուցական, և ստացական դերանուանց. զի սոքա յարլին նախ՝ յեական դերանուանս 'ի սաստկացուցանել զնշանակութիւնս նոցին. որ, Որպէս զիսս տեսանէք զի ունիմ. (որ զիս տեսանէք) ղուկ. իդ. 39։ Նոյս չէի՞մ իբրև զձեզդ. (զձեզ ենթ. դէմք) եղեւ. դ։ Ուր եմն եմ, անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի. (եւ ընտն) յօհ. ժբ. 26։
Երկրորդ՝ երբ եականն լինի բացայայտիչ, նոյնադէմ դիմորոշօղ յարի 'ի բացայայտելին. որ, Նոյս լուացի զոտս ձեր՝ տէրս և վարդապետս. յովհ. ժգ. 14։ Նոյս հովիւս յանցեայ, դոքա ոչխարքդ զի՞ արարին. թ. թագ. իդ. 17, Նստցին սոքա երկու որդիքս իմ. մատ. ի. 21
Երրորդ՝ երբ եականն ունիցի զածական, դիմորոշն յարի յածական նորին. որ, Դոքա յետինքդ մի ժամ գործեցին. մատ. ի. 12։ Դու քեն տէր հայցեմ 'ի մարդասիրէդ. ժհգր։ Նոյս ձեզ վայ (է) օրինականացդ. ղուկ. ժա. 41։
Ընդ յարաբերականս ոչ կցին դիմորոշք, այլ 'ի հետևորդ բառն. որ, Մարդիկ մատակարարեն զայս՝ որ երևելիս, իսկ հոգին տայ զայն՝ որ ոչն երևելի է. ժէ. 28։

'Ի նա հայէր որ խօսէրն (նա որ). նոյնն. ժ. 10։ Եւ ո՞վ է՝ որ ասէ ցքեզ. (տա որ) յոհն. դ. 10 Որ յերկնից գայ, զոր ինչ ետես, վկայէ. (նա որ) յոհն. գ. 32։ Որ խօսիդ ընդ քեզ. (տա որ) նա է. յոհն. թ. 37։ Զի որ ոչն (նոքա որք) տեսանեն՝ տեսցեն. նոյնն. 39։

Երբեմն յարին յանուանս դիմորոշս. օր, Վարդապետի նման լեր. (ինչ) մարկ. ա. յոհն. 2։ «Բաւասուն թիւք 'ի հինգ ութից աւարտի. (այք) արինակն։ Ձեզոյն ասէ. (նոյա) մարկ. ա. պէտ. 6։

Երբեմն յարին յընդունելութիս. օր, Զայնես չլսողիս. (ինչ) մարկ. ծը։ Որ փառաւորեալդ ես (տու). ագաթ։ Նստեալդ յաթոռ քերովբէից. (տու որ նստիս) շար. խա։ Զամենն աշակերտեցին հոգւով զօրացեալքն (նոքա). շար։

Երբեմն յարին 'ի մակբայս. օր, Որ շուրջ կան՝ առնեմ. (նոքա) նոյնս. յոհն. ժէ. 23։ Բայց զինչ այժմ տեսանէ. (տա) յօհ. թ. 21։ Որ իբրաւապէսն դատի. (նա՝ որ) յոհն. իմաստ. ժդ։

Երբեմն յոր յարելին էր՝ ոչ կցին, այլ յարին յայլ բառ. օր, Զի՞նչ գործեցից ողբալիս հոգի. (հոգիս) մարկ. հը։ Ծածկեալն հաւատ՝ հաւասար է անհաւատութեան. (հաւատոյն) շնորհ ընդ։ Օժանդակ լեր տկարութեան՝ բարեգործ աջովդ շնորհի. (շնորհիդ) մարկ. զա։

Երբեմն յարին յայնպիսի ածական անուն բայիս, որ զօրութ ունին զգոյականն. օր, Լուսոյդ վայելման՝ խաւարս և նենգօղս մեղայ. մարկ. ի։ Կարծեցեր անօրէնդ (տու) 'ի մտի քում. սաղ. ծէ։ Ամուլն ծնաւ եօթն, և բազմածինն նուաղեցաւ. ա. թագ. բ։

Երբեմն կցին ընդ յատկանականին փոխանակ յատկացուցչի. օր, Սիրտս (է) նախաքախորհուրդ՝ բերանս

չարախօս․ (ուէրտ ըՏ, բէրտն ըՏ) Դաւթ․ ծը։ Ծ՛ագեսցէ լոյսդ՝ արագեսցէ փրկութիւնդ․ Եսայ (խօ ծէրհօ-՛ն թօ) Դաւթ․ ղբ։ Ո՛չ կարացին արգելուլ զարագաւթեւ հրամանն (հրամանն Դօրթօ)․ յովհ հար։

Երբեմն յարին 'ի բառս՝ փոխանակ ցուցական դերանունանց․ որգ, Նեղ է մեզ տեղիս․ (թոյ թէղէ) Եսայ․ խը․ 20։ Ընդէ՞ր ոչ լինի բացցի դուռնդ․ (թոյ դուռն) յովհ հար։ Ո՛չ եւթէ մեռեալ է աղջիկդ․ (թոյ աղջ) Մար․ Ե․ 24։ Մատեան առ նա կոյրքն (թյնօթէկ)․ Խօսեցաւ համրն․ (թյն) Նոյնն․ 28—33։

Երբեմն յարեալ 'ի յատկացուցիչն՝ ցուցանեն զծածուկ յատկանալին․ որգ, Ս՛յլ է մերս, եւ այլ է Նորայն․ (չաՏ մէր, չաՏ Նօրթ) Եգն․ ժա․ 5։ Ի՞ բարկուն՝ որ գովելի է 'ի գրոց, որպէս մովսէսին․ (բարհա՛էն Տօվսէսի) Հուրգ․ յակ․ 4։ Դասք արդարոցն են առանց տրտմութ, իսկ մեղաւորացն ոչ․ (դաս մեղաւորաց) լամէ պապ։

Երբեմն յարէլ յածականն՝ ցուցանեն զգաղէլ գոյականն․ որգ, Օ՛րդոյթնաշխնն այժմ բարբառիմ․ (ողդոթնաշխն բանն) խօր․ տ․ 31։ Օ՛ ղյոյն եւ ըմդարջին սիրէ․ (ղ ղոյն եւ ըմդարջայ ձնապարհն) շնորհ ընդ։ 'Ի յանանոյն վաշխեւ հատուցէ․ (յանանոյ նէանն) Նոյնն։

Յաղագս յարակցութ տառից աստանօր այսչափ, այլազգ եւ կապակցութիքն տեսանին 'ի հարուստ գրուածըս նախնեաց։

Երբեմն յարին 'ի գոյակնս ստացակն դերնուանց․ որգ․ Հալածեցէ՛ք յաշխարհէդ ձերմէ․ շնորհ․ Եղբ․ Օ՛ւր բեռանցն հոգայ․ Հուրգ․ տ․ յովհ․ 8։ Ընդէ՞ր տեսանեմք զարե յետ մերոց սիրելեացն․ Եղիշ․ է։ 'Ի քում ականդ զգերանդ ոչ տեսանես․ Մատ․ է․ 3։

Նայլ երբեմն յարին յմնակսի ստացականս, որոց գոյա-

կամքն դնին զօրուԹ. որ, Ճանաչեմ զիմսն և ճանաչիմ յիմոցն. յովհ. ժ. 14։ Մերայնովք զքոյինսդ ծանուցանող (էս) հրաշապէս. սաղ. կզ։ Եւ զքոյս 'ի քոյոց քեզ մատուցանեմք. 'ի գէբր. պտր։ Զնորայն կրտրեաց, և զիմն յարակայեաց. սաղ. կէ։ Մի յարիցէ ը քոյ՝ բանսարկուին. նոյնն. ծէ։ Լուա զմերս և մերովս հատոյց զմերն պարտիս. եգն. ժ. 33։

Գլուխ ԼԸ։

Րամն յարաբերող դերանուանց հայի ըստ յարաբերելի բառին։

Յարաբերող կոչին երկու գոյական դերանունքս, Ո, Որ. որք յարաբերեալ զնախընԹաց և զհետեւորդ բառն 'ի բանի անդ, դնին 'ի տեղի նորին, վարելով փոխան յարաբերեալ բառին. յայն միտս՝ զի մի բազմիցս կրկնեսցի մի և նոյն բառն 'ի միում պարբերուԹե. որ, Ցուցանեմ ձեզ եղբարք՝ զաւետարանն իմ, զոր աւետարանեցի ձեզ, զոր և ընկալայքն, յոր և հաստատեալդ էք, որով ապրեցայքն ա. կոր. ժե։ Ուր դերանունս որ, եդեալ փոխանակ բառիս, աւետարանի, ըստ որում յարաբերող, չորիցս կրկնեալ է զանազան հոլովով. իսկ բառն՝ զոր սա յարաբերէ՝ կոչի յարաբերելի։ Յարաբերող դերանունքս լինին ենԹակայ (անէր բայի.) խնդիր բայի՝ և ամ խնդրող բառից, բացայայտելի, և յատկացուցիչ։ Լինին նախ անուն բայի. որ, Ո՛վ, որ չար գործէ՝ չար գտցէ. առակ. Զի որ առաջին պտղոյն ճաշակմամբ մահացաք, զայսոսին

ճաշակելով կենդանացուցք. շնորհ տուաւ։ Որ ամե-
նեւին մերձաւոր առնէ զհոգին՝ այս, խոնարհութիւն է.
առակ. յոհ. 9։
Երկրորդ՝ խնդիր բայի. որ, Ժառանգութիւն է եկեղե-
ցի այս, զոր գնեաց քրիստոս պատուական արեամբն
իւրով. լտմբ. սաղ. 78։ Յոր և յուսացուցեր զիս. սաղ.
ճժը։ Զոր սկսաւ յիսուս առնել և ուսուցանել. գործ.
ա. 1, Որոյ յանդիման կացոյց զինքն կենդանի. նոյնն
3։ Յորս վերայ դնիցեմ ձեռս. նոյնն։ ը. 19։ Ընդ-
որս էր և դիոնեսիոս արիսպագացի. նոյնն. ժէ. 34։
Երրորդ՝ լինելն բացայայտելի. որ, Որում ոչ կամե-
ցաւ հայկայ հնազանդ լինել բելայ՝ գնայ յերկիրն
արարատայ. խոր. ա. 9։ Որոյ և ոչ ինքն լուաւ մար-
գարէից. եփս. ժդ. 29։ Զոր երբեք տեսին հօտքն
դհովուին. յոհն հաւ։ Մեղք կապանք դժուարինք են
հոգւոյ, յորմէ եկն յիսուս արձակել ՚ի կապանաց. եփս.
դ. 19։ Զոր դարձեալ դրոշմէ ՚ի նա ղոխպս. եփս.
ժէ. 22։ Զոր տալոց ես զանանցական վրէժս տան-
ջանաց. եզեկ. է։ Երանեալ է այր՝ որոյ օգնութիւն իւր
՚ի քէն է. սաղ. ձգ. 6։ Յորմէ բաղում անգամ և ախտ
քնոյ ՚ի բաց փախուցեալ լինէր ՚ի նմանէ. խոր. հայ.
ա. պր. 24։ Որոյ ձեռք իւրեանց յանօրէնութեան են.
սաղ. ծե. 10։ Տեղիդ՝ յորում կաս դու ՚ի դմա, երկիր
սուրբ է. ել. գ. 5։ Յորս յուսացեալ էիք դուք ՚ի նո-
սա. բ. օրէ. լբ։ Որոյ ոչ է իւր օգնական. սաղ. հա։
Որոց բերանք իւրեանց խօսեցան զնանրութիւն. սաղ. ճխգ։
Որոյ ճշմարտութիւն են գործք նորա. բ. օրէ. լբ. 44։
Չորրորդ՝ յատկացուցիչ, որ, Որոյ անուն էր տիտոս
յուստոս, որոյ ապարանքն էին մերձ ՚ի ժողովրդանն.
գործ. ժը. 7։ Հենս պարգևէ նոցա, յորոց անուն

կոչի սապէս և նախարարութիւնքն. Խոբ. Ժ. 7: Որպէս և ազատ, ուրոյ զդէմս առեալ մարգարէին՝ ասէ. Յովհ. Մկրտիչ: Որոյ չեմ բաւական բառնալ զկօշիկս. Ղուկ. Գ. 16: Որոյ գովութիւն յաւետարանի անդ է. Բ. Կորն. Ը. 18: Որոյ սիրտն է ուղիղ ընդ նմա. Լմբ. պար:

Հինգերորդ՝ յարաբերելին վասն դիւրիմաց լինելոյն բազմիցս դնի զօրութեամբ. որ, Մ՞ի ինչ եկեսցէ 'ի վերայ իմ, (յայնպիսի) յորոց դուքդ ասացիք. Գործ. Ը. 24: Յուցանէ (զայնոսիկ) զորս (որք) 'ի չարիս կայցեն. Գձարգ. Ի. 3: Զեկաց (յայնժամ) յոր ինչ էրն. Նար. Ղէ: Ո՛չ ուսեք պատմեցին՝ և ո՛չ ինչ, յորոց (յայնց զորս) տեսինն. Ղուկ. Ի. 36: Որոց (որք) լսեն և ո՛չ պահեն 'ի մտի՝ մեղադրէ. (Մեղադրէ այնոցիկ՝ որք լսեն) Խորհրդ: Բաղցր է տէր՝ որոց սպասեն նմա. (այնոցիկ՝ որք սպասեն նմա) Նաւում. Ա. 7: Իսկ՝ որ պահէ 'ի հացէ և 'ի ջրոյ, և է՝ որ պահէ՝ զի եղիցի կատարեալ. (է ոմն՝ որ, և է ոմն) Տօթ. Զ. 4: Էր՝ զոր կոտորէր, և էր՝ զոր գերի վարէր. (էր ոմն՝ զոր) Եղեղ. Ե: Են՝ որ արտաքուստ են, և են՝ որ 'ի ներքուստ. (են փոխանակ՝ կան՝ որ) Սարգ. յոհ. 3:

Վեցերորդ՝ մի յարաբերողն կարէ յարաբերել զբազում յարաբերելիս. որ, Նայոր Հզօրութիւն մեր և ողորմութիւն այ պատահեն միմեանց, յորոց համբաւի ընդ տիեզերս արդարութի և խաղաղութի. Լմբ. ատեն: Յուշ առնէ նմանօղ լինել մօսէսի և դաւթի, որք 'ի հնումն էին հովիւք ժողովրդեանն իսրայէլի. Հերին էսպ: Սուրբ (են) փառասիրութե և մարդահաճոյ, այլ և զհաւատոյն իսկ հալածեն. Սարգ. Ա: յովհ. 9. յորոյ: Զլուսին և զաստեղս՝ զորս դու հաստատեցեր. Սաղ. Ը. 5: Նզովեցաւ խրախոյս ամբարշտին, սքանչելեաց տեսութեան, յորոց ոմանք յոյս ընձեռեն. Նար. ԼԳ:

՚Ի լինելն խնդիր նախադրութեց, յարաբերօղն դնի վերջադաս. օր. Նա՝ որում գտցի սկիհն՝ մեռցի. ծննդ. խդ. 10: Ընդ որում մաղթեալ պաղատիմ. նար. խը: Զայն որոց և ծունր պաղատանաց կրկնեցի. նոյնն. ծէ: Ըստ որոյ. յետ որոյ. շուրջ զորով: առաջի որոյ. փոխ զորս. եւն:

Եօթներորդ՝ յարաբերելին նախադաս դնի քան ըզ-յարաբերօղն. օր. Յիրաւի է օգնութիւն ինձ յայն, որ ապ-րեցուցանէ զայնոսիկ՝ որք ուղիղ են սրտիւք. սաղ. է. 11: Օրհնեցից զՏէր՝ որ իմաստուն արար զիս. նոյնն. ժե. 7: Ո՛չ ոք է՝ որ առնէ զքաղցրութիւն. նոյնն. ժգ. 3: Մեղք՝ զոր անարգեցին չինօղքն. սաղ. ձժէ: Խոր-հեցան խորհուրդ՝ զոր ոչ կարացին հաստատել. սաղ. ի. 12:

Ութերորդ՝ յարաբերօղն դնի նախադաս՝ և յարաբե-րելին վերջադաս. Եւն, Որ զայս արասցէ, նա մի սա-սանեսցի յաւիտեան. սաղ. ժը. 5: Որ բարւոյ հակառակ է, նա սատանայ անուանի. յաճախ. ն: Խղճելին՝ ինմա-նէ՝ որ ՚ի Թլփատութեան անտի հրեայքն. գործ. ժա. 2: Զի ոչ եթէ զոր կամիմ զբարին՝ զայն առնեմ, այլ զոր ոչն կամիմ զչարն՝ զայն գործեմ. հռոմ. է. 19: Որ սերմանէ զսերմն բարի՝ է որդի մարդոյ. մատ. ժգ. 37: Որ բնութեամբ չար է, նա երբեք բարի լինել ոչ ու-նի. եզն. ժը: Զի զոր սիրէ Տէր, զնա բարի վարկա-նի. առակ. յակ. 10:

Իններորդ՝ ՚ի շքեղաբանութիւն նախնեաց՝ յարաբե-րօղն իւր հետևանօքն մտանէ ընդ մէջ նախադասութե յարաբերելոյն. օր. Զի ծանիցես զբանիցն որոց ա-շակերտեցար, զճշմարտութիւն. (զճշմարտութիւն բանիցն) ղուկ. ա. 4: Լցան անձինք մեր նախատանօք, այլ նախա-

տէին զմեզ, և արհամարհանօք ամբարտաւանից. սաղ. ճի՛բ. 4: Ամենեցուն, որ 'ի ժողովրդեանն էին աչք, 'ի նա հայէին. (ամենեցուն աչք՝ որ 'ի) Ղուկ. դ. 20: Զհոգեկանն՝ որ յառաքինութեն է, պինտ պահեցեմք զազատութի. (պինդ պահենք հոգևորը, որ ...) յովհ. ... ժգ: Եւ այլ ևս բազումք, որ 'ի սոյն յարին, բանք. (բանք՝ որ 'ի սոյն) Շնորհ. Ընդ. Ո՛չ հնձես, զոր ո՛չ արկեր, զսերմանս. (սերմանն՝ զոր ո՛չ արկ) ուրգ. յոհ. 6: Նաև մի՛ ընդ այնոսիկ, որք գործեն զանօրէնութի, կորուսաներ զիս. սաղ. ի՛է. 3:

Տասներորդ՝ ներհակ այդց՝ յարաբերելին խուրովքն հանդերձ մտանէ ընդ մեջ նախադասութեն յարաբերողին. որ, Զոր՝ իբրև եկն (...) հանին 'ի վերնատունն. (...) գործ. թ. 9: Զորս՝ իբրև անցանիցէ, ո՛չ գոյ ... գտանել. (...) եսայ. է. 10: Որով՝ որք վարեցան, առ ո՛ծ առաքեցին զբարեկամութի. (...) եսայ. է. 14:

Յարաբերող և յարաբերելին՝ դնին ի՛ր թուոյն համաձայն. որ, Նա եմ, որ վկայեմ վասն իմ. յովհ. ը. 18. Նա եմ, որ խօսիմս ընդ քեզ. յովհ. դ. 26: Դու ես որ փրկես յամ չարէ. եսայ. ծզ. 8: Այլ ևս ոչխարք են իմ, որք ո՛չ են յայսմ գաւթէ. յոհ. ժ. 16: Հայրն իմ, որ ետ ինձ զնա՝ մեծ է. նոյն. 29: Զգործս զոր ես գործեմ. նոյն. 25:

Ըստ հոլովոյն համաձայն, ըստ մտաց այլ հոլովով եդեալ. որ, Ընակեալ դու յերկրէ՞, յորոց առացի քեզ (...) ծնն. ...: Մոլորեցոյց զնոսա 'ի ճանապարհս, յորս ո՛չ գիտէին. (...): Նաշնորդեա

'ի տեղին, յոր ասացի քեզ. (զոր տայցէ) Ել. լԲ. 34։ Հաղորդ եմ ես ամ՛ երկիւղածաց քոց, որոց պահեալ են. (որք պահ) սաղ. ճժը. 63։

Յարաբերելին յոգնական, իսկ յարաբերողն ըստ տե-ղւոյն եզական. որ, Զգործն՝ զոր ես գործեմ, և նա գործեսցէ. յովհ. ժդ. 12։ Եթէ առնիցէք, (զայնոսիկ) զոր ես պատուիրեմ ձեզ. նոյն. ժե. 14։ Ցուցանէ նմա զգործս, ընդ որ դուք զարմանայք. նոյն. ե. 20։ Զամ՝ զոր ետ ինձ Հայր, ոչ կորուսից (զնը) 'ի նոցա-նէ. նոյն. զ. 39։ Տեսցեն զգործսդ քո՝ զոր գործես. նոյն. է. 4։

Յարաբերող և յարաբերելի ենթակայ ըստ առա-ջին դիմաց. որ, Ես եմ տէր ած քո՝ որ հանի զքեզ յերկրէն եգիպտացւոց. սաղ. ձ. 11։ Զոր ես պատո-ւիրեմ ձեզ այսօր. բ. օրին. ժգ. 18։ Ես ինքն էի, որ 'ի վր կայի, և ես էի, որ 'ի բանտ տայի. գործ. իբ. 19։ (ես) Որ 'ի հող խոնարհեալ մածայ ընդ երկիր. սաղ. լԲ։

Յարաբերող և յարաբերելի ենթակայ ըստ երկրորդ դիմաց. որ, Դու ես, որ սրբես զմեզ դու, ես, որ օրէնս-դէտ առնես զմեղաւորս դու ես որ տաս զերկիւղ քո մե. սաղ. լէ։ Դուք որ չարքդ էք, գիտէք զպարգևս բա-րիս տալ որդւոց ձերոց. մատ. է. 11։ Դու՝ որ հրէայդ ես՝ զիա՞րդ խնդրես 'ի կնոջէ սամարացւոյ. յոհ. դ. 9։ Ի՛ [illegible], որք գործէք զանօրէնութիւն. մատ. է. 23։ (դուք) Որ էք 'ի լերինս շամրնի. ամովս. դ. 1։

Յարաբերող և յարաբերելի ենթակայ՝ ըստ երրորդ դի-մաց. որ, Զի՞ն ո՞վ է [illegible] իմ, որ պատասխանեսցէ ինձ. յոբ. ժգ. 19։ Ո՞ւր են՝ և որ առաքեացն զիս հայր. յովհ. ը. 16։ Ամ՛ ծառ՝ որ ոչ առնէ զպտուղ բա-րի, հատանի. մատ. է. 19։ Աստուած յարոյց զնա 'ի

մեռելոց, որ երևեցաւ աւուրբք բազմօք այնոցիկ. գործ. ժգ. 30: Երանեալ է այր՝ որ եգիտ զիմաստութիւն, և որ լուիցէ ինձ. առակ. ը. 34: Դուք (Նոքա) որ կլեան մեղանչեն, ամբարշտեն յանձինս, և(այնք) որ ատեանն զիս, սիրեն զմահ. նոյնն. 36: Ամաչեսցեն ամբարտաւանք, որ 'ի տարապարտուց անիրաւեցան. սաղ. ճժը. 37: Դիմորոշք յարին յերկրորդ կամ յերրորդ բառս, որք անմիջապէս գան զկնի յարաբերողին. օր. Այրն խաղաղութեան իմոյ՝ յոր և եսն յուսացայ. սաղ. խ. 10: Ո՛չ 'ի մէնջ բերեին՝ զորոց եսն (ես ինքն) կարծէի. գործ. իե. 18: (Նա) Որ հայրն որբոց՝ և դատաւոր այրեաց. սաղ. կէ. 6: Որ էր՝ և որ լինելոցն էր յետ այնորիկ. ժող. ա. 3:

Արբեմն յարաբերողն ըստ կիրառութեան նախնեաց՝ դնի փոխանակ բառից ժամանականաց, ուր, յորս, յորժ, ժամն յորժ. օր. Համապազօր մեղանչեմք, որ խորհրդով, և որ բանիւ. (ժամն յորժ խորհրդով, և ժամն բանիւ) յաճախ. ը: Ամ զգայարանք մեր անօրինեցան, որ ըստ հոգւոյ, և որ ըստ մարմնոյ. (ուր ըստ մարմնոյ, և ժամն յորժ ըստ հոգւոյ) վարդան. սաղ. 50: Ո՛ւր զօրք պարսպապահ 'ի վեր անդ կային, որ 'ի ներքս՝ որ արտաքս. (ոմանք 'ի ներքս՝ ոմանք արտաքս) ե. մակ. ժ. 36: Ո՛ւր յերկինս, զոր յերկրի, և զոր 'ի ծովս ետ մեզ. (ինչ ինչ յերկինս, զոմանս յերկրի, և ժամն ինչ 'ի ծովս) սարգ. յակ. 4:

Յարև դերանունս և է բառից, որ, ինչ, ինչ. օր. Որ ուտիցէ որ 'ի սմանէ, մի մեռանիցի. (որ ոք ուտիցէ) յովհ. զ. 50: Որ ինչ միանգամ պատուիրեաց հարցն մերոց. սաղ. հէ. 5: Որ ոք լուծցէ մի ինչ 'ի պատուիրանացս յայսցանէ. մատ. ե. 19: Որ կամիցի ոք դատել և առնուլ զշապիկս քո. նոյնն. 39: Որ ինչ ասիցէ ձեզ՝ արասջիք. յովհ. բ. 5:

Գլուխ. ԻԳ.

Շաղկապք զնո՛րք կապեն ընդ բառս.

Շաղկապք պէսպէս եղանակաւ կապեն ը̃ բառս, զի շաղկապս, եւ, կոչի բաղհիւսական՝ և գործ սորա է նախ՝ կապել զբազում ենթակայս ը̃ իրեարս, ո̃ր, Նոյն ՚ի վերնատունն պետրոս և յակոբոս, յովհաննէս և անդրէաս, փիլիպպոս և Թովմաս, եւն։
Զբազում ածականս ը̃ իրեարս, ո̃ր, Սերափոխելով յանպատմելի և յանհասանելի և յանանց լոյսն։
Կապէ զբազում նոյնահոլով խնդիրս միոյ խնդրողի. ո̃ր, Եղիջիք ինձ վկայք յերուսաղէմ և յա̃մ հրէաստանի և ՚ի սմ̃րիայ և մինչև ՚ի ծագս։
Զենթակայն կապէ ը̃ բայի. ո̃ր, Գնաց և պոռնկեցաւ և նա։ Ած և հաբէլ յանդրանկաց խաշանց։ Աղաղակեցին և երկոքին ծերքն կից նմին։
Զդիմաւոր բայս ը̃ իրեարս. ո̃ր, Քաղցեաք և ծարաւեցաք և մերկ.ք գնացաք և կափահարեցաք և անհանգիստ եղաք և աշխատեցաք ձեռօք մերովք։
Ատանէ ընդ մէջ դիմաւոր բային՝ և դերբայի կմ̃ դերբայի նորուն. ո̃ր, ՚Ի յընթանալս իմում և կասիմ, յարդարանալս իմ և մեղանչեմ, ՚ի յաթոռս ձերոց բաղմեալ՝ և խելայեղից կցորդիմ։ Ընդ ճանաչեն զճշմարտութիւն և անծանօթացաք։ Ըստ երկիւղի անկանելոյն զարհուրեալ և թմրեցի։
Դնի ընդ մէջ բային և խնդրոյ նորին. ո̃ր, Որովք մեղանչէ ոք, նոքումբք և տանջի։ Կամ եղև և ինձ կարգաւ գրել քեզ։ Օրինակ բարեաց և դու լինիցիս։
Զբազում նախադասութիւնս կապէ ը̃ իրեարս. ո̃ր, Աւաս-

ցէք զիս՝ և ես լռեցից, և Թէ մոլորեալ ինչ իցեմ, ազարկէք զիս խելամուտ։ Յեւ գնասս ընդ մատունս քո, և գրեա յընդարձակութի սրտի քո։

Երկիցս և երիցս կրկնեալ շեշտն 'ի մի և նոյն պարբերութեան՝ վարի 'ի տեղի Թէականացս, ըէ, եըէ. Օր, Մ՛իապէս մատնէ կորստեան՝ և՛ զզլ ջուրն ուժգնակ, և՛ մեղանչելն մոլեգնաբար։ Զարեաց արուեստագէտք՝ արժանի (էն) այնպիսի յուսոյ, և՛ որք փափագենն, և՛ որք պաշտենն։ Խնդրելի յոյ՝ և՛ փոքու և՛ մեծաւ լինիլ այսպիսի։ Յորմէ հեռի ամենեին գտանիմք՝ և՛ մեք և՛ նոքա։

Շաղկապս, և., նշանակութ բաւիցս, յոյժ, առաւել, առէլի, էօղ—ն, Եւ. յարի 'ի դրական և 'ի բաղդատակն ածականս՝ առ աճումն նշանակութե նոցին. Օր, Մ՛եծ և. սէր. Լաւ և. գործ. և. հնարաւոր. և. չար. և. մեծագոյն լոյս. վեհագոյն և.. համարելին չար և.։ Գոյ սովորութի առնախնիս մեր՝ զի ուր կան երկու շաղկապք յերկուս նախադասութիս, զմին Թողուն զօրութ՝ զայն, որ գտանի յերկրորդ նախադասութե. Օր, Որովհետև 'ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, (վասն այսորիկ) 'ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ։ Եւ զի եք դուք որդիք, (յոյն սակս) առաքեաց ած զոգի որդւոյ իւրոյ։ ԵԹէ որդի, (ապա) և ժառանգ այ։ Թէ և մեռանիլ ևս հասանիցէ ընդ քեզ, (սակայն) զքեզ ոչ ուրացայց։

Շաղկապք Թէպէտ և հասարակօրէն միշտ զառջին տեղին կալին 'ի նախադասութե, սակայն շաղկապքս, ըէ, եըէ, կալին դասիլ յետոյ քան զմի քանի բառս. Օր, Մ՛եծութի ըէ առուլու գայցէ, մի յօժարեսցին սիրտք ձեր։ Ընդէր ըէ ոք մոռանիցէ կեցցէ։ Լակ մեք ըէ Որքան անիմաստ Թագաւորաց վիճակեցաք։

Շաղկապքս, թէպէտ, անգամ, ուրեմն, ապա, ապաքէն, գոնէ, եւս, դեռ, կարեն դասիլ զկնի քանի մի բառից. օր. Զի զայն թէպէտ և ցանկութեան շահից հնարեցաւ։ Ոսկի թէպէտ անբան է ձայնիւ։ Չեմք մեղուցեալ և ոչ 'ի միտս մեր անգամ։ Դու գոնէ մի՛ ուտեք չարի չար հատուցաներ։ Սպաներ ուրեմն։ Թէ ընկեցայ ուրեմն յերեսաց աչաց քոց։ Ինքեանք ինքեանց եւս ծանրագոյն էին քան զխաւար։ Այս ցուցանէ ապա, թէ զամենայն 'ի զուր ստեղծեր։ Նոքա՝ ընդ զեղծանելի պսակն առնուցուն։ Եւ ահա ընդ սէր ոչ նախանձի։

'Ի միում պարբերութեան թէ քանի՞ շաղկապք պարտին լինել ըստ վայելչութեան տեղւոյն՝ մի կամ երկու շաղկապք կարեն լինել. օր. Վասնզի ոչ թէ յս ինքնին մկրտէր։ Զի թէպէտ իցեն անուանեալ աստուածք։

Կամ զնոյն շաղկապ երկիցս կրկնեալ. օր. Արժանի է չարչարանաց՝ թէպէտ այժմոյս, թէպէտ հանդերձելոյն. (թէ՛ այժմուս, թէ՛ հանդերձելոյ)։ Մեծասցի քս 'ի մարմնի իմում՝ եթէ՛ կենօք եթէ՛ մահու։ Նոյնհամեմատ գտցես թէպէտ մեծութբն թէպէտ բազմութբն Նորդ՝ եթէ տոհմի։ Վս և ոչ զանձն համարեցայ արժանի առ քեզ գալոյ։ Իմն ապա եթէ յայսցանէ վրիպլին։ Իմն արդ՝ թէպէտ յայտնապէս 'ի շնորհաց վրիպեցայք։

Գլուխ. ԻԳ.

Յաղագս գործածութեան Միջարկութեանց։

Արուեստ կերտառութեան սոցա չէ ինչ մեծ և կարի հարկաւոր 'ի բանի, զի գրեթէ բովանդակին սոքա 'ի հինգ տեսակս. զի միջարկութիւնս, ա՛ ա՛, այի, ո՛, ո՛հ, ո՛հ ո՛հ, ո՛վ, վա՛հ, յանկարծ, վաղին միայնակ՝ և առանց

խնդրոյ կամ կապակցութեան ընդ այլում բառի. օր. Նու ասէ գեդեօն, ա՛ա՛ տէր տէր, զի տեսի զհրեշտակն տեառն դէմ յանդիման։ Նայէ՛, չէք ինչ հնար։ Վա՛հ, որ քակեիր զտաճարն։ Ո՜ մոլախոհ զէդ ջ կալցի զմեզ։ Ո՛, պաշարեաց տէր զերկիս թագաւորս։ Ո՛վ քանի՜ մեծ է կուրութիւն իսրայելի։ Յա՛նկա՛րծ, երթայր տէրդ իմ առաջի մարգարէին։ Ո՛հ ո՛հ, արդարն մոլորեցաւ։

Միջարկութիւնս, ա՛յ, է, յէ, ո՛հ ո՛հ, ո՛վ, ո՛հ, ո՛, յարեւ յուղղական կամ ՚ի տրական բառս, վարեն իբր կոչական կամ զարմացական. օր. Ո՛վ մնացի դու։ Ա՛յ դառնացեալ ծեր։ Ո՛վ սքանչելիք և տեսիլ ահաւոր։ Է՛ հողմ կենսաբեր։ Օ՜ նշա՛նչ շա՛հ (նմա) ՚ի խօսելոյդ, յէ՛ մարգարէ։ Ա՛յ հնացեալ աւուրբք չարութ։ Ո՛հ ո՛հ օր, զի մերձ է օր տեառն։ Ո՛վ ամենաբարի բնութեան։ Ո՛վ մեծի զօրութեան։ Ո՛հ մայր իմ ընդէ՞ր ծնար զիս։ Ո՛վ թշուառութեան։

Միջարկութիւնս, երանի՛, աւա՛ղ, վա՛յ, վա՛շ, վա՛շ վա՛շ, եղո՛ւկ, լինին տէր դիմաւոր բայից՝ յայտնի կամ զօրութ, և կամին զխնդիր ընդ բնութեան իւրեանց պէսպէս հոլովս. օր. Վա՛յ (է) նոցա։ Երանի՛ (է) մարդոյ։ Վա՛յ (է) ախտացելութեան յախտէ։ Վա՛յ (է) զինև։ Վա՛շ վա՛շ (է) անձանց մերոց։ Վա՛շ (է) ինձ, զի ջեռայ։ Երանի՛ (էր մեզ) թէ երազ միայն էր աշխարհս։ Մեզ վա՛յ (է) թշուառականացս։ Եղո՛ւկ (է այնմ,) որ չարչարեացն զքեզ։ Աւա՛ղ (էհաս) ՚ի վերայ չարչարելոցդ։ Ո՜հ (է) վա՛յ։ Իբրև փող հարկանել, նա վա՛շ վա՛շ կարդայ. յոբ. լթ. 25։

Միջարկութիւնք բազում անգամ լինին խնդիր դիմաւոր բայից՝ զօրութ կամ ներգործութ յուղղական կամ յանորոշ հայցական հոլովի. օր. Աւա՛ղ (կորուստե՛ս) թշուառա-

ցե՛ լոյս։ Երանի՛ (տամ) նմա և երկրին։ Վա՛յ (տայ) ադխտուեմս։ Երանի՛ (տամ) կրօնաւորի։ Եւ եղև ինձ (ժամանակն այն) վա՛յ վա՛յ։ Ո՞ւ է (տայ) կարօտուէ մրտացն։ Ո՛ւր էրանի՛ (տամ այնոցիկ՝) որ տան զպտուղ լիապէս։ Վա՛յ և եղո՛ւկ զայնոսիկ (վարկանի)։ Եթէ ասսացի ՚ի սրտի իմում վա՛շ։ Ո՛ն առեալ մեր՝ քերկբորդն զխմեսցուք։ Ասէին ինձ վա՛շ վա՛շ։

Ոառքս, ա՛շէ, ա՛ծ, բե՛ր, ե՛կ, Թո՛ղ, հա՛պա, օ՛ն, եւն, վարին են հրամայական բայից. որ, Ա՛շէ, է՛կ դու, ընկա՛լ ՚ի լսելիս քո։ Ո՛ւր աստանօր բացցուք զհնծային գիրս։ Ո՛ն, արիք գնասցուք աստի։ Հա՛պա, ամ մարդ զհետ իմ եկեցէ։ Բայց է՛կ էե՛ր ա՛շէ՝ ճշմարտապես ասսել գործոնեայ։ Հա՛ քարշեցէք, հա՛ քարշեցէք, Բայց ա՛շէ, հա՛րց զազգն առաջին, եւն։

Գլուխ. ԻԵ։

Յաղագս յարմարագրութեան կամ ստոգանութեան.

Նախնի հեղինակք արուեստիս հնարեալ են զպէս պէս նշանս կամ կէտս, որովք ուղղեալ շարադրութեան՝ ՚ի յարտասանելն չխառնակեսցին իմաստք բառից նախադասութեան ընդ իրեարս, այլ ըստ կարգի և ուղղիղ հնչեսցին բառք խօսիցն ըստ իմաստից իւրերանց առ տեղեաւն։ Եւ այսպիսի կէտք թէ և բազումք են առ մեզ, բայց ՚ի բազմաց անտի առաւել գործածականքն են սոքին. որ, Շեշտ, Բութ, Ոլորակ, Ենթամնայ, Ստորակէտ, Միջակէտ, Վերջակէտ, Սակակէտ, Պատիւ, և փակագիծ։

Շեշտ կոչի սրածայր գիծս այս, (՛) որ եդեալ ՚ի վերայ ձայնաւոր տառի՝ ազդ առնէ յարտասանելն ՚ի

վեր սաստել զհնչումն նորին. և դնի նախ՝ ՚ի վերջին վանկն հրամայական բայից, օր. Արա́, տե́ս, մատի́ր, ասա́: Բայց եթէ հրամայականն ունիցի յառաջ քան զինքն այնպիսի բառ՝ որ է ինքեան մի բայ վարիցի, դնի շեշտ ՚ի նախադաս բառի վերջին վանկն. օր. Աւրա́խ լեր: աղօ՛թս արարէք: ՚ի բա́ց կացէք: կցո́րդ լեր: ո́ւնկն դիր: ունկնդի́ր լերուք: Երբեմն դնի շեշտ յուղղական խնդիր եական բայից. օր. Ունկնդիր եղև: արժա́ն է: լա́ւ է: վստա́հ եմ: Է հիացումն: զի́նչ արար: երկի՛րպագ: պի́ղծ համարի: պէ́տք են: օգո́ւտ է. Եւս: Երբեմն դնի շեշտ ՚ի վերայ միջական անուանցս, Այսպիսի, այնպիսի, որպիսի, այսչափ, այդչափ, որչափ, ոչի́նչ, բնա́ւ. Եւս: Դնի և ՚ի վերայ մակբայիցս, ո́չ, մի́, չև́, մի́նդ, ահա́, այո́, չէ́ք, քա́ւ, այսպէս, Եւս: Երբեմն դնի ՚ի միայնակ կոչականս, օր. Ո՛րդեակ. Ը՛նկեր. յո́ւդայ: Իսկ եթէ կոչականն բազմաբառ լիցի կրկնութ., դնի շեշտ ՚ի վերջին վանկն նախընթաց բառի. օր. Աբրահա́մ աբրահամ. բարի́ վշտակից. ո́վ տիմոթէէ. որդեա́կ իմ. մարդասէ́ր տէր: Դնի շեշտ և յայնպիսի կոչականաց վերջին վանկն, որք ունին զդիմորոշ տառս. օր. Նեղեա́լդ, տառապեա́լդ, իշխա́նդ: Երբեմն դնի շեշտն փոխանակ ոլորակի ՚ի վերայ հարցական բառից. օր. Ո՛վ ՚ի նոցանէ. քանի́ ժամանակք են. զի́նչ լիցէ այն-ո́րպիսի երկիւղ: Նա և ՚ի վերայ կրկնել շաղկապացս, կա́մ արարէք կա́մ արարէք. եթէ́ ես, եթէ́, նոքա. և՛ փոքու, և՛ մեծաւ. գո́նէ. թո́ղ թէ:

Բութ անուանի մեծ կէտս այս, (՝) որ դնի ՚ի ծայր բառի, ուր պարտ է սակաւ ինչ ցածուցանել զձայնն և զշունչն ՚ի զատանել զհատուածս միոյ նախադասութե. տեղի սորին է նախ՝ դնել ՚ի վերայ դասական

և կրկնական մակբայից, նախ՝, երկրորդ՝, չորրորդ՝, դարձեալ՝, առաջին՝։ Նոյնպէս և 'ի վերայ շաղկապաց, արդ՝, և արդ՝, այլ՝, այնղի՝, նա՝, Եւն։ Երբ դերբայն կամ դերադէմն լինին խնդիր դիմաւոր բայից, առնուն բութ կամ յինքեանս, կամ 'ի մերձակայ բառս իւրեանց. որպէս, 'Ի մտանելն նորա յԵրուսաղէմ՝ դղրդեցաւ քաղաքն ամենայն։ Եհարց մի ոմն 'ի նոցանէ զնա՝ փորձելով։ Իսկ Յիսուս գթացեալ՝ ձգեց զձեռն։ Վասն աշխատ առնելոյ զիս այրւոյն՝ արարից նմա դատ։ Դնի բութ ևս 'ի ծայր սակաւաբառ նախադասութե. (թէ և լաւ ևս է յայսպիսիս դնել ստորակէտ) որպէս, Իբրև տեսին աշակերտքն՝ սաստեցին նոցա։ Պատմեցին նմա՝ թէ Յիսուս նազովրեցի անցանէ։ Ամբոխն սաստեցին նմա՝ զի լռեսցէ։ Ոչինչ եգիտ 'ի նմա՝ բայց միայն տերև. Եւն։ Դարձեալ՝ երբ իցէ կասկած ինչ շփոթման իմաստից բառի միոյ ընդ միւսոյն, դնի բութ, առ 'ի ուղիղ կարգել հնչել զբառն առանց շփոթման. որպէս, Մահ՝ մարդոյ հանգիստ է. զոր առանց բթոյ, ասել՝ մահ մարդոյ՝ հանգիստ է, այլ են ըստ իմաստիցն։

Ոլորակ կամ պարոյկ կոչի այս (°) և դնի նախ՝ 'ի վերայ հարցական մակբայից, ընդէ՞ր, հի՞մ, զմէ՞, ուստի՞. Եւն։ Բաց յայսցանէ, մի թէ, արդեօք, ապաքէն, որոց պարոյկն դնի 'ի վերայ դիմաւոր բայիցն, այսպէս, որպէս, Մի՞ թէ տկարանայցէ՞ առ 'ի յայդ բան։ արդեօք տեսի՞ց, կերե՞ր արդեօք 'ի նմանէ։ Դնի ևս 'ի վերայ հարցական միջականացս, զի՞նչ, քանի՞ ո՞րպիսի, Եւն։ Նաև 'ի վերայ կոչականաց, որպէս, Ո՞վ ծեր. ո՞ անմիտ գաղատացիք. Եւն։ Դարձեալ՝ դնի ևս 'ի խոսակցութիւնս այնպիսի, ուր հարցումն ձևանայ. որպէս, Ընդդէմ եղբօ՞րն կագես։ Իսպառ մնացո՞ք 'ի նոյն։ Ո՞չ պահէ մեզ բարձրե՞լն։ Փորձէ թէ ե՞րք ժուժկալէ։ Հասե՞լ իցես յակն ծովու։ Կոչեցե՞ս

զմեծ բարբառով։ 'Ի վերայ միջարկութեանց, որպէս տեսաւ յառաջին մասին։

Ենթամնայ ասի գիծս այս՝ (‿) և սա դնի 'ի ներքին ծայրս կիսատ բառից. զորս չէ արժան ըստ այսմ բաժանել զվանկն, վկայական, բացօթեայ, որդւով, եւն։ Ուղղ՝ այսպ՟, օր, բա‿ցօ‿թեայ. վը‿կա‿յա‿կան. բա‿ռից. գե‿տոց. եւն։ Ընկասկած բառք որպէս և հե‿գումն ունին՝ այնպ՟ վանկեսցին. օր, ող‿ջու‿նել. մար‿դա‿սէր. ա‿ռե‿տիք, եւն։ Իսկ կասկածաւորքն՝ զգու‿շութ՟ հեգեսցին, զի մի՛ անկարգ լիցին բաժանմունք վանկիցն 'ի ծաղր տեսողաց։

Ստորակէտ ասի սրածայր կէտս այս՝ (,) և դնի սա 'ի վերջն համառօտ և կապելի նախադասութ՟, որոյ իմաստ բանին տակաւին չէ լրացեալ. օր, Գնացին խնդալով յերեսաց ատենին, զի վասն անուանն արժանի եղեն անարգելոյ։ Նա իսկ է նեռն, որ ուրանա զհայր և զորդի, Եւ իբրև զայս ասաց, գնաց յուղ։ Երբ իցեն 'ի նախադասութ՟ բազում ենթակայք կամ խնդրեալք մակբայիւք և շաղկապօք յոդաւորեալք, պարտ է բաժանել զայնս ստորակէտիւ կամ բթով. օր, Որ եթող զտուն, կամ զեղբարս, կամ զքորս, կամ զհայր, կամ զմայր, եւն։ Ելին 'ի վերնատունն պետրոս և յակոբոս, յովհաննէս և անդրէաս, փիլիպպոս և թովմաս, բարդուղիմէոս և մատթէոս, եւն։

Միջակէտ ասի քառանկիւնի կէտս (.) այս, որ զատանէ զերրորդ նախադասութ՟ին յերրորդէն, երբ պարբերութ՟ին բաղկանայ յերից նախադասութեանց, առաջինն բաժանի ստորակէտիւ, և յետ երրորդին դնի միջակէտ, առ 'ի ցուցանել ընթերցողին՝ թէ անդանօր տակաւ ինչ հանգիստ տուեալ շնչոյն՝ պարտ է անցա‿

նել յերրորդ նախադասութե՛ն. որ, Եթէ խնդիր ինչ լիցի՛ն վասն բանի և անուանց և օրինաց ձերոց, տեսջի՛ք ձեզէն. քանզի դատաւոր այդպիսի իրաց չկամիմ լինել:

Վերջակէտ ասի զոյգ կէտս այս (:) որ դնի սա 'ի վախճանի կատարեալ պարբերութե՛, ուրանօր շունչն դադարի, և ապա սկսանի նոր պարբերութի՛. որ, Որ ասիցէ 'ի նմա բնակել, այնպէս պարտի գնալ, որպէս և նայն գնաց: Եւ ո՛չ այսչափ միայն, այլ և պարծիմք ես յա՛ծ 'ի ձեռն տեառն մերոյ յի՛ քի՛. որով և զհաշտութի՛ն իսկ ընկալաք:

Ստակակէտս այս (’) նմա՛նէ ստորակետի՛ եդե՛լ 'ի վե՛ր Թիկանց, ի, հոլովատաւին, այսպէս՝ 'ի, առ'ի ազդ առնել ընթերցողին, թէ նախդիր է այն՝ և ո՛չ բնական տառ բառին:

Պատիւ կա՛մ դուր կոչի գիծս այս (~), և սա դնի 'ի վերայ համառօտեալ բառից, որ, ա՛ծ, տ՛ր, յսի՛, ա՛մն վ՛ն, ա՛լ, ի՛նչ, ո՛պ, եւ:

Փակագիծ ասին կիսաբոլորակ գիծքս ( ), յորոց միջի դնին Թիւք, անուանք գրոց կամ հեղինակաց, վկայութի՛ք այլուստ առեալք, կամ միջանկե՛լ բան ինչ՝ զատանելի 'ի պարբերութե՛ն. որպէս տեսանի յա՛մ հին և նոր տպագրեալ գիրս մեր:

Ընջառութեան [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ա.յր, առն, րամբ. արք, րանց, րամբք. այր մարդ, որք:
Ա.յր, այրի, րիւ. այրք, րեց րիւք. [illegible] այր, [illegible]:
Գայլ, գայլոյ, լով. գայլք, լոց, լովք. [illegible] [illegible]:
Գայլ, գայլի, լիւ. գայլք, լեց, լիւք. [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible]:

Գեղ, գեղոյ, գեղով. գեղք, գեղոց, գեղովք. Գեղեցկութիւն:

Գեղ, գեղի, գեղիւ. գեղք, գեղից, գեղիւք. Գեղ, շէն:

Մայր, մօր, մարբ. մարք, մարց, մարբք. Մայր, մէր, անայ:

Մայր, մայրի, րիւ. մայրք, րեց, րիւք. շամ ծառ, շամաղաճի:

Որթ, թոյ, թով. որթք, թոց, թովք. Ըանանջէ ծառ, խաղողի ծառ:

Որթ, թու, թու. որթք, թուց, թուք. հորթն որթ, տանայ:

Փող, ղոյ, ղով. փողք, ղոց, ղովք. պորուանայ, և խորշն կող:

Փող, ղի, ղիւ. փողք, ղից, ղիւք: խուշափող, պօղազ:

Օդ, օդոյ, օդով. օդք, դոց, դովք. հաւայ:

Օդ, դի, դիւ. օդք, դից, դիւք. ոսկեց ապան, կապուած:

Անջատուածն բահոլով հոմաձայն բառից:

Ակն, ական, ականբ. ակունք, ականց, ականբք. Տարգոյ, աղէէրը ծավլահեբր աքին:

Արմաւ, ւոյ, ւով. արմաւք, ւոց, ւովք. խուրմայ. և պօղաւ ի հոճակ:

Խաղ, ղի, ղիւ. խաղք, ղից, ղիւք. Ջրոյ, անդամոյ, նարտեց խաղն:

Կէտ, կէտի, կամ կիտի, տից, տիւք. Հնշար չոքին, ժամանակ և Գրոց նէտ:

Խոյ, խոյոյ, կամ խոյի, կամ խոյայ, ով, իւ, աւ, խոյք. կօչ, խօյ թաղաթ, և նէնգանաներով:

Հաւ, ու, կամ ւոյ, ւով. հաւք, ուց, կամ ւոց, ուք, կամ ւովք. } պապ, Թռչուն ոնէլն:

Շուն, շան, շամբ. շունք, շանց, շամբք. գան շուն, և շնէհ աապղ:

Վահան, նայ, կամ նի, նաւ, կամ նիւ. վահանք, նաց. ըբ̃ն վահան, և ղալխան։

Նաւ, նաւու, նաւք, ուց, ուք. նաւ, կէամի, և նաւակ սանդալ։

Ցուլ, ցլու, կամ ցլոյ, ցուլք, ցլուց, ցլուք. ցուլ կէնդա- նահէրպ, և պողայ։

Ոձ, ձոյ, կամ ձի, ձով, կամ ձիւ. ձոց, կամ ձից, ձիւք. արու կոճ, արէյ կոճ, տէշ կոճ։

Սան, նի, նիւ. սանք, նից, նիւք. մեծ ղազան։

Սան, սանու, ու. սանք, նուց, նուք. սանիկ, կամ. հոգևոր զաւակ։

Անուն և բայ բառս։

ան: Մ՝ատեն, տենի, իւ, տեանք, տենից, իւք. մեծ գիրք։
բայ: Մ՝ատեաք, մատեայք, մատեան. (չէզոք)։
ան: Կացին, ցնոյ, ցնով. ցինք, նոց, նովք. կացին, պալթայ։
բ: Կացաք, կացիք, կացին. (չէզոք)։
ան: Հիւսիս, սոյ, սով. (եզ.) հիւսիսային կողմն աշխարհի։
բ: Հիւսիմ, հիւսիս, հիւսի. (ներգործական)։
ան: Բերան, բերանոյ, նով, րանք, նց. բերան, աղըզ
բ: Բերաք, բերայք, բերան, (ներգործական։
ան: Հարաւ, ւոյ, ւով. (եզ.) հարաւային կողմն աշխարհի։
բ: Հարայ, հարար, հարաւ. (ներգործական)։
ան: Սերմանի, նւոյ, նեւ, նիք, նեց, նեօք. սերմն, հատիկ։
բ: Սերմանիմ, սերմանիս, սերմանի. (ներգործական)

և այլք բազումք։

ՎԵՐՋԱՆ

Մասն Առաջին

Ցանկ համառօտ քերականութեան։

Գլուխք։ Երեսահամարք

Ա. յաղագս քերականութեան, տառից, ձայնից, եւ բառից. 1—2։
Բ. յաղագս անուան 3։
Գ. յաղագս դերանուան. 54
Դ. յաղագս բայի. 61։
Ե. յաղագս ընդունելութեան. 95։
Զ. յաղագս նախադրութեան. 97։
Է. յաղագս մակբայի. 101
Ը. յաղագս շաղկապի. 103։
Թ. յաղագս միջարկութեան. 114։

Մասն Երկրորդ։

Ա. յաղագս ոկղեան քերականութեան. 116։
Բ. յաղագս բարդութեան. անուանց. 119։
Գ. յաղագս եղերայ ածանցից մասանց. 121։
Դ. յաղագս ենթակայի, այսինքն անուան բայի. 126։
Ե. յաղագս կապակցութէ ածականաց ընդ գոյակ. 131։
Զ. յաղագս համաձայնութէ միջականաց ընդ գոյակ. 135։
Է. յաղագս համաձայնութէ ածական դերանուանց ընդ գոյակ. 140։
Ը. յղգս կպկցութէ դիմաւոր բայի ընդ մակբայից. 145
Թ. յաղագս կպկց'' դիմաւոր բայի ընդ խնդրելոյ. 149։
Ժ. յաղագս կպկ'' դերբայի ընդ խնդրելոյ. 165։
ԺԱ. յաղագս կապ'' դրադիմ ընդ խնդրելոյ. 168։
ԺԲ. յաղագս կապ'' ող ընդունելութեանց ընդ խնդ''. 173։
ԺԳ. յաղագս կապ'' ւն ընդ'' ընդ խնդրելոյ. 175։

[illegible] 176։
[illegible] 178։
[illegible] 180։
[illegible] 185։
[illegible] 187։
[illegible] 195։
[illegible] 199
[illegible] 202։
[illegible] 205։
[illegible] 212։
[illegible] 114։
[illegible] 216։

Սխալանք տպագրութեան։

Երես.	Տող.	Սխալ.	Ուղիղ.
6.	7.	եօլժեքեան.	եօլժնեքեան։
10.	10.	[illegible]	[illegible]
12.	1.	[illegible]	[illegible]
12.	5.	[illegible]	[illegible]
14.	3և4.	յդօ. յտօ.	յօդ. յօտ։
15.	14.	սաղաւարդ.	սաղաւարտ։
15.	11.	[illegible]	
27.	12.	[illegible]	[illegible]
27.	16.	[illegible]	[illegible]
44.	1.	[illegible]	[illegible]
44.	23.	պտկուն.	պտկունք։
58.	8.	ասմիկ.	յասմիկ։
65.	39.	Զորորդ.	Զորրորդ։
63.	6.	ընդդմաբանեմ.	ընդդիմաբանեմ։
64.	10.	կերայք.	կերաք։
64.	22.	առաքական.	առքական.
65.	25.	զվերջաւոսրութիւն.	զվերջաւորութիւն։
66.	24.	Հրանմայական.	Հրամայական։
66.	25.	կապլեցէք.	կապեցէք։
76.	25.	շիրտը.	սիրտը։
81.	24.	լուանայր.	լուանար։
82.	7.	նայայեք.	նայեք։
94.	7.	պատաւորեմ։	պարտաւոր եմ։
102.	17.	'ի. միջի.	'ի միջի։
109.	7.	սովորութեանն.	նախադասութիւն։
109.	17։	եւ ելանէ.	ելանէ։

Երես.	Տող.	Սխալ.	Ուղիղ.
113.	6.	չունի.	չունիցի։
129.	14.	միայնո.	միայնոյ.
130.	29.	նախստիր.	նախդիր.
131.	25.	կարծրէրախ.	կարծրերախ։
131.	27.	գաղտնորագայթ.	գաղտնորոգայթ.
		աներևոյթերակ.	·աներևութերակ։
132.	17.	փծղակաբաշիւք.	կծղակաբաշիւք։
135.	14.	յիւրաքանչիւրումն.	յիւր̃քնչիւրումն։
137.	1.	բոլորեքեցունց.	բոլորեցունց.
151.	14.	Հովուէն.	Հովուէին.
152.	30.	նշաւակցաւ.	նշաւակեցաւ։
153.	5.	ս եթէ ւնիցի.	եթէ ունիցի։
158.	8.	Ն.	Նւ։
158.	25.	անուամաբք.	անուամբք.
160.	5.	տեսանեն.	տեսանն։
192.	9.	բանակնս.	բանակսն։
200.	16.	յակացուցիչն.	յատկացուցիչն։
201.	1.	՚ի ծննունդս.	՚ի ծնունդս։
213.	1.	ե և թէ.	և թէ։
219.	25.	զերրորդ.	զերկրորդ։
219.	27.	երրորդին.	երկրորդին։